ROMANUL SECOLULUI

LEON DE WINTER

savantul și traficanții

EDITURA UNIVERS

LEON DE WINTER

Traducere și Cuvînt înainte de
MONICA SĂVULESCU-VOUDOURIS

Savantul și traficanții

roman

Editura
UNIVERS
București • 1996

Redactor artistic: Vasile SOCOLIUC
Redactor: Mircea Aurel BUICIUC

Volum editat
cu sprijinul financiar acordat de
FOUNDATION
FOR THE PRODUCTION AND TRANSLATION
OF DUTCH LITERATURE – AMSTERDAM.

LEON DE WINTER
De ruimte van Sokolov
1992 UITGEVERIJ DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM
Copyright © 1992 Leon de Winter

Toate drepturile asupra versiunii de față
sînt rezervate Editurii UNIVERS
Piața Presei Libere nr.1, 79739, București

ISBN 973-34-0361-X

LEON DE WINTER
AUTORUL, REGIZORUL, OMUL DE SUCCES

„NU SÎNT PROFET ŞI NU SÎNT POLITICIAN", declara într-unul din interviurile ce i s-au publicat în primăvara anului 1995, cu prilejul Săptămînii Cărţii, manifestare anuală tradiţională olandeză care s-a desfăşurat sub semnul succesului romanelor sale. Idee care, desigur, nu este greu de argumentat.

Şi totuşi, nefiind deci nici profet şi nici politician, Leon de Winter este, poate, în momentul de faţă, unul dintre cei mai angajaţi scriitori ai Europei de Vest. Un angajament de natură intelectuală.

În cărţile lui pune în discuţie frontal problematica acestui sfîrşit de secol şi de mileniu. Temele lui sînt *up to date:* şomajul, emigraţia, traficul de arme, căderea Cortinei de fier cu consecinţele ei paradoxale, stabilitatea precară a Orientului Mijlociu, jocul de interese al serviciilor secrete, războiul din Golf.

S-a născut în 1954 în sudul Olandei.

Pînă în 1980 a scris cîteva cărţi care i-au confirmat prezenţa pe piaţa literară olandeză. Şi le-a ecranizat, cîştigîndu-şi astfel notorietate. Apoi a tăcut 5 ani.

Cînd a revenit, era un altul. În interviuri declară că a avut nevoie de această perioadă pentru a se regăsi pe sine.

Această „regăsire" se face simţită încă de la prima pagină în stil. Adoptă stilul simplu, direct, al celui care îşi face din necesitatea democratizării literaturii convingere. Plăcerea povestitului devine mai mare decît preocuparea pentru estetică. Imediat i se reproşează că face, cu o tehnică de trapezist, permanente salturi din artă în kitsch şi din kitsch în artă. Dar ce este oare altceva viaţa noastră în societăţile de consum decît un permanent salt de trapezist între autentic şi confecţionat?

Acuza nu-l apasă însă pe scriitor. Cu acest stil al povestitorului de „pătanii", el reuşeşte să depăşească orice conformism

şi provincialism şi traversează nonşalant graniţele continentului european.

Mutaţia pentru care optează este deci deliberată. Leon de Winter îşi (re)descoperă talentul simplu al ţadik-ului, al naratorului biblic.

Îşi asumă deci originea evreiască, considerînd-o sursa primară a talentului lui de povestitor.

După apariţia ultimelor romane, critica îl denumeşte scriitorul unei singure teme: identitatea evreiască şi consecinţele ei după cel de-al doilea război mondial.

Este invidiat că dispune de o temă atît de inepuizabilă ca tema holocaustului.

Şi faptul că este unul dintre cei mai citiţi şi cei mai traduşi scriitori ai ultimului deceniu nu-l lasă fără duşmani.

Pe de o parte, este duşmănit că scrie prea mult despre evrei şi prea puţin despre specificul naţional olandez; pe de altă parte, este duşmănit pentru că, scriind despre evrei, imaginea cu care îşi confruntă cititorul nu este întotdeauna cel mai convenabil şi cel mai lipsit de cute tablou al omului-victimă. Adevărul este că iudaismul – pus în discuţie cu inteligenţă, cu subtilitate, cu fascinaţie, cu durere şi ca o întrebare deschisă – este totuşi partea exterioară a tematicii lui. Cu atît mai puţin holocaustul.

El nu descrie morţile colective. El descrie morţi (la propriu şi la figurat) individuale, în timpuri diferite şi în etape diferite ale înfloririi unei ideologii sau a alteia.

Leon de Winter evidenţiază, de fapt, capcanele ideologiilor de tot felul.

Prin aceasta este un om eliberat de povara tradiţiilor. Fiindcă, de fapt, nu iudaismul este tema lui, ci omul neapărat de statul de drept.

Asupra acestuia face o cercetare deliberată şi la nivel planetar. Ca atare, subiectele cărţilor lui se petrec ba în Praga, ba în fosta Uniune Sovietică, ba în Israel, ba, aşa cum îşi anunţă cititorii asupra aceleia la care lucrează acum, în Paramaribo.

Personajele lui sînt răspîndite deci pe tot globul.

Prin ele Leon de Winter devine marele cosmopolit al literaturii olandeze. Căruia criticii îi reproşează ba cosmopolitismul deliberat, ba fixarea în identitatea lui evreiască. Ambele coordonate îi dau însă originalitate şi deschidere. Căci, oare, treapta cea mai înaltă a spiritualităţii iudaice nu prin cosmopolitism s-a atins?

Leon de Winter este departe de a se cantona în etnicism şi sectarism ideologic. El tratează aceste semne ale neputinţei cu ironie, se detaşează, personajele lui nu-şi înţeleg stigmatul, care li se pare exterior, depăşit şi absurd.

Leon de Winter este omul acestui sfîrşit de secol şi, ca atare, este preocupat de problemele acestui sfîrşit de secol.

Trăieşte activ şi măcinat de întrebări momentul globalizării economiei şi tehnologiei, moment ce va schimba într-un scurt răstimp faţa lumii. Concentrarea şi fluctuaţia nelimitată a capitalului, instabilitatea planetară a forţei de muncă, stăpînirea lumii prin tehnică şi comunicaţie dau senzaţia că omul a devenit atotputernic, că orice e posibil.

Este oare posibil orice şi pe terenul moralei? se întreabă Leon de Winter.

Nu se poate să nu existe limite în morală, răspund cărţile lui. Doar că acum a sosit momentul ca, pentru salvarea umanităţii, să se scrie noi „table".

E momentul să se proclame noi norme morale, să se despartă din nou binele de rău, să i se ofere omului dreptul alegerii.

Iar „legile" să aibă limbajul simplu, accesibil şi decantat. Ele să se refere la viaţa practică, aşa cum la viaţa practică se refereau rabinii din deşert, atunci cînd creau marile parabole ale omenirii.

Faptul că această descoperire a graniţei dintre bine şi rău rămîne problema cea mai insolubilă a tuturor secolelor este concluzia cărţii de faţă.

Negăsind răspuns în ideologii, autorul îşi aruncă întrebarea în lumea astrală, încearcă să caute în alcătuirea cosmică semnul finalităţii, îşi poartă personajele prin sferele cele mai de sus ale ştiinţei moderne, acolo unde ea devine filozofie şi... mistică.

Adevărul este însă că această carte, scrisă de un om care deliberat şi conştient îşi propune să contribuie la descoperirea noilor table morale ale sfîrşitului de mileniu, nu este altceva decît un acut şi dureros strigăt de îndoială.

Citind-o, întrebările noastre se ascut la rîndul lor şi se nuanţează. Devenim şi mai sensibili la vulnerabilitatea semenului nostru de pretutindeni, care, asemenea nouă, bîjbîie în necunoscut.

Monica Săvulescu-Voudouris

Utrecht, aprilie 1995

Pentru Jessica

Nimic nu vei vedea în neantul îndepărtat și veșnic,
Pasul pe care-l vei face nu-l vei auzi.
Pentru picior nu vei găsi vreun sprijin.

GOETHE, *Faust*

„Nu crezi că Dumnezeu vede totul?"
„Dumnezeu este un lux pe care eu nu mi-l pot permite."

WOODY ALLEN, *Crime și delicte*

PARTEA ÎNTÎI

Capitolul 1

ÎN ZIUA de duminică, 23 septembrie 1990, în cartierul Shekhunat Hatikva din sudul Tel Aviv-ului, s-a comis o crimă.

Partea cea mai mare din Rehov Etsel, strada principală a acestui cartier locuit în majoritate de yemeniți, era măturată încet și meticulos de Aleksandr Ivanovici Sokolov, un bărbat înalt și slab, de vreo 43 de ani, dar cu o figură copilăroasă; la colțul dintre Rehov Etsel și Rehov Roni el s-a oprit în spatele căruciorului cu mături, să ducă la gură, neobservat de nimeni, o sticlă cu vodcă.

Cu cîteva secunde înainte de-a fi răsunat pocnetul împușcăturii, Sokolov tocmai se hotărîse să înceteze lucrul. Era o zi caldă, soarele îi încinsese părul mătăsos.

Uneltele lui erau o mătură originală din stuf, un cîrlig de adunat hîrtiile, o găleată cu capac pentru rahații de cîine și un cărucior format doar din două roți, ca de bicicletă, susținute de un cerc de fier și de un mîner în formă de V, prin care întregul dispozitiv putea fi pus în mișcare. Pe marginea cercului de fier era întins un sac de plastic, elementul central al activității lui Sokolov. Căruciorul era făcut din două feluri de oțel, neșlefuit, grosolan, dar folositor totuși. Sokolov măturase pînă în colț la Rehov Roni, străduța laterală înfiptă ca o ramură într-o tulpină mai groasă – Rehov Etsel.

La încrucișarea în formă de T cu Rehov Etsel, o arteră dărăpănată, cu restaurante ieftine, pensiuni și snack-baruri, Sokolov adunase o mare cantitate de gunoaie. Bătăturile din palme i se vindecaseră de cînd purta mănuși din plastic: durerile din spate însă îi mai aminteau că nu e deprins cu munca fizică. Ca să mături cu folos, trebuia să stea aplecat, și

după o zi întreagă de curăţat străzi şi rigole, se întorcea cu spinarea în flăcări în camera lui, la primul etaj al unei case prost întreţinute de pe Rehov Ivri, o altă stradă laterală din Etsel. Cîtă vreme muncea, gîndurile îi rătăceau de la un subiect la altul, cîteodată în ritmul mîinii care mătura, alteori încet, încetişor, ca mersul unui rus matolit.

În vreme ce lumea bună îşi făcea siesta prin case, Sokolov trebuia să-şi compenseze orele pe care le pierduse de dimineaţă. Se prezentase de-abia pe la ora zece şi jumătate la baraca în care întreprinderea pentru întreţinerea curăţeniei îşi depozita tomberoanele, mult deci după ce ceasul deşteptător îl smulsese din visele lui adînci.

Aşa cum stăteau lucrurile în întregul Israel capitalist, primăvara încredinţase curăţenia oraşului întreprinderilor particulare. În Shekhunat Hatikva cel mai ieftin antreprenor era un yemenit, poreclit Jossi cel Negru. Acesta obţinuse slujba, fiindcă îşi ameninţase concurenţii (că-i bate sau le dă foc la case dacă vin cu preţuri mai scăzute decît ale lui) şi pentru că avea relaţii pe la primărie cu funcţionarii care distribuiau lucrul. Personalul şi-l plătea la limita de unde se considera în Israel că începe sărăcia.

Sokolov trebuia să mături şase zile pe săptămînă şi i se plăteau lunar 900 de şekeli; camera îl costa 250, gazul şi electricitatea 100; restul mergea aproape în întregime pe vodcă.

Întîrziase dimineaţa la lucru, deoarece c-o seară înainte se îmbătase atît de tare, încît, după ce dăduse cu ceasul deşteptător de perete, mai rămăsese încă trei ore în pat, stăpînit de un vis magic. Ceasul masiv cu arc era *made in Switzerland* şi suficient de rezistent pentru a-l mai trezi încă vreo cîţiva ani din vise, pînă la întoarcerea pe pămînt a lui Mesia (aici, în urmă cu cîteva zile, se serbase prima zi a anului 5751, aşa că prea mult timp n-ar mai fi trebuit El aşteptat). Sokolov îşi cumpărase deşteptătorul de la o piaţă de vechituri din Jaffa şi obiectul mai mergea încă fără cusur după ce îl izbise de zeci de ori de pereţi.

Cu o crîncenă durere de cap, deschisese ochii la ora zece şi se grăbise spre baraca aflată cu cîteva străzi mai încolo, unde Jossi cel Negru personal deţinea sceptrul asupra măturătorilor din Shekhunat Hatikva, printre care se numărau

Saşa Sokolov şi încă vreo 18 oameni cu studii superioare, care avuseseră norocul să-şi găsească de lucru.

„Înainte aveam în serviciu palestinieni", îl lămurise Jossi cel Negru la angajare, „dar acum trebuie să-i ajutăm pe *olimi hadaşimi*[1]. Cu ce te-ai ocupat în Rusia înainte de emigrare?"

„Sînt inginer metalurgist", răspunsese Sokolov, cu o mîndrie amestecată cu şovăială. „Am promovat studiile cu magna cum laude în *rezistenţa metalelor în condiţii de vacuum.*"

„Unul de-ăsta încă n-am avut pînă acum", rîsese Jossi şi enumerase profesiile măturătorilor dinainte: un medic, un violonist, un profesor de istorie („bineînţeles că aici nu-ţi poţi face un rost c-o meserie ca asta"), un biolog, un geolog („specializat în problemele tundrei sau cam aşa o chestie, de asemenea fără nici o valoare pe-aici") şi un constructor de maşini, semnatar al patentului pentru Moskvici şi Volga („maşini ale anului 0; vezi tu vreuna dintr-astea pe-aici?")

C-o seară înainte, Sokolov se îmbătase. Ceea ce i se întîmplase şi înainte c-o noapte şi şi-n noaptea care o precedase pe-aceasta; toate cele 20 de nopţi pe care le petrecuse în Israel şi le înecase în vodcă. Prima Jumătate îi provoca o sete mistuitoare, pe care-o putea stinge doar cu Jumătatea a Doua. Iar Jumătatea a Doua îi redeschidea gustul pentru cea Dintîi. Ceea ce-l făcea incapabil să mai înfunde dopul la sticlă şi să se adîncească în Cursul de Ivrit pentru Avansaţi, aruncat pe undeva prin vreun colţ al camerei lui. Trebuia deci s-o pornească în căutarea unei alte sticle şi să bea pînă la neagra uitare de sine.

Mai întîrziase şi altă dată la lucru, dar niciodată atît de grav, după cît îşi dădea acum seama. Astăzi se-ntrecuse pe sine. C-o zi înainte fusese Sabatul, zi liberă, numai bună pentru a te beţivi.

Cînd a ajuns, l-a întîmpinat Jossi. Şeful stătea în baracă în spatele unui birou gol; în colţ se afla un aparat de aer condiţionat, cu un motor zgomotos, care te ducea cu gîndul la un avion. Vocea lui Jossi acoperea însă zgomotul.

---

[1] Nou-veniţi, imigranţi (Notele din cuprinsul cărţii aparţin redacţiei române).

„Ce-ţi închipui tu, că-ţi poţi permite mai multe decît alţii?" îl întrebase. Era un tip aproape pătrat; capul rotund părea că îi stă înfipt direct în trunchi (la ce i-ar fi folosit adică lui Jossi cel Negru un lucru atît de elegant cum e gîtul?), iar mîinile butucănoase, ca urmare a anilor petrecuţi într-o şcoală sportivă, ar fi putut să-l facă în cîteva secunde ţăndări pe Sokolov, chiar dacă acesta era cu două capete mai înalt decît el. La gîtul lui Jossi atîrna un lanţ de aur cu crucea lui David de dimensiunea unui indicator de circulaţie; la ambele încheieturi avea brăţări din aur masiv, iar degetele îi erau împodobite cu ghiuluri grosolane. Genul acesta de om, care din cînd în cînd îşi făcea apariţia şi prin Uniune, se numea aici *tiag-tiag*, adică ieftin, vulgar, simplu ca spirit, plin de bani adunaţi pe căi dubioase.

„Ascultă aicea, măi Boris, tu..."

„Mă numesc Saşa, Aleksandr Ivanovici"

„Nu mă întrerupe, omule, altfel speli putina. Ascultă, băi ăsta, acum eşti în Vest, ţi-e clar? Nu mai poţi veni toată ziua la servici cu întîrziere, aşa cum v-aţi obişnuit voi acolo. Acum te afli într-o ţară capitalistă, unde pentru bani se munceşte. Înţelegi asta? E ultima dată, te avertizez. Dacă se mai întîmplă o dată să-ntîrzii, cariera ta la curăţat străzile s-a încheiat, ţi-e limpede?"

Inginerul metalurgist încuviinţase înclinînd capul. Îşi luase apoi căruciorul şi-l împinsese către acea zonă a cartierului care-i revenea lui.

Se făcuse trei fără un sfert şi-un strat gros de sudoare îi acoperea trupul. Umezeala în Tel Aviv în zilele calde atingea cota maximă, cota ideală pentru condiţia de reptilă sau de insectă. Durerea de cap cu care se trezise de dimineaţă şi-o înecase în vodca cumpărată pe la orele 12. Îşi luase dintr-un supermarket o sticlă de Gold 40°, tare, dar mai apoasă decît Stolicinaia, vodca cu care se obişnuise în Uniune (o vodcă bună, uşoară la gust şi uleioasă, care însă devenise acum pentru el mult prea scumpă). În ţara asta plăteai o întreagă avere pentru o Stoliţa, or, dacă s-ar fi lăsat pradă gustului lui pentru vodca de calitate, şi-ar fi supt întregul salariu doar în cîteva zile. Îşi cumpărase deci Gold, o marcă israeliană, mult inferioară pe scara ierarhică a vodcilor, dar ieftină şi, dacă-ar

fi fost s-o laude, cu acelaşi efect ca şi mărcile bune. Durerea de cap cu care se trezise avea de-a face cu cantitatea băută şi cu visele care-l toropiseră, neputînd fi pusă deci pe seama vodcii.

Încă de la debutul lui ca măturător de stradă, constatase că israeliţii şi în special evreii veniţi din Africa de Nord şi Yemen nu aveau nici o preocupare pentru mediul ambiant. Aruncau în stradă tot ce le cădea-n mînă. Acestea erau pentru el însuşi constatări surprinzătoare; le făcea doar acum, de cînd începuse să privească lumea şi să trăiască viaţa unui măturător de stradă; ceea ce înregistra astfel îi semnala graniţele propriei lui capacităţi de percepţie.

Înainte, în Uniune, ca inginer specializat în zboruri cosmice, avea viziunea unui alt glob pămîntesc decît acum. Grija pentru mediul ambiant nu fusese o preocupare în viaţa lui anterioară; natura în Ucraina şi-n Siberia exista doar pentru a fi exploatată; numai după venirea lui în Israel devenise conştient de grija celor din Vest pentru mediul ambiant. Greenpeace. Ajunsese să se enerveze cînd vedea cum din maşinile oprite pe la stopuri se aruncau în stradă fel de fel de hîrtii, cutii de tablă şi ambalaje din plastic. Astfel, de cîte ori în cartierul acesta un stop era pe roşu, cei aflaţi în serviciul lui Jossi Cohen aveau de lucru. Şi mai ales dr. Aleksandr Ivanovici Sokolov, căruia îi fusese repartizată cea mai murdară stradă din Shekhunat Hatikva.

Măturase deja partea dinspre nord a străzii Rehov Etsel, care dădea în piaţa yemenită, întinsă pe mai multe uliţe şi ulicioare din jur. Adunase de pe artera mărginită de-o parte şi de alta de-un şir de pomi pipernicţi ambalajele aruncate de la produse de snack: pungi de Mars şi M & M's, hîrtii pline de grăsime în care fuseseră împachetate pîini cu shoarma sau cartofi prăjiţi, cutii goale de tablă sau piersici şi portocale mîncate pe jumătate. Strada înregistra astfel dovezile bunăstării şi ale abundenţei.

Înainte vreme, acasă, coşurile erau pline cu sticle goale sau bucăţi de hîrtie ce nu mai puteau fi refolosite; în adevăratul înţeles al cuvîntului, în Uniunea Sovietică nu existau gunoaie. Săracii nu aveau nimic de aruncat.

Mulţimea restaurantelor atrăgea aici seară de seară turiştii, studenţii, artiştii aflaţi în căutarea bucătăriei autentice yemenite, a atmosferei destinse şi a meniului ieftin. Preţurile în majoritatea acestor restaurante erau atît de ieftine, încît pînă şi el şi-ar fi putut permite din cînd în cînd să se aşeze la vreuna dintre măsuţele de lemn de-aici. Farfurii pline cu sosuri gustoase şi hrănitoare costau doar cîţiva şekeli, un coşuleţ cu pîinici plate ţi se dădea pentru un singur şekel şi dacă mai luai şi apă (trebuia, bineînţeles, să-ţi rezervi ceva pentru vodcă), aveai de cel mult 15 şekeli un meniu complet, la o masă cu vedere spre mulţimea care flana de colo, colo pe stradă. Toate aceste restaurante închiriaseră şi trotuarul din faţa lor, unde, mai mult sau mai puţin legal, îşi amenajaseră cîte-o terasă, cu mesele ocupate de consumatori tot anul.

Sokolov locuia în acest cartier de cînd părăsise apartamentul din Herzlia, în urmă cu trei săptămîni. Cînd mulţumită Primei Jumătăţi aduna destul curaj să iasă în stradă şi s-o parcurgă de colo, colo, vedea sute de oameni zgomotoşi mîncînd şi bînd, rîzînd şi gesticulînd; el pîndea degetele lor dezmierdătoare, buzele care sărutau şi se lăsau sărutate, femeile tinere cu ochi misterioşi şi bluze strînse peste sîni. Iar dacă pe sub ochelari lăsa privirea în jos, vedea pe sub mese pulpe şi gambe şi glezne de-o frumuseţe pînă la durere, care-l realungau astfel imediat în camera lui, unde era aşteptat de Jumătatea a Doua.

Mînca puţin. Era slab. Dezbrăcat, îi puteai număra coastele; faţa însă îi era plină şi sănătoasă. Capul nu avea parcă nici o legătură cu trupul lui. Diferenţa era atît de flagrantă, încît părea că printr-o operaţie experimentală s-ar fi făcut un schimb cu o altă persoană. Trupul lui înalt, osos ca al unui călugăr cerşetor, era legat printr-un gît lung ca de lebădă, împodobit de un enorm măr al lui Adam, de un cap de copil, cu obraji rotunzi şi ochi mari, inocenţi. Toată viaţa lui avusese acest aer copilăros, nevinovat, luat de fete drept blîndeţe. Îşi lăsase într-o vreme mustaţă, încercase favoriţi lungi pe obraji, barbă, doar că părul de pe faţă îi dădea şi mai mult aerul unui băieţandru care vrea să se dea drept bărbat. La patruzeci de ani figura lui nu exprima nimic altceva decît amurgul unei alte vîrste.

În Uniune traiectoria lui fusese ascendentă: un scop bine determinat, ce trebuia la un moment dat atins, pentru a fi înlocuit de un alt scop, care cerea conceperea unei metodologii şi a unor aparate noi. El era un pion în dinamica ştiinţei. Or, acum? Nu însemna absolut nimic pentru cel ce n-avea direct de-a face cu acest gen de muncă. Măturarea străzilor era în Uniunea Sovietică treaba unei legiuni de femei singure şi bătrîne, care-şi sporeau astfel cu cîteva rublişoare pensia amărîtă sau ajutorul social. Întreaga viaţă privise prin ele, ca un somnambul. Niciodată nu se gîndise la rezistenţa lor de bivol. Acum însă îşi aducea aminte de ele de parcă i-ar fi fost colege, femeile acelea grase, cu feţele unsuroase, cu mîinile butucănoase şi năframele puse pieziş pe cap. Numai acum revedea trupurile lor inepuizabile aplecîndu-se, cărînd, ghemuindu-se, opintindu-se, şi-n gîndul lui le dădea onorul. O inutilitate, desigur. Mai mult totuşi decît nimic.

După sosirea lui aici, cu banii primiţi ca ajutor pentru stabilire, îşi închiriase un apartament scump în Herzlia, de parcă ar fi vrut să se răzbune pe anii de sărăcie din Tomsk. Sperase ca-n scurt timp să primească o slujbă bine plătită, avînd în vedere specializarea lui atît de înaltă, care oriunde pe glob ar fi fost preţuită. Numai că în Israel exista doar o singură întreprindere care să fi avut nevoie de el. Aceasta ridica însă problema unor foarte severe norme de securitate, astfel încît o comisie formată pentru studiul antecedentelor îi supunea pe toţi solicitanţii la un detector de minciuni, ca-n America. Sokolov a clacat din această pricină. Chiar această senzaţie a avut-o: de clacare.

Gîndul la eşuarea testului îi provocase acum o crampă-n stomac, astfel încît trebuise să-şi rezeme mătura de cărucior, să deschidă punga de plastic ce atîrna de cîrlig şi să iscodească strada în jur. Rehov Etsel părea părăsită. Magazine închise, maşini oprite-n parcaj. Dădu pe gît o înghiţitură şi alcoolul i se prelinse prin esofag în stomac, unde îi potoli imediat crampa.

Cînd şi-a dezlipit sticla de la gura în flăcări, a zărit pe cealaltă parte a străzii silueta unui om intrînd într-un restaurant cu un mers repezit şi atletic. Calitatea deosebită a pantalonilor pe care-i purta i-a sărit lui Sokolov în ochi de la o distanţă de treizeci de metri. Erau dintr-o mătase strălucitoare,

gri-argintie, cu o dungă perfectă, ca tăişul unui cuţit. Cămaşa, scoasă peste pantaloni, era de un alb strălucitor, iar mînecile scurte purtau de asemenea urma proaspătă a fierului de călcat. Figura omului îi scăpase; dar îmbrăcămintea spunea că era cineva cu bani mulţi, oricum destui pentru spălătorie şi călcătorie, servicii de neplătit în această ţară, după cum avusese el în Herzlia prilejul să constate.

El, Sokolov, purta un pantalon de la un costum de-al lui de haine din Rusia. În Kaliningrad putea să-şi permită să cumpere cele mai bune costume de haine produse de industria rusească de îmbrăcăminte, fiindcă avea acces la magazinele speciale; doar că şi acelea erau de rangul al zecelea, dacă le comparai cu ceea ce expuneau aici magazinele şic de pe Dizengoff. Costumele lui erau demodate. De bani ca să-şi cumpere blugi şi-o pereche de tenişi nu dispunea, aşa că se hotărîse să poarte la lucru unul dintre aceste costume.

Deşurubase din nou dopul sticlei de vodcă. Problemele lui erau mult mai importante decît felul cum se-mbrăca. Se părea că nu va mai putea niciodată să-şi găsească un serviciu în profesia lui. Probabil că n-ar fi trebuit să plece din Uniune.

Înghiţitura i-a amorţit durerea gîndului. „Portocale", a citit cînd s-a apropiat de cărucior, pe-o lădiţă din şipci. Urmase cu tot devotamentul ulpanul, şcoala de limbă pentru emigranţi, în primele luni după venirea lui în Israel. În liceu şi-n timpul studiilor, apoi mai tîrziu, ca om de ştiinţă, se numărase în batalionul de elită, lucru pe care-l dovedise şi de data aceasta. Intelectul lui antrenat n-a opus nici o rezistenţă la învăţarea limbii. Citea şi înţelegea bine ivritul, doar că, la drept vorbind, era indolent. Contactul permanent cu israeliţii l-ar fi dus într-un an de zile la o stăpînire pînă la nuanţă a limbii, doar că el nu avea aproape pe nimeni cu cine ar fi putut să vorbească. Spre deosebire de majoritatea celorlalţi emigranţi, el nu avea familie în Israel. Iar în ulpan nu-şi făcuse nici un prieten.

La Tomsk, în inima Siberiei, devenise alcoolic. Băuse el, dar cu măsură, şi înainte de-a fi fost deportat din Kaliningrad (folosea cuvîntul „deportat" în gînd, deşi în înţelesul propriu şi juridic al termenului, nu fusese de fapt vorba despre o adevărată deportare, ci fusese pur şi simplu transferat de la

fabrica constructoare la un alt loc de muncă, trei mii de kilometri spre est).

Dacă era să privească retrospectiv, își dădea seama că întotdeauna trebuise să-și impună restricții la vin și la vodcă, de parcă instinctiv ar fi simțit în adîncul sufletului său că de fapt era un bețiv. Ca și cînd ar fi fost în permanență în așteptarea acestei catastrofe, care să-i scoată la lumină adevărata natură.

În Tomsk locuise într-o cămăruță sufocantă care; comparată cu apartamentul lui din Kaliningrad, dovedea o degradare socială totală. Camera pe care o locuia acum era, dacă un asemenea lucru ar fi fost posibil, încă și mai mică. Avea doi metri jumătate pe trei, incluzînd aici și un colțișor în care se afla un frigider cu o plită deasupra. Dușul de pe coridor trebuia să-l împartă dimineața cu încă doi emigranți veniți direct de la Moscova. Atît El Al, cît și Aeroflot făceau acum curse permanente între Șeremetievo și Ben Gurion, iar de curînd se mai inaugurase o nouă linie aeriană pentru a transporta olimii direct la noile reședințe sau la cele ale familiilor lor.

Din punctul lui de vedere, i se cuvenea apartamentul larg, de 900 dolari pe lună, din Herzlia, cu patru camere și o baie în marmură albă, cu terasă cu vedere la mare și un loc în garajul de la subsol (rezervat pentru mai tîrziu, cînd ar fi condus o mașină proprie, de marcă japoneză) și cu un portar care să-l întîmpine de fiecare dată întrebîndu-l: „Totul e-n ordine, domnule doctor Sokolov?" Doar că peste vreo cîteva săptămîni numai, revenise la vodca cea de toate zilele din Tomsk, luptîndu-se diminețile cu oribile dureri de cap, dureri ce dispăreau de la sine de cum deschidea sticla, pentru a se simți apoi în orele după-amiezei ca și cînd ar fi fost un tînăr dumnezeu, iar serile să planeze în cosmos, unde, dacă între timp ar mai fi băut și cea de-a doua sticlă, ar fi zburat liber și imponderabil printre stele, cu conștiința de stăpîn al universului, căruia i se descoperă secretul Big Bang-ului și lumina dumnezeirii. Locuise în acel apartament șapte luni.

Încă de mic copil fusese stăpînit de tainele universului și în visele lui o însoțise pe cățelușa Laika, prima viețuitoare în spațiul cosmic. În 12 aprilie 1961 [illegible] de emoție la zborul

lui Gagarin în cosmos. Avea atunci vreo 14 ani şi le jurase părinţilor lui că se va face cosmonaut. Întreaga seară la radio se vorbise despre marele succes al ştiinţei sovietice în cercetarea spaţiului cosmic, şi taică-său, plin de înţelegere, îi permisese să nu se ducă la culcare pînă după miezul nopţii. 18 ani mai tîrziu, devenise în Kaliningrad (localitate destinată cercetărilor cosmice şi închisă de Moscova străinilor) şef de proiect în programul cosmic sovietic NPO Energhia, constructor al rachetelor de lansare gen Boeran Schulte, al capsulelor Soiuz şi al capsulelor de încărcare Progres. Lucrase acolo şase ani, pînă la catastrofa rachetei *Oktiabr*. Chiar şi după degradarea lui fusese privit în Tomsk cu consideraţie şi cu respect de către noii colegi. El căzuse, dar ei nu-i uitaseră meritele. Tomskul marcase sfîrşitul carierei lui tehnice strălucite, căreia destinul orb îi pusese capăt; doar că şi în Tomsk lumea i se adresa cu titlul de doctor sau de profesor.

Aici, în Israel, el era o fantomă. Visa cu ochii deschişi, în amiaza mare. Îşi amintea anii de dinainte şi se scufunda în speranţele nelimitate cu care trăise în acel timp. Durerea îl toropea în momentul în care revenea în prezent, ca şi cum s-ar fi ridicat la suprafaţă să ia aer –, un om de 43 de ani, ce-şi risipise darurile cu care fusese înzestrat. Pierduse multă vreme în ultimii ani în încercarea de a nega catastrofa; cînd era beat, anula momentul exploziei lui *Oktiabr* şi construia un trecut nou, ca un mic vrăjitor.

De cînd se afla în Israel, călătoriile lui în vodcă îl transpuneau într-o lume în care timpul linear era rupt în bucăţi, aşezate una lîngă alta. Îi cunoştea pe clasicii în materie. Şi ştia deci că legile spaţiului şi ale timpului sînt valabile în universul descris de Newton, Einstein şi Plank în formule; după o sticlă de vodcă se regăsea însă pe sine într-un univers stăpînit de amintirile, spaimele şi dorurile lui, univers în care erau valabile alte legi pentru timp şi spaţiu.

Şi-a redresat atenţia şi a văzut cum de cealaltă parte a străzii omul cu pantaloni scumpi părăsea restaurantul. Rămăsese în faţa uşii, unde îşi scosese dintr-un săculeţ atîrnat pe pieptul cămăşii lui bine călcate o pereche de ochelari negri, pe care şi i-a fixat grijuliu pe nas, cu un braţ al ramei între

degetul mare şi arătător, ca o damă simandicoasă care-şi bea ceaşca de ceai.

Cu mătura în mînă, Sokolov stătea la umbra unuia dintre copacii de pe Rehov Etsel şi privea la partea opusă a străzii, aflată în plin soare, unde omul îmbrăcat în haine scumpe îşi punea grijuliu pe nas ochelarii. Era subţire, negricios, avea părul negru tuns scurt şi obrajii bine bărbieriţi, ca şi cînd în timpul desertului ar fi chemat acolo frizerul. Alura lui trăda siguranţă de sine, un om realizat, care-şi cucerise locul în lume. Şi-a trecut mîna prin păr cu un aer aprobator, de parcă ar fi vrut să se asigure că fiecare fir e la locul lui. Trecerea mîinii prin păr a părut un semnal, fiindcă acesta a fost momentul în care în spatele lui a apărut cea de-a doua persoană.

Saşa Sokolov n-a putut să observe de unde apăruse (probabil de la magazinul de-alături), dar a continuat să privească, deoarece a descoperit imediat în mîna celui de-al doilea bărbat un pistol. Cu toată căldura de-afară, acesta purta un costum ce părea din mătase fină, care reflecta lumina soarelui ca o oglindă.

Prima împuşcătură s-a auzit în momentul în care Sokolov a deschis gura să strige. O avertizare? Un ţipăt de uimire? Corpul omului din faţă s-a cutremurat şi s-a întors pe jumătate din cauza şocului produs de glonţul intrat prin spate, care a trebuit să-şi sape tunel prin toracele lui. Pe piept i s-a lăţit o pată roşie. Sokolov, care lucrase la începutul carierei lui la fabricarea muniţiilor, ştia că nu pătrunderea unui glonte, ci ieşirea lui produce vătămare.

Agresorul a ridicat arma şi a mai tras un foc, de data aceasta frontal; şi de-abia acum a realizat Sokolov că de fapt el nu auzise nici un zgomot care să fi însoţit glonţul. Ochelarii de soare au zburat cît colo, făcîndu-se ţăndări, iar fruntea bărbatului s-a transformat într-o roşie mare, terciuită. Trupul i s-a înmuiat şi s-a prăbuşit cu zgomot. Bufnitura care a transferat pînă la el aerul încins l-a făcut să se gîndească la pachetul de ziare aruncat pe trotuar dintr-o maşină în mers, o sută cincizeci de exemplare din Maariv, legate cu o sfoară, în faţa magazinului de la colţul blocului milionarilor în care locuise el înainte. Cînd stătea acolo să-şi bea păhărelul, vedea scena asta de pe terasa lui.

Sokolov privea nemişcat şi cu gura căscată la victima pe care o pizmuise doar în urmă cu cîteva secunde. Acum stătea întins pe jos un obiect care se impunea să fie înlăturat de-acolo, făcîndu-se curăţenie. Gîndul care i-a trecut astfel prin minte a fost că el anume este cel care va trebui în curînd să spele sîngele de pe trotuar. Şi un alt gînd, la fel de repede formulat ca şi primul, l-a dus la concluzia că el priveşte acum lumea direct din perspectiva unui măturător de stradă zevzec: cît de scumpe îi erau hainele, cine va curăţa locul de grămada aceea de oase şi muşchi. Aşa gîndeşte doar un om al ţigolelor. Mişcarea privirii lui Sokolov a fost minimă, dar i-a modificat definitiv mersul vieţii; cînd şi-a îndreptat ochii de la mort la cel care-l împuşcase, a observat că şi acesta, la rîndul lui, îl descoperise. Privirile li s-au încrucişat şi omul a pornit-o din loc. Sokolov a rămas să se ţină strîns de coada măturoiului, ca şi cînd acesta i-ar fi dat o stare de securitate, şi să se întrebe dacă acestea erau, de fapt, cele din urmă lucruri pe care mai avea să le vadă pe lume, o crimă, ultima violare a demnităţii umane.

Criminalul se apropia de el şi devenea astfel din ce în ce mai individualizat şi mai mic, din ce în ce mai puţin un trăgător abstract, cu o armă ucigătoare în mînă.

Aleksandr Sokolov strîngea cu amîndouă mîinile coada măturii, nu cu intenţia să lovească, ci mai degrabă schiţînd un gest primitiv, cerşind îndurare, timp în care, cu toată frica ce punea stăpînire pe sine şi cu înregistrarea pericolului ce se apropia, creştea în el senzaţia că-l mai văzuse undeva, cîndva, pe făptaş.

Omul stătea acum în faţa lui, de cealaltă parte a căruciorului de gunoi şi-şi îndreptă arma asupra capului cu trăsături de copil al lui Sokolov. Se priveau în ochi şi Sokolov observă nervoasa tresărire a celuilalt, îi văzu transpiraţia apărută pe arcade şi pe buza de sus şi spuse:

„Ia nicievo ne videl". N-am văzut nimic.

A spus acest lucru în ruseşte. Nu ştia cum pot fi traduse aceste cuvinte în ivrit, pentru că rusa era limba lui, sunetele în care toate visele şi fericirile şi durerile lui îşi găseau precis exprimarea. Figura omului din faţa lui îşi pierduse acum şi ultimul înveliş de abstracţie şi Sokolov se lupta cu ideea

nebună că el stătea ochi în ochi cu dr. Lev Sergheevici Leşava, prietenul lui din tinereţe, Lev, cu care studiase împreună şi care mai tîrziu îi devenise şef la Energhia. Îl văzuse ultima dată cu cinci ani în urmă, cînd racheta *Oktiabr* explodase la lansare şi cînd toată secţia de la Energhia, condusă de Lev Leşava, fusese destituită.

Lev dispăruse atunci în sud, Saşa în est.

„Liovka?" a îngăimat el.

Bărbatul l-a privit cu ochi măriţi, uimit şi şocat. Arma i-a tremurat în mînă şi Sokolov i-a observat şovăiala şi încercarea de a ieşi din încurcătură. A trecut rapid pe lîngă Sokolov şi a intrat pe Rehov Roni.

Sokolov a rămas nemişcat. I-a auzit zgomotul paşilor, dar n-a îndrăznit să se întoarcă. Era atît de sigur că-l văzuse pe Liovka, încît nu putea ajunge la nici o altă concluzie decît că înnebunise.

Căci era imposibil ca acesta să fi fost Liovka. Era imposibil ca el să fi văzut o crimă. Era imposibil ca el să se afle acum aici, măturător de stradă în Tel Aviv.

Capitolul 2

Atras de sîngele care se scurgea pe trotuar, un cîine se strecura cu spinarea încovoiată printre maşinile încinse de arşiţă, spre cadavrul din faţa restaurantului cuprins acum de tăcere.

Sîngele e tabu la evrei. Animalele tăiate sînt curate numai cînd sîngele li se scurge complet. Femeile sînt curate numai după o săptămînă de la menstruaţie.

Sokolov avea părinţii născuţi evrei, deci, după halasa, legea rabinilor, era evreu; pînă la vîrsta de zece ani nu ştiuse însă acest lucru. Mîncase carne de porc şi sîngerete. Şi totuşi, sîngele omului mort îi produse o greaţă suspectă. Durase o jumătate de minut pînă să facă o mişcare. Realizase atunci că ţinea încă mătura ridicată, împietrit cum era de şocul confruntării cu criminalul şi lăsă peria mare de paie să cadă în faţa şlapilor lui de plastic.

Ultima dată cînd îl văzuse pe Lev fusese la sfîrşitul celei de-a doua săptămîni a anchetei de după catastrofa lui *Oktiabr*, pe 30 iunie 1985. Şi prima dată cînd îl întîlnise fusese în clasa a 8-a a Şcolii medii nr. 79. Aveau atunci amîndoi 15 ani.

Saşa Sokolov avusese în primele şapte clase, în fiecare an, cea mai mare medie, întotdeauna 5 sau 5 plus, la toate materiile. Fusese un copil serios şi-un elev destoinic. Deoarece era neîndoielnic talentat la matematică şi la chimie, după cel de-al şaptelea an fusese admis la Şcoala nr. 79, unde învăţau cei mai buni elevi din Moscova, pentru a deveni cei mai buni din Uniune.

Acolo s-a confruntat, după cîteva luni, cu unul care-i era egal, un elev nou, ce se mutase cu părinţii din Volgograd la Moscova. Era un băiat voinic, la care Saşa nu putuse descoperi la început, dincolo de înclinarea spre exagerare şi nonşalanţă pubertină, spiritul briant.

Lev Leşava fuma ca un horn şi după zece zile de prezenţă a lui tăcută (nu-şi făcuse nici un prieten, nu dădea nimănui nici o atenţie), scoase demonstrativ la toaletă, din buzunar, o sticlă de vodcă. Băieţii de la Şcoala nr. 79, copii cuminţi şi serioşi, nu mai trăiseră niciodată una ca asta şi presupuseră că acest comportament ciudat al lui Lev Leşava are de-a face cu originea lui georgiană, fiindcă Leşava era în mod sigur un nume georgian şi despre ei se ştia că sînt ciudaţi, şmecheri şi adeseori smintiţi. Îl priveau, aşadar, cu o admiraţie înfricoşată.

Lev nu tuşise, nu se înecase cînd băutura arzătoare i se scursese pe gît, nu, el înghiţise toată vodca, uitîndu-se apoi la sticla goală de parcă l-ar fi interesat forma ei şi tamponîndu-şi gura cu dosul mîinii.

„Ora de Istoria Uniunii Sovietice va fi astfel mai suportabilă", a spus el sec şi absolut lucid.

Astea fuseseră primele lui cuvinte rostite în public şi ele făcuseră o impresie zdrobitoare asupra celor mai bravi şi mai buni elevi ai Moscovei. Nimeni nu-l trădase, nimeni nu anunţase conducerea şcolii c-ar fi făcut o remarcă antisocialistă şi totuşi, doar într-o singură zi, toţi elevii aflaseră despre întîmplarea de la spălător. Se născuse o legendă.

După cîteva săptămîni, Lev era conducătorul clasei a opta, ba, de fapt, chiar şi al claselor următoare. Elevii din a zecea şi cei din ultima clasă îl respectau ca şi cînd ar fi fost unul dintre ei, mai ales atunci cînd se constată că Lev, deşi avea numai 15 ani, se bărbierea aproape zilnic, datorită originii lui sudice.

La vechea şcoală, asupra lui Sokolov avuseseră un ascendent băieţii de tipul lui Lev numai la gimnastică (chiar dacă Saşa era şi el un excepţional voleibalist); datorită capacităţii lor reduse de gîndire şi de perseverenţă, ei dispăreau apoi prin şcoli tehnice, pentru a învăţa să devină sudori sau instalatori, meserii ideale pentru un cetăţean sovietic. Acest tînăr, care se comporta ca un zgomotos contravenient, predestinat să fie

fruntaş în imperiul muncitorimii, avea în schimb o minte ascuţită, care îi ameninţa lui Saşa pentru prima dată-n viaţă supremaţia. În clasa celor buni, ei erau cei mai buni. Aproape de nediferenţiat, deşi avea fiecare specialitatea lui: Saşa avea un avans în chimie, Lev în matematică.

La sfîrşitul primului lor an comun, în capul listei cu cele mai mari medii se afla Saşa. Se aşezase cu şi mai mare abnegaţie şi hotărîre pe învăţat şi în final îl învinsese pe Lev cu o jumătate de punct.

După înmînarea premiilor şi după discursul directorului, care le dorise o vacanţă plină de învăţăminte într-o tabără pionierească, vacanţă care nu va fi fără folos, Lev îi spusese la părăsirea sălii: „Ai meritat". Saşa îl privise uimit, căutîndu-i pe figură semnele nemulţumirii. Dar Lev îi zîmbise cu faţa senină.

Saşa nu putuse dormi multe nopţi la gîndul că nu va mai reuşi să fie cel mai bun din clasă. Era ambiţios. Se străduia să înţeleagă tot ceea ce şi pentru un altul era de înţeles şi, cum venea acasă de la şcoală, îşi deschidea cărţile şi începea să studieze, pînă cînd toate datele şi faptele i se fixau în memorie. Mult mai tîrziu auzise de la mama lui că bunicul fusese un specialist în talmud, în România. De la el moştenise iubirea de carte.

„Îţi mulţumesc", îi răspunsese Şasa. Îl evita pe Lev, era speriat de isteţimea lui şi de comportamentul lui „american".

„Ai muncit pentru asta", îi răspunsese la rîndul lui Lev.

Saşa simţise veninul din această observaţie, ceea ce reducea supraomeneasca stăpînire de sine a lui Lev la proporţii normale şi nu putuse să rămînă nici el mai prejos, făcînd o remarcă provocatoare:

„În cazul tău vine totul de la sine?"

„Da", răspunsese Lev.

„Tu nu înveţi?"

„Nu în mod special."

Acest „special" era o mostră de levkianism, superior, autentic, şocant, aşa cum o numeau admiratorii lui din clasa a opta. Lev introducea în frazele lui cînd te aşteptai mai puţin cîte un cuvînt arhaic sau preţios, datorită căruia tu, cel ce

discutai cu el, erai în pierdere, fie şi numai din pricina exprimării tale sărace.

„Deci trebuie să cred că acasă tu nu înveţi deloc?"

„Frunzăresc cărţile", spusese Lev. „Mi-e suficient."

„Nu cred."

În jurul lor se adunaseră colegii, care înţeleseseră că cei doi campioni sînt într-o dispută, iar felul cum se-mpungeau promitea o confruntare definitivă. Saşa, învingătorul, cu cea mai impresionantă medie, se temea totuşi că clasa îl va considera pe Lev cel mai bun, chiar dacă acesta avea cu o jumătate de punct mai puţin.

„Am o memorie fotografică", îi explicase Lev cu voce tare, ceea ce adunase în jurul lor şi mai mulţi colegi şi el strigase provocator, fără să fi primit cine ştie ce replică.

„Chiar aşa?"

„Punem pariu?" întrebase Lev.

„Da."

„Pe ce?"

Saşa se aplecase şi-şi lăsase jos ghiozdanul. Deschisese clapa şi scosese o pereche de mănuşi din piele maro, căptuşite cu blană bej, mănuşi pe care James Dean ar fi putut să le poarte pe motocicleta lui. În şcoală circulau fotografii ale lui James Dean, actorul american pe care oricine îl cunoştea, dar căruia nimeni nu-i văzuse vreun film. El era marele model al lui Lev.

Calda vară moscovită începuse, dar Saşa primise mănuşile cu o zi înainte de la părinţii lui, ca recompensă pentru media lui glorioasă. De cum temperatura cobora sub zece grade, el îşi pierdea sensibilitatea degetelor şi avea senzaţia neplăcută că are mîinile paralizate. De ani de zile suferea de anemie. După ce maică-sa îi împletise şi-i reparase un număr nesfîrşit de mănuşi de lînă, se hotărîse pentru nişte mănuşi care să dureze secole şi, după investigaţii de săptămîni, cu abnegaţie de mamă, cu preţul unui salariu pe-o lună şi cu promisiunea că băiatul bişniţarului va primi meditaţii gratis un an întreg (ea era profesoară de franceză), putuse să aducă mănuşile în apartamentul spaţios, de trei camere, al familiei Sokolov. Părinţii lui erau membri de partid destoinici şi aveau „relaţii", dar asemenea mănuşi nu se puteau procura contra

cost nici măcar în circuitul închis al birocraţilor mondeni şi maleabili.

Mănuşile reprezentau cea mai mare avuţie a lui Saşa, şi el le luase în ziua aceea la şcoală, cu toate că vremea era frumoasă. În oraşul socialist Moscova nu se făceau spargeri, dar el voise să le aibă asupra lui, în aşa fel încît să le poată pipăi dacă gîndul l-ar fi dus la ele, pentru a nu crede că pur şi simplu visează.

Lev privise uimit pielea suplă.

„Elegante", spusese.

Aşa şi erau, arătau ca şi cînd ar fi fost mănuşile unui milionar francez şi observaţia lui Lev fusese pentru fiecare precisă, ca sunetul unui diapazon.

Inima îi bătea în gîtlej, dar el se ţinea bine. Deschisese geanta dintr-un impuls şi de-abia acum realiza c-ar fi putut pierde mănuşile.

„Spune", i se adresase.

„Mergem la bibliotecă", spusese Lev relaxat, „luăm o carte".

„Nu, un altul face asta, o parte neutră", propusese Saşa.

„Sînt de acord cu orice. Citim amîndoi acelaşi pasaj şi un juriu ne pune întrebări."

Era o propunere simplă. Vroia să-l facă pe Lev una cu pămîntul. Îi spusese:

„Eu primesc pentru asta o oră, şi tu, care zici că nu faci decît să frunzăreşti, primeşti jumătate din timp. Cel care nu ştie un singur răspuns pierde pariul."

„Cinci minute", zisese Lev.

„ Ce vrei să spui?" întrebase Saşa neliniştit.

„Nu am nevoie de-o jumătate de oră. Îmi sînt suficiente cinci minute."

Uimirea pusese stăpînire pe asistenţă. Saşa simţise cum se înroşeşte. Aşadar, încrederea levkiană de sine trebuia nimicită.

„Bine", a murmurat.

„Nu vrei să ştii ce primeşti dacă cîştigi?"

„Ei?"

Liniştit, Lev scosese un obiect din buzunarul pantalonilor şi ţinuse cîteva secunde pumnul strîns în faţa lui Saşa. Părea că îşi regizase dinainte asemenea momente, asemenea secunde cu

efect teatral, care durau parcă mai mult decît pe ceas. Cînd a întors pumnul şi şi-a descleştat degetele, în palmă avea o brichetă Ronson originală.

Spinarea lui Saşa fusese străbătută de-un curent rece.

Bricheta strălucitoare, cu formă aerodinamică, reprezentînd o maşină americană, un Studebaker sau un Cadillac, era cel puţin la fel de valoroasă ca mănuşile. Colegii lui se uitau la ea cu respiraţia tăiată.

„Peste o oră", spusese Lev, „în piaţeta Smolenski. Este un loc dramatic, aşa, printre clădiri, nu ţi se pare? Roşcovanul alege, bine?"

Roşcovanul ieşise în faţă. Păr roşu-morcov, ochi albaştri-deschis şi pistrui maronii pe pielea palidă. La toate lecţiile stătea cu gura căscată, uimit de misterele pe care i le oferea lumea şi chiar şi-n acest moment îşi ţinea la vedere dinţii lătăreţi. Aprobase din cap şi fugise la bibliotecă.

Lev îi întinsese sportiv mîna.

„*That the best may win*", spunea James Dean.

Saşa îi acceptase mîna întinsă. Se străduise să şi zîmbească.

O oră mai tîrziu, clasa aştepta pe băncile din piaţetă, printre locuinţele-cazarmă. Colegii se adunaseră în jurul lui Lev, care, cocoţat pe speteaza băncii, metodic şi-n cunoştinţă de cauză, povestea despre idolul lui ca şi cînd l-ar fi cunoscut personal.

„Numele lui întreg este James Byron Dean, dar americanii nu folosesc patronimicul, aşa că i s-a pierdut numele aristocratic şi contrafăcut Byron", auzise Saşa cînd se apropiase de cerc.

„Cîte filme a făcut?" întrebase una dintre fete. La fel ca toate celelalte din clasă, îl adora pe Lev.

„Trei. *East of Eden, Rebel Without a Cause* şi *Giant*. Dar nu el le-a făcut, el a jucat în ele. A murit cînd avea 24 de ani."

„Cum?" întrebase ea şocată.

„Accident de maşină. Se spune c-ar fi fost mîna CIA. Era prea popular şi burghezia se simţea jignită. Ha, iată-mi oponentul!"

Saşa intrase timid în cerc. Roşcovanul apăruse şi el şi scosese dintr-o geantă două cărţi. Amîndoi primiră cîte un

exemplar din „Cu privire la primele şase planuri cincinale", tipărite cu litere mici, cărţoaie groase cît palma.

„Hei, ceva mai plăcut nu puteai găsi?" întrebase Lev, făcînd o figură de parcă ziceai c-ar fi înghiţit mărturi.

„Singura din care aveau două exemplare", răspunsese Roşcovanul.

„Ei, atunci fie."

Saşa întrebase: „Numim un juriu?"

Fiecare îşi alesese un membru în juriu şi dintr-un imbold lăuntric Saşa nu-l numise pe prietenul lui cel mai bun, Igor Iazov, ci pe Nadia Ziadanova, o fetiţă pătimaşă şi scundă, care vroia să se facă poetă. Era îndrăgostit de ea, dar şi-ar fi muşcat mai degrabă limba decît să-i mărturisească acest lucru, ştiind că ea i-ar fi rîs în nas. Ceea ce îl atrăgea la ea era convingerea ei că va descoperi misterul poeziei.

„Acesta e scopul meu", declarase într-o prelegere în faţa clasei, „nu mă mulţumesc cu mai puţin". Saşa miza şi el nu pe mai puţin de Cunoaşterea Însăşi, de Înseşi Misterele Naturii. În timpul acelei prelegeri din urmă cu trei luni, se îndrăgostise brusc de ea. Spera ca Igor să nu interpreteze alegerea Nadiei ca un afront adus prieteniei lor. Împreună cu Roşcovanul, Nadia şi membrul în juriu al lui Lev au ales din compendiu un capitol, ultimul şi cel mai greu, deoarece le rezuma pe toate cele precedente.

„Ascultă", spusese Lev, „tu începi, şi după ce trec douăzeci şi cinci de minute, arunc şi eu o privire, bine?"

În ultima oră Saşa reflectase asupra acestui lucru şi ajunsese la concluzia finală că nu trebuia să accepte diferenţa.

Răspunsese: „Şi eu am nevoie doar de 5 minute."

Igor se străduise să-l facă să-şi schimbe gîndul, dar Saşa o ţinuse sus şi tare: „Pot, în mod sigur". Nadia ridicase din umeri. „Faci cum crezi de cuviinţă", spusese.

„Începem deci", zisese Lev.

Deschiseseră cartea la capitolul respectiv şi Roşcovanul se uitase la ceas. El dăduse startul.

Saşa îşi aplecase ochii asupra celor 15 pagini, citise informaţiile şi-şi auzi vocea interioară repetînd frazele. Putea să se concentreze perfect, uitase de spectatori şi memoria lui exersată prelua cu uşurinţă cifrele şi numele. Cînd Roşcovanul

strigă: „Închideţi cărţile!", el ajunsese la sfîrşitul capitolului. Dăduseră cărţile membrilor juriului.

Saşa îi aruncase o privire adversarului, cu speranţa că va descoperi la el un semn de slăbiciune, dar Lev se uita relaxat la cei doi membri ai juriului şi nu lăsa prin nimic să se întrevadă c-ar putea fi posibilă o eventuală înfrîngere.

Se aflau într-un cerc de colegi în mijlocul unui teren dintre blocurile ce mărgineau piaţeta Smolenski şi Saşa înţelesese dintr-o dată că acesta era un gen de duel ce se dăduse şi în secolul trecut şi în care, printre alţii, fusese răpus Puşkin. Şi chiar dacă el şi Lev se vor bate-n cuvinte-gloanţe, ele vor avea aceeaşi putere distrugătoare ca şi cele din plumb.

Colegii lor îi priveau crispaţi şi el observă cu recunoştinţă semnul din cap încurajator pe care i-l făcu Igor. Saşa îi răspunse cu acelaşi semn, pentru a-i da să înţeleagă că e sigur de sine, iar Igor îi zîmbise, arătîndu-i prin asta că era sigur că prietenul lui va învinge. Sentimente adînci de prietenie îi încălziră sufletul. Nadia însă îi evita privirea.

„Încep eu?" întrebase Lev.

„Eu încep", spusese Saşa, mîndru.

„Cum vrei."

Membrul în juriu din partea lui Lev era tot o fată, Olga, grăsuţă, cu sînii mari. Ea spusese:

„Întrebarea mea este: cînd a început cel de-al doilea plan cincinal şi care sînt cele două fabrici de minereu care au fost construite atunci?"

„Astea sînt două întrebări!" strigase Igor indignat.

„1934", răspunse Saşa calm, „şi fabricile de minereu sînt Magnitogorsk şi Stalinsk."

Igor jubilase, plin de entuziasm, şi ceilalţi i se alăturaseră. Cînd strigătele de entuziasm se mai potoliseră în piaţetă, Nadia îl întrebase pe Lev: „Care a fost creşterea indicelui de plan în 1950, în comparţie cu 1940?"

Saşa se speriase de întrebarea ei preluată de-o adiere-n piaţetă, deoarece el nu cunoştea răspunsul şi-l privise pe Lev cu ochii măriţi cînd acesta spusese sec: „În 1940, indicele a fost 100, zece ani mai tîrziu, 173".

Se lăsase tăcerea. La fel ca şi ceilalţi colegi, Saşa era stăpînit de puterea fenomenalei memorii a lui Lev şi frica îi

înţepenise maxilarele, astfel încît trebuise să-şi strîngă dinţii ca să nu înceapă cumva să-i clănţăne. În acel moment izbucnise strigătul de admiraţie al spectatorilor. Igor îl privise cu inima strînsă pe Saşa, care, cu buzele tremurînde, îi surîsese din nou.

Olga întrebă: „La ce dată a fost revăzut cel de-al şaselea plan cincinal?"

Saşa văzuse asta pe una dintre pagini şi-acum o căuta în gînd. O văzu, aşezarea paginii, alineatele, dar numai un singur loc părea a fi şters. Ştia sigur că era undeva jos, în dreapta pe pagină, putea să jure, însă ochiul din capul lui nu vedea literele clar. Cel de-al şaselea, ăsta era planul care începuse în 1955, după ce primise aprobarea Congresului al XX-lea al Partidului, Hruşciov pusese capăt stalinismului şi împărţise Gosplanul, comisia care făcea planurile, într-o comisie pentru termene scurte şi una pentru termene lungi. Asta era doar a doua întrebare care i se punea şi deja pierdea scorul. Era în joc viaţa lui, îşi pierdea supremaţia în văzul întregii clase. Şi deodată se-ntrebase în gînd: a fost oare cel de-al şaselea plan revăzut? Nu cumva întrebarea este încuietoare? Simţea cum o siguranţă, eliberatoare, îi destindea stomacul.

„Nu a fost revăzut", spusese, depăşindu-şi toate îndoielile şi, plin de încredere, aşteptase ca Olga să verifice în cartea deschisă şi să-i dea dreptate.

Dar ea nu spusese nimic şi-şi îndreptase privirea întrebătoare spre Lev.

„20 decembrie 1956", spusese acesta.

Capitolul 3

O SIRENĂ a poliţiei răsună pe deasupra acoperişurilor din Shekhunat Hatikva. Sokolov băgă repede mătura în punga de plastic şi părăsi locul miraculos ce-i oferise privirii perspectiva unei crime şi confruntarea cu făptuitorul ei. Se grăbi spre Rehov Ivri, o străduţă care la o sută de metri mai departe intersecta şirul de case disparate de pe Rehov Etsel.

Nu trebuia să fie văzut în apropierea cadavrului. Voia să preîntîmpine posibilitatea de-a fi anchetat. Anchetările erau capcanele vieţii lui. Cînd stătea în faţa unei autorităţi, pe Sokolov punea stăpînire frica la gîndul că demascarea e la un pas. Ştia că acest lucru se datora unei întîmplări lipsite de importanţă din tinereţea lui, imediat după ce descoperise că părinţii lui erau evrei nemărturisiţi, dar raţiunea nu reuşea să-i neutralizeze frica. Cineva furase căciula unui coleg şi el se înroşise pînă-n vîrful urechilor atunci cînd învăţătoarea îl aţintise pe fiecare copil cu priviri severe. Două zile, pînă la descoperirea făptaşului, Saşa trăise cu senzaţia că el, chiar dacă n-a fost hoţul, ar fi putut fi un hoţ potenţial, dat fiind faptul că, la vederea căciulii frumos colorate, a nutrit în tăcere dorinţa s-o fure; el era un hoţ în intimitatea cea mai adîncă a fiinţei lui şi învăţătoarea sesizase acest lucru, aşa cum ea sesizase şi că părinţii lui erau evrei nemărturisiţi, deci şi el era la fel.

Cu ocale de fier la picioare, împinse căruciorul prin faţa restaurantelor închise, spre străduţa în care locuia. Sudoarea îi curgea pe tîmple. Strada era încă pustie. Volumul sunetului sirenei rămînea constant, deci maşina poliţiei nu se îndrepta în direcţia lui, dar el nu voia să rişte, aşa că iuţi pasul. Dacă va fi

anchetat, se va afla în situaţia în care răspunsurile lui, incomplete, nesubstanţiale, ar putea fi interpretate ca eschivare şi încercare de inducere în eroare. După catastrofa cu *Oktiabr*, îl anchetase KGB-ul şi, de numai cîteva luni – pe 27 mai 1990, făcuse aici, în Israel, cunoştinţă cu detectorul de minciuni, poligraful, care era întrebuinţat atunci cînd cineva solicita de lucru într-o funcţie care dădea acces la secrete militare. La poligraf ţi se puneau întrebări la care puteai răspunde numai cu *da* şi *nu*, şi maşinăria reacţiona la cele mai mici schimbări în funcţiile fiziologice. Dar în viaţa lui Sokolov îşi făcea uneori loc, alături de *da*, şi cîte un *poate* sau *probabil*, iar de cîteva ori apăruse, fără ruşine, concomitent cu *da* chiar şi *nu*.

După trei luni şi jumătate petrecute în apartamentul din Herzlia, în fiecare zi vrăjit de magica panoramă a mării văzută de pe terasa lui şi de cantităţile considerabile de Stolicinaia, şi-a aranjat prima întîlnire în urma căreia spera să i se ofere un loc de muncă. S-a informat unde ar fi putut găsi un serviciu corespunzător cineva cu cunoştinţele de specialitate de care dispunea el şi, plin de încredere, scrisese scrisori într-un ivrit fără greşeală. A primit numai scrisori de refuz, cu excepţia uneia de la IAC – *Israel Aerospace Corporation*. Şeful secţiei de cercetări îl anunţa că s-a ivit un loc liber şi-l invita pe Sokolov pentru o discuţie. Scrisoarea era semnată de Ilan Ben Zwi, care îşi adăugase numele şi cu litere chirilice: Iaşa Ciomiakov.

Evreii care doreau să studieze, dar aveau rude apropiate în străinătate nu erau primiţi la universităţile din Uniune. Iaşa avusese toată familia în Uniune şi putuse să studieze, chiar dacă arăta fără nici o îndoială a evreu, în sensul că era de-a dreptul provocator: purta o barbă ortodoxă cu perciuni lungi, ţinea zilele de sărbătoare şi-şi acoperea creştetul capului cu chipa. La cîteva zile după terminarea războiului de şase zile, ceruse o viză pentru Israel. Imediat fusese căzut la examene şi-şi pierduse *propiska*, dreptul de şedere în Moscova. La un moment dat dispăruse şi, după douăzeci şi trei de ani, acum, îi răspundea lui Sokolov la scrisoarea de solicitare.

În timp ce Sokolov parcurgea cu căruciorul lui Rehov Etsel şi asculta cu atenţia încordată sunetul sirenei de la maşina poliţiei, se gîndea că trecutul nu exista, totul fusese un

uriaş prezent prin care el hălăduia încoace şi-ncolo, şi senzaţia că exista numai un acum era dată de valuri care-l purtau şi-l legănau. Timpul nu era numai relativ, timpul era nonexistent, dacă compara intensitatea celor pe care le trăia în memorie cu ceea ce i se întîmpla acum pe strada din Tel Aviv. Unde trăia de fapt? În acest *acum* al crimei şi al muncii lui cu căruciorul de gunoi sau în acel *atunci*, din creierul lui?

După răspunsul lui Iaşa, luase plin de speranţe autobuzul spre Haifa, unde erau hangarele IAC. Băuse cu o seară înainte, dar cu măsură, şi cînd s-a anunţat la portar, avea capul limpede.

IAC era o întreprindere modernă, unde se construiau rachete avansate *sol-sol* şi *sol-aer*, arme defensive aeriene care n-aveau mai nimic de-a face cu rachetele grele de transport şi cercetare la care lucrase el în Kaliningrad, dar cunoştinţele lui în domeniul metalurgiei şi experienţa în echipa de proiectare de la ENERGHIA puteau fi utilizate şi-n cadrul sistemelor mici.

Iaşa, alias Ilan, era un om cu vocea joasă, cu priviri simţitoare. Era mic de statură şi avea, în modul în care se mişca, alura unui tînăr în creştere, colţuros şi circumspect. Barba îi era străpunsă ici şi colo de şuviţe albe, tichiuţa îi stătea pe un craniu chel şi purta o cămaşă cu guler răsfrînt, ca un pionier. L-a condus pe Sokolov politicos pînă la biroul directorului şi l-a prezentat drept un savant eminent care a venit în *alya*[1] şi poate fi un enorm cîştig pentru IAC. Dimineaţa şi-au petrecut-o în halele de asamblare şi mai cu seamă la secţia de cercetare, unde Sokolov a văzut o aparatură care la Kaliningrad stătea numai pe lista de aparate dorite, dar pentru care americanii îşi dăduseră veto, deoarece exista o interdicţie în cazul produselor strategice. În timpul pauzei de prînz, Ben Zwi i-a explicat caracterul secret al muncii la IAC.

„Am lucrat şase ani la Kaliningrad", i-a răspuns Sokolov, „ştiu ce înseamnă păstrarea secretului".

Au luat masa într-o sală albă, o cantină destinată tuturor angajaţilor IAC. În Uniune fiecare pătură a ierarhiei avea

[1] Emigraţie.

cantina proprie, cu atît mai bine aprovizionată şi mai variată cu cît pătura se apropia mai de vîrf.

„Ştim că ai traversat o perioadă grea", i-a spus Ben Zwi, „probabil că situaţia după accident a devenit foarte apăsătoare".

„Putea să fie şi mai rău", i-a răspuns Saşa. Suferise în urma plecării de la Kaliningrad şi cariera lui se frînsese, dar nu fusese singurul în această situaţie. Alţii intraseră la închisoare."

„Ce s-a întîmplat cu Leşava? Niciodată n-am mai auzit de numele lui."

„L-au arestat. Apoi l-au eliberat după cîteva luni. L-am căutat, am făcut tot ce mi-a stat în puteri, dar din '85 n-am mai auzit nimic despre el."

În vocea lui răsuna încă, nedisimulată, părerea de rău, permanenta senzaţie că n-a făcut cît trebuia. Îi scrisese, dar scrisorile i se returnaseră nedeschise. Şi el traversa o perioadă grea atunci, bea mult şi se lupta cu singurătatea, după plecarea neveste-sii. Şi mai avea şi conştiinţa încărcată faţă de Lev, o vinovăţie care, ca volum, ar fi umplut întreaga Cale Lactee. Restul universului era umplut de tristeţe din cauza pierderii fetiţei lui, care creştea la fosta lui soţie, în Leningrad.

Ben Zwi l-a întrebat despre cauzele accidentului cu *Oktiabr*, despre care se dovedea că el ştia surprinzător de multe lucruri, şi Sokolov i-a povestit despre noile rachete purtătoare de echipaj uman, care trebuiau să fie urmaşe ale rachetelor Progres, fără echipaj, şi care, după eşecul lui *Oktiabr*, erau păstrate ca rachete purtătoare pentru staţia extraterestră Saliut. La bordul rachetei *Oktiabr* se aflaseră doi cosmonauţi care, la explozia treptei a doua, arseseră de vii. Racheta explodase în plin zbor, bucăţi din ea zburaseră pe o suprafaţă de aproape treizeci de kilometri pătraţi.

„A circulat zvonul c-ar fi fost vorba de un sabotaj", a spus Ben Zwi.

„Asta nu s-a dovedit niciodată."

„Greşeală de construcţie?"

„Nu", a răspuns Sokolov hotărît, „orice se poate, dar asta nu".

„Trebuie să-ţi explic ceva", i-a spus Ben Zwi.

Sokolov l-a privit cu atenţie.

„Noi îi cerem fiecărui solicitant un test la poligraf."

„Ce-i asta?"

„Detector de minciuni."

Sokolov a rîs. „Detector de minciuni? Chiar aşa? La fel ca-n America."

Zîmbetul lui Ben Zwi păru o scuză: „Da."

„Credeţi în aşa ceva?"

„Am perfecţionat poligraful aici, în Israel. Este demn de toată încrederea, crede-mă. E o chestie de rutină. Punem cîteva întrebări şi aflăm cît ne trebuie."

Uimit, Sokolov a clătinat din cap:

„Miroase a vrăjitorie de evul mediu. Pui pe cineva pe un grătar încins şi, dacă nu se prăjeşte, nu este vrăjitoare. Un test strălucit."

„Poligraful măsoară transpiraţia, presiunea arterială, bătăile inimii, rezistenţa pielii. Nu-i o aiureală, crede-mă."

„Mi se pare o prostie."

„Ceea ce pot să-ţi spun este că te ajută mult dacă accepţi testul."

„Dar e o gîndire demodată", a accentuat Sokolov.

Era circumspect şi speriat de lucrul necunoscut. Un detector de minciuni era un lucru la care el şi-ar fi rupt gîtul fără putere de tăgadă. Frica pe care o simţea faţă de aparat era iraţională şi magică; ca şi cînd cele mai adînci temeri şi îndoieli ale lui, pe care el însuşi n-ar fi vrut să şi le cunoască, ar fi năvălit la suprafaţă. Şi-a dat consimţămîntul pentru că Ben Zwi i-a demonstrat că nu va avea nici o şansă să obţină slujba dacă va refuza testul.

A fost un fiasco.

Sokolov intră cu căruciorul în Rehov Ivri. Se uită în spate şi văzu lumina albastră a uneia dintre maşinile poliţiei, care năvălea în Rehov Etsel. Rehov Ivri era Orientul Mijlociu. De-a lungul străzilor nepavate se înşirau case sărăcăcioase, despărţite de suprafeţe de pămînt cleios, cu gunoaie şi maşini hodorogite. În aerul nemişcat, spînzurau rufe mozolite puse la uscat, pe terase prost zugrăvite. Mai tîrziu, după liniştea orelor de siestă, vor apărea gospodinele cu genţile pline, care îşi vor pune la punct progenitura numeroasă (copii întunecaţi la

culoare, cu ochii maturi și mîinile murdare), și dacă o va porni la cumpărături, va observa, în spatele ferestrelor deschise, privirile sticloase ale bărbaților șomeri, cu carafe mari de bere în fața televizoarelor turuitoare. În spatele lui răsuna sirena poliției, pe Rehov Etsel.

Ben Zwi i-a trimis o scrisoare scrisă de mînă prin care se scuza pentru neacceptarea lui, dar exista o politică strictă a întreprinderii ca pe cel ce se sperie de detectorul de minciuni să nu-l primească în serviciu. Îi mai trimisese și-o listă cu întreprinderi care ar fi putut avea nevoie de un inginer metalurgist.

Sokolov scrisese scrisori și primise doar o singură invitație la o convorbire. Celelalte întreprinderi îi trimiseseră numai mulțumiri, în formule tip.

Invitația venea de la o fabrică de piese de schimb pentru avioane, din Ashdod. Luase autobuzul din Tel Aviv. Întreprinderea se numea All Seasons Parts și ocupa trei hangare mari în port. Proprietarul era David Kuznadze, un om mărunt, cu un gît gros și un cap rotund ca un glonț. Purta o cămașă cu mîneci scurte, un șort ai cărui craci strîmți îi tăiau pulpele groase, iar în picioare avea o pereche de șlapi din plastic. Cadranul Rolex-ului era bătut în diamante. Kuznadze l-a primit în biroul lui cu respect, dar asta nu i-a înlăturat lui Sokolov gîndul că se află în vizită la un cîrpaci de mașini. Era prima dată că venea în contact cu un *tiag-tiag*. Transpirînd, Sokolov i-a vorbit despre experiența lui, despre studii și i-a arătat omului diplomele pe care le obținuse.

„Foarte bine, domnule Sokolov." Și i-a întins o cutie cu șervețele de hîrtie.

„Vă mulțumesc. Și cu ce se ocupă exact întreprinderea dumneavoastră?"

„Cu avioane. Piese de avioane. Cumpărăm aparate vechi, le demontăm pînă la a putea fi transportate și le aducem aici cu avioanele. Apoi le reluăm piesă cu piesă, renovăm părțile și le revindem. Un om ca dumneavoastră, un tehnician cu experiență, este o persoană care-și găsește locul în echipa noastră. Trecem la fapte?"

Kuznadze i-a făcut un gest de invitație înspre ușă. În timp ce traversau primul coridor, i-a povestit că-n întreprinderea lui

lucrau 20 de oameni, în special reparatori, şi că el împreună cu nevastă-sa făceau vînzările.

„Cui le vindeţi?" a vrut Sokolov să ştie.

„Africanilor, cîteodată asiaticilor, chiar şi sud-americanilor. Societăţile europene şi nord-americane nu cumpără la mîna a doua. Sau ei au propriile lor avioane pe care le recondiţionează, dacă au repede nevoie de piese de schimb. Noi trebuie să avem de-a face cu companii mici, cum ar fi, spre exemplu, Ghana Blue, Congo National, Tropique Charter. Ei zboară cu aparate care sînt mult mai vechi ca ale noastre. Pe-aici."

Într-o hală mare de peşte stăteau pe jos părţi dintr-un DC-8, măcinate de-o întrebuinţare intensivă, de diferenţa mare de temperatură între pista de aterizare şi înălţimea crucială, şi în plus, de vreme. Erau în mare măsură de culoare ruginie şi cinci oameni lucrau să le demonteze în piese şi mai mici. Zgomotul pneumatic al şuruburilor electrice umplea sala. Reparatorii, oameni butucănoşi, cu tatuaje pe braţele masive şi cu degete grosolane, care niciodată nu întorseseră o pagină de carte, stăteau goi pînă la brîu la mesele de lucru sau se aplecau asupra pieselor mari aşezate pe duşumea. Un aer sărat de mare umplea încăperea.

Sokolov trecuse cu Kuznadze într-o altă sală, unde piesele, cîteodată aripi întregi de avion, erau păstrate în rafturi de magazie.

„Aici va fi secţia dumneavoastră. Vreau să ştiu precis cum stau lucrurile cu chestiile astea, înţelegeţi? Uite, cele mai multe sînt bune de livrat, cum ar fi, spre exemplu, tipul acela de aripă, îl vedeţi? Este de la un Iliuşin, trebuie să vă fie cunoscut. Dar sînt şi cazuri în care te îndoieşti. Aici."

Rămăsese în faţa unei uşi pneumatice rupte.

„Este de la un 727. Ce e de făcut cu ea?"

„Trebuie reparată", a răspuns Sokolov.

„Cum?"

„Uite, metalul este atins. Trebuie schimbat în întregime."

„Nu. Tocmai pentru aceasta am nevoie de cineva, cineva care să ne poată spune cum am putea face altfel. Să pună o nouă placă de metal, asta poate oricine, dar atunci uşa asta

devine atît de scumpă, încît clientul se duce la o altă firmă sau cumpără una nouă. Vreau soluţii mai ieftine."

„Eu, de fapt, nu ştiu nici o altă soluţie."

„Eşti expert în metal şi înaltă presiune, aşa mi-ai scris. Trebuie să-mi spui cum pot eu să repar acest lucru pe-o cale simplă."

„Cît de bine, domnule Kuznadze?"

„Destul de bine."

„Cu sau fără risc pentru avion?"

„Fără risc nu se poate. Pentru aşa ceva sînt obligaţi să-şi cumpere aparate noi. Dar nu trebuie să cadă din aer ca nişte muşte moarte, bineînţeles."

„După mine, vorbind din punct de vedere omenesc, trebuie ca dumneavoastră să evitaţi orice risc."

„Asta nu se poate în afacerile mele. Fiecare ştie despre ce este vorba cînd face o comandă la mine. Vechi, dar încă corespunzător. Eşti un expert în metal, poţi să-mi spui ce trebuie să fac ca să pun chestiile astea pe picioare, pentru a arăta cît de cît frumuşele."

„*Frumuşele?*"

„Da, frumuşele. Clienţii mei din Africa vor ca ele să arate frumos. Curate, strălucitoare, bine lustruite. Este la fel de important ca şi starea tehnică."

„De cînd vă ocupaţi cu aşa ceva?"

„De 17 ani. Am început după '73."

„Şi s-a întîmplat vreodată ceva?"

„Uite ce e, ei zboară pe-acolo, prin Africa şi prin America Latină cu nişte aparate pe care nimeni pe lume nu le mai vrea, DC-3-uri, primele Friendships, Vicker, Viscounts şi din cînd în cînd mai cade cîte unul, asta nu pot să neg. Cîteodată acest lucru ţine de aparat, altă dată de pilot, fiindcă băieţii care stau acolo la bord nu sînt dintre cei mai astîmpăraţi. Şi totuşi, clienţii mei continuă să se prezinte."

După vizita prin întreprindere, Kuznadze i-a oferit un salariu de trei mii de şekeli pe lună, exclusiv orele de muncă suplimentară şi Sokolov i-a cerut un timp de gîndire. Cînd a ajuns acasă, a scris o scrisoare în care a mulţumit pentru onoarea ce i se făcuse. Nu era un criminal, avea scrupule. Chiar şi acum, gîndul la Kuznadze stîrnea în el o reacţie de

repulsie. Nu vroia ca socotelile lui greşite şi propriile lui slăbiciuni să le arunce pe umerii altora. Curăţa rigolele şi, din punct de vedere social, se afla în rigole, dar îi lipsea furia prin care să fi vrut să-i pedepsească pe alţii pentru declinul lui. S-ar fi putut să stea şi laşitatea la baza principialităţii lui, ceea ce l-ar fi putut face să creadă că se conduce după o morală superioară.

Sokolov locuia într-o casă împărţită în mai multe apartamente, pe la mijlocul străzii Ivri, deasupra a două familii care-şi împărţeau parterul. Găsise camera după ce descoperise că în alte cartiere ale Tel Aviv-ului camerele erau de neplătit pentru cineva care făcea muncă necalificată. Din apartamentul lui din Herzlia, în care-şi băgase toţi banii primiţi ca ajutor de stabilire, făcuse fel de fel de încercări de a-şi găsi de lucru, dar ceea ce putuse găsi fusese numai un serviciu de măturător de stradă. Ideea că el, un universitar altădată atît de preţuit, va trebui să îndeplinească o asemenea muncă nu i s-a părut o decădere lipsită de orice speranţă. Vroia să se îngrijească de sine însuşi. Era un gînd primar, salvator al vieţii, şi s-a convins că este mai bine să cureţe rigolele, decît să cadă beat mort sub un portic. A închiriat o cameră în cartierul în care urma să muncească şi, încă din prima zi a noii sale vieţi, a ajuns la concluzia c-a făcut o greşeală. Desigur, îşi aducea şi el contribuţia, cît de cît, acolo, la viitorul acestei ţări, dar avea puţine satisfacţii ca urmare a unui asemenea lucru: asta nu era patria lui. Fugise din Uniune pentru că în Tomsk căzuse total pradă băuturii şi aici îl ameninţa aceeaşi glorioasă decădere. Probabil că şi-ar fi făcut munca în alt fel dacă ar fi fost un sionist convins, fiindcă astfel, cu orice munculiţă ar fi contribuit la puterea statului iudeu, chiar şi cu măturarea străzilor. Dar el nu era sionist, el era un fals evreu.

Sokolov a împins căruciorul pe lîngă casa cu o curte în spate, despărţită de stradă printr-un gard, întrebîndu-se-n sinea sa dacă va fi concediat în cazul în care nu-şi va face astăzi serviciul. Jossi cel Negru şi-ar fi dat seama de chiulul lui – unii îşi mai luau cărucioarele pe-acasă – numai dacă s-ar fi dus singur să controleze. Şi el nu avea altă cale. Nu vroia să fie văzut în Rehov Etsel. Alte incidente n-ar mai fi putut suporta. Ceea ce văzuse ţinea de culmea absurdităţii şi

dezmăţului mintal în care se plasase de la catastrofă încoace. De cinci ani nu era capabil să găsească o ieşire şi să se întoarcă la lumea exterioară, cea a ambiţiilor şi a disciplinei. El locuia în una dintre aripile acestui palat, stăpînind în total trei geamantane. Îmbrăcăminte, articole pe care le publicase în reviste ştiinţifice, diplome, atestate onorifice, fotografii dintr-o căsătorie fericită cu Irina, care se terminase concomitent cu *Oktiabr*, fotografii ale părinţilor lui acum morţi, fotografii care povesteau că Lev existase şi că el însuşi lucrase la Kaliningrad şi că pierduse totul, precum şi fotografii ale fiicei lui, Nataşa. Cît timp avea geamantanele, exista posibilitatea ca situaţia lui actuală să fie dobînda la un vis neobişnuit de violent, din care la un moment dat avea să se trezească. Cîteodată, trecutul era atît de cumplit de prezent, încît prezentul îşi pierdea orice consistenţă. Alteori, prezentul era atît de imposibil de învins, încît el nu mai avea nici un trecut.

Casa scărilor fusese curăţată, dar gîndaci negri, storcoşiţi, mai rămăseseră pe la marginea pereţilor, cadavre vechi de o săptămînă. Femeia care curăţa casa scărilor locuia dedesubt, în stînga; după cum se vedea, ea nu îndrăznise să atingă insectele moarte, să le ia cu fărăşul. Sokolov a urcat scara de piatră şi a intrat în camera lui.

În ultimele zile nu ajunsese să facă curăţenie, geamantanele stăteau deschise pe gresia de pe jos, conţinutul lor răvăşit era împrăştiat prin toată încăperea. Dormea pe o saltea, bucătăria era dotată cu o farfurie, o cană, un cuţit, o furculiţă, o lingură, o cratiţă şi astea toate se aflau năclăite într-un lighean din chiuvetă.

Obiectul lui de preţ era un fotoliu, aşezat lîngă fereastră. Îl cumpărase cu 50 de şekeli la piaţa de vechituri din Jaffa şi-n contul sumei îi fusese şi transportat la domiciliu. Fotoliul avea părţi mobile. Dacă te sprijineai de braţe şi te lăsai pe spate, se apleca şi, de jos, îi apărea un susţinător de picioare, prin care se forma o combinaţie confortabilă, ceva între sofa şi fotoliu, în care Sokolov rămînea toată seara şi toată noaptea.

După ce şi-a dat jos mănuşile din plastic pentru curăţenie, a scos dopul sticlei de Gold. Era leoarcă. Înghiţitura i-a parcurs esofagul şi el a strîns din dinţi pentru a suporta muşcătura alcoolului. S-a dezbrăcat pînă la indispensabili, s-a

așezat în fotoliu și a privit în zare, de-a lungul unei porțiuni a măreței artere care se numea Rehov Ivri. Ținea gîtul sticlei strîns, fundul ei i se sprijinea pe genunchiul drept.

Omul pe care-l văzuse era aidoma lui Lev. Dacă ar fi evaluat șansele existente ca el cu Lev să se întîlnească la colțul dintre Etsel și Roni, rezultatul ar fi fost comparabil cu pericolul ca un pieton să treacă pe Dizengoff și să fie omorît de un meteorit. Totul era posibil, dar dacă el nu vroia să se lase pradă aberațiilor născute în creierul lui înecat în vodcă, atunci trebuia să opună rezistență bizarei asemănări dintre criminal și Lev. Înainte vreme, cei mai mulți oameni îl priveau pe Lev ca pe un șarmeur de geniu, capricios și făcînd în permanență acte de bravură briante și copilărești. Luînd încă o înghițitură de Gold, Sokolov se gîndi că momentele în care Lev se arunca *stante pede* într-o iubire sau cercetare științifică erau de fapt dovezi planificate ale unor experimente mentale pe care el le făcea cu sine însuși. Lev privea viața ca pe un număr de posibilități pe care voia să le încerce și cărora să le dea un nume. Și, pentru aceasta, avea în vedere întreaga implicare a colaboratorilor și a opozanților lui: el se ridicase neabătut în vîrful *nomenclaturii* științifice, iar fratele lui de sînge, Sașa Sokolov, rămăsese în al său *slipstream*, sub suflul elicei, pînă la sfîrșitul sfîrșitului.

Asta se întîmplase la 30 iunie 1985.

Nemulțumirea și neliniștea îi zvîcneau în stomac, acum, cînd Sokolov își reaminti acest lucru și, sculîndu-se din fotoliu, se apropie de pervazul ferestrei, cu sticla în mînă.

Cărarea de nisip se afla în umbra caselor sărăcăcioase, copiii se jucau cu un cărucior confecționat de ei înșiși.

El încercă să se concentreze asupra imaginilor care i se întipăreau pe retină (vedea, oglindite și cu imaginea răsturnată, structuri de fotoni care se mișcau cu o viteză de 300000 de km pe secundă), dar ceea ce apărea în capul lui prin ceața alcoolului părea mai coerent decît realitatea. El nu stătea la etajul unu al unei case de pe Rehov Ivri – el stătea în tribuna oficialităților de pe rampa de lansări spațiale din Kaliningrad.

Capitolul 4

RACHETA gigantică era proiectul lui Lev. Aceasta îl plasa pe cel mai înalt pisc al piramidei societăţii sovietice. Lev Leşava era în aceeaşi măsură un comunist oportunist ca şi Sokolov şi ca fiecare locuitor privilegiat al Kaliningradului, deci era membru de partid, iar atunci cînd era nevoie, folosea cu acurateţe şi supleţe retorica marxist-leninistă.

Proiectul fusese numit *Oktiabr*.

De la tribuna oficialităţilor de la Centrul de lansare din Kaliningrad, Sokolov urmărea ecranele înconjurat de membrii supleanţi ai Biroului Politic. Imagin ale rachetei erau preluate de lentilele largi ale camerei de luat vederi de la sol, aflată la baza de lansare Baikonur din Kazahstan şi trimise direct spre sala ca de teatru din Kaliningrad. La difuzoare a răsunat numărătoarea inversă, către secunda comutării de la kerosen la hidrogen. Tribuna oficială era la balcon, trei rînduri de scaune roşii, concave, şi de-acolo priveau, Sokolov şi ceilalţi oameni politici, direct jos în sală, unde computerele, ecranele şi comutatoarele de comenzi ale lansării erau aşezate în rînduri.

Echipa din care făcea parte Sokolov lucrase patru ani la *Oktiabr*, o versiune îmbunătăţită faţă de Energhia II, iar soluţiile pe care el şi echipa lui le găsiseră şi-au dovedit valabilitatea, supravieţuind sutelor de teste pe care le făcuseră de-a lungul anului. Racheta funcţiona cu motoare *dual fuel*. Ideea despre asemenea motoare exista de ani şi în Vest, dar ei erau primii care o puneau în funcţiune. Pînă la construirea lui *Oktiabr*, motoarele rachetelor aveau sistem singular. De regulă, o rachetă pleca ori cu motoare cu hidrogen, ori cu motoare cu kerosen; doar o singură dată fuseseră adaptate

pentru tetraoxid de azot. Un tip de motor lucra cu un amestec de oxigen şi hidrogen, care dădea cea mai multă energie, şi celălalt tip cu un amestec de kerosen şi oxigen, cu o densitate mai mare, datorită căreia putea fi transportat în rezervoare mai mici. *Dual fuel* asocia ambele sisteme. Motoarele lucrau atît cu hidrogen, cît şi cu kerosen, astfel încît greutatea de lansare a rachetei putea fi limitată, datorită unui raport optimal între masa construcţiei şi masa combustibilului necesar. Rezultanta era mărirea necesarului de încărcătură cu minimum 20 de procente. Prin *Oktiabr*, Jumbo-ul zborurilor cosmice, Uniunea Sovietică putea să depăşească Statele Unite în întrecerea pentru prima staţie extraterestră locuită. În jur de 50 de bărbaţi manevrau sistemul electronic care dirija lansarea şi, aproape de enormul cadran din cealaltă parte a sălii, o delegaţie de colonei şi generali de la KGB şi de la aviaţie, oameni în majoritate cu figuri de ţărani, îl ascultau plini de admiraţie pe dr. Lev Leşava, vedeta secţiei Dezvoltare de la NPO Energhia, îmbrăcat în costumul italian pe care şi-l cumpărase la Helsinki. Ei priveau direct sus, la imaginea motoarelor revoluţionare care ar fi trebuit să-l poarte pe *Oktiabr* dincolo de stratosferă. Sokolov îl auzea pe Lev vorbind delegaţiei: „Formula prin care capacitatea motoarelor este pusă în funcţiune este $F = m(U_e)_{eff}$ sau: debitul de masă ori viteza efectivă de eflux. Este o formulă frumoasă şi simplă, aşa cum tot ce este redus la esenţă are eleganţa simplităţii." După această propoziţie s-a produs catastrofa! De la *take off* se scursese precis un minut şi 36 de secunde şi era momentul în care se producea comutarea kerosenului pe hidrogen. Marele ecran de pe cealaltă parte a sălii s-a luminat dintr-o dată, şi primul gînd al lui Sokolov a fost că, probabil, camerele erau defecte. Pe ecran nu mai era nimic de văzut, un cîmp alb ca zăpada, ici şi colo cîte o pată întunecată, ca o suprafaţă de tundră în timpul iernii, cu urme de vulpi, pînă cînd măsurătorul de lumină al camerei de filmat a reuşit să asimileze intensitatea luminii. Bucăţi în flăcări cădeau pe pămînt.

Lansarea lui *Oktiabr* n-a fost transmisă în direct de televiziunea rusă şi ştirea despre accident a fost cenzurată, dar în Vest ea a fost receptată în detaliu şi, după o săptămînă,

Ministerul Construcţiilor a recunoscut şi el că a avut loc un accident, datorat unei defecţiuni tehnice.

Mii de soldaţi au căutat mai apoi, umăr la umăr, pe terenul de la nord de Baikonur şi au găsit resturi din trupurile cosmonauţilor. Experţi aduşi la faţa locului au dovedit că arseseră înainte de a fi înghiţiţi de atmosferă, la o înălţime de trei kilometri. În motor avusese loc o explozie din pricina căreia rezervorul de combustibil s-a spart. Cercetările s-au concentrat asupra unei explozii iniţiale mici, care ar fi putut fi urmarea unei defecţiuni în circuitul electric. Cînd s-a văzut că cercetarea ştiinţifică nu poate livra rezultate clare, au început să fie interogaţi, de echipe ale KGB, tehnicienii care au lucrat la *Oktiabr*, şi, nu peste mult timp, a început să circule zvonul că accidentul s-ar fi datorat unui sabotaj.

Cam o jumătate de an mai tîrziu, Sokolov a văzut la televizor ceva asemănător, în cazul *Challenger*-ului american. La toate staţiile de televiziune din lume, de cîteva zeci de ori pe zi, exploda *Challenger* ca o megasăgeată de foc; imaginile exploziei lui *Oktiabr* n-au putut fi niciodată văzute.

În vremea în care *Challenger* dispărea din lume, Sokolov îşi pierduse de mult serviciul din Kaliningrad. Îl trimiseseră la un centru neînsemnat de cercetări, în Tomsk. Irina rămăsese în Kaliningrad, cu fiica lor, Nataşa. După accident, îl mai văzuse doar o singură dată pe Lev Leşava. Într-o locuinţă de vară, înconjurată de ziduri, din sudul Moscovei, păzită de pădurari cu cîini ciobăneşti numai colţi, KGB-ul i-a confruntat pe şefii departamentelor de la Energhia. O zi întreagă au fost discutate cauzele posibile, fiecare specialist concentrîndu-se asupra propriilor lui argumente şi explicînd că explozia nu se datorase contribuţiilor departamentului lui, deoarece acestea fuseseră fără greşeală şi corespunzătoare celor mai înalte norme de siguranţă, pe care NASA însăşi şi le-ar fi visat. În spaţiul de la WC, cînd se aflaseră unul lîngă altul, au reuşit să-şi vorbească cîteva cuvinte.

„Saşka"...

„Liovka... ce vor ăştia?"

„Un lucru pe care să-l poată şi ei pricepe", i-a răspuns el. „În căpăţînile lor nu intră ideea că ceva poate pur şi simplu să decurgă greşit."

„Îşi închipuie în mod serios c-ar fi fost sabotaj?"

„Caută un ţap ispăşitor."

„Tu ce crezi?"

„Eu cred... Eu cred că este o dovadă a destinului. O poveste mortală. Tu, Saşka?"

„Aş fi preferat să nu se întîmple."

„Ah, ne-a adormit vigilenţa şi s-a întîmplat totuşi. Eram atît de siguri de poziţiile noastre. Cine ştie ce se va întîmpla de acum încolo cu cariera noastră. Hai să trecem împreună prin asta, promite-mi că n-o să mă laşi de izbelişte."

„De ce te-aş lăsa de izbelişte?"

Cineva a intrat înăuntru şi cînd ei, tăcuţi, îşi spălau mîinile, s-au privit în oglindă şi Lev i-a aruncat o privire zîmbitoare şi cu înţeles, ca şi cînd totul ar fi fost un incident aiurit de la şcoală, incident care mîine va fi dat uitării. Înainte de-a se întoarce, Lev l-a tras dintr-o dată de mînecă. Sokolov s-a întors şi Lev l-a îmbrăţişat. Braţele lui l-au ţinut strîns la piept. Cînd s-au despărţit, Lev l-a privit zîmbind, de parcă i-ar fi şoptit o glumă, dar ochii îi erau severi şi înfricoşaţi. Sokolov a încuviinţat din cap. Lev şi-a lăsat o mînă pe umărul lui şi l-a bătut uşor.

Sokolov a dat pe gît ultima înghiţitură şi s-a adîncit în fotoliu. Pe palier s-au auzit paşi, tîrîit de geamantane şi clinchet de farfurii. Imigranţii cei noi intrau în cele două camere rămase libere de la etajul lui. Compatrioţi. Cu cîteva zile în urmă, un nepot de-al lor închiriase pentru ei camerele de-aici, deoarece el nu avea spaţiu pentru *olimi hadaşimi*, aşa îi explicase el lui Sokolov, căci, la fel ca înainte, în Harkov, locuia acum aici cu nouă persoane în trei camere mititele. Un om din partea proprietarului casei i-a cerut lui Sokolov ajutor cînd şi-a dat seama că nepotul nu vorbeşte ivrit şi Sokolov a tradus, a vorbit dintr-o dată limba gîndurilor şi inimii lui şi s-a hotărît să se mute cît mai repede într-un cartier în care marea majoritate să fie ruşi.

Realiză între timp că yemeniţii erau un soi de arabi. Mirosurile de pe stradă, muzica tînguitoare ce străbătea din fiecare casă, lipsa igienei şi mentalitatea de bazar puteau la fel de bine să fie ale unui cartier din Amman sau Cairo. Pe cînd

mai locuia încă în apartamentul de milionar din Herzlia, se mai legăna cu iluzia că a emigrat într-o enclavă europeană. Însă trăia cu adevărat în Orientul Mijlociu, între cerşetori cu minţile rătăcite şi tradiţionalişti yemeniţi, printre ghicitori în stele şi cititori în palmă, printre adoratori ai rabinilor celor sfinţi şi găinari.

Şi Lev Leşava se ţinea de şterpelit cînd era mic. O făcea nu pentru că ar fi fost copilul unor oameni săraci – taică-său era un înalt funcţionar de partid –, dar „eu vreau să fiu liber şi dacă ei nu-mi dau bani, mi-i iau singur", aşa-i spusese lui Saşa. După prima lor confruntare, deveniseră de nedespărţit şi stăteau săptămînal la Lev acasă aplecaţi asupra jocurilor matematice. Şocat, Saşa îi explicase că nu poţi fura de la părinţii tăi, fiindcă în acest caz încalci morala fundamentală.

„Ei înşişi au furat banii, aşa că şi eu fur de la ei", i-a răspuns Lev cu răceală. Şi cînd a văzut ochii uimiţi ai lui Saşa: „Ascultă, Saşa, ştii doar cum stau lucrurile. Cineva vrea o aprobare pentru o chestie sau alta, dar morile se învîrt încet şi dacă le ungi şi, mai ales cu dolari, dintr-o dată încep să se-nvîrtă mai repede."

„Dar asta este... asta este totuşi corupţie", a remarcat Saşa indignat. Şi părinţii lui aveau „relaţii", dar asta era altceva.

„Aşa au stat întotdeauna lucrurile şi aşa vor şi rămîne."

„Ce mentalitate burgheză."

Lev începuse să rîdă.

„Eşti comunist, Saşa?"

„Da. Bineînţeles. Tu nu, deci?"

„Atunci de ce nu eşti membru al Comsomolului?"

„Nu sînt activist. Vreau să devin om de ştiinţă. Nu politician. Dar cred în bazele marxism-leninismului."

„Şi eu vreau să devin om de ştiinţă. Dar cred numai în legile naturii", a răspuns Lev, „şi aceste legi arată cu totul altfel decît ne sînt nouă prezentate. Vino. Am să-ţi arăt ceva."

Saşa l-a urmat pe Lev în dormitorul părinţilor acestuia. Niciodată nu intrase acolo mai înainte. Era o cameră spaţioasă, cu covor moale, în care i se înfundau pantofii, şi un pat larg din lemn natur, unde ar fi încăput trei sau patru persoane."

„Enorm", a spus Saşa.

„Din Suedia", i-a explicat Lev, în timp ce s-a aplecat pe vine și a început să pescuiască ceva cu mîna în spatele noptierei. A scotocit pînă cînd a dat de o cheie, pe care i-a arătat-o triumfător lui Saşa. Aceasta habar n-avea ce are de gînd.

Lev a deschis noptiera şi i-a aruncat prietenului lui o privire gravă.

„Să nu povesteşti niciodată, nimănui."

Saşa a încuviinţat din cap. „Niciodată", a repetat.

Lev a scos din dulăpior o mulţime de reviste şi s-a aşezat pe pat. I-a făcut semn lui Saşa să se aşeze alături de el şi Saşa s-a lăsat pe salteaua moale.

Lev a deschis o revistă şi Saşa a văzut o femeie. Stătea pe o masă cu picioarele desfăcute şi figura aproape invizibilă. Îi vedeai bolta sînilor şi deasupra bărbia şi nasul, iar cu amîndouă mîinile îşi ţinea sexul cît se poate de deschis. Lev a răsfoit mai departe, şi Saşa a văzut acum bărbaţi şi femei înlănţuiţi şi în poziţii complicate, penisuri mari, ţepene, în învelişul lor neted.

Saşa s-a înroşit şi nu şi-a putut para uimirea. A înghiţit în sec plin de nelinişte şi Lev i-a întins revista.

„E bine, nu-i aşa?"

„De unde aveţi voi astea?" a întrebat Saşa cu vocea tremurătoare, ca şi cînd modul de-a face rost de ele ar fi fost singurul lucru care l-ar fi preocupat.

„Pe piaţa neagră poţi găsi orice. Şi dacă ocupi o poziţie ca cea a lui taică-meu, atunci poţi procura totul chiar pe canalele obişnuite. La vîrf se poate totul, trebuie să ştii asta. Am înţeles că prin locuinţele de vară au loc adevărate orgii."

Saşa, un elev model, care pînă şi-n gînduri era naiv şi precaut, l-ar fi învinuit de sentimente antisocialiste, dacă n-ar fi văzut revistele cu propriii lui ochi. Ideea lui Lev era următoarea: totul se poate dacă dispui de relaţiile necesare şi ocupi o poziţie destul de înaltă în ierarhia de partid. Frunzăreau împreună revistele şi Saşa îşi ascundea curiozitatea înfometată ce creştea în el la vederea imaginilor. Urmîndu-l pe Lev, făcea şi el observaţii voinicesti despre femei („la uite-o pe asta! Asta vrea să fie luată la rînd"), dar cînd s-a înapoiat acasă, a intrat imediat în camera lui, bolnav de erecţia ce se făcuse

simţită încă pe drum, împiedicîndu-l să meargă. Cu fotografiile în memorie, totul a durat doar cîteva secunde; a făcut-o de trei ori în şir, şi de fiecare dată a terminat aproape spontan. Apoi s-a simţit mînjit şi, pe cînd stătea, dîrdîind, sub duşul rece ca gheaţa, şi-a interzis sieşi pentru totdeauna să mai arunce măcar o singură privire în acele reviste.

Peste vreo cîteva săptămîni s-a dus din nou la Lev şi acum maică-sa (o brunetă frumoasă cu şolduri unduitoare şi ochi mari, veseli – Saşa nu era îndrăgostit numai de Nadia Ziadanova, ci puţin şi de ea) nu era acasă.

Îl aşteptau pe Roşcovan, care, potrivit spuselor lui Lev, avea de discutat ceva cu ei, o chestiune de mare importanţă.

„Ne binoclăm?" a întrebat Lev.

„Ah, nu", a răspuns Saşa nonşalant.

„Eşti bolnav?"

„Nu, însă sînt doar fotografii."

„Dar ce-ai fi vrut, mă rog? Să fie *adevărate?* Măcar de-ar fi fost aşa. Tu ai făcut-o fie şi o singură dată?"

„Nu", a spus Saşa cu sinceritate. N-avea nici un rost să mintă. La o eventuală discuţie, ar fi căzut ca din lună, deoarece Lev simţea imediat.

„Eu, da. De cîteva ori", spuse Lev detaşat.

„Cu cine?"

„Ai vrea să ştii, nu?"

„Nu neapărat."

„Deci, mai bine nu. Chiar nu vrei să ne uităm?"

„NU."

„Oi fi vreun sfînt? Unul ca tine n-am mai văzut pînă acum."

„Anumite lucruri nu le fac, şi gata", a spus Saşa, mai tare decît ar fi fost nevoie, ca şi cînd ar fi vrut să se convingă pe sine însuşi de limitata lui nevoie de fantezii sexuale.

„Nu cumva eşti anormal?" l-a întrebat Lev provocator.

„Probabil că nu. Dar e asta o problemă?"

„Eşti atît de oribil de cuminte."

„Nu sînt cuminte. Doar că nu eşti atît de... atît de curios."

Saşa n-a găsit un cuvînt mai bun, dar acesta acoperea sensul a ceea ce ar fi vrut să spună.

„Curios", a repetat Lev dus pe gînduri. „Această calificare îmi place. Da, sînt curios. Vreau să știu totul și să fac totul. Tu nu trebuie să faci nimic, așa-i?"

„Ba da, dar nu totul." Sașa a rămas serios, deși a văzut lucirea din ochii lui Lev. Nu s-a simțit jignit sau înjosit, așa era Lev și gata.

„Eu, da", a răspuns Lev, cu un zîmbet superior, „eu, da".

„Totul?"

„Absolut totul."

„Chiar și o crimă?"

„În principiu, da. De ce nu?"

„Chiar te interesează s-o știi?"

„Da", l-a provocat Lev.

„Pentru că intri la pîrnaie. S-ar putea chiar să ai parte de-un glonț."

„Crima mea e perfectă. Cel puțin la nivel rațional. Ca idee. Aș vrea să știu ce simți, da."

„Și conștiința ta?"

„Dacă cineva vrea să te distrugă și tu ești mai deștept decît el? Eu cred că în această situație trăiești cu conștiința împăcată."

„Există granițe, totuși."

„La fel ca spațiul, nici comportarea omului nu cunoaște granițe", a profețit Lev.

„Pentru mine există", a răspuns Sașa încăpățînat. Fără granițe nu știu ce trebuie să fac. Am nevoie de principii..."

„Axiome", a intervenit Lev, „dar axiomele sînt mijloace auxiliare. Eu vreau să experimentez tot ce se poate experimenta pe acest pămînt."

„Eu, nu."

„De aceea ești tu cuminte."

„Atunci lasă-mă să fiu cuminte."

Roșcovanul a bătut la ușă. S-a lăsat să cadă pe sofa și mădularele lui întinse arătau ca niște prelungiri străine. Era și mai înalt decît Sașa, din pricina picioarelor lui care parcă-și pierduseră măsura. Uimit, a trecut în revistă apartamentul.

„Nu e rău, nu e rău", a mormăit aprobator.

„Sașa, avem nevoie de ajutorul tău", a spus Lev serios. „Roșcovanul are o problemă."

„Am pierdut ieri examenul", a oftat Roşcovanul. „Foarte nasol", a accentuat el.

„Da", a spus Saşa. La cealaltă şcoală, Roşcovanul crescuse printre insulte, dar aici era înconjurat de elevi liniştiţi, care nu-l umileau pentru culoarea părului lui. Fiecărei priviri de atenţie şi simpatie el îi răspundea cu recunoştinţă şi cu mici cadouri, probabil din pivniţa de provizii a tatălui lui. Pe deasupra, el mai atrăgea atenţia şi prin faptul că era cel mai prost elev din clasă. Toţi ştiau că a fost admis la Şcoala nr. 79 datorită relaţiilor pe care le avea taică-său, general KGB.

„Uite", a spus Lev, şi s-a aplecat în taină spre Saşa, „Şchiopul îşi lasă întotdeauna hîrtiile la şcoală în dulapul din laboratorul de fizică, înţelegi?"

„Totdeauna", a repetat Roşcovanul. „Şchiopul lucrează adeseori seara în şcoală. I-a turnat neveste-sii trei copii şi-acasă n-are decît o singură cameră, nebunul. Am auzit că atunci cînd trage la măsea, o bate."

„E jumătate evreu", a explicat Lev dispreţuitor.

Saşa s-a speriat c-o să se înroşească la auzul acestor cuvinte. Nimeni nu ştia că şi părinţii lui erau evrei, evrei nedeclaraţi (el însuşi descoperise aceasta printr-o întîmplare), iar ca urmare a acestui fapt, el nu era nici măcar pe jumătate, ci evreu pe de-a-ntregul, astfel încît ştia că acest semnalment al Şchiopului, profesorul lor de fizică, era la fel de generator de aversiuni ca şi piciorul de lemn cu care bocănea. (Se spunea că piciorul îi îngheţase pe cîmpul de luptă de la Stalingrad.)

„Jumătate evreu, deci jidan pe de-a-ntregul", a spus Roşcovanul.

„Nu am nimic împotriva evreilor", a zis Saşa cu voce tremurătoare. Gîtlejul lui păru dintr-o dată căptuşit cu hîrtie şmirghel, dar avusese impresia că nu-i poate lăsa de izbelişte pe părinţii lui, chiar dacă prietenii aceştia nu-i înjoseau cu bună ştiinţă.

„Evreii au jucat un rol important în constituirea partidului şi la revoluţie", a spus el doct.

Lev a ridicat din umeri şi a făcut un gest de încetare a discuţiei. „Oricum ar fi, Şchiopul este acum răspunzător de faptul că Roşcovanul trebuie să părăsească şcoala."

„Asta-i o porcărie", a oftat Roşcovanul. „Un mare rahat."

„Da", a fost tot ce-a putut Saşa să spună. Roşcovanul era un băiat drăguţ, dar nu prea capabil, şi toată lumea ştia că taică-său îl cumpărase pe director.

„Am să fac ceva în acest sens", a spus Lev. Şi s-a lăsat pe spate.

Saşa l-a privit cercetător.

„Ce?"

„Am să înlocuiesc hîrtiile Roşcovanului", a explicat Lev liniştit.

Saşa nu-l putea crede. De la faţa imobilă a lui Lev, şi-a întors privirile la faţa Roşcovanului, care trăda conştiinţa vinovăţiei, şi încuviinţă din cap, vrînd să spună că accepta soluţia inconvenabilă a lui Lev ca pe ceva inevitabil.

„Dar..." Saşa nu-şi putea face nici o reprezentare asupra felului lor de a gîndi.

„Dar ce?" l-a întrebat Lev.

„Dar Roşcovanul nu merită mai mult."

„Ce prostie mai e şi asta?" a strigat Lev surprins. „Merit? Ce e asta? Şchiopul la ultimul oral l-a trîntit! Are o mare pică pe Roşcovan."

„Habar n-am de ce", s-a plîns Roşcovanul. „Mă tratează ca şi cînd eu l-aş fi lipsit de labă."

„Dar, totuşi, tu nu poţi..."

„Ba da", a spus Lev. „El păstrează totul în dulap", a repetat Lev, ca şi cînd ar fi făcut o remarcă nevinovată. Stătea pe spate, în fotoliul de piele al lui taică-său, cu braţele sub cap şi conducea discuţia ca şi cînd ar fi vorbit despre succesele sovieticilor în sport.

„Dar e închis cu cheia", a spus Saşa hotărît, punînd capăt discuţiei. S-a sculat şi-a vrut să plece acasă, să-şi continue rezolvarea problemei Podurilor din Königsberg. Era un joc matematic dintr-o carte groasă, primită de la părinţii lui. Întrebarea era dacă este posibilă o plimbare pe cele şapte poduri din Königsberg, astfel încît cel ce parcurgea drumul să treacă o singură dată pe fiecare pod şi să se întoarcă înapoi la punctul de pornire. Saşa încercase să pună problema în termeni geometrici, dar discuţia cu Lev l-a abstras acum din preocuparea lui. Lev i-a spus:

„Stai puţin, Saşa. Uşa este închisă. De ce este închisă? Pentru că Şchiopul a băgat cheia în broască şi a încuiat-o. De remarcat în acest caz este că tu cu aceeaşi cheie poţi să şi descui broasca."

„Dar pentru aşa ceva ai nevoie de cheie", a spus Roşcovanul.

„Şi pe asta n-o avem", a tras Saşa concluzia.

„Asta e corect", a spus Lev, „dar o situaţie favorabilă poate să apară şi eu cred că tu, Saşa, că tu, ca cel mai bun la fizică şi favoritul Şchiopului, poţi să contribui la asta."

„Ce?" l-a privit pe Lev stupefiat." Doar nu pot să-i fur cheile din geantă."

„Asta nu e nevoie." Lev s-a aplecat în faţă şi-a făcut un gest de nerăbdare: „Faci doar un mulaj. În ceară. Roşcovane!"

Roşcovanul i-a întins o cutie de metal rotundă şi Lev i-a ridicat capacul. Înăuntru era ceară galbenă de albine. „Uite. Mîine, în mod sigur vei rămîne din nou în laboratorul de fizică, fiindcă tu eşti cu adevărat un tip de excepţie şi Şchiopul te va ajuta cu o mie şi unu de lucruri şi atunci faci un mulaj după cheie. O etichetă galbenă atîrnă de cheia de la dulap. Simplu, efectiv, fără pericol şi cu succes garantat. Ceara de albine vine din Finlanda."

„Asta n-o fac."

„Bineînţeles c-o faci", a spus Lev, „faci asta în numele prieteniei noastre".

„Tocmai pentru asta n-o fac."

„Şi încă pentru altceva o mai faci!" a întărit el, făcînd cu ochiul.

„Chiar aşa?"

„În mod sigur!"

„Adică?"

„Pentru Nadia Ziadanova." Lev l-a străpuns cu privirea şi Saşa s-a înroşit.

„Ce-i cu Nadia?"

„E îndrăgostită de tine."

„Nu fi absurd."

„Ba da. Ea mi-a spus-o. Mi-a cerut ajutorul, fiindcă n-o bagi în seamă. Dar eu te-am văzut uitîndu-te la ea."

„Pălăvrăgeşti."

Lev s-a aplecat spre măsuţa de lîngă fotoliu şi a pus mîna pe receptor.

„Sun-o."

„Nu au telefon", a spus Saşa. Totuşi îi veni dintr-o dată să chiuie şi să ţipe de bucurie şi un tremur îi străbătu tot trupul.

„Dacă faci ceea ce-ţi cerem, poţi să te întîlneşti cu Nadia aici. Cînd nu-i nimeni acasă."

„De necrezut", a oftat Roşcovanul, ca şi cînd el ar fi fost cel care ar fi visat la o întîlnire cu Nadia.

„Dar..." Saşa înţelese că trebuia să plătească preţul.

„Fă mulajul, prostule!" Lev îl privea în aşteptare, încrezător şi prietenos. Saşa l-ar fi decepţionat dacă nu-l ajuta pe Roşcovan.

„Nu ştiu", a spus, luptîndu-se cu fanteziile în privinţa Nadiei.

Noaptea, întins în pat, îl înjură pe Lev pentru jocul lui drăcesc şi-şi propuse să se distanţeze şi să renunţe la prietenia lui. Dar în acelaşi timp admira lipsa de bariere pe care o proclama Lev şi o punea el însuşi în practică, aceasta fiind o trăsătură de caracter pe care n-o mai cunoscuse la nici unul dintre colegii lui de vîrstă. Înfierbîntaţi, unii dintre ei povesteau despre ideile şi planurile lor nestăvilite de viaţă, dar Lev vorbea despre asta stăpînit şi fără emoţii, ca şi cînd ar fi făcut un raport asupra unei vizite tovărăşeşti a unei delegaţii coreene. Fiecare ştia că el întreprinsese totul şi trecuse prin totul. El susţinea că a fumat în Georgia haşiş şi opium, iar felul cum o spunea, nu ca pe un fapt eroic, ci aşa, printre altele, ca pe o ştire neînsemnată de la rubrica fapte diverse, era mai demonstrativ decît teatrul jucat de Oleg Zudov, un coleg care săptămîna trecută, în vestiarul sălii de gimnastică, susţinuse că, cu o zi înainte, se culcase cu vecina lui.

Saşa o adora pe Nadia, dar o ocolea dacă drumurile li se încrucişau din întîmplare. Masturbîndu-se, îşi închipuia de luni de zile cum îi va atinge sînii mici şi tari. Nu dorea nimic mai mult decît acest lucru, care însă îl şi înfricoşa. Dimineaţa următoare spuse că nu va face nimic, ceea ce Lev păruse că acceptă, dar în pauza însorită de prînz apăru dintr-o dată Nadia din umbră, în dreptul lui, cu nările fremătînd şi respiraţia întretăiată, şi-l întrebă cu vocea răguşită cînd se vor întîlni.

Deci, Lev îi povestise un lucru pe care Saşa, în timpul nopţii, răscolit, transpirat şi masturbîndu-se, îl refuzase.

„Săptămîna viitoare?" propuse el, privindu-şi pantofii. Ştia că acum devenise mai roşu la faţă decît Roşcovanul, şi se uită stînjenit la buzele ei nesigure.

Îl căută pe Lev şi îşi propuse să refuze încă o dată, dacă Lev ar avea ceva împotrivă.

Tăcînd, îi strînse mîna şi Lev nu spuse nici el nimic, nu rîse, nu rosti „am ştiut eu", nu-l batjocori şi nici nu-l umili, nu, scoase neutru cutia de metal din buzunarul jachetei şi o depuse ca pe o armă în mîna tovarăşului de luptă. „Compadre", spuse atunci cînd Saşa lăsă să-i alunece cutia în buzunar.

Era extrem de nervos şi curajul îl părăsi de tot în timpul orei cu Şchiopul (după spusele căruia el, Saşa, era pe drumul cîştigării Premiului Nobel în fizică; n-avea nici o îndoială asupra acestui lucru), dar de îndată ce Şchiopul părăsi clasa, deschise, împotriva voinţei sale, geanta profesorului şi apăsă cheia cu etichета galbenă în ceară. Ciudat era că nu simţise nimic. Făcuse ce trebuia să facă, urmărindu-şi precis scopul.

Uşa se deschise în momentul cînd cutia se afla în siguranţă în buzunarul pantalonilor lui.

Lev şi Roşcovanul, care îl aşteptau, îl bătură bărbăteşte pe umăr.

„Trebuie să recunosc că eşti curajos", spuse Lev grav.

Saşa se simţi uşor şi puternic, depăşindu-şi graniţele propriului său eu. Îi era silă de fapta lui, dar în acelaşi timp era îmbătat de mîndrie. Depăşise pragul dintre ceea ce este permis şi ceea ce nu este permis şi, dacă înfăptuieşti acest lucru, aşa cum ştia el acum, era ca şi cînd ai fi dat pe gît o sticlă de vodcă.

„Pentru ultima dată", îşi spuse-n gînd cînd se îndrepta singur la prînz spre casă şi senzaţia de triumf pălise, „n-o să mai fac una ca asta niciodată". Cînd ajunse acasă, îi veni să vomite, iar două zile mai tîrziu, în timpul lecţiei cu Şchiopul, aştepta în fiecare moment răbufnirea acestuia. „Te-am văzut, individule! Ţi-ai închipuit chiar că mă poţi înşela? Duşman de clasă ce eşti! Cosmopolitule! Scursură!"

O săptămînă mai tîrziu Nadia şi-a făcut apariţia la uşa apartamentului familiei Leşava. Lev s-a ţinut de cuvînt şi şi-a

reamintit dintr-o dată că are de făcut un comision pentru mama lui.

Saşa rămase singur cu Nadia. Ea scrisese pentru el o poezie.

La jumătatea drumului spre cer
Şi totuşi cu picioarele pe pămînt,
Se răfuieşte cu Pitagora,
Îl pune pe Socrate la punct,
Sărută pe buzele mele muza.

Ultimul vers era o invitaţie. Doar că el nu îndrăznea. Stăteau unul lîngă altul încordaţi de emoţie pe canapeaua familiei Leşava. Saşa împăturise hîrtia cu poezia, pînă cînd aceasta ajunsese un ghemotoc, care nu se mai putea îndoi. Realiză că acum ajunsese un ceva pe care ar fi vrut să-l arunce.

„Foarte... interesant", spuse el.

Simţi că ea a dat din cap, dar nu îndrăzni s-o privească.

Se-auzea tic-tacul ceasului. El a înghiţit la un moment dat în sec şi s-a gîndit disperat cum să pună capăt acestei situaţii. Nu-i venea în minte nici un cuvînt pe care l-ar fi considerat destul de interesant pentru urechile ei. Îşi ascundea privirea, de teamă ca ea să nu-i citească în ochi viselc de puber pe care le trăia în pat cu gîndul la ea. Minute întregi treceau şi ei rămîneau nemişcaţi alături. Dintr-o dată ea spuse: „Frumoasă canapea". El dădu din cap. „Suedeză, am impresia."

Atunci se întîmplă o minune. Ea îi luă mîna şi i-o strecură sub bluză, pe ridicătura mătăsoasă a sînului. Nu purta sutien; ceea ce el simţi era moale ca o catifea, cu vîrful ca piatra.

„Dezbracă-mă", i-a şoptit poeta.

El încuviinţă şi făcu ceea ce i se poruncise. Îi deschise bluza, îşi strecură degetele sub fusta ei şi se lungi pe canapea după ce ea îl făcu să înţeleagă că doreşte să-şi deschidă şliţul. Îl sărută cu buzele umede şi el se lăsă cuprins de o emoţie fără margini. O iubea. Ea îi conduse mîna spre un loc care o făcu să se mişte sălbatic şi el termină în palma ei. Era prima dată cînd i se dăruia o femeie.

Capitolul 5

SOKOLOV dăduse pe gît o sticlă întreagă, dar trupul încă îl mai asculta. Se îmbătă şi, după ce întredeschise uşa şi constată că nu e nimeni pe palier, se strecură afară, luînd-o la goană pe scări.

La primele semne ale căderii serii, străbătea ţanţoş Rehov Etsel.

Prin geamurile deschise văzu din stradă oamenii negri privind fix la strălucirea ecranelor de televizor. Aproape peste tot era singura lumină din casă. Oamenii din acest cartier nu citeau cărţi, iar pentru bucătărie era de-ajuns un tub de neon. Prin curţile dintre case se plimbau pisici, scormonind în coşuri mizerabile de gunoi fără capac. Şopocăind, nişte copii îşi treceau unul altuia cîte-o ţigară aprinsă; pe undeva, o pereche de îndrăgostiţi se lansase într-o discuţie care, după ei, ar fi putut schimba lumea.

Bară la bară, maşini învăluite în fum scoteau scrîşnete pe Rehov Etsel, trecînd pe lîngă el cu ventilatoare care răgeau. Ambuteiaje tîrzii se formaseră din pricina barierei care, cincizeci de metri mai încolo, închidea strada. Un agent de poliţie dirija circulaţia spre o stradă lăturalnică.

Sokolov traversă şi o luă spre magazinul de la care îşi cumpăra sticla de băutură, seara.

Proprietarul, un yemenit mărunt, fără dinţi, de-o vîrstă incertă, avea o piele zgrunţuroasă, tăbăcită, şi ochii cu irisul galben. Ai fi zis că e orb, însă cînd trebuia să ia vreo sticlă sau vreo conservă de pe rafturile înalte din spate, de lîngă perete, le lua fără urmă de ezitare.

„Gold", a cerut Sokolov.

Magazinul dispunea de un sortiment complet şi era deschis în fiecare seară pînă la miezul nopţii, cu excepţia zilei de vineri. Yemenitul aduse sticla lunguiaţă, cu eticheta roşie. Sokolov îi numără opt şekeli jumătate.

„Ce-a fost aici?" întrebă el.

„A fost împuşcat cineva", îi răspunse omul.

„Persoană din cartier?"

„Din afară. O figură asocială."

„Rănit?"

„Ucis."

„Se-ntîmplă des pe-aici?"

„Nu s-a mai întîmplat pîn-acum niciodată", spuse omul indignat, ca şi cînd i-ar fi vorbit unui imbecil. „E un cartier onorabil. Aici nu se întîmplă niciodată nimic. Oamenii se ocrotesc unii pe alţii. Astea-s treburi de-ale arabilor sau de-ale askenazilor, ei sînt gangsterii." Ultimul cuvînt sunase cam ciudat, dar Sokolov înţelesese ce-a vrut să spună.

„Saddam Hussein a ameninţat că ne-atacă dacă se-ntîmplă ceva cu Irakul. Tocmai s-a anunţat la radio", spuse omul.

„Un nebun", îi replică Sokolov.

Interesul lui pentru politică, interes care se născuse de cînd se afla în Israel, dispăruse măturat de furtuna din capul lui, dar omul era totuşi la curent cu faptul că-n urmă cu cîteva săptămîni Kuweitul fusese ocupat de Saddam Hussein. Vestul nu accepta acest lucru.

„Mama tuturor bătăliilor, a spus Hussein ieri."

Sokolov ridică din umeri. Îşi spuse: mama tuturor beţivilor.

Omul îi pusese sticla într-o pungă obişnuită din plastic şi el părăsi magazinul.

Seara era caldă şi se părea că întregul cartier ieşise pe terasele de pe Rehov Etsel. Familii de mai multe generaţii mîncau gălăgioase humus, techina, chebap, halafel, salată de vinete, salată de roşii, cotlete de miel, umpluturi cu carne de capră, pizza, urmăriţi de ochii altor familii, care nu apucaseră să ocupe o masă la timp. Transpiraţi şi iritaţi, aceştia se sprijineau de maşinile parcate, aruncîndu-le celor de la mese priviri duşmănoase. Pe trotuare flana o mulţime pestriţă şi Sokolov o porni de-a lungul teraselor, pînă cînd ajunse la o

barieră. Pierdut într-o mulțime de copii și bărbați bătrîni, privi mașina poliției, la colț cu Rehov Roni. La lumina puternică a reflectoarelor, membri ai poliției tehnice căutau probe juridice. Locul pe care căzuse victima, încercuit cu creta, era curățat cu perii mici de niște bărbați așezați pe vine. Un fotograf al poliției fotografia trotuarul, metru cu metru. Totul fals și înscenat, gîndi Sokolov, la fel de neautentic ca filmele pe care le vedea aici la televizor. Întoarse spatele și se reîndreptă spre locuința lui.

Făcuse o alegere potrivită părăsind cît se poate de repede locul și așteptînd acasă pînă cînd organele de poliție se vor fi îndepărtat. O răfuială asocială nu era ceva care să-i suscite simțul de dreptate; dacă bandiții vroiau să se ucidă unul pe altul, n-aveau decît, el rămînea în afara emoției. Ce-ar fi putut să povestească poliției? Ascultă, agentule, criminalul semăna cu fostul șef al programelor NPO Energhia din Kaliningrad. Așa. Înainte și-ar fi anunțat singur colaborarea la miliție, dar oameni ca el, aflați sub ultima treaptă a scării sociale, erau speriați să nu-și agraveze echilibrul fragil al existenței și să cadă pradă unor puteri care nu puteau fi ținute în frîu. El nu aparținea nici gangsterilor, nici păturii de deasupra, care era apărată de poliție, și asta era o noutate. Uimit, constată că mai ține încă la viață, cu încrîncenare. În Tomsk trăise zile cînd își dorise sfîrșitul, beat pînă în vîrful degetelor, deprimat pînă la ultimul proton al trupului lui. Fiecare proton avea o încărcătură pozitivă și o masă de 938,3 megaelectrovolți, dar el își simțea trupul ca și cînd s-ar fi dezintegrat spontan. Spontana dezintegrare a unui proton era prevăzută de marile teorii ale unificării, dar așa ceva nu fusese niciodată confirmat într-un laborator. El însă o constată, chiar dacă, potrivit teoriilor, pe an s-ar fi diferențiat doar un singur proton din miliardele fără număr din care el era constituit. La el totul se dezintegra. Sfîrșitul carierei lui și consumul litrilor de vodcă făceau evident ceea ce sperau să descopere teoreticienii unității dintre sarcinile electrice tari și slabe: focul plasmei înainte de-a se diferența și a forma un univers, intensul nimic al flăcării de început, care putea să clarifice tot ceea ce exista acum. Dar nu mai era nimic de clarificat, nici confruntarea cu criminalul, nici secretul morții victimei. Ce se întîmplase de fapt? Fotonii

de lumină solară care fuseseră reflectați de pielea și îmbrăcămintea criminalului și ale victimei au atins electronii din straturile retinei lui. Impulsuri electrice au transportat imaginea spre creier. Lumina din adîncul soarelui era un produs al proceselor nucleare și ceea ce se întîmpla în creierul lui putea fi descris drept electromagnetism. Moartea era o moarte relativă; datorită forței lui Coulomb, în atomii trupului său rămîneau electronii, plutind în jurul nucleului de atomi, legați unii de alții. Biologia mortului era tulburată în continuare, cele patru forțe fundamentale rămîneau în vigoare, așa ca la începuturile lor, aproximativ 300 de secunde după marele *Big Bang*, de la formarea universului. Probabil că acum cadavrul zăcea în morga poliției și membrii familiei trăiau senzația că ceva nu mai există. După opinia lui Sokolov, nu se întîmplase mai nimic. Nucleele din atomii moleculelor de fosfați și zaharuri ale ADN-urilor omului omorît fuseseră cu miliarde de ani mai înainte împrăștiate prin cosmos și, în mod întîmplător, unificate în trupul unui om. Pietrele de temelie ale protonilor și neutronilor nucleelor de atomi se constituiau din triouri de quark, născute în primele secunde după apariția universului. Aceasta o spunea știința, care explica totul și nu atenua nimic. Familia mortului plîngea pentru 80 de kg de triplete de quark, vechi de 15 miliarde de ani. Lacrimi pentru univers.

Sokolov nu știa unde era Lev. La două zile după întîlnirea din căsuța de vară, Lev fusese arestat și Sokolov îi scrisese scrisori în lagărul în care fusese trimis. Mama lui Lev se plîngea că pachetele nu-i parveneau și scrisorile lui Sokolov se întorceau și ele nedesfăcute. Poate că-i dăduseră regim sever de detenție, poate că descoperiseră ceva, poate-l supuneau la presiuni. La începutul lui septembrie, Sokolov fusese transferat la Tomsk, unde auzise că Lev fusese eliberat. Dar mama lui Lev nu știa unde ar fi putut fi găsit. Stătea ascuns în Georgia și ea susținea că nu-i spusese unde. Lev avea un „unchi" în Georgia și Sokolov îi scrisese o scrisoare care i s-a returnat. Georgia era un cuib de vipere. Un călător fără familie acolo, care ar fi coborît în gara Tbilisi, avea două posibilități: ori dădea de bunăvoie tot ce avea asupra lui primului dintre reprezentanții *tiag-tiag*-ului local, ori ajungea oricum s-o facă

în 24 de ore, sub presiune. Poliţia era cumpărată de oamenii care făceau nu numai această formă curioasă de negoţ, dar şi negoţ cu valută sau orice alt produs de piaţă neagră, şi dacă numele de familie nu ţi se termina în *ili, dze* sau *a*, atunci era de preferat să eviţi orice birou de poliţie. Exista riscul să fii torturat pentru că tu, cu plîngerea ta, jigneai onoarea poporului georgian, şi avînd în vedere că poliţia era o adevărată miliţie populară, jignirea pe care rusul şi-ar fi permis-o putea să stîrnească mînia uriaşă şi autentică a apărătorilor lui de drept. Lev n-a dat nici un semn de viaţă. Sokolov a încetat să mai scrie. Lev dispăruse din existenţa sa.

Sokolov se tîrî sus, pe lespezile netede ale scărilor. Cînd a deschis uşa camerei lui, i-a auzit pe noii vecini. Înţelesese că de-abia a doua zi urmau să vină. Mama şi fiica. S-a dezbrăcat din nou, acum cu încetineală, şi s-a aşezat transpirat în fotoliul lui. A apucat dopul virgin al sticlei de Gold şi l-a simţit deşurubîndu-se. A ridicat sticla cu grijă şi a băut însetat. În timp ce alcoolul îşi croia drum spre stomacul lui, şi-a aruncat privirea în stradă.

Rehov Ivri era prost luminată, şi-acum, gîndindu-se la asta, constată că locuitorii unor asemenea străduţe nici nu meritau o soartă mai bună. Cine îşi găsise aici acoperiş n-avea decît să intre în stradă pe propriul lui risc. Chiar dacă vînzătorul din magazin nega acest lucru, el vedea că şi aici era ca oriunde în lume. Dacă la Moscova ai fi locuit într-o asemenea străduţă, serile ai fi întîmpinat imense pericole. Nicăieri pe lume nu se întîmplau atîtea furturi şi crime ca-n Moscova. Cu cîteva luni în urmă citise într-un ziar că Washingtonul este cel mai periculos oraş din lume, dar asta era o minciună. Era Moscova. Altfel decît în Georgia încerca poliţia să preîntîmpine criminalitatea, dar bandele din Moscova erau atotbiruitoare. Micii hoţi independenţi nu aveau nici o şansă; asemenea tuturor celorlalte posibilităţi, în Uniune exista şi crima organizată, după reguli precise, adeseori etnice. Existau bande de armeni, de georgieni, de uzbeci, şi fiecare avea specialitatea ei. Nu auzise niciodată de bande de evrei, dar probabil că existau şi dintr-astea.

Răfuiala asta de-aici, din lumea de jos, cu care el era acum confruntat, fusese provocată de un evreu. Şi victima era tot un evreu.

Sokolov se afla acum de destulă vreme în Israel pentru a recunoaşte deosebirea fizică dintre evrei şi arabi şi el ştia sigur că atît călăul, cît şi victima erau evrei askenazi. Datorită experienţelor lui din Shekhunat Hatikva, începuse să recunoască şi evreii sefarzi. Ceea ce îi lega pe evrei era o tradiţie: viaţa în locuri diferite de pe glob le împrumutase particularităţile celorlalte popoare.

El însuşi arăta ca un ins obişnuit, înalt, din Europa Centrală. Figura lui n-avea nimic de evreu, dacă a fi evreu însemna să ai ochii negri şi nasul mare. Nasul lui Sokolov nu era bătător la ochi şi părul lui avea o strălucire roşcată, hai să zicem rusească. Ochii îi avea albaştri-cenuşii şi cînd, înainte vreme, la şcoală, se dezbrăca la duş, organul lui genital arăta la fel de elastic ca şi cel al celorlalţi ruşi. Totuşi Saşa Sokolov nu era rus, cu toate că astfel era trecut în buletinul lui de identitate şi în cel al părinţilor lui.

Înălţimea o avea de la tatăl maică-sii Jakov Benveniste, un angrosist din Iaşi, din Moldova. La sfîrşitul lui iunie 1941, Benveniste şi alţi evrei care depăşiseră vîrsta de 16 ani fuseseră încuiaţi în Iaşi în mărfare şi transportaţi fără ţintă prin România. După două săptămîni, călătoria se sfîrşise la est de Bucureşti. Zece mii de evrei din Iaşi îşi găsiseră moartea în vagoane. Împreună cu alte femei, bunica lui Sokolov încercase să fugă în Uniunea Sovietică, dar a fost omorîtă de Einsatzgruppe X, care la retragerea frontului sovietic se luase la întrecere cu fasciştii români în omorîrea unui cît mai mare număr de evrei. Mama lui Sokolov, romantică şi visătoare, povestea că oamenii din familia Benveniste aveau pielea negricioasă şi trăsăturile iberice. Familia era originară din Spania. După 1492, anul în care evreii trebuiseră să părăsească Spania, cei din familia Benveniste ajunseseră în Turcia, de unde se împrăştiaseră în toate direcţiile. Ramura din care făcea parte bunicul dinspre partea mamei ajunsese în urmă cu patru generaţii în Iaşi; o familie de comercianţi simpli, credincioşi, care se împămînteniseră printre grecii ortodocşi din Moldova.

Familia din partea tatălui avusese o istorie şi mai deosebită; era o ramură rusească a rabinilor şi învăţaţilor în talmud, printre care Mordechai Ben Av, rabinul din Baranovici, scriitor din secolul al XVIII-lea, autor de comentarii şi luptător împotriva superstiţiilor şi-a ignoranţei. Marele lui opozant fusese întemeietorul hasidismului, Israel Baal Sjem Tov, cel care va fi numit Besjt, literele de început ale numelui lui onorific, Maestru al Bunei Voci. Besjt le-a dăruit tinerilor analfabeţi şi înfometaţi din Ucraina *hitlahavut*-ul, extazul mistic, prin care puteau fi învinse legile obişnuite ale naturii. Mordechai Ben Av fusese un învăţăcel al lui Gaon din Vilna, rabin şi om de ştiinţă, care publicase lucrări de astronomie şi de algebră. Şi fiul lui Mordechai Ben Av, ca şi fiul acestuia din urmă fuseseră rabini. Toate aceste generaţii de mari învăţaţi culminaseră acum cu alcoolicul ăsta despuiat, a cărui memorie, pregătită şi nuanţată de străbunii credincioşi ce-i transmiseseră partea cea mai bună a genelor lor, chiar şi după o sticlă şi jumătate de vodcă, părea să fie prea puternică pentru a ceda dorinţei de uitare.

Dacă încerca să-şi înăbuşe furtunile memoriei şi să se concentreze asupra a ceva din afara lui (spre exemplu: este posibil ca prin simpla putere a voinţei întunericul de pe Rehov Etsel să fie transformat în lumină?), simţea imediat forţa autonomă a memoriei lui şi era supt ca o pană către lăuntrul creierului. Între două beţii, în Herzlia, Sokolov se adîncise în studiul iudaismului. Dacă s-ar fi întrebat ce însemna pentru el iudaismul, n-ar fi ştiut nimic, n-ar fi simţit nimic. Cunoştea istoria tragică a părinţilor lui, dar în timpul Marelui Război pentru Apărarea Patriei, fuseseră probabil multe sute de mii de familii, atît creştine, cît şi ateiste, în întregime şterse de pe faţa pămîntului. Aşezat pe terasă, privind în lungul bulevardului care oferea peisajul unei societăţi de consum lipsite de griji, citise despre *kabod*, Focul şi Lumina Divină, care reprezenta ţelul misticilor evrei. Prin *chasiduth*, un îndreptar al credinţei, care propovăduia supunerea conştiinţei şi frica de Dumnezeu, misticul putea, dacă îşi dădea toată silinţa, să întrezărească *kabod*-ul. Focul divin însuşi, *Big Bang*-ul divin. Descriau oare bătrînii mistici iudei o stranie amintire a primei explozii? Era posibil ca tripletele de quark să fi avut ecou în gîndirea de la

originea universului? Sokolov nu credea într-o asemenea forță divină, dar *kabod*-ul îl seducea, și el se adîncise și mai mult în *cabala*, prin citirea *Zohar*-ului, un rezumat al misticii iudaice, care fusese întocmit în anul 1300 de Mozes de Leon din Granada. Dumnezeu era nelimitat și absolut și își dovedea existența prin zece raze de lumină, care erau zece calități și lucrări ale Domnului. Ele erau în legătură una cu alta prin tuburi și canale, ce-l făceau pe Sokolov să se gîndească la teoria coardelor din mecanica cuantică. Și alți termeni, cum ar fi cel de vacuum, prin care Dumnezeu își arăta lumina, aveau ecou în spiritul lui, pe cînd el bea și aducea vacuumul divin în vacuumul cuantic din primele 10^{-30} secunde ale timpului primar, cînd universul se afla în expansiune cu viteza maximă, fără ca elementele să se fi putut dezintegra. Vacuumul cosmic rămăsese gol și totodată era ca un tezaur din care totul urma să se formeze. Misticii iudei din evul mediu și fizicienii de la sfîrșitul secolului 20 își urmau necontenit la cuvînt în capul lui Sokolov, de parcă ar fi fost într-un cor.

Ce însemna iudeu? El fusese prima dată confruntat cu acest lucru cînd avea 10 ani. Dăduse jos de pe perete un tablouaș, pentru că dorise să atîrne în ramă o fotografie care-i plăcea lui mult, a cățelușei Laika, deasupra bufetului pe care se aflau pahare de cristal pe tăviițe ornamentale și cu partea mai groasă a unui cuțit de bucătărie a scos cuișoarele care țineau cartonul în ramă. După ce pusese toate cuișoarele la rînd ca să nu le piardă, a dat jos bucata de carton, astfel încît pînza, un peisaj cu un rîu pustiu, să poată fi desprinsă. Descoperise dintr-o dată lucruri misterioase. Saşa nu putuse citi semnele, dar dacă ar fi fost deslușite, ar fi putut duce la descoperirea unei comori. Erau trei foi de hîrtie groasă, îngălbenită, scrise cu niște litere ce nu erau nici chirilice, nici latine. Uimit și excitat de măreția momentului (de unde cumpăraseră părinții lui acest tablouaș?), i-a arătat maică-sii ce descoperise. Reacția ei a fost alta decît cea la care s-ar fi așteptat. Palidă, i-a cerut să-i dea hîrtiile. La întrebarea ei de ce scosese tabloul din ramă, el îi arătase fotografia Laikăi. Ea s-a lăsat tăcută pe scaunul de la bucătărie, privind fix la cratița cu apă de pe foc. Apa începuse să fiarbă, dar ea nu făcea focul mai mic. Sokolov se ridică acum, cu treizeci și cinci de ani

mai tîrziu, şi-şi îndreptă spatele, amintindu-şi acest detaliu, ca şi cînd ar fi fost vorba de-o fotografie pe care ar fi privit-o cu regularitate; mama lui stătea nemişcată pe scaunul de la bucătărie, cu documentele în poală şi privea la apa ce dădea în clocot, iar el gîndea: oare de ce n-o fi stingînd gazul? Doar vede că apa clocoteşte şi consumă astfel atîta gaz fără rost, ceea ce este o pierdere pentru economia sovietică. De ce stă acum pironită locului?

Îi povestise ce era cu acele hîrtii. Găsise *ketubah*-ul, contractul evreiesc de căsătorie al părinţilor ei. Ea îl ascunsese. Tatăl lui Sokolov şi mama lui se dăduseră drept ruşi din Chişinău, dar de fapt ei erau evrei, prin urmare şi el era la fel. El nu pusese nici o întrebare, ele veniseră mai tîrziu, puhoi, auzise despre evrei, erau misterioşi, stîrneau frica şi el înţelesese că a fi evreu era ceva ce trebuia ţinut în secret. Hîrtiile nu duceau la descoperirea unei comori ce l-ar fi făcut să-şi poată procura cea mai frumoasă fotografie a Laikăi şi probabil a unei maşini pentru tata şi a unei sobe noi de gătit, nu, hîrtiile conţineau o taină pe care lumea din afară n-avea voie s-o ştie. Cînd cu mulţi ani mai tîrziu momentul devenise oportun, mama lui i-a povestit că-n timpul războiului, la retragerea din faţa invaziei germane, arseseră hîrtiile încă de dinainte, tatăl lui Saşa o rupsese cu tradiţia familiei lui şi, în tinereţe, devenise un comunist înverşunat, care credea în egalitatea dintre oameni. Voia să se elibereze din grăniţele necruţătoare ale talmudismului şi arderea hîrtiilor împlinea un dublu scop: se apărau de nemţi şi, în acelaşi timp, o rupeau cu trecutul, creîndu-şi un alt viitor. În România, el fusese învăţător şi, după război, studiase la Moscova la Institutul de Maşini Grele, după care primise de lucru la Ministerul Industriei Grele. Apartamentul lor era relativ spaţios pentru o familie compusă din trei persoane (Saşa avea privilegiul unei camere separate), ceea ce demonstra că taică-său se bucura de relaţiile necesare. Saşa putea frecventa cea mai bună şcoală şi acolo se putea împrieteni cu copiii nomenclaturiştilor de ranguri mai mici. Datorită unei Medalii de aur pentru învăţătură, media maximă la toate materiile, intrase la facultate fără examen de admitere.

Sokolov s-a săltat din fotoliu şi şi-a băgat capul sub robinet. De dincolo de perete se auzea muzică clasică, rămase să asculte, era Mozart. Noii lui vecini erau melomani. Şi el era, numai că-şi lăsase combina muzicală la Tomsk, iar ceea ce văzuse pe-aici prin vitrine costa pe puţin două salarii lunare. deci era un cert progres faptul că acum avea drept vecini nişte oameni care ascultau muzică, la aparate cu tranzistori.

S-a aplecat deasupra geamantanului şi şi-a căutat un prosop. Cînd îşi făcuse geamantanul, selecţionase între ceea ce probabil ar fi putut achiziţiona în Vest, de o calitate mai bună şi pe un preţ mai scăzut decît cel din Uniune, şi ceea ce fuseseră simbolurile lui de neînlocuit, icoanele vieţii lui. Primul stilou, inelul de argint pentru prins şervetul, pe care-l primise Saşa la prima lui aniversare, cadou de la un prieten al tatălui lui, ursul din pluş pe care-l primise cînd împlinise doi ani, ros pînă la sîrme, un caiet cu exerciţii de caligrafie din clasa întîi, mănuşile de piele pe care odată, demult, le pierduse în favoarea lui Lev.

Şi-a uscat faţa cu prosopul şi s-a aşezat din nou în fotoliu. Căldura zilei radia din pereţi şi transpiraţia îi acoperi din nou trupul. Prin zid şi prin geamurile deschise pătrundea pînă la el muzica, Mozart, Concertul pentru pian în la major. S-a apropiat de cea de-a doua sticlă pe care o deschidea în ziua aceea. Pe dinăuntrul lui nu mai era nimic altceva afară de Gold.

Capitolul 6

SOKOLOV visase că era interogat. Se afla într-o încăpere mare, albă, în care Lev Leşava se plimba încoace şi-ncolo. Lev purta uniforma unui colonel KGB.

„E limpede ca bună ziua", îi spunea Lev, „de ce nu vrei să recunoşti?"

„Ce trebuie să recunosc? Tu nu mă recunoşti pe mine? Eu sînt Saşa!"

Lev se aplecase spre el batjocoritor. „Saşa? Prietenul meu? M-ai trădat!" Mergea făcînd gesturi mari prin cameră. I se adresase teatral lui Saşa, iar vocea lui suna plin şi ameninţător. „Da, tu, cel pe care eu l-am apărat întotdeauna. Pe care l-am luat în Olimp, da, tu, Saşa..."

„De ce vorbeşti aşa?" îl întrebase Sokolov. „Jucăm cumva într-o piesă de Ostrovski?"

Dintr-o dată, Lev semăna vizibil cu tatăl lui Saşa. „Vrem să te punem la poligraf", spusese el. „Care e răspunsul tău, Saşa?"

„Nu vreau, Liovka, nu vreau deloc."

„Dacă eşti nevinovat, nu trebuie să te temi de nimic."

„Nu vreau, chiar nu vreau!"

S-a trezit cînd vecinii lui au dat din nou drumul la muzică. Tot Mozart. S-a ridicat şi, dintr-o dată, un fulger i-a traversat creierul. A căutat să-şi redobîndească respiraţia şi puterea, pentru a-şi învinge sfîrşeala şi a se ridica din fotoliu, dar plămînii refuzau să i se umple şi muşchii picioarelor păreau moi. A rămas aşezat, nemişcat, pînă la trecerea furtunii. Capul lui avea mai multe cotloane şi, în timp ce într-unul dintre aceste cotloane tuna, el rămînea să judece într-un alt

cotlon, mai greu, desigur, decît dacă împrejurimea n-ar fi fost atît de zgomotoasă, dar şi-a regăsit totuşi vocea din sine însuşi, instanţa lui proprie de judecată, care-i arăta că e tîrziu şi c-ar fi de dorit să părăsească fotoliul şi-n cea mai mare viteză să-şi ia căruţul şi să-l împingă pe Rehov Etsel, pentru a curăţa strada de gunoaiele adunate acolo în noaptea trecută. Din păcate, trupul lui nu-şi revenise încă după consumul de vodcă, şi el înţelese că trebuia să accepte acest lucru, pînă cînd un nou val de voinţă i-ar fi dat energia să părăsească fotoliul şi, sprijinit de pervaz, să se poată ţine pe picioare.

Rămăsese întins, căutîndu-şi în memorie visele ce-l stăpîniseră în ultimele ore. Îl visase din nou pe Lev şi-şi visase din nou părinţii, pe care îi îngropase, şi visase iubirea pierdută a Irinei, şi o visase pe fiica lui, Nataşa. Descifra imaginile pe care în absenţa adevăratului lui *eu* le văzuse în vise, cu toate că acestea erau mai mult amintiri descompuse: amintiri, pentru că erau retrăiri a ceea ce el văzuse altădată, şi descompuse, fiindcă vodca anihilase straturile de apărare, şi sentimentele dansau acum libere şi despuiate prin inima lui. De cele mai multe ori avea capul greu de băutură, însă cîteodată, de sub acoperitoare, răzbăteau resturi de vise şi el pornea atunci pe calea interpretării, pînă cînd raţionamentele se apropiau prea mult de starea dezolantă în care se afla el acum. În acel moment ruşinea îl împingea spre sticla de vodcă. Dacă n-ar fi fost Stolicinaia, n-ar fi supravieţuit la Tomsk.

Un ciocan a bătut în uşa camerei lui. Neaşteptata bubuitură l-a făcut să tresară şi să-şi întoarcă privirea. Părţi dislocate din creierul lui se loviră cu putere de pereţii craniului şi el fu obligat să închidă ochii, pentru a putea rezista înţepăturilor.

Un al doilea bubuit s-a auzit în uşă.

„Da", a reuşit să pronunţe.

Cu ochii închişi, s-a luptat să se ridice din fotoliu, dar a rămas pe loc, aplecat. Sprijinindu-se de braţul fotoliului, a aşteptat un moment, pînă a adunat destulă putere ca să facă cei patru paşi spre uşă.

„Vin", a bălmăjit el.

Avea conştiinţa destul de trează pentru a-şi da seama că era în chilot, aşa că a deschis prevăzător un ochi, să-şi caute îmbrăcămintea. Avea intenţia să se îmbrace măcar pe jumătate,

însă realiza că dacă vrea să deschidă uşa, nu trebuie să-şi consume energia pe nimic altceva.

„Cine e acolo?" mormăi el.

„Cel pentru care ar fi trebuit să munceşti la ora asta", a auzit el.

Jossi cel Negru găsise drumul spre casa lui.

Sokolov a gemut şi a scrîşnit din măsele, ca să nu dea glas întregii dureri de sub tîmple. Nu-şi putea permite să-şi piardă serviciul, fiind astfel nevoit să recurgă la ultima rezervă de bani pe care o mai avea din Herzlia. Mai păstra încă patru sute de şekeli în hîrtii de cîte 20 şi îşi făcuse planul să plătească chiria cu salariul pe acea săptămînă, fiindcă în cele trei săptămîni de cînd locuia aici, rămăsese cu plata unei săptămîni în restanţă. Şi-a îndreptat spatele şi, clătinîndu-se, a reuşit să parcurgă cei cîţiva metri pînă la uşă. Ajunse pînă la ea, într-o cădere lungă şi încetinită.

„Sînt bolnav, Jossi", îi spuse.

„Ar fi trebuit să mă suni. Mă laşi să intru sau vrei să-ţi spun prin uşă ce am de spus?"

Sokolov, gîfîind, a aşteptat pînă cînd şi-a revenit oleacă. A tras aer în piept ca şi cînd s-ar fi pregătit să sară de pe o trambulină. A apăsat pe clanţă şi s-a sprijinit rapid de marginea uşii, pentru a preveni pierderea echilibrului. În mod obişnuit dura cam un sfert de oră pînă cînd se debarasa de greutatea imaginilor visate şi putea să stea într-o poziţie verticală. Acum era obligat să privească mult prea devreme statura pătrată a lui Jossi cel Negru, a cărui privire trăda oscilaţia între mînie şi repulsie.

Jossi purta o cămaşă neagră fără mîneci, prin care Sokolov putea întrezări nestingherit umerii mătăhăloşi ai antreprenorului în igienă. Crucea lui David, mare, se ridica pe pieptul lui la fiecare bătaie a inimii neobosite. Pielea era de culoare maro-închis, întinsă şi sănătoasă, şi părul îi strălucea de briantină.

„Sînt bolnav", a murmurat Sokolov şi fulgerul i s-a mutat de sub frunte în gîtlej, însoţit de un fior.

„Eşti un actor prost, *rusnacule*."

„Am ameţit ieri brusc şi a trebuit să vin acasă."

„Să mă fi anunţat, omule."

„N-am mai putut."

Jossi a dat din cap cu neîncredere şi a furişat pe lîngă Sokolov o privire în locuinţa acestuia.

„Trăieşti aici ca un porc, *rusnacule*, şi asta e ceva neobişnuit în acest loc. Unde este căruţul meu?"

„N-am avut încă timp să fac curăţenie, Jossi. Imediat."

„Nu trebuie s-o faci pentru mine, nu te obosi. Ei, unde e?"

Se apropiase momentul ca stomacul lui Sokolov să preia toată răzmeriţa din capul lui. Dacă această discuţie s-ar mai fi prelungit, n-ar fi fost în stare să-şi menţină conţinutul sărăcăcios al stomacului, – mucoase, resturi ale unui măr şi ale unei pite pe care le mîncase cu o zi înainte la prînz –, şi el încerca să se concentreze asupra mişcărilor de sub diafragmă, cu speranţa că n-o să-l împroaşte pe Jossi.

„A trebuit să trimit doi oameni să facă treaba pe care tu n-ai făcut-o şi asta mă costă bani, *rusnacule*. Ai primit banii săptămîna trecută şi-acum ăştia mă costă banii tăi pe două zile, aşa-i? Deci sîntem chit. Mai rămîne doar să-mi iau căruciorul."

Sokolov a înghiţit în sec şi şi-a încordat muşchii gîtului. Trebuia să evite să se prăbuşească din cauza băuturii.

„E aici, în spate", a scîncit el. „Dar ascultă, Jossi, vezi doar şi tu că nu mă simt bine. Sînt bolnav, crede-mă, ieri chiar că n-am mai putut rezista."

„Eşti matol, omule", şi a arătat cu o mişcare a capului camera. „Văd acolo mai mult de 20 de sticle goale şi nu cred c-ai avut o petrecere. Regret, oricît de prieteni am fi, dar cu un om ca tine nu e de lucrat."

Sokolov fu cuprins de-o frică de nestăpînit.

„Jossi, ascultă, aşteaptă puţin."

Omul cel lătăreţ a oftat şi s-a întors din nou spre Sokolov. „Nu mai avem nimic de vorbit, OK?"

„Nu, Jossi, ascultă-mă, o să fac astăzi Etsel, bine? Şi nu te costă nimic, bine? A fost doar un incident, Jossi, crede-mă că n-o să se mai întîmple niciodată, chiar niciodată."

„Nu-i de lucrat cu tine, omule. S-a terminat."

Sokolov ştia că nu trebuia lăsat să plece. Cît mai era aici, putea să insiste şi să-l facă să-şi schimbe părerea. Căci el trebuia să-şi păstreze serviciul, el avea nevoie de bani. Trebuia

să aibă un adăpost între patru pereţi. Trebuia să bea. „Ascultă, Jossi, te rog..." a dat drumul la clanţă şi a cuprins mîna puternică a lui Jossi, pe care o scutură încoace şi-ncolo.

„Îţi promit că mă duc imediat să mă apuc de lucru şi nu trebuie să mă plăteşti pe toată săptămîna, bine? O să-mi dau toată silinţa şi-o să depun efort şi-o să vin la timp şi chiar dacă mă simt bolnav, o să continuu să..."

Jossi s-a eliberat uşor, dar neiertător, de mîna lui Sokolov care-l scutura.

„Nu te mai vreau, omule. Nu mă aleg cu nimic de pe urma ta."

Din nou şi-a îndreptat spre Sokolov spatele lui puternic şi s-a întors spre scară. Toate spaimele pe care Sokolov le adunase în ultimii ani se năpustiseră asupra lui potop, din cauza unui colos uman subdezvoltat, care, ca un urs pe picioarele lui groase, se clătina acum spre scară.

Sokolov, gol, numai în chilot, s-a îndepărtat în panică de uşă şi l-a urmat pe Jossi.

„Te rog, Jossi, te rog, lasă-mă să lucrez la tine, te rog."

Şi-a pus o mînă pe umărul lui şi omul l-a privit clătinînd din cap, plin de silă la vederea feţei lui Sokolov.

„Te rog, mai dă-mi o şansă", cerea savantul în cercetări spaţiale. „Numai o singură şansă, Jossi, şi am să dovedesc că eu, într-adevăr, pot să mătur, Jossi, te implor."

Sokolov realiză că nu găseşte nici un argument întemeiat pentru a-şi explica lipsa de interes şi nesocotirea îndatoririlor de serviciu şi se lăsă în cele din urmă pe genunchii goi, luînd cu amîndouă mîinile lopata de palmă dreaptă a lui Jossi, împodobită cu două ghiuluri grele. Îi privea astfel implorator bărbia masivă. Se înjosea, dar situaţia era atît de imposibilă, încît ruşinea nu-l mai atingea.

„Te rog, Jossi, mai dă-mi o şansă."

Clătinînd din cap, Jossi şi-a lăsat o clipă privirea pe creştetul lui Sokolov şi a oftat adînc.

„Ridică-te, omule. Doar n-o să te tîrăşti în genunchi, ce fel de jidan eşti tu?"

„Pot să mă întorc la lucru, Jossi? Te rog!"

Demonstrativ, Jossi a mai oftat o dată şi, călcîndu-şi pe inimă, a făcut un gest, de parcă ar fi dat deoparte ceva.

„OK. Haide."

Şi-a retras mîna din înlănţuirea lui Sokolov.

Acesta şi-a aplecat capul şi şi-a ascuns faţa în palme.

„Îţi mulţumesc", i-a şoptit.

„Te văd peste o oră."

Sokolov a dat din cap şi a încercat să-şi stăpînească bătăile inimii. A auzit paşii grei ai lui Jossi pe scări şi, încet, încet şi-a revenit. Abia atunci s-a văzut pe sine însuşi, de parcă ar fi dobîndit un al treilea ochi, care hoinărea liber prin casa scărilor, şi sila faţă de propria lui înjosire i-a împins conţinutul puţin al stomacului pînă la gură; tremurînd, îşi vomă ultimul rest al respectului de sine, amestecat cu bucăţi de mîncare, pe gresia scărilor.

Rămase aşezat, pînă cînd trupul i se calmă. Apoi se ridică obosit şi, sprijinindu-se de perete, se întoarse în camera lui. Îşi ţinu capul sub robinet şi apa îi adună lacrimile de pe obraji. Goli lighenaşul din chiuvetă, îl umplu cu apă şi se întoarse la casa scărilor, mişcîndu-se încet, pas cu pas, ca un moşneag.

Cu o cîrpă îşi şterse voma, ridicîndu-şi ochii iscoditori, atunci cînd simţi că cineva îl priveşte. Pe prima treaptă a scării stătea o femeie. Avea un păr negru care-i atîrna pînă aproape de şolduri. Se vedea că e subţire sub rochia înflorată, la fel de slabă ca el, şi a presupus că este înaltă, deşi acest lucru era greu de constatat din perspectiva pe care o avea el. Sokolov era numai în chilot şi rămase în genunchi, să-şi ferească de ea goliciunea (avea un chiloţel modern strîns, pe care era desenat Mickey Mouse şi răţoiul Donald, cumpărat în Herzlia). Ea îl privea cu ochi inteligenţi, probabil alarmată de apariţia lui. Avea o figură subţire, mată, şi o gură mare cu buze pline, aproape groase. Cînd şi-a dat seama că blochează trecerea spre etaj, Sokolov s-a dat deoparte ca să-i facă loc.

„Scuză-mă", a spus, şi ea a alunecat pe lîngă el.

A auzit-o deschizînd uşa de lîngă uşa lui şi a aruncat peste umăr o privire în urma ei. Cînd ea s-a întors pe jumătate ca să închidă repede uşa, el a încercat să-i mai vadă o dată faţa, dar părul îi acoperea ca un văl obrajii.

Ea era unul dintre cei doi vecini.

Trupul i-a devenit dureros cînd s-a ridicat. S-a strecurat pe lîngă portal şi a intrat în camera lui. În stomac îl frigea

înjosirea, dar nu mai avea nici o alternativă. S-a spălat la chiuveta din colţ, s-a bărbierit, şi-a pus haine curate şi 20 de minute mai tîrziu împingea căruţul de gunoi din curte. Cerul era acoperit, căldura se înteţise. Se îndreptă cu căruţul spre Rehov Etsel. Amintirea ridicolei îngenuncheri şi perspectiva unei alte zile fără nici un căpătîi prin rigolele evreilor arabi îi tăiară curajul de a mai înainta. Cu ultimele puteri îşi împinse căruţul pînă la magazinul băcanului. Îşi cumpără o sticlă de Gold.

Într-o ulicioară îngustă de lîngă magazin, plină cu reziduuri de la construcţii şi cu mobile hîrbuite (el trebuia să cureţe numai gunoaiele mici, munca grea nu intra în obligaţiile sale), a deşurubat dopul şi a dus sticla la gură. E pentru ultima dată, a gîndit, ultima sticlă înainte de a renunţa la băutură, şi a lăsat licoarea să-i pătrundă pereţii gurii, simţind gustul penetrant pe care de-acum încolo nu-l va mai încerca niciodată. A lăsat sticla în sacul de plastic de la mînerul de mînă al căruţului şi şi-a îndreptat spatele.

Împingea căruciorul pe trotuarul de la începutul străzii Rehov Etsel, prin dreptul porţiunii pe care avusese loc crima, şi-l străfulgeră gîndul că-şi uitase mănuşile de plastic pentru curăţenie. Va trebui să muncească cu mîinile goale, sau să-şi cumpere de undeva, de la vreun magazin, alte mănuşi.

Însă puţin înainte de a ajunge în punctul de unde trebuia să înceapă, luîndu-şi mătura din căruţ, un om îi tăie calea.

Făcea o impresie puternică, deşi nu era deosebit de înalt sau de masiv, şi răspîndea în jurul lui forţă, ca un moşier rus din secolul 19. Purta o pereche de blugi şi o cămaşă albastră pe deasupra pantalonilor. Avea barba care creşte acelor bărbaţi ce-şi consideră faţa prea grasă sau cei care nu-şi permit în graba dimineţii mai mult de cinci minute ca să se radă. La înălţimea privirii ţinea o legitimaţie albă cu litere albastre şi se apropie de Sokolov pentru ca acesta să vadă ce scrie pe ea. Lîngă o mică fotografie color, se putea citi: „Naum Katsz inspector-crime grave."

Capitolul 7

„Stați jos."

Sokolov se așeză pe un scaun de plastic gri. Cu ani în urmă pereții fuseseră albi, mesele fără scrijelituri și stinghiile din jurul pereților neîndoite, la fel ca-n birourile din Uniune.

Katsz se așeză în fața lui. Avea ochi experimentați, în care se citea suspiciunea profesională. Sokolov încercă să-i susțină privirea fără să se miște, dar nu suportă lumina lămpii aflate deasupra mesei și-și aplecă imediat capul. Avea mîini delicate, „ca de dirijor", o auzi pe maică-sa de dincolo de mormînt. Se scurse o jumătate de minut, fără ca omul să fi rostit un cuvînt. Sokolov înghiți în sec și simți nevoia să bea. Auzea zgomote pe coridor, voci învăluite, pași, un aparat de cafea filtru. Continuă să-și examineze mîinile.

„Sînteți martorul principal", îl auzi pe Katsz.

Avea o înfățișare puternică, dar vocea lui suna moale și stăpînită. Spusese aceste cuvinte în rusește.

Sokolov înălță capul.

„De ce?"

Omul de la poliție stătea rezemat de speteaza scaunului, mîinile lui late și păroase se rezemau de măsuța joasă și ochii maronii priveau cu naivitate și uimire.

„Pentru că l-ați văzut pe criminal", spuse polițistul.

„Nu chiar."

„Nu?"

„Nu l-am văzut bine."

„Aveți ceva la ochi?"

„Eu? Nu."

„Deci l-ați văzut totuși."

„Ce-nseamnă a vedea?" murmură Sokolov.

„Sînteţi filozof?"

„Măturător de stradă."

„Explicaţi-mi, domnule Sokolov, totuşi, ce înseamnă a vedea?"

„A vedea înseamnă a recunoaşte."

„A! Cred că începem să ne înţelegem", zîmbi Katsz.

„Nu ştiu", murmură Sokolov grav. Îşi retrase mîinile tremurînde de pe masă şi şi le puse sub coapse.

„De ce v-aţi dus ieri atît de tîrziu la lucru?"

„Am dormit."

„Vi se întîmplă des?"

„Mult timp n-am avut serviciu. Trebuie să mă reobişnuiesc." Îşi ascultă răspunsul şi realiză că sînt cuvintele unui golan.

„Acesta este primul dumneavoastră serviciu în Israel?"

„Da."

„Nu v-aţi fi dus nici în Rusia la poliţie?"

„Ce vreţi să spuneţi?"

„Sînteţi martorul unei crime. Şi ce faceţi dumneavoastră? Mergeţi liniştit acasă şi vă bucuraţi de o după-amiază liberă."

„Nu liniştit. Am fost înfricoşat."

„De ce anume?"

„Nu ştiu. Aşa."

Katsz dădu din cap, făcînd o încercare să înţeleagă rezerva lui Sokolov. Zîmbi prietenos.

„Ce aţi fi făcut în Rusia?" întrebă.

„Acelaşi lucru. Cred."

„Aici sîntem în Israel", spuse Katsz, „aici poţi să colaborezi liniştit cu autorităţile".

Sokolov încuviinţă. Făcu în continuare pe inocentul. Ce-ar fi trebuit să facă?

„Puteţi să descrieţi ce aţi văzut?"

„Nu prea am văzut, de fapt. Nu prea am văzut."

„Domnule Sokolov, ce aveţi de ascuns? V-au ameninţat?"

„Pe mine? Nu!"

„Atunci de ce vă comportaţi aşa? Nu puteţi să povestiţi totuşi ce-aţi văzut? Cineva a fost omorît. Pricepeţi asta?"

Sokolov rămase nemişcat. Pricepuse. La fel de bine ca şi faptul că criminalul era un om cu care se aflase pe piscurile Olimpului. Şi pe care el îl trădase.

„Munceam acolo. Măturam, curăţam. Şi omul ăla a intrat înăuntru, iar după vreo 10 minute a ieşit. Dintr-o dată a apărut un altul cu o armă şi l-a împuşcat."

Katsz îl ascultă atent, încurajîndu-l prin mişcări ale capului. Anchetatorul se purta ca un elev silitor.

„Cum s-a întîmplat? Aţi avut impresia că se cunoşteau unul pe altul?"

„Nu ştiu. Totul s-a întîmplat atît de repede. A durat doar... probabil cîteva secunde, nu mai mult. Aţi mai văzut lucruri dintr-astea?"

Spre surprinderea lui, Katsz încuviinţă.

„Am fost în războiul din '73. Şi în Liban în '82."

Omul de lîngă el fusese în infern şi Sokolov simţi nevoia să-i spună adevărul, dar care era adevărul? Ce văzuse el?

„Cu ce fel de armă?" întrebă Katsz.

„Bărbatul, criminalul, avea un revolver, nu un pistol."

„Fără zgomot?"

„Fără."

„De-aproape?"

„De la doi metri. Poate chiar mai puţin."

„Demersul unui om cu rutină?"

„Aşa ceva. S-a desfăşurat repede. Profesional."

„Nu eraţi prea departe de-acel loc. Nu vă văzuse omul dinainte?"

„Eu vedeam. De văzut, nu puteam fi văzut."

„Cum adică?"

„Stăteam pe o cutie cu portocale."

„Şi-apoi? El a tras. Şi-apoi?"

„S-a uitat în jur. M-a zărit. S-a apropiat de mine. Mi s-a făcut frică. Nu sînt poliţist sau israelian. Nu sînt învăţat cu lucruri dintr-astea."

„Sînteţi, totuşi, israelian acum."

„*Rezident permanent*."

„Vă închipuiţi chiar că aici acest lucru e la ordinea zilei?"

„Nu sînt aici de prea mult timp."

„Ați fost în Rusia inginer metalurgist?"

„Am fost candidat în științe, da. Ceea ce în Vest înseamnă doctor."

„N-ați găsit încă de lucru?"

„Încă nu."

„Și-atunci s-a îndreptat acel om spre dumneavoastră."

„M-a zărit. S-a îndreptat spre mine și a vrut, cred eu, să mă omoare și pe mine. E o senzație stranie să fii așa, descoperit, în fața bunului-plac al cuiva. Și cred că m-a lăsat în viață pentru că am rostit ceva în rusește."

„Da?"

„M-a înțeles."

„Ce-ați spus?"

„Am spus..." Sokolov ezită, adunîndu-și curajul să spună fraza nudă. „Am spus că n-am văzut nimic."

„Asta aș fi făcut și eu", spuse Katsz. Își lăsă mîinile deschise pe masă și se aplecă cu atenție sporită spre el...

„Ați avut senzația că v-a înțeles?"

„M-a înțeles. Altfel n-aș fi acum aici."

„Și?"

„S-a depărtat."

„Fusese aproape de dumneavoastră?"

„Nu prea departe, cred."

„Ați avut șansa să-i vedeți bine figura."

„Te preocupă altceva în asemenea momente."

„Și totuși..."

Sokolov ridică din umeri. Nu exista nici un *totuși*. Îl văzuse pe criminal de-a binelea și l-ar fi putut descrie, așa cum l-ar fi putut descrie pe Lev. Dar nu mai putea să-l trădeze și-a doua oară pe Lev.

„Era brunet."

„Înălțimea?"

„Ceva mai scund decît mine. Un metru optzeci?"

„Semne particulare? Ceva ce ar..."

„Nici o cicatrice sau așa ceva, nu."

„Ați putea să faceți cu desenatorul nostru o compoziție?"

„Nu știu. Probabil."

Ar fi putut să-l asigure pe om că criminalul semăna cu prietenul lui. Lev, dar atunci trebuia și să se convingă că acest

Lev era imposibil să fi fost, deoarece el dispăruse prin Georgia, ceea ce acolo însemna prins, tîlhărit, jefuit, *kidnapat*, – și el, pe oriunde s-ar fi găsit acesta, nu-i putea face vreun rău, fiindcă în viața lui mai fusese o dată trădat. Katsz continua să-l privească cercetător, și Sokolov nu putea rezista la ideea că omul acesta știa că el, în ascunzișurile creierului, tăinuia ceva.

„Mi-ați povestit totul?" îl întrebă Katsz.

Sokolov încuviință, privindu-și degetele de dirijor.

„Omul v-a oferit bani?"

„Cine?"

„Criminalul."

„Nu!" Sokolov ridică vocea, indignat dintr-o dată. „Nu sînt coruptibil", spuse el, privindu-l cu mîndrie pe Katsz.

„După mărturiile unui alt martor, ați vorbit ceva cu criminalul."

Sokolov înțelese prea tîrziu că prin această afirmație Katsz îl provoca asupra coruptibilității lui. Polițistul era în căutarea punctelor lui vulnerabile. Dumnezeule mare, el tot nu era nimic altceva decît un punct vulnerabil. Întrebă încet și rușinat:

„Cine spune asta?"

„Nu v-o pot spune. A mai văzut cineva. Dar nu atît de în prim-plan ca dumneavoastră. Acest martor susține că a fost vorba de o discuție."

„N-a avut loc una ca asta. Numai *eu* am rostit ceva."

„În ce direcție a luat-o omul?"

„A intrat pe Rehov Roni."

„S-a urcat acolo într-o mașină?"

„Nu știu. N-am văzut."

„Nu v-ați uitat după el?"

„Nu."

Din nou Katsz îl privi în liniște.

„Unde ați locuit în Rusia?"

Sokolov se întrebă în sinea lui ce oraș să numească și se sperie la gîndul că, dacă ar fi spus Kaliningrad, l-ar fi pus pe Katsz pe urmele lui Lev. Cunoștea puterea și perspicacitatea polițiștilor. Înainte vreme fusese neloial față de Lev, denunțîndu-l KGB-ului, și nu voia acum să-l denunțe poliției

israeliene, chiar dacă nu Lev ar fi fost criminalul, hotărî el în sinea lui.

„Tomsk."

„Frig pe-acolo."

„Vara, nu."

„Căsătorit?"

„Nu mai sînt."

„Aveţi aici familie?"

„Nu."

„Vreţi să faceţi o compoziţie cu unul dintre desenatorii noştri?"

„Am să încerc."

Omul îl privi îngîndurat, aproape cu milă.

„Sînt poliţist, nu asistent social, dar, pentru a discuta deschis: există un centru de internare pentru alcoolici", spuse el.

Pînă acum nimeni nu-i reproşase lui Sokolov deschis faptul că bea. Doar de dimineaţă, Jossi cel Negru. Îi deveni deci limpede cum ajunsese Katsz la aceste informaţii.

„Aseară am băut ceva. Fiindcă mi se făcuse frică. Am băut ca să mă liniştesc."

Katsz se ridică şi-l invită pe Sokolov să-l însoţească. Într-o cameră pentru efectuat desene, un alt poliţist îi explică în ce fel să construiască, din bucăţi diferite de puzzle, capul unui om. Sokolov alese cîteva părţi care aduceau vag cu trăsăturile lui Lev, dar rezultatul fu neconcludent şi absolut fără să amintească personalitatea lui. După o jumătate de oră, părăsi clădirea de pe Dizengoff, Biroul centrului care ancheta cazurile de crimă din Tel Aviv. Trecu prin dreptul unor magazine cărora nu îndrăznea să le treacă pragul. Pe terase, pe sub platani, nişte bătrîni se certau în idiş pe tema palestinienilor şi a lui Saddam Hussein, fete superbe în rochii aerate se perindau, sigure de sine, prin faţa tinerilor muşchiuloşi în uniforme militare, pe la colţuri de stradă grupuri de copii ascultau fascinaţi muzicanţii sentimentali.

Sokolov n-avea însă nimic de-a face cu toate astea. El era un rus rătăcit.

Capitolul 8

BUCĂŢILE în flăcări ale lui *Oktiabr* vagabondau prin văzduhul clar asiatic, – ceruri de artificii în roşu şi violet şi trîmbe de fum albe ca zăpada care se ridicau în spirale, asemenea zmeielor chinezeşti.

În centrul de lansare se lăsă liniştea. Spectatorii, aparatura, tot ce ar fi putut intra în mişcare tăceau. Sokolov conştientiză faptul că, de-acum încolo, nimic nu va mai fi ca înainte. Acest moment despărţea trecutul de prezent şi făcea din el o amintire spasmodică. Se văzu pe el însuşi şezînd la balcon, în spatele politrucilor, şi ştiu că pierduse. Se ridică de pe scaun cînd aceştia, cu figurile împietrite, părăsiră balconul. Stăpînirea întorsese spatele electronicii. Era imposibil, de neînchipuit, inacceptabil. Haosul din creierul lui nu era numai dovada decuplării prezentului de trecut, ci şi a ambiţiilor de realitate. După 30 de ani de aviaţie sovietică în spaţiul cosmic, lansarea unei rachete era comparabilă cu pornirea unui motor de maşină. Intrarea motorului în funcţiune era însoţită de un nor ameninţător de fum, ca şi cînd din pămînt ar fi ţîşnit un balaur mînios, dar fumul nu era nimic altceva decît aburul vaporilor miilor de litri de hidrogen, care în cîteva secunde umpleau platforma. Fumul şi focul aduceau în sine pericol de moarte, dar procesele erau ţinute sub control datorită mecanismului triplu de siguranţă. În drumul spre *Saliut 7*, capsula superioară a lui *Oktiabr* trebuia să se rotească în jurul pămîntului pe o traiectorie calculată, avînd la bord o cantitate ce revoluţiona normele de materiale de reparaţii şi aparatura de testare. Pe ecranul aparatului de proiecţie, telelentila

urmărea una dintre cele mai mari bucăţi, un graur beat care zburătăcea făcînd tumbe deasupra Baikonurului.

Jos, printre computere, un om a strigat codul lui *Oktiabr* într-un microfon, ca şi cînd prin rostirea cuvîntului magic ar fi putut reunifica bucăţile rupte, un altul a sărit din faţa ecranului lui şi a început să alerge cu un rîs isteric încolo şi-ncoace prin sală, al treilea vomă deasupra computerului şi o voce de femeie strigă: *„Niet! Niet! Niet!"*

Lev stătea cu spatele la sală, nemişcat, privind în sus spre liniile largi ale ecranului; un general aflat în faţa trupelor lui înfrînte, privind tragicul cîmp de bătaie.

Sokolov a părăsit sala.

Acasă, Irina o începuse deja cu băutura. La intrarea lui Sokolov, au schimbat între ei o privire. I-a întins şi lui un pahar şi el a dat de duşcă trei, unul după altul. Locuiau în centrul Kaliningradului, într-un apartament de 5 camere, cu vedere spre statuia cenuşie a lui Koroliov, constructorul sub a cărui conducere s-a realizat Sputnikul. Irina lucra la departamentul de calcul al centrului de lansare, ca mecanic de proiect. Deservea computere grele care aduceau capsule Soiuz şi Progres pînă la cîţiva metri în apropiere de Saliut şi secţia ei livrase şi calculele pentru traiectoria lui *Oktiabr*. Era o rusoaică blondă cu pomeţii depărtaţi şi o gură senzuală, întotdeauna vopsită roşu-aprins, asemenea unghiilor de la picioare. Părul ei alb-auriu îi ajungea pînă la umerii adeseori îmbrăcaţi în rochii făcute de ea însăşi, după modele copiate din revistele occidentale, iar după căsătoria cu Saşa, chiar originale. Deoarece încă de tînără practicase atletismul, avea trupul tare şi musculos, la fel şi sînii. Era mult mai scundă decît el; cînd se sărutau, erau obligaţi să facă o călătorie prin spaţiu.

Irina nu avusese niciodată încredere în *Oktiabr*. Nu înţelesese de ce fusese nevoie să se părăsească rutina sigură a rachetei Progres şi să se construiască un mamut de capacitatea lui *Oktiabr*. Vorbiseră des despre asta şi comparaţia cu Boeing 747 era regulat făcută de Sokolov, dar Irina respingea prin propria ei natură orice risc. Construirea lui *Oktiabr* răspundea, potrivit ei, megalomaniei lui Lev.

Cu o jumătate de an înainte de lansare, avusese loc între ei schimbul de cuvinte cel mai aprins asupra acestei probleme.

„Vrea să-şi facă nume", spusese Irina. „Vrea să fie la fel de renumit ca şi Koroliov sau Gagarin. Nu este suficient pentru el că şi-a transformat visurile din tinereţe în realitate, vrea să devină legendă."

„Absurd. Progres nu e destul de funcţional. Raportul dintre greutatea Progres-ului şi conţinutul în metri cubi e rizibil. Lev are dreptate. *Oktiabr* este o fază necesară în dezvoltarea unui mare centru spaţial. Crezi că i s-ar fi dat lui Lev aprobarea dacă s-ar fi crezut că e interesat doar de propriul lui prestigiu?"

„Vorbeşti ca un politruc. Asemenea rachete sînt prea mari, prea complicate. Există graniţe în tehnologia noastră."

„Acelaşi lucru i s-a spus şi lui Koroliov la începuturi."

„La un moment dat, cantitatea se poate transforma în lipsă de calitate."

„Cine vorbeşte acum ca un politruc?"

„Saşa, tu nu vezi nimic. Lev este periculos."

„Nu vreau să vorbeşti aşa despre el! Lev este un geniu. Ce se întîmplă cu tine? De ce ai dintr-o dată ceva împotriva lui?"

„Ah..."

„Ce este?"

Ea îşi potrivise perniţa sub cap şi şi-o aranjase la o înălţime convenabilă. Sokolov îi urmărise cu atenţie mişcările. Se întinsese pe canapea, apoi spusese:

„Nu ştii cum se comportă cu mine cînd nu eşti tu de faţă."

„Încearcă să te cucerească. Asta se întîmpla înainte vreme cu orice prietenă. E bărbat."

„*Macho*, se spune în America."

„Este prietenul meu."

Ea spusese: „Este ca şi cînd ai fi îndrăgostit de el."

Sokolov rîse şi se aplecase deasupra ei. Părul îi era răsfirat pe perniţă.

„Eşti geloasă?" o întrebase.

„Eu? Saşa, de ce ar trebui să fiu eu geloasă? Bărbaţii se mai uită încă la mine. Toţi bărbaţii, m-auzi tu?"

„Deci eu ar trebui să fiu gelos?"

„Dacă eşti înţelept, mă iubeşti, aşa cum ai făcut-o întotdeauna."

S-au sărutat, dar întrebările au rămas să nu-i dea pace. Mai tîrziu o întrebase:

„Şi cu Lev ce e?"

„Nu ştiu. Ce vrea el de la tine?"

„Sîntem prieteni."

„Ce înseamnă asta?"

„Potoleşte-te."

„Nu, explică-mi acum ce înseamnă prietenia voastră?"

„Prietenia noastră se bazează pe complementaritate. Avem nevoie unul de altul, fiindcă sîntem atît de deosebiţi. Avem aceleaşi interese, dar dintr-o optică diferită, cred. Ne cunoaştem de atîta timp. Mai mult de douăzeci de ani. Cred că sînt singurul om căruia poate să-i spună orice."

„Am impresia că nu e niciodată sincer."

„Cum adică?"

„O mare parte din proiect este al tău. Dar el primeşte elogiile."

„Asta se întîmplă la fel cu contribuţia tuturor secţiilor. Lev este şeful, totul se centralizează la el."

„Ce ţi se pare atît de atrăgător la el?"

„Îl admir. Şi el mă respectă. Împreună sîntem o echipă de nedescompus."

„Te foloseşte."

„Şi eu îl folosesc."

„Într-o zi te va lăsa de izbeliţe. O face cu fiecare om pe care nu mai poate să-l folosească."

„Cum de-ai ajuns la această înţelepciune?"

„Aşa se vorbeşte despre el."

„Irina?"

„Da?"

„Tu eşti îndrăgostită de el?"

„Nu."

„Niciodată n-ai fost?"

„Nu. Puţin."

„Cînd?"

„Cînd l-am văzut prima dată."

„Da?"

„Nu serios, dar... a încercat să mă cucerească."

„Deja de-atunci?"

„Nu ştiu dacă chiar a ţinut. Altfel, ar fi insistat. Sau, poate, din consideraţie pentru tine."

„Eu nu atîrn în cîntarul tău?"

„Ei, dragule, bineînţeles. Dar el este un bărbat frumos. Atrăgător, într-un mod periculos. Emană ceva impetuos, scurt-circuitant. Arde totul în jur. Probabil asta găsesc la el atît de grav. Aşa face şi cu oamenii pe care, după folosire, îi înlocuieşte cu alţii."

„Nu-i adevărat."

„Ba da. Am auzit despre el anumite lucruri. A nenorocit o groază de fete."

„S-au lăsat ele însele nenorocite."

„Hei, ce adoraţie ai pentru el!"

„Dacă n-ar fi fost el, n-aş fi fost eu aici. Nu te-aş fi întîlnit."

„Fără tine n-ar fi fost nici el cine este. Despre ce vorbiţi voi unul cu altul?"

„Dacă nu vorbim despre *Oktiabr*, atunci vorbim despre femei, despre căsătorie, despre celibatul lui, despre frumuseţe, despre oraşele care au dispărut de-a lungul istoriei."

„Despre tot, deci."

„Da."

„Ştii tu că..." ezitase.

„Ce?"

„El nu cunoaşte frica", spusese ea, gînditoare.

„Ce vrei să spui?"

„Ţi s-a întîmplat vreodată să-l vezi speriat?"

„Are curaj", şi-a dat cu presupusul Sokolov.

„Nu cunoaşte frica", a repetat Irina.

„Nu fi nebună."

„Nu, îţi jur, Saşa, Lev Sergheevici nu cunoaşte frica."

„Asta mi se pare dumnezeieşte."

„Nu. Gîndeşte-te. Fără frică lumea devine un joc. Nimic mai mult decît atît. Un joc, asemenea unei criptograme. Şi eşti tot timpul în căutarea intensităţii, a ceva care să fie adevărat. Dar cu o asemenea mentalitate nu întîlneşti pasiunea, şi ce-ţi mai rămîne atunci? O aventură. Asta-i tot."

„Mergi prea departe", spusese Sokolov. „Nu te cred."

„Atunci, nu crede."

„Cît e ceasul?"

„Două şi un sfert."

„S-a făcut atît de tîrziu?"

Lev rămăsese un subiect de discuţie apăsător pentru ei doi şi Sokolov îşi apăra prietenul de cîte ori Irina îl învinuia. Lev îi vizita des, de regulă cu prietenele lui (pe care rar le mai vedeau revenind), mergeau în patru la restaurant, mergeau la Moscova la concerte şi la *Balşoi*. Irina rămînea circumspectă, deşi se obişnuise cu excesele lui Lev („cît de des o mai faceţi voi acum?"), putînd, după cîteva ezitări, să-i răspundă („mai des decît tine, Liovka").

Cu cinci săptămîni înainte de lansarea lui *Oktiabr*, Irina îi povestise că a auzit o istorie cam ciudată, ceea ce însemna că i-a ajuns la ureche o nouă bîrfă. Lui Sokolov nu-i ajungeau niciodată bîrfele la ureche, probabil pentru că printre colaboratorii lui era recunoscut drept un tip profesionist şi raţional, unul care, în cel mai bun caz, reacţiona cu un zîmbet obligatoriu la o maliţiozitate, dar Irina lucra într-o secţie în care majoritatea erau femei tinere ce-şi compensau prin bîrfe tăioase munca la computerele greoaie, stînd adesea ore întregi în spatele ecranelor cu nesfîrşite şiruri de cifre.

„Ei?" o întrebase el, forţîndu-se să pară interesat.

„Nu, întîi stai jos."

Sokolov se aşezase pe marginea fotoliului italian, cumpărat de la un magazin special, un scaun simplu şi ţeapăn din piele moale gri şi metal negru.

„Asculţi?"

„Dacă spui ceva, ascult."

„Bine. Azi la prînz am fost la restaurantul Aragvi, pe strada Kropotkinskaia."

„Am fost odată şi împreună acolo. Un loc plăcut."

Ea îl privise mirată, dar la aducerea-aminte îi apăruse o lumină pe faţă.

„Da. Îmi aduc aminte. Ascultă. Malţev a fost acum o lună înlocuit de Volnov. De ce?"

„Malțev devenise nervos. Nu s-a mai avut încredere în faptul că acolo, sus, va avea calmul necesar. Volnov mai fusese o dată. Era o alegere întemeiată."

„Știi care a fost motivul?"

Sokolov ridicase din umeri. Se mai întîmplase și altădată ca unui cosmonaut să i se înmoaie genunchii în perspectiva momentului definitiv. Legile securității erau severe și nu exista nici o îndoială referitor la ceea ce trebuia să se întîmple într-un asemenea caz. Totuși, Malțev fusese reprimit, cu toleranță, după depresia nervoasă, și asta pe baza recomandării lui Lev, așa auzise Sokolov.

„Vrei să știi de ce?" întrebase ea, decepționată.

„Bineînțeles. Despre ce e vorba?"

„L-au găsit pe Malțev dimineața în fața casei. Băut, legat și bătut mă."

„S-a bătut cu cineva?"

„Da."

„Asta-i tot?" întrebase el.

„Ți se pare nimic? Este totuși ceva, pentru un cosmonaut."

„Cosmonauții devin importanți cînd execută testele, acolo, sus. Totul se aranjează pentru ei în centrul de zbor. Nu sînt mai mult decît niște marionete. Deci nu-i nici o scofală c-a tras o beție."

„Le faci o nedreptate."

„Se poate. Oleacă."

Îl privise indignată, pînă cînd, dintr-o dată, dăduse condescendent din cap:

„Înțeleg", spusese. „Te simți pur și simplu depășit de ei. Și ție ți-ar plăcea să fii pe soclu."

„Nu", rîsese Sokolov, „n-am statura necesară".

„Nu te minimaliza", spusese ea, cu ochi sclipitori. „Ești un bărbat bine."

„Nu", răspunsese el și golise paharul. „De la cine ai auzit bîrfa?"

„Una ca asta se răspîndește ușor. Toată lumea o știa, în afară de mine. Și eram convinsă că nici tu n-o știi."

„Ți-ai început povestea cu restaurantul Aragvi."

„Da."

„De ce?"

„Am fost acolo la prînz cu secţia noastră", povestise ea. „Ionna iese la pensie. Şi bătaia lui Malţev a avut loc acolo."

„La Aragvi? Asta nu ştiam."

„Ha! Iată ceva care să te intereseze."

„Cu cine s-a bătut?" întrebase Sokolov, dintr-o dată neliniştit.

„Nu ştiu. Şefilor lui le-a declarat că nu-l cunoaşte pe făptaş. Dar totul s-a întîmplat în vecinătatea restaurantului Aragvi."

„Cînd a fost asta precis, ştii?"

„Acum patru săptămîni."

„Data?" Sokolov devenise grav, îi punea întrebări răspicate.

„Pe 3 am fost la dentist, a doua zi Malţev a fost înlocuit. Deci trebuie să fi fost pe 2 sau pe 3 la Aragvi."

Sokolov realizase imediat. Malţev minţise. Malţev ştia precis cu cine se bătuse. Cu Lev.

Îşi amintise data, pentru că Lev anunţase în acea zi că e bolnav. Pe 3, Sokolov avea programată, împreună cu alţi şefi de secţie, o discuţie cu Lev şi ea fusese amînată în acea dimineaţă. Lev nu era niciodată bolnav, în timpul iernii înota în bazine deschise cel puţin de cîteva ori pe săptămînă şi, la fel ca americanii, alerga în fiecare dimineaţă 5 km, dar în dimineaţa zilei de 3 se anunţase că Lev va lipsi din motive de boală.

După terminarea programului, Sokolov îl căutase. Lev locuia pe bulevardul Koroliov, într-un apartament de 4 camere, cu vedere spre parcul Marea Victorie. Sokolov sunase la uşă, dar Lev nu-i deschisese. Cu toate că riscul de-a fi fost ceva grav era minim (probabil că se lăsase tratat de vreo femeie cunoscută), Sokolov se dusese acasă şi-i dăduse un telefon. Lev ridicase receptorul.

„De ce n-ai deschis?"

„Tu erai?" şoptise el.

„Lev, ce se întîmplă?"

„Sună de trei ori la sonerie, ca să ştiu că eşti tu."

Sokolov se întorsese şi-l găsise pe Lev cu un obraz umflat şi un ochi închis.

„Nu rîde. Altfel trebuie să rîd și eu. Și mă doare."

Doar că Sokolov nu avusese de gînd să rîdă. Era supărat.

„Ai înnebunit? Știi de ce ne ocupăm noi acum? Îți amintești ce ne așteaptă la Baikonur? Și amîni o ședință pentru că ai capul mare?"

„Îmi pare rău", spusese Lev cu greutate. Își luase paharul de pe masă și se așezase cu el în mînă pe sofa. Își băuse vodca printr-un pai, pentru că nu putea să-și deschidă cu ușurință gura.

„Una ca asta nu se poate", oftase Sokolov și-și luase și el o vodcă. Îl întrebase apoi: „Ce s-a întîmplat?"

Lev ridicase din umeri. Fără să-și miște falca, spusese: „O femeie".

„*Tu?* De cînd sari tu la bătaie pentru o femeie?"

„Pentru că... de data asta e altfel". Înghițise cu greutate și-și adunase puterile să vorbească mai departe. „O iubesc cu adevărat. Ea i-a povestit bărbatului ei. Am discutat cu el. La început a mers bine. Dar s-a supărat. A devenit furios. Am băut mult. Am vrut să mergem să mîncăm. La Aragvi. Și s-a încurcat treaba."

„Cine e?"

„N-are importanță."

„Ești prea bătrîn pentru năzdrăvănii de-astea, Liovka. Trebuie să găsești pe cineva cu care să te poți însura."

„Pe respectiva cineva... am găsit-o acum."

„Numai că ea e măritată și bărbatu-său îți face greutăți."

Lev încuviințase.

„Da. Îmi face greutăți."

„Ea vrea să divorțeze?"

„Da."

„S-o facă atunci cît mai repede."

„Da. Dar el nu vrea."

„O, nu?"

„El... el o să mă omoare... dacă mai apar vreodată prin preajma lui."

„E rus?"

Lev încuviințase cu ochii închiși și-și pusese pipăind paharul jos, alături de el, fără să se miște de pe canapea.

„Și totuși îl crezi cînd spune una ca asta?"

„Cred totul. E un luptător."

„Revino la raţiune, omule, peste două luni lansăm o rachetă. Tu ai construit-o. Tu!"

Lev îşi îndreptase ţinuta, ridicîndu-se cu ochii înflăcăraţi.

„Nu sînt nebun!" strigase, dar se crispase imediat, fiindcă gura forţată transmisese durerea spre craniu. Continuase, şoptind: Saşa, ştiu ce fac. Mîine sînt înapoi. Pînă atunci se retrage chestia asta."

„Nu încă..."

„Primesc în curînd... cîteva fiole pentru injecţii. Pînă mîine se duce. Şi mă întorc". Se lăsase din nou pe canapea. „Vreau să ştii un lucru... O iubesc. Pentru prima dată în viaţa mea... am întîlnit pe cineva. Vreau s-o urmez. Pînă la sfîrşitul sfîrşitului. E o femeie, Saşka... O femeie. Aşa cum ni le închipuim din cele mai vechi timpuri. Atunci eram noi, bărbaţii, sexul slab. Şi totuşi e atît de fin construită. Cu mîinile ca ale unei dansatoare vietnameze. Figura ca de balerină. Erudiţia unei franţuzoaice. Dar are un suflet rusesc."

„Pe scurt, orientată internaţional", spusese Sokolov.

„Saşa, te rog... Sînt serios. O dată în viaţa mea sînt şi eu serios... şi tu-ţi baţi joc de mine."

„Te las să te linişteşti. Să sperăm că mîine ai să te simţi mai bine."

Lev se ridicase într-un cot.

„Nu sînt bolnav! Saşa, îmi cunosc responsabilităţile. Peste 61 de zile *Oktiabr* îşi ia zborul. Am nevoie doar de această singură zi. Următoarele 61... o să dorm 4 ore pe noapte. Lucrez 7 zile pe săptămînă. Mă cunoşti. Pentru prima dată într-o jumătate de an... am vrut şi eu să rămîn acasă o zi."

„Ca să-ţi revii după o bătaie."

„Da. Lasă-mă. Ne vedem mîine."

A doua zi umflăturile se mai vedeau doar puţin. Asupra subiectului nu mai reveniseră niciodată şi afacerea cu Malţev se petrecuse la mare distanţă de Sokolov. El avea alte treburi pe cap. Ce a ajuns pînă la el a fost povestea unui coleg, la cantină: Apăruseră probleme cu Malţev, şi Lev intervenise pentru reabilitarea lui. Lui Sokolov nu-i trecuse prin cap presupunerea că tocmai Lev era adversarul unuia dintre cei doi cosmonauţi de pe *Oktiabr*. Lev trecuse sub tăcere numele

soțului înșelat, dar atunci cînd Irina, ca o bîrfitoare sadea, îi povestise că Malțev se bătuse cu cineva prin preajma restaurantului Aragvi, totul îi devenise limpede.

După mărturisirile Irinei, nu-l mai părăsise presupunerea că Lev se luase la pumni cu cosmonautul Malțev. Nu era genul de neliniște care printr-un răspuns s-ar fi calmat fără șovăieli, dar dorise să aibă siguranță asupra acestui lucru care, dacă n-ar fi fost discutat, ar fi atins înseși temeliile prieteniei lor. Îi vorbise despre acest lucru lui Lev în avionul militar care-i dusese a doua zi la Baikonur.

Era un Tupolev Tu-114 învechit, cu patru motoare, care nu putea face drumul dintr-o dată, așa că trebuise să oprească undeva pe parcurs, ca să ia benzină. Avionul îi ducea spre locul unde cea mai modernă navă cosmică sovietică urma să fie transportată spre turnul de lansare. Zburau spre acest loc și înapoi cel puțin o dată pe săptămînă, între centrul de coordonare de la Kaliningrad și locul adevăratei lansări, Baikonur, în Kazahstan, unde părțile componente ale lui *Oktiabr* zburaseră în aparate de zbor speciale. Zgomotul asurzitor al motoarelor făcea imposibil ca cineva să le asculte discuția. Stăteau unul lîngă celălalt.

„Bătaia aceea, atunci, a fost cu Malțev?"

Incomodat, Lev și-a ridicat capul din hîrtii să-l privească cu ochii măriți, în căutarea unei atitudini.

„Ce vrei să spui?" Dorea să cîștige timp, să-și dea seama ce și cît știe Sokolov.

„Pe ziua de 3, mai ții minte? Erai bolnav. Dar te bătuseși cu cineva cu o zi înainte. Și Malțev la fel. În aceeași seară."

Lev se uitase la el bănuitor și ridicase din umeri; privirea lui alunecase cu superioritate peste chipul copilăros al lui Sașa.

„Coincidență", spusese. Revenise din nou la hîrtii, și Sokolov încheiase discuția. Nu avea nici un temei să se îndoiască de răspunsul lui Lev. Dacă Lev considera că atît era destul, Sokolov accepta. Și dacă „coincidența" era o minciună, atunci Lev avea motive serioase să-i ascundă lui Sokolov adevărul. Sokolov își făcuse datoria: spusese cuvîntul, făcînd deci cunoscut acel lucru.

După cîteva minute, Lev îl întrebase: „De ce?" Nu-și ridicase ochii din hîrtii.

„Aşa."

„Eşti singurul care ştie de bătaia asta."

„Da?"

Sokolov înţelesese că el voia să păstreze taina.

„Da!" răspunsese Lev hotărît. „Înţelegi asta?"

Îşi îndreptase acum privirea spre Sokolov şi ochii lui căutau confirmarea. Sokolov încuviinţase. Îşi va ţine gura. Se întrebase în gînd dacă trebuia să-i povestească faptul că, cu o seară înainte, o informase pe Irina asupra presupunerilor lui. O pusese să promită că va tăcea asupra acestui lucru şi, pe cînd stătea în avion, îşi reproşase că nu ţinuse secretul lui Lev numai pentru sine. În momentul în care-i povestise Irinei, totul părea o ciudăţenie nevinovată, cel mult picantă, şi hotărîse că Lev nu trebuia să ştie că el vorbise cu nevasta lui despre acel lucru.

Întors la Kaliningrad, Sokolov reluase discuţia avută cu Lev şi o rugase din suflet pe Irina să nu mai vorbească despre ea cu un al treilea.

„Aşadar, coincidenţă." Irina repetase ceea ce spusese Lev. „Şi totuşi, nu trebuie să se vorbească despre asta."

„Nu."

„Drept cine mă iei? Bineînţeles că-mi voi ţine gura."

„Iartă-mă. Am vrut numai să fiu explicit."

„Aşa ai şi fost, dragule. Coincidenţă. Tu crezi asta?"

„N-are importanţă."

„Şi totuşi l-a primit înapoi pe Malţev."

„Da. Asta pledează pro, în cazul răspunsului lui."

„Sau tocmai invers. I-a părut rău, a vrut să se împace cu Malţev."

„Nu-l cunoşti... Lev nu se împacă niciodată cu cineva."

Cînd Irina, după catastrofa lui *Oktiabr*, stătea întinsă pe canapea să bea (aşa îi povestise ea mai tîrziu), discuţia aceea o rodea ca un şarpe. Prin capul lui Sokolov însă bîntuiau miile de discuţii pe care el, în calitate de coordonator de echipă, le avusese cu sute de ingineri. Văzuse proiectul rachetei şi ascultase. Erau sute de mii de piese, şi fiecare piesă cu proprietăţile ei specifice, cu raportul ei de testare, cu durata ei de garanţie. Munca directă a lui Sokolov era la construirea motoarelor *dual*

fuel şi la rezistenţa carcasei lui *Oktiabr*, care, la fel ca în cazul crustaceelor şi insectelor, avea o funcţie de coloană vertebrală. Ceea ce văzuse mai apoi pe *tape in slow motion* era urmarea unei explozii în motoare, continuată prin crăparea carcasei. La început, cercetarea tehnică se orientase asupra rezistenţei carcasei şi ceea ce Irina presupunea în tăcere, ideea atît de dragă ei, îi fusese spusă lui Sokolov săptămîni mai tîrziu de un funcţionar KGB.

În seara exploziei băuseră sticlele de vodcă pe care le aveau în barul din sufragerie pînă la fund, fără să-şi vorbească, fiecare căzut în propriile lui năluciri şi obsesii, după care el părăsise apartamentul şi se dusese în laboratorul lui, unde scosese din seif toate rapoartele şi se încuiase în birou 48 de ore. Din cînd în cînd băga în gură cîte-o bucată de pîine, un ceai, o bucată de salam, luînd cîteva minute furaj, în febra cititului. Se formase o echipă internă de cercetare, fără proiectanţii şi constructorii lui *Oktiabr*, care trebuiau să caute un răspuns la două întrebări simple: „cum" şi „de ce". Răspunsul la prima întrebare fusese în cea mai mare parte găsit. La a doua întrebare rămăsese ipotetic. După ce Comisia de Verificare a Comitetului Central citise raportul intern al organului formal, Ministerul Construcţiei de Utilaje trăsese concluzia că ancheta se încheiase fără o declaraţie definitivă (o listă cu cauzele tehnice posibile încheia raportul), şi apăruse o echipă a KGB-ului în halele şi laboratoarele din Kaliningrad, enclavă de privilegiaţi, care pînă în acel moment îşi rezolvase toate litigiile într-o relativă libertate şi într-o toleranţă reciprocă.

Maiorul Kirov era anchetatorul.

Capitolul 9

LA CAPĂTUL lui Dizengoff, Sokolov s-a urcat în autobuzul care-l ducea spre Autogara Centrală, unde căută o maşină care să-l ducă la Shekhunat Hatikva. Poliţistul îl reţinuse de la lucru. Jossi va fi fost pesemne din nou înfuriat. Era limpede că staţia fusese iniţial plasată într-o piaţetă cu indicatoarele plecărilor şi sosirilor regulate, dar cu timpul luase în stăpînire întregul cartier de străzi mici şi înecate în fum, unde cele două mari întreprinderi de autobuze din Israel îşi făcuseră peste tot staţii, fără nici un plan prestabilit. Într-un tempo obositor, oamenii se grăbeau spre zecile de halte ale autobuzelor huruitoare, care puteau să vîneze oricînd miile de călători ce se pierdeau continuu pe străzile laterale. Autogara Centrală făcea trecerea între oraş şi ţară, între Europa şi Orientul Mijlociu, între ziua hotărîrilor legale şi noaptea în care totul era de vînzare. Sokolov căuta autobuzul care să-l poată duce la Shekhunat Hatikva, dar setea îi devenise atît de mare, încît cumpără la unul din chioşcuri o sticlă. Era ca şi cînd arşiţa în care se cufundase oraşul ar fi emanat anume din acel loc.

Evrei religioşi în jachete negre, femei îmbrăcate aproape numai în sutien şi-n pantaloni scurţi, soldaţi înarmaţi pînă-n dinţi, arăboaice înfăşurate în şaluri, băieţandri negri iuţi de mînă, cerşetori, vînzători ţipînd, fiecare grup de populaţie îşi trimisese reprezentanţii la autogara centrală şi întrebarea care se punea era cît de mult va dura pînă cînd masa colcăind de oameni în turbare va arde pînă la piatră cartierul. Mult, gîndi Sokolov în timp ce trase o duşcă, într-o formă sau alta, există aici totuşi o organizare. Pentru el, outsiderul, felul cum funcţiona întreprinderea de autobuze părea absolut arbitrar.

Fără cel puţin o duzină de prezicători ai viitorului era imposibil să găseşti autobuzul dorit, dar, într-un fel sau altul, autobuzele îşi făceau totuşi loc spre spaţiile magice din piaţetă sau în încîlceala de străzi principale şi laterale, iar călătorii continuau să sosească şi să plece nevătămaţi. Minunea autoreglării, gîndi Sokolov, acea minune a organizării spontane, pe care societatea sovietică încercase s-o distrugă; odată, în urmă cu decenii, se pornise de la o staţie modestă de autobuze şi se ajunsese la un organism viu, care dădea respiraţie întregului cartier. Aşa cum explozia originară dusese la un univers logic, care se conducea după reguli comprehensive.

Parterele caselor din cartier erau clădite în chip de prăvălioare deschise, cu sîmburi sau pizze umplute, magazinaşe cu aparate de radio *ghettoblasters*, dughene cu îmbrăcăminte, bibelouri, ceramică, jachete din piele, bombonerie, pîine şi prăjituri. Aici se găsea orice de vînzare, droguri, dolari (care erau în bancă acoperiţi de o mare cantitate artificială de şekeli şi care, deci, pe piaţa neagră puteau fi schimbaţi la un preţ mai mare ca-n Rusia), femei, băieţi, arme.

Sokolov l-a întrebat pe un bărbat de unde pleacă autobuzul spre Shekhunat Hatikva.

„De ce?" a întrebat omul. Avea o faţă ridată, cu ochi inteligenţi, cătrăniţi acum de prostia lui Sokolov.

„De ce?" a repetat Sokolov întrebarea, „pentru că trebuie să mă duc acasă".

„Şi dumneavoastră credeţi că eu ştiu unde locuiţi?"

Sokolov se întrebă dacă felul lui de-a vorbi ivrit este cauza acestei neînţelegeri. Dar înainte de a-şi fi putut răspunde, cineva se oprise alături de ei, un om cu un cap rotund şi chel, pe creştetul căruia stătea o chipă. „Hei, Moişi", spuse acesta.

Talentatul retor s-a întors cu spatele. „Iţac!" Şi-au dat mîna plini de entuziasm. Moişi a arătat spre Sokolov. „Mă ţine-n loc, fiindcă crede că eu ştiu unde locuieşte."

„Nu, nu, v-am întrebat doar de unde pleacă autobuzul, asta-i tot."

Chelul religios a dat din cap cu toleranţă: „Trebuie să ştiţi că de-aici pleacă mai multe autobuze decît din tot Orientul

Mijlociu la un loc. Cine ştie aici orele de plecare pe dinafară este alesul lui Dumnezeu."

„Credeam că noi, evreii, sîntem aleşii, şi fără a şti orele de plecare", spuse Moişi. „Ieri mi-a povestit fiica mea că ştie să citească viitorul. Ştii cum ? În supă. Am crezut că trebuie să fie zaţ de cafea, dar nu, un clarvăzător din acest popor citeşte viitorul în supă."

Sokolov a rîs împreună cu cei doi.

„Spune-i să-mi dea reţeta de supă", a spus Iţac.

În clipa aceea s-a amestecat şi o femeie în discuţie, o femeie mică şi grasă, cu părul cenuşiu şi ochii mari, ca de fetiţă. Ducea în mînă o sacoşă plină de cumpărături. „Vă pot fi cu ceva de folos, domnilor?"

„Ştii în ce supă se poate citi viitorul?" a întrebat cu un zîmbet Iţac.

Femeia a început să rîdă, percepînd fără greutate tonul discuţiei. „Bineînţeles că ştiu. În supa de roşii."

„Supa de roşii?" spuse Iţac uimit.

„E vorba de seminţe", spuse femeia cu ochii ironici. „Cantitatea şi răspîndirea."

„La fel ca-n cazul poporului evreu", încuviinţă Iţac.

„Dacă n-ar putea fi cunoscute intenţiile lui Dumnezeu, ce sens ar mai avea ele?" îşi întrebă femeia tovarăşii de conversaţie.

„Vreţi acum să spuneţi că noi, cu puterea noastră de pricepere, putem să-l înţelegem pe Dumnezeu?" se năpusti Moişi.

Ea încuviinţă cu convingere: „Bineînţeles! Altfel întreaga viaţă ar fi o prostie."

„Doamnă, probabil că Dumnezeu este înnebunit după prostii. Probabil că este un tip care crapă de rîs văzînd supărările noastre. De ce trebuia, în numele cerului, să inventeze o chestie *precum omul?* Pentru onoare? Pentru frumuseţe? Doamnă, uită-te bine la mine, aşa ceva creezi numai dacă ai un simţ al umorului comparabil cu al lui Şamir."

„Rabin este şi el în mod sigur un mare comic", a răspuns Iţac, ca să-l apere pe Şamir.

Cineva a strigat: „Rabin este şi el un mare comic. A spus el vreodată ceva la care să nu te-apuce rîsul?"

Sokolov trase concluzia că-n această țară orice discuție filozofică în public începe cu întrebarea despre locul unde se află stația de autobuz.

După ce a cerut ajutorul a trei polițiști, Sokolov și-a găsit autobuzul. Aerul condiționat funcționa, și el și-a aplecat capul înfierbîntat spre ceafă, astfel încît vînticelul cald din orificiul de sub suportul pentru bagaje să-i răcorească fața.

A recunoscut-o după rochia cu flori. S-a urcat puțin înainte de închiderea ușilor, a plătit biletul cu bani potriviți și s-a apucat strîns de mînerul de sprijin cînd a pornit autobuzul. De la locul lui din spate, el putea să-i vadă nestingherit fața. În mersul mașinii a făcut un slalom, ținîndu-se cînd de un mîner, cînd de altul, fără să-l observe, în drum spre un scaun liber, două rînduri în fața lui. Avea o strălucire aparte, o față îngustă cu privirea feciorelnică, buze mari și pomeți pronunțați, care nu dovedeau un sînge asiatic sau slav, ci, mai degrabă, te duceau cu gîndul la o moștenire spaniolă. Cînd s-a așezat lîngă o femeie pe care a salutat-o cu o înclinare prietenoasă a capului, s-a întors puțin spre stînga și din nou i s-a dezvăluit splendidul ei profil. Frunte înaltă, nas mic și bărbie ascuțită. Era înaltă și ceafa ei depășea nivelul celorlalți pasageri.

De la Irina încoace nu mai iubise pe nimeni. În Tomsk întreținuse o relație sexuală neobișnuită cu o contabilă de la fabrica lui. Din cînd în cînd, Valia venea la el în vizită, beau în tăcere vodca pe care Valia o aducea, și după o jumătate de oră se dezbrăcau și se băgau în pat. Valia avea fundul moale și sînii grei, și în timpul actului sexual îl privea fix, fără să-l vadă. Termina cu un junghi în diafragmă, de parcă ar fi luat-o un sughiț. Nu ieșeau niciodată împreună la un restaurant sau la teatru, nu întreprindeau nimic care te-ar fi putut duce cu gîndul la o romanță. Dormeau împreună, iar a doua zi dimineața se duceau împreună la fabrică. În Herzlia, după venirea lui în țara laptelui și a mierii, nici o femeie nu-i onorase patul cu vizita ei. Dacă se plimba pe malul Mării Mediterane, întîlnea fete care i-ar fi putut fi fiice, aveau trupuri bronzate perfect, cu coapse puternice și pîntece strînse în costumele de baie, care-i trezeau langoare și tristețe. Și dacă nu erau mult prea tinere, se și aflau în compania stelelor de film sau a campionilor mondiali de karate, de arte marțiale, cu trupurile lor sculptate. Iubirea unei femei va rămîne o amintire, dacă el

va continua să mături străzile, dînd din colţ în colţ, sub cel mai de jos nivel al scării sociale.

Harta Tel Aviv-ului rămînea încă pentru el o şaradă, dar cînd autobuzul a intrat în Rehov Etsel, a recunoscut faţadele dărăpănate şi a avut o neaşteptată senzaţie de întoarcere acasă. Ea a coborît înaintea lui şi el a urmat-o cînd a traversat strada. Mergea cu spatele drept, sigură de sine şi voinică, şi părul ei maroniu primea în plin soare o strălucire roşu-închis. Prin rochie i se vedeau pulpele subţiri şi gleznele înguste. Porţiunea din spate a genunchiului, trecerea de la gambă spre pulpă, lăsa să se vadă o piele moale, întretăiată de şanţurile şi liniile arterelor vulnerabile. Imaginea acestora avea ceva intim şi dorinţa de-a o îmbrăţişa i-a cuprins ca un spasm trupul, făcîndu-l să se oprească în loc. Trebuia să se păzească, era mai bine dacă parcurgea Rehov Ivri fără umbra ei şi fără iluzii. Era ea oare mama sau fata? Sau poate aparţinea familiei care dădea ajutor *olimi hadaşimilor?*

În Kaliningrad nu-şi pierduse numai trecutul, soţia şi copilul, dar şi prietenii. Cînd a naufragiat în Tomsk, a înţeles că şi-a pierdut prietenii. Colegii lui, în care văzuse prieteni, nu-i scriau, fiindcă, cu toată perestroika, erau încă speriaţi că poşta e controlată. Alţii, în situaţii similare, erau ajutaţi de familie, dar cînd el, în septembrie 1985, a fost deportat, nu mai trăia decît maică-sa şi alţi membri de familie nu mai avea. În Tomsk zilele lui se desfăşurau după acelaşi tipic. În timpul zilei făcea teste într-un laborator primitiv asupra calităţii industriei metalurgice siberiene, şi seara stătea de regulă singur în camera lui şi testa calitatea vodcii ruseşti. Scrisorile pe care le primea săptămînal erau de la maică-sa şi de la Nataşa, copilul lui. Şi dacă capacităţile spirituale nu i se atrofiaseră definitiv, era datorită criptogramelor şi jocurilor.

În prima lor vară petrecută împreună, după lupta pentru cîştigarea mănuşilor, Lev îi trezise interesul pentru jocurile matematice. Asta s-a întîmplat în ziua în care Saşa i-a făcut cunoscut că nu-i va purta niciodată mănuşile. Seara de după ruşinoasa înfrîngere din piaţeta Smolenski, în mijlocul colegilor lui, Saşa i-a povestit maică-sii că şi-a pierdut mănuşile, undeva pe drum, i-or fi căzut pesemne din geantă. Mai întîi ea a ascultat nemişcată, ca şi cînd nici n-ar fi interesat-o. Dar după-masă, numai cu el în bucătărie, a spus: „Saşa, ştii cît de

greu le-am procurat. M-aş fi aşteptat la mai multă grijă din partea ta."

Vorbea cu vocea joasă, fiindcă încă nu-i spusese lui taică-său.

„Îmi pare rău, mamă, crede-mă."

„Cum ai putut să le pierzi?"

„Nu ştiu. Îmi pare foarte rău."

Ea l-a tras spre ea şi l-a strîns în braţe. El era deja mai înalt decît ea, şi de-o vreme încoace începuse să se ferească de aceste îmbrăţişări materne, doar că în acea zi se simţea deznădăjduit, speranţă, aşa c-o lăsase în voia ei.

„Îmi pare rău pentru tine", a zis ea, „nu spune nimic, o să-i povestesc eu tatălui tău."

Dimineaţa următoare, prima zi de vacanţă, Lev stătea rînjind în faţa uşii, ca şi cînd venirea la apartamentul lui Sokolov ţinea de rutina lui zilnică. A întrebat dacă Saşa vrea să iasă să facă o plimbare cu el în jurul blocului. Saşa, uimit de prezenţa lui Lev, l-a privit fîstîcit, dar a încuviinţat din cap, aşa că l-a urmat în stradă. Lev avea cu el o servietă.

„Totul e-n regulă?" a întrebat Lev. Vroia desigur să spună: „Ai luat-o pe coajă cînd ai apărut acasă fără mănuşi?"

„Da." Saşa n-a putut găsi un răspuns mai bun.

„Am avut noroc", a spus Lev.

„Ai fost mai bun."

„Poate că e acelaşi lucru."

„Da?" Saşa nu se gîndise niciodată la aşa ceva.

„Norocul şi victoria sînt legate între ele", a spus Lev grav. „Norocul nu e ceva dumnezeiesc, e ceva pe care poţi să-l influenţezi. Mărindu-ţi şansele."

S-a oprit în loc şi a deschis servieta. „Uite-le!"

Saşa a aruncat o privire în servietă şi şi-a văzut mănuşile, cele mai frumoase confecţionate vreodată, din cea mai suplă piele, cu blăniţă fină şi capse tari.

„Nu", a spus Saşa.

„Sînt ale tale."

„Nu mai sînt". Gîtul lui Saşa era uscat şi dorinţa lui de-a avea mănuşile era mare, dar nu putea să-şi tăgăduiască cuvîntul dat.

„Ia-le înapoi."

„Imposibil", a răspuns Saşa.

„Haide!" a spus Lev, „le-ai primit pentru note".

„De unde ştii asta?"

„Am auzit."

„De la cine? De la Igor?"

„N-are importanţă. Hai!"

„Nu. Tu le-ai cîştigat. Ai fost mai bun. Aş fi vrut să fie altfel, dar aşa a fost. Nu le pot lua înapoi."

„Nu fi aşa încăpăţînat."

„Lucrurile sînt aşa cum sînt", a spus Saşa. „Eu le-am pierdut. Păcat."

„Poţi totuşi să... priveşte-o ca şi cum acum ai avea noroc."

„Nu."

„E numele tău scris pe ele."

„Nu."

„Aici."

Lev a scos mănuşile din servietă şi a vrut să i le întindă, dar Saşa a făcut un pas înapoi şi şi-a dus mîinile la spate.

„Nu."

Cu lacrimi în ochi, a întors spatele şi a plecat.

A doua zi de dimineaţă, maică-sa l-a trezit devreme.

„Saşa! Saşa!"

Stătea strălucitoare pe marginea patului lui. Pe genunchi, pe o Pravda deschisă, avea mănuşile. „Saşa, nu ţi se pare o minune? Cineva le-a adus înapoi. Erau aşezate în faţa uşii!"

La prînz l-a sunat pe Lev. Locuiau în alt cartier, la Piaţa Vostania, într-o clădire pe care cei din cel mai înalt rang al conducerii de partid şi-o rezervaseră pentru ei înşişi. Serghei Leşava, tatăl lui Lev, luptase în marele Război Pentru Apărarea Patriei la Stalingrad. Era georgian şi comisar politic în Armata Roşie. Stalin personal îi dăduse ordin să se ducă la Stalingrad. În acea vreme mulţi georgieni fuseseră numiţi la conducerea ţării, atît pentru faptul că paranoia lui Stalin pe ei nu-i stînjenea, cît şi pentru că el avea nevoie de ei, după ce în anii '30 executase vîrfurile aparatului de partid şi ale armatei.

Lev nu s-a arătat uimit cînd l-a văzut pe Saşa.

„Intră", i-a spus. „Mă poţi ajuta la căutarea celui de-al 31-lea număr perfect."

La fel ca Saşa, Lev avea camera lui. Peste tot prin cameră se aflau foi cu calcule.

„Aici e 6", a spus Lev, „primul număr perfect. Poţi să-l împarţi la 1, 2 şi 3 şi este suma numerelor. Deci număr perfect. Aici îl ai pe 28. Divizibil cu 1, 2, 4, 7 şi 14. Şi este suma lor. Înţelegi? Sînt 30, cunoscute, ăsta e cel mai mare." A arătat spre un număr scris pe diferite hîrtii, lipite de Lev una de alta. „Are mai mult de 130 de mii de cifre, cel mai mare număr perfect pe care-l cunoaştem."

„Dacă sînt 30, atunci trebuie să fie şi un al 31-lea", a spus Saşa.

„Eşti un om pe pofta inimii mele", i-a răspuns Lev.

S-au pierdut în căutarea numerelor perfecte, au iscodit înfierbîntaţi reguli nedescoperite de Euclid şi Mersenne, au amuşinat formule care ar fi putut duce la cel de-al 31-lea, cu care ar fi putut ei doi cuceri o faimă seculară, şi la sfîrşitul amiezii, Saşa şi-a reamintit scopul vizitei lui.

„Mama le-a găsit", a spus el.

Lev a înclinat sec din cap.

„Sînt acasă", a urmat Saşa, „dar eu nu le pot purta".

„Eşti nebun", a spus Lev. „Nu cunosc nici un muritor care să fie atît de absurd de principial."

Saşa a ridicat din umeri. „Aş vrea", a spus el cu părere de rău, „dar dacă mă gîndesc la asta, mi se face greaţă. Le-am pierdut pe cinstitelea, deci nu îmi mai aparţin."

„Bine. Atunci sînt ale mele. Declar acum că tu le poţi împrumuta şi purta, pînă cînd eu îmi voi schimba hotărîrea."

Saşa nu prevăzuse această variantă şi a ridicat din umeri.

„Nu ştiu..."

„Putem să terminăm de mîine negocierile asupra acestui subiect?"

„Bine."

Acesta a fost începutul prieteniei lor. Lev era posedat de jocuri matematice şi l-a contaminat şi pe Saşa. Cum iarna devenise friguroasă, Saşa îşi punea mănuşile cînd ieşea din casă, dar de cum ajungea jos în stradă, le băga în servietă.

„Eşti smintit", a constatat Lev. „Ai nişte mănuşi minunate, dar nu le porţi."

„Ia-le înapoi", i-a spus Saşa.

„Nu."

„Atunci le păstrez pentru tine."

„Toată viaţa."

„Bine", a răspuns îngăduitor Saşa.

„Eşti nebun", a ripostat Lev. „În evul mediu ai fi devenit un martir care s-ar fi lăsat bătut în cuie de mongoli, numai pentru că n-ar fi acceptat să renunţe la credinţă. Mă minunez de tine, să ştii!"

„N-am să cedez niciodată", a răspuns Saşa, care se întreba în sinea lui dacă şi evreii avuseseră martiri, la fel ca ortodocşii.

„Tu eşti atît de total diferit de mine", a gîndit Lev cu voce tare, „şi de aceea sîntem prieteni".

În preajma sărbătoririi Revoluţiei din Octombrie, în acel an, pe cînd erau în clasa a 9-a şi treceau ca bolizii prin materii, ca şi cînd trupurile lor înfometate nu s-ar fi putut hrăni decît cu cunoştinţe, Saşa a observat într-o zi că cu Lev se petrecea ceva ciudat. Toată dimineaţa stătuse cufundat în el însuşi, neinteresat de ceea ce se întîmpla în clasă, lucru neobişnuit la el.

În pauza de prînz, Lev îi şopti: „După şcoală, aşteaptă-mă."

La trei şi jumătate dădeau un ocol prin parc, pe la Bazinul Moscova. Se făcuse deja frig şi vîntul estic le pătrundea prin jachete. Mergeau prin parcul pustiu cu capu-n pămînt, trecînd de zidul bazinului închis. Lev nu spunea nimic. Arăta ca şi cînd n-ar fi dormit toată noaptea, ochii lui priveau întunecat şi sumbru gazonul lipsit de viaţă, strînsese umerii şi-şi încovoiase spatele ca şi cînd ar fi vrut să se facă mai mic, să dispară, dacă aşa ceva ar fi fost posibil.

„Trebuie să-ţi spun ceva", a spus el grav. „Ceva teribil". L-a privit pe Saşa şi vocea i s-a frînt. „Trebuie să-mi promiţi că n-o să spui nimănui. Nimănui. Promite-mi."

„Îţi promit", a spus Saşa cu toată gura, plin de devotament şi de îngrijorare.

„Bine", a spus Lev.

A privit în jur şi a dat cu piciorul într-o piatră. Se aflau la gardul pavilionului în care în timpul verii cînta orchestra veteranilor sau corul de la fabrica de maşini „Străduinţa".

„Mama mea este evreică", a spus Lev.

După această mărturisire, s-a uitat la Saşa cu o privire pierdută, zgribulindu-se-n sine, ca şi cînd ar fi aşteptat o împuşcătură în ceafă. Uimit, Saşa a simţit o senzaţie de eliberare invadîndu-i sufletul.

„Evreică?" a silabisit Saşa.

„Da. Şi eu de asemenea. Tanti Iana a venit la noi. Sora mamei. Le-am auzit vorbind. Ce spun eu? Şopteau, în bucătărie. Iana vrea să ceară o viză pentru Israel şi a întrebat-o pe mama ce părere are despre asta. Mama a spus, desigur, că e o catastrofă. Pentru noi, pentru toţi. Nimeni nu ştie. Eu credeam că ea e rusoaică. Dar e evreică!"

Şi-a scos mîinile din buzunare şi a făcut un gest disperat.

„Evreică! Ceea ce înseamnă că şi eu sînt evreu. Sînt jumătate evreu, Saşa, aparţin dintr-o dată acelui popor care... nu are nimic de-a face cu Rusia. Sînt străini şi eu sînt dintr-o dată la fel! Înţelegi? Sînt un străin!"

Saşa şi-a apropiat palmele una de alta şi şi-a suflat în pumni, privind în pămînt şi bucurîndu-se la gîndul că, în sfîrşit, poate să-şi împartă secretul cu cineva.

„Taci", l-a auzit pe Lev spunînd, „în mod sigur fiindcă acum mă găseşti de dispreţuit. Mai vrei să ai de-a face cu mine, Saşka? În mod sigur nu mai vrei să fii de-acum încolo prieten cu mine."

„Mama mea este şi ea evreică", a şoptit Saşa.

Cînd s-a uitat la el, a văzut privirea încremenită de uimire a lui Lev.

„Tu? Tu arăţi ca un rus din Tula. Mai rus decît Hruşciov. Minţi."

„Mama este evreică", a repetat Saşa, „şi încă ceva: şi taică-meu este tot evreu. Tu, numai pe jumătate."

„De ce...?" Lev părea gata să se clatine. „De ce nu mi-ai spus-o niciodată?"

„N-am îndrăznit. Nimeni n-o ştie. Oficial sîntem ruşi."

„Dar..."

Clătinînd din cap, Lev i-a întors spatele. După cîteva secunde însă, s-a întors din nou spre Saşa şi şi-a îndreptat degetul arătător spre el: „Minţi!"

„Nu mint!" a strigat Saşa. „Sînt un evreu. Sînt un evreu oribil, fiindcă şi părinţii mei sînt la fel! De ce aş minţi? Nu mint! Niciodată!"

Lev îl privea cu gura căscată, cercetător, suspicios. I-a apărut apoi un zîmbet pe faţă şi gîtlejul i-a scos un rîset gîlgîit:

„Deci eşti un evreu, Saşka, un *jid*."

„Şi tu. Şi tu unul pe jumătate, Lev, mama ta e evreică, deci şi tu eşti, după legea evreiască."

„După legea rusească sînt pe jumătate, dar în acest caz nu mai are importanţă. *Jidovule!*" a înjurat el. „Jidănaşule!"

„Pargati."

„Jidanule!"

Rînjind uimiţi, s-au privit unul pe altul, altfel acum, ca şi cînd în afara prieteniei, care deja exista, s-ar fi stabilit o şi mai mare legătură, o înrudire de sînge, ce-şi aşteaptă confirmarea.

„Ce scrie la paragraful 51 la părinţii tăi?" a întrebat Lev.

„Naţionalitatea rusă", a răspuns Saşa, surîzînd cu semnificaţie.

„Cum se poate?"

„Ei au declarat că asta sînt. În timpul războiului şi-au ars hîrtiile."

Lev îl privea minunîndu-se.

„Chiar?"

„Şi mama ta?"

„Rusoaică. Şi ea a minţit. De necrezut!" a strigat Lev.

Cu braţele deschise, a făcut o piruetă pe cimentul pavilionului. Pietricelele i-au scrîşnit sub blacheuri. Păreau nişte complotişti. Evrei tăinuiţi!

L-a apucat pe Saşa strîns şi l-a privit dintr-o dată cu toată seriozitatea. „Promite-mi că vom rămîne totdeauna prieteni, Saşa, trebuie să ne-o promitem."

„Da", a înghiţit Saşa în sec, tulburat de tonul grav al lui Lev. „Promit!"

„Şi eu promit!" a spus Lev.

L-a îmbrăţişat, şi Saşa a făcut acelaşi lucru. Ca doi bărbaţi maturi s-au sărutat pe gură şi şi-au pecetluit legămîntul.

Capitolul 10

„Nu te mai poţi întoarce. Trebuie să aduci înapoi căruciorul pentru gunoi. Jehuda Cohen."

Nepăsător, Sokolov a mototolit bileţelul pe care-l găsise pe clanţa uşii. Acum, că se ajunsese atît de departe, a acceptat vestea ca inevitabilă. S-a aşezat în fotoliul lui luxos şi a început să bea. Căldura mai era încă zăpuşitoare în camera lui, dar strada, jos, era deja jumătate în umbra soarelui care apunea. Camera nu avea aer condiţionat, iar achiziţionarea unui ventilator nu şi-o putea permite. În Herzlia, fiecare cameră a apartamentului era conectată la un sistem silenţios de aer condiţionat. Iar pentru zilele friguroase exista încălzire subterană, chiar dacă israelienii nu ştiau ce înseamnă răcoarea.

Frigul israelian semăna cu o zi dulce de toamnă rusească. În camera lui din Tomsk iarna era mai aspră decît înainte vreme, în casa părinţilor lui din Moscova, unde focul în cazanele încălzirii centrale ardea totdeauna la cotă înaltă, şi mai frig decît în Kaliningrad, unde dispunea de o confortabilă instalaţie de gaze proprie, un cazan finlandez care dădea o căldură dulce, răspîndită uniform în tot apartamentul. Prin relaţiile lui, Lev procurase o duzină de asemenea minuni din import, pe care le vînduse prietenilor. Realitatea din Uniunea Sovietică pătrundea anevoie atunci pînă la Sokolov. El crescuse protejat, în păturile de mijloc ale elitei birocratice. Maică-sa avea acces la magazine speciale, care vindeau întotdeauna diverse legume, fructe, carne macră, lapte şi brînză, iar în Kaliningrad făceau cu Irina descinderi la magazinele cele mai speciale dintre cele speciale. Rafturi încărcate cu produse din Occident, cartuşe Benson and Hedges, parfumuri de la

Dior, îmbrăcăminte de la Armani. Dar pe el Marlboro şi Boss îl lăsau rece. Spre deosebire de Irina, nu pusese preţ pe luxul personal pînă la ajungerea lui în Tomsk. Tomskul înseamna frigul năucitor şi neagra sărăcie. Contra plată, o vecină pensionară îi făcea şi lui cumpărăturile, pe lîngă cele pe care le făcea pentru ea. Trăia cu vodcă, cartofi, varză, de cîteva ori cîte un castravete, cîrnăciori tari şi graşi, conserve de peşte. Toată viaţa fusese membru al grupului de funcţionari de partid şi oameni de ştiinţă care îşi anexaseră bogăţiile disponibile ale ţării. Gorbaciov deschisese ferestrele spre Vest, dar magazinele obişnuite rămăseseră goale. Ruşinea pe care Sokolov o trăia era dublă: îi era ruşine pentru eşuarea personală, prin care îşi pierduse poziţia şi bunăstarea, lucru prin care nu mai aparţinea celor două milioane de nomenclaturişti, şi îi era ruşine şi pentru că, fără să se gîndească vreodată la asta, profitase de pe urma acestei lumi privilegiate. Atîta ruşine nu şi-o putea astîmpăra decît cu vodcă.

Locuise în Tomsk din septembrie '85 pînă în ianuarie '90. Despărţirea de Irina devenise oficială în martie '86, dar, în fapt, căsătoria lor se încheiase după acea anchetă a KGB-ului. El trebuia să se prezinte o dată pe săptămînă la sediul miliţiei de cartier. Dacă voia să călătorească la o distanţă mai mare de 40 de kilometri, trebuia să ceară cu o lună înainte aprobare (doar că nu avea ce să caute în afara Tomskului). Pe aripile alcoolului, străbătea nopţile siberiene. Cu arcadele îngheţate, şovăia prin zăpadă, cu vîrfurile degetelor reci ca nişte ţurţuri de gheaţă.

Nevasta lui îl înşelase, aşa cum el îşi înşelase prietenul. În nimeni nu putea avea încredere şi nimeni nu putea avea încredere în el. Nimeni care să-i pună o mînă pe umăr. Pe taică-său îl îngropase în 1980, la trei săptămîni după căsătoria cu Irina, şi singurul om apropiat pe care-l mai avea era maică-sa. În fiecare săptămînă ea îi scria o scrisoare, şi el îi răspundea conştiincios. Că îi mergea bine. Climatul îi plăcea, fiindcă locuia într-o clădire izolată. Da, avea o prietenă drăguţă. Avea o maşină. Mînca destule legume şi fructe. Lucra la proiecte interesante, care-l vor aduce în viitor înapoi la Moscova. Minciunile transparente ale unui copil ratat, către o mamă tandră. În timpul domiciliului lui forţat i s-a dat voie s-o

viziteze doar o singură dată. Avea atunci 70 de ani, o femeie tare, cu ochi negri aprinşi şi o gură fermă. Sokolov primise aprobare să plece la Moscova.

Reuşise să pună mîna pe un bilet de avion (un coleg avea un verişor prieten cu cineva de la rezervări de la Aeroflot, preţul: o sticlă de vodcă de persoană), dar el i-a tăinuit în mod intenţionat că va veni. Maică-sa a început să plîngă cînd l-a văzut în canatul uşii. Şi-a deschis braţele bătrîne şi s-a năpustit asupra lui, ca un copil. „Nu-mi fac datoria", s-a gîndit Sokolov, „cînd oamenii îmbătrînesc, generaţia care le urmează trebuie să se îngrijească de ei, aşa cum ei înşişi au fost înainte vreme îngrijiţi".

Dăduse ultimele ruble, pe piaţa neagră, pe o sticlă de vin bulgăresc, cîrnat moale, brînză proaspătă, două cutii de caviar, ouă. Avea 41 de ani, şi în acea zi auzise pentru prima dată de la început pînă la sfîrşit istoria familiilor părinţilor lui. Mama lui îi povestise mai dinainte părţi mici, ca şi cînd ar fi fost doze otrăvitoare pentru oamenii tineri.

Familia tatălui lui, care atunci încă se mai numea Berenstein, fugise în octombrie 1917 din Odesa în România. Fuseseră evrei ultrareligioşi, înfricoşaţi de tradiţionalele pogromuri ruseşti şi de ateismul comunist. Totuşi fiul lor cel mai tînăr, Isak, născut în 1918, imediat după venirea lor în România, fusese contaminat de noua ideologie, cînd, în 1938, fusese trimis la *yeshiva*[1] la Constanţa, unde venise în contact cu comuniştii evrei.

Antisemitismul în România fusese virulent. Garda de Fier, organizaţie naţionalistă care combinase mistica creştin-ortodoxă cu o mare doză de fascism, devenea din ce în ce mai periculoasă şi, în septembrie 1940, paranoicul general Antonescu, supranumit şi Cîinele Roşu, a dat o lovitură de stat fascistă.[2] Isak avea o explicaţie pentru confuzia pradă căreia căzuse acest popor: lipsa de cunoştinţe istorice, înţelegerea greşită a luptei de clasă. Îşi întrerupsese şcoala de rabini şi se

[1] Şcoala pentru învăţarea talmudului.

[2] În urma Dictatului de la Viena, Antonescu a fost însărcinat, la 4 septembrie 1940, cu formarea guvernului, fiind învestit cu depline puteri.

hotărîse să se facă învățător. Deveni membru al partidului comunist și ajunse repede la conducerea lui, cel mai tînăr membru, șeful de pe lista neagră. La institutul pedagogic o întîlnise în 1939 pe nevasta lui, Ana Benveniste, o fată dintr-o familie evreiască tradițională, destul de bogată pentru a-și putea permite să-și dea copiii la studii.

La 31 iunie 1941, generalul Antonescu invadase împreună cu nemții Uniunea Sovietică și, în timp de patru luni, armatele române ajunseseră la Odesa.[1] Antonescu se autodeclarase mareșal.

Încă înainte de invazie, Isak și Ana au fugit peste graniță. Isak avea un număr de carnete de partid în alb și ei își declarară o nouă identitate.

Isak Berenstein deveni Ivan Sokolov. El se înscrise în Armata Roșie. Din noiembrie 1941 pînă în august 1946, Ivan cu Ana s-au văzut doar o singură dată, după ce Ivan fusese decorat cu Steaua Roșie. Primise o permisie de o săptămînă și putuse să-și viziteze nevasta, care lucra la Novosibirsk, într-o fabrică de armament.

Fusese înaintat în grad, colonel de artilerie, și după demobilizare studiase la Institutul de Mașini Grele, devenind *aparatcik*, activist.

La această ultimă vizită, Sokolov șezuse cu maică-sa la masa mică din bucătărie. Afară se întunecase. Seara căzuse devreme. N-au aprins lampa, dar fața luminoasă a maică-sii părea să destrame vagul întuneric din casă.

Ea voia ca el să plece în Israel „cînd ea nu va mai fi".

„O să trăiești pînă la 100 de ani, mamă, și-atunci eu voi fi bătrîn."

„Promite-mi c-o să pleci. Promite-mi că atunci o să te duci în Israel. Ești evreu, Sașa, la fel ca mine."

„Nu știu ce-nseamnă asta, mamă. Tu știi, dar eu nu știu."

„Eu o știu de mai-nainte."

---

[1] În ianuarie 1941, Antonescu a înăbușit rebeliunea legionară, iar în 31 iunie 1941 a decis intrarea României în război pentru eliberarea Basarabiei și a Bucovinei de Nord, rupte din trupul țării în urma Dictatului de la Viena.

„Ce mai înseamnă asta acum pentru tine?"

Ea a ridicat din umeri.

„Caraghios lucru mai e și ăsta. N-am mai fost de atîta timp la sinagogă, nu practic ritualurile și totuși mă simt evreică."

„Ce e asta, cum o simți?"

„E așa, un fel de... respect pentru cel mic, respect pentru oamenii care te-au crescut, respect pentru oamenii care au trăit înaintea ta și au suferit... așa ceva."

El a încuviințat.

„Trebuie să pleci din Uniune", a spus ea, „ce lași aici, de fapt, în urma ta?"

„Un copil."

„Nataşa e la Irina. N-ai voie s-o vezi. Pleacă din țara asta. Cei din neamul Benveniste au vagabondat tot timpul! Sîntem un fel de țigani, din Spania. Am pornit-o în toate părțile și tu trebuie să te întorci înapoi, la vatră."

„Poate mai sînt și alți membri ai familiei noastre acolo."

Ea a scuturat din cap. „Taică-tău s-a interesat. Nu știu cum. Cînd eram însărcinată cu tine s-a interesat. Toți au plecat."

Își privea mîinile, pete maronii de bătrînețe îi acopereau pielea subțire. Sokolov nu le observase pînă acum.

„Știu că el voia să-și ia și părinții, dar ei n-au vrut. Ei îl considerau un renegat. Pe vremea aceea nu-i mai vizitase de vreo doi ani. Îl aud încă pe taică-său spunînd: ei, nemții, nu sînt chiar atît de greu de suportat, mai puțin greu, oricum, ca bolșevicii. Asta li se părea lor cel mai grav lucru, că tocmai fiul lor devenise bolșevic. Auziseră de la familia din Galiția că în primul război mondial nemții nu fuseseră răi cu evreii, de ce adică ar fi fost ei acum altfel?"

„Și tatăl și mama ta?"

Ea a clipit des din ochi și s-a luptat cu lacrimile. Înduioșat, Saşa a îmbrățișat-o și ea și-a revenit sprijinită de umărul lui puternic! Și-a scos o batistă din mîneca rochiei și și-a șters zîmbind ochii.

„Ei n-au vrut să-și părăsească afacerile. Prostii, nu? Tatăl meu avea o făbricuță de pantofi. Nici mică, nici mare. Economisiseră ceva și tata a crezut că banii îl vor salva. «Dau

cîte ceva în stînga şi-n dreapta», spunea, «la fel ca şi cu fasciştii. Fiecare e antisemit pînă cînd îi pică cît de cît un cîştig de la un evreu. Aşa sînt şi creştinii din România.» Astfel de lucruri spunea."

„Şi fraţii tăi?"

„Erau însuraţi. Aveau copii. Nu ştiau ce să facă. Eu eram cea mai tînără. O, Saşa." Îi strînse mîna. „De atîta vreme vreau să povestesc toate astea. Ce tristă e lumea în care nu poţi povesti aşa ceva. Am minţit toată viaţa despre locul de unde am venit. Şi taică-tu a murit fără ca prietenii lui cei mai buni să ştie că el era evreu! El nu putea să mintă, era cine era, cu excepţia acestui lucru, la baza vieţii lui deci stătea o minciună. El minţise despre tinereţea lui, despre tatăl şi mama lui, despre asemenea lucruri a fost nevoit să mintă. Glasnosti. A trebuit să împlinesc 70 de ani şi tu 40."

„41, mamă. În acest an, 42."

„Ce ai de gînd să faci, Saşenka, o să te-nsori din nou?"

„Nu ştiu, mamă."

„E ea destul de bună pentru tine?"

„Da". O văzu în gînd pe Valia. Tăcu asupra acestui subiect.

„Şi serviciul îţi place?"

„Da."

„Ai perspective de viitor? Spune cinstit, Saşa."

„Sînt cinstit, mamă. Îmi merge bine. Pe cinste." Minţea. Nu minţise niciodată în viaţă, dar acum, ca şi cînd asta ar fi devenit un accesoriu al consumului de alcool, minţea cu uşurinţa cu care trăgea aer în piept. Întrebă:

„Mai ai ceva de băut?"

„E sticla goală deja? Atît de mult bei?"

„Nu. Numai astăzi. E doar sărbătoare."

„Caută în bufet. Ar mai trebui să fie vodcă acolo."

El aprinse lumina în sufragerie şi văzu deasupra bufetului pictura cu peisajul, pe care o scosese cîndva din ramă. Făcuse acest lucru o singură dată, după care rezistase tuturor tentativelor de a o mai repeta. Sigur că cunoştea cuvîntul de ocară „jid". Jidanii erau capitalişti, antisocialişti, profitori, paraziţi, asocia acest cuvînt cu oamenii şmecheri, fără iubire de patrie, ruşi falşi. Era şi el unul dintre ei, dar hotărîse să păstreze

tăcere toată viața asupra acestui lucru. Mama lui i-a poruncit să pună documentele la loc și să reașeze tabloul pe perete. Niciodată n-a mai dorit să le vadă și, ciudat, acest lucru i-a dispărut aproape din conștiință, pitindu-se într-un colț prăfuit al memoriei. Pe bufet era așezată o fotografie de-a tatălui. Ședea zîmbind la o masă sărbătorească la restaurantul Praga, de la începutul Arbatului, trei săptămîni înainte de infarctul fatal. Pe fața de masă erau sticle de șampanie, de vodcă, de vin. În spatele lui se vedeau ramuri de măslin și apărea vizibil un picior de femeie din pictura barocă a palatului în care funcționa restaurantul. Sărbătoreau nunta lui Sașa cu Irina. Sașa îi semăna mai mult lui decît maică-sii. În Kaliningrad era la fel de bătos, în afara oricărui compromis în atingerea țelurilor lui. A luat vodca din dulap și a dat jos pictura de pe perete.

Maică-sa aprinsese în bucătărie lumina și pusese apa la fiert pentru ouă. Stătea îndreptată spre el cu spatele ei mic și lat de bătrînă.

„Mamă"...

S-a întors, a văzut pictura în mîna lui și s-a îndreptat spre masă cu o privire dezaprobatoare, jumătate întoarsă spre oala în care fierbea apa.

„De ce vrei să vezi asta?" a întrebat ea. Vocea îi suna reticent, însăși întrebarea însemna că cedase.

„Vreau să știu ce stă scris aici."

„De ce?"

„Sînt treizeci de ani de cînd am descoperit, mamă, erau alte timpuri atunci. Acum e perestroika, glasnosti, tu însăți ai spus-o."

„Ei vor continua să-i urască întotdeauna pe evrei."

„Dar nu ne vor mai persecuta."

„Ai spus nu *ne* vor", zise ea.

„Da."

Pînă la catastrofă nu avusese timp să se gîndească la rădăcinile și la trecutul lui. *Oktiabr* a explodat cam la trei luni după numirea lui Gorbaciov în funcția de secretar general, și înecarea lui Sokolov în vodcă la Tomsk a mers în paralel cu creșterea libertății presei. Despre Israel și Orientul Mijlociu a început dintr-o dată să citească articole care nu mai erau

întunecate de interpretarea sucită a faptelor. A citit despre evreii din URSS, despre emigranți, antisemitism, despre naționaliștii de la Pamiat, care considerau iudaismul și sionismul răspunzătoare pentru catastrofele prin care trecuse Rusia. Dar era el oare un evreu? Ori, poate, se simțise întotdeauna un evreu, doar că sentimentul nu avea nume?

„Promite-mi că după aceea le vei pune la loc. Mă simt neliniștită dacă nu stau acolo."

El a luat un cuțit de bucătărie și-a repetat gestul pe care-l mai făcuse o dată, în urmă cu treizeci de ani.

„Cînd ai văzut aceste hîrtii pentru ultima dată?"

„Atunci", a spus ea. A lăsat cu grijă în apa clocotită cele patru ouă, atît de scump plătite de el.

„Ouă. Probabil ai dat pe ele o mulțime de bani?"

„Nu cine știe ce."

„Ne asupresc țăranii. Dacă le dai cea mai mică șansă, țăranii te șantajează. Stalin n-a greșit complet, să știi."

„A fost un criminal, mamă. La fel ca Hitler."

„Cum îndrăznești să spui asta?"

„Așa a fost. A făcut crime în masă."

„Nu mai pricep nimic din timpurile astea. O dată-i una, altă dată-i alta."

„Întotdeauna a fost alta, dar partidul făcea ca și cînd ar fi fost una."

„Toate idealurile pentru care ne-am luptat eu și tatăl tău sînt acum, dintr-o dată, minciuni. Eu l-am crezut pe Stalin, deși mi-era frică de el. Credeam că în cele din urmă va ieși totuși binele la liman. Dar acum se spune că totul n-a fost decît trădare. Nu mai înțeleg nimic din toate astea."

„Privește." Scosese hîrtiile la vedere.

„Contractul de căsătorie între tatăl și mama sa. *Ketubah*. În ebraică. Celelalte hîrtii sînt certificatele lor de naștere.

Le-am luat fără ca ei să o știe. Nu era bine ca ei să dețină asemenea hîrtii. Evreiești."

„Ai ars propriile tale hîrtii, dar le-ai păstrat pe cele ale părinților tăi?"

„Cînd taică-tău a aruncat în foc certificatele noastre, m-am simțit ca și cînd aș fi ars eu însămi, ca și cînd mi-aș fi trădat tatăl și mama. Voiam să păstrez ceva, o dovadă. Și-n

acelaşi timp era *ketubah*-ul la ei în casă-n pericol. Fără ca tatăl tău să o ştie, le-am luat pe ascuns în Ucraina."

„N-a ştiut nici mai tîrziu că le ai?"

„Ba da, a descoperit."

„Poţi să le citeşti?"

S-a apropiat de el şi el a auzit-o rostind nişte sunete cum niciodată n-o mai auzise pînă atunci. Uimit, s-a uitat la gura ei, la ochii ei şi i-a luat mîna bătrînă şi i-a sărutat-o.

Ea a zîmbit timidă, ca şi cînd ar fi fost o fetiţă.

„Ce-nseamnă asta?" a întrebat el, ascunzîndu-şi tulburarea.

„Înseamnă că tatăl meu, Iakov Benveniste, promite să se căsătorească cu mama mea, Sara Apfelbaum, pe 21 aprilie 1903."

După şapte luni a primit ştirea că ea murise. Conştiincioasă, îi scrisese în fiecare săptămînă, scrisori ca nişte jurnale de bord, descrieri ale zilelor liniştite pe care le trăieşte, căindu-se de situaţia ce se înrăutăţea la Moscova, unde nu se mai găsea nimic de cumpărat. Scrisorile din ultima vreme el le tratase cu lipsă de respect şi le lăsase cu săptămînile nedeschise, speriat de speranţele pe care ea şi le mai punea încă în el, celebritatea şi faptele excepţionale ale celui mai bun elev din Şcoala nr. 79. Le aruncase pe toate în afara ultimelor două dinainte de moartea ei, pe care încă nu le citise în ziua decesului.

Deschisese scrisorile şi descoperise că ea se îmbolnăvise, o infecţie la rinichi, care făcuse necesară internarea ei în spital, dar nu se găsise nici un pat liber şi farmaciile nu avuseseră medicamentele necesare-n depozite. Ea scria cu bună dispoziţie şi încredere. O să se însănătoşească înainte de-a mai fi internată-n spital.

În următoarea scrisoare scria că primise medicamente bune de la cineva care frecventa sinagoga. Era prima oară că scria cuvîntul ăsta, sinagogă. Printre rînduri el citea despre durerile pe care probabil ea le avea. A murit singură, într-o amiază de noiembrie, şi a fost găsită de o vecină.

El luase avionul spre Moscova şi portarul, unul dintre locuitorii apartamentului de la parter, l-a lăsat să intre. Un om care se dădea după cum bate vîntul. Ţinuse probabil sub

observaţie locuitorii blocului, informînd KGB-ul asupra a tot şi a toate, iar acum îşi atîrnase chiar în sufrageria lui, la intrare, o fotografie de-a lui Gorbaciov, lăudînd noua libertate şi posibilităţile ce se iviseră pentru oamenii întreprinzători.

„Fiul meu a deschis restaurant în cooperare", povestea el mîndru, „pe Nahimovski Prospekt. Aici. Trebuie să mănînci şi, dacă vrei să-ţi găteşti singur, observi că magazinele nu mai sînt pline ca altădată."

I-a îndesat lui Sokolov în mînă o carte de vizită.

„Aşteaptă." A scris pe ea: „Iuri, oferă-i dr. Sokolov un serviciu excepţional." Surîzînd, i-a dat lui Sokolov cartea de vizită înapoi.

„Aveţi ceva împotrivă dacă rămîn să înnoptez în apartamentul mamei mele?"

Omul a făcut o mină chinuită.

„Ştiţi că nu e admis aşa ceva. Mă puneţi într-o situaţie neplăcută cerîndu-mi acest lucru."

„Poate se mai găseşte în casă ceva ce v-ar fi de folos", a spus Sokolov.

„Amabil din partea dumneavoastră. În cazul ăsta, vedeţi dumneavoastră, n-am să anunţ că aţi rămas un timp atît de lung în apartament. Cît timp?"

„O zi, două."

Cîteva ore mai tîrziu adormi cu capul pe masa din bucătărie, lîngă o sticlă de vodcă. Cînd s-a trezit, afară se făcuse deja întuneric. Informatorul KGB-ului îi povestise că maică-sa fusese arsă la crematoriu, în ziua în care anunţul către Tomsk parcurgea încă Siberia, şi că, împreună cu ceilalţi locuitori ai blocului, vecini, cunoştinţe, şi cineva de la „biserica evreiască" (cu toţii cam 50 de persoane), o condusese şi el pe ultimul drum. În dulapul gol din sufragerie, Sokolov a mai găsit porţia de caviar (pe cealaltă o mîncase cu prilejul zilei ei de naştere), şi a mîncat-o printre lacrimi. Apoi a băut, pînă cînd întunericul s-a înstăpînit şi în creierul lui.

Dimineaţa, le-a făcut o vizită vecinilor.

I-a recunoscut pe oamenii încărunţiţi şi cocîrjaţi acum, lîngă care crescuse. L-au primit cu inima deschisă şi îndoliată. După ce l-au servit cu ceai urmat la scurt timp de rachiu din mere l-au năpădit cu fel de fel de poveşti despre sfinţenia

mamei lui. Avusese grijă de copii, le dăduse supă bolnavilor, stătuse de vorbă cu schilozii, le citise orbilor. Un înger. Avusese o viaţă socială plină, pe care în scrisorile către el o ascunsese, ca şi cînd i-ar fi fost teamă că-şi va răni feciorul dacă îi va scrie că împărţea şi altora atenţia care i s-ar fi cuvenit numai lui. În seara de după cremaţie, vecinii mîncaseră împreună. Au cîntat pentru ea şi, unul după altul, au vorbit despre inepuizabila ei capacitate de a-şi ajuta semenii.

„Maică-ta a fost o rusoaică bună", a spus vecina. „Mereu gata să-i ajute pe ceilalţi. Să ajute, pur şi simplu. Îi simţim lipsa. Şi faptul c-a fost evreică nu ne-a fost cunoscut. Dar asta n-are nici o importanţă. A fost un om bun, evreu sau neevreu."

Nevoia de-a marca într-un fel despărţirea l-a împins a doua zi la sinagoga de pe strada Arsipova. A fost primul impuls, pe care l-a urmat parcă pe jumătate adormit şi a rămas uimit de mulţimea de oameni pe care i-a întîlnit în holul cu lambriuri, deşi nu era vorba de-o sîmbătă, ziua de sabat. Se găseau aici evrei din toate colţurile ţării, care în multe cazuri călătoriseră cîte zece zile sau chiar două săptămîni, cu speranţa de-a se putea informa, în îndepărtata Moscovă, asupra emigrării în Israel. Sokolov a văzut feţele lor obosite, grave. Nu-şi putea aminti ca părinţii lui să fi avut prieteni evrei, şi chiar aşa să fi fost, aceştia, la rîndul lor, ar fi fost evrei tăinuiţi. Mai tîrziu, în Kaliningrad, nu întîlnise evrei credincioşi, fiindcă aceştia primeau rar aprobarea să lucreze în laboratoare sau fabrici „închise". În sinagogă a văzut pentru prima dată un grup de evrei care îşi profesau credinţa. Arătau ca orice oameni obişnuiţi.

S-a dus la sinagogă pentru că a vrut să comemoreze amintirea mamei şi a tatălui lui în stil evreiesc şi s-a adresat acolo unui om bărbos, pe care l-a crezut preot. „Nu sînt rabin", l-a corectat omul zîmbind. Dar l-a luat pe Sokolov cu el în camera mare de rugăciuni şi i-a dat o carte în care era *kadişul,* scris cu litere chirilice. Bîlbîindu-se, Sokolov a citit sunetele necunoscute şi i s-a rupt sufletul cînd şi-a dat seama că face ceea ce maică-sa ar fi dorit să facă. A spus *kadişul* aşa cum ar fi făcut-o bunicul lui, şi taţii lor şi toţi taţii dinainte, în cursul miilor de ani. S-a lăsat pe-o bancă şi şi-a ascuns faţa înlăcrimată în palme.

Ajutat de litri de vodcă, şi-a scormonit cîteva zile prin memorie şi a ajuns la concluzia că nu avea nimic de pierdut. Ştia că devenise alcoolic, boala stătuse la pîndă încă de la prima înghiţitură (să fi avut pe-atunci 11 sau 12 ani), iar cariera lui ştiinţifică se încheiase în urmă cu patru ani, în momentul în care începuse cariera lui de alcoolic. Dacă ar fi rămas în Tomsk, ar fi fost şi el, asemenea mamei lui, găsit, după ce şi-ar fi dat ultima suflare, de vreun instalator sau portar. Ori ar fi murit, asemenea tatălui său, la 60 de ani, de infarct. Singurul lucru care l-ar mai fi putut ţine în Uniune era fiica lui, deşi Irina era recăsătorită şi Nataşa avea un alt tată. Locuiau acum în Leningrad, oraşul natal al Irinei. Ea preda matematica la una din universităţile de acolo, la fel ca soţul ei actual, şi nici nu ştiuse că mama lui Sokolov murise, pînă cînd acesta nu-i povestise.

În scrisori, maică-sa îi descria încercările ei de a-şi vedea nepoţica şi brutalele refuzuri ale Irinei, cu toate că ea făcuse o plîngere de dare în judecată a fostei sale nurori, de care însă nu se alesese nimic. Irina scăpase de presiunile ei mutîndu-se la Leningrad. Îşi jurase că îi va da posibilitatea copilului ei să-l privească pe actualul soţ ca pe un adevărat tată şi Sokolov îşi dăduse în această privinţă cu greu consimţămîntul, după ce se autosugestionase că nu mai poate să-şi asume responsabilitatea pentru copil. Deci Irinei i se părea de la sine înţeles ca Nataşa să aibă cît mai puţine relaţii cu adevăratul ei tată. El nu realizase că şi relaţia dintre Nataşa şi mama lui se îngreuna. Îi trimise Irinei scrisori furioase, care, asemenea celei către Lev, i se returnau nedeschise.

Sokolov se dusese din nou la sinagogă, un templu din secolul 19, edificiu impozant, cu coloane corintice. Printre vizitatorii din hol se aflau membri ai organizaţiilor israelite de emigrare. O tînără israelită şi-a notat numele lui într-un bloc-notes cu hîrtie galbenă. Discuţia a demarat rapid, ca şi cînd el s-ar fi înscris pentru o excursie. Pentru că nu avea rude în Israel şi obţinerea unei vize sovietice era posibilă numai pe baza unei invitaţii de la cineva din familie, urma să i se trimită din Israel o invitaţie de la o rudă fictivă.

„E o problemă de rutină", spusese ea, „asta se aranjează. Dar numele lui nu suna evreieşte, poate să-şi dovedească ori-

ginea? Numai evreii pot beneficia de legea revenirii", i-a explicat ea, „neevreii pot să se ducă oriunde în lume, evreii au o singură țară în care se simt în siguranță."

Pînă la catastrofă, Sokolov se simțise sigur și în Uniunea Sovietică și probabil că și acum ar fi avut aceeași siguranță dacă *Oktiabr* n-ar fi explodat.

În apartamentul mamei lui, a scos pentru a treia oară în viață tabloul din ramă. Cînd a prezentat hîrtiile la sinagogă, femeia a aprobat și i-a promis că va primi la Tomsk o scrisoare de la un văr îndepărtat din Israel. Înainte de plecarea din Moscova, o sunase pe Irina și îi spusese că mama lui murise.

Șocată, ea a zis: „De ce nu m-ai sunat mai devreme? Aș fi vrut să fiu prezentă la crematoriu."

„Ce vrei acum?" a strigat el cu limba încleiată. „Ai împiedicat-o pe Nataşa în ultimii trei ani s-o vadă, și-acum te plîngi că n-ai luat parte la incinerare? Tu n-ai vrut! Tu n-ai vrut ca Nataşa s-o vadă pe bunica ei de sînge. N-ai fost acolo, pentru că n-aveai *dreptul* să fii acolo!"

A trîntit receptorul în furcă, dar imediat a format din nou numărul.

„Plec", i-a spus, ceva mai moale acum.

„Unde?" A auzit-o emoționată, dar stăpînită, și în voce i-a desluşit dorința de împăcare.

„În Israel", a răspuns.

La sfîrşitul lui decembrie a primit scrisoarea, scrisă de cineva care se numea tot Sokolov (mai tîrziu a remarcat că fiecare oraş israelian avea un Rehov Sokolov, după numele lui Nachum Sokolov, un jurnalist care l-a urmat pe Herzl ca și conducător al mişcării sioniste). Cu aceasta a putut să ceară o viză de ieşire la departamentul consular al Ministerului de Externe și, ca urmare, consulatul Israelului la Moscova i-a dat viza de intrare.

În ultimele săptămîni ale şederii lui în Tomsk, furtuni reci ca gheața răscoleau străzile. Suferea de frig, purta trei pulovere unul peste altul, mănuşi din lînă, se îmbăta ca să se încălzească. Geamantanele îi erau gata și în fiecare seară se uita ore în şir în gol în timp ce amintirile i se îmbulzeau în minte.

Îi scrisese Irinei că emigra şi că voia să-şi ia rămas-bun de la Nataşa. Cu o seară înainte de plecarea din Uniune, le-a văzut pe Irina şi pe Nataşa în holul staţiei Leningrad. Irina i-a dat mîna şi s-a menţinut la distanţă. Nici o îmbrăţişare, nici o sărutare. Suspicioasă, ea şi-a lăsat fata singură cu el. Nataşa, de aproape zece ani şi înaltă pentru vîrsta ei, avea obrajii roşii de emoţie, nu putuse să doarmă în tren şi-acum, pentru prima dată după ani de zile, erau din nou împreună. Avea păr negru bogat, aproape sîrmos, care-i ieşea în bucle de sub glugă. Sokolov era roşcat, Irina blondă, dar Nataşa era la fel de oacheşă ca mama lui. Copilul era pe punctul de-a deveni o domnişoară.

A luat-o cu el la Mc Donald's-ul din Piaţa Puşkin. La consulatul israelian primise dolari şi el s-a îndreptat spre intrarea celor cu valută, pentru a evita şirurile de sute de metri ale celor cu ruble. Cu capul sus, fata lui trecea alături de el pe lîngă ceilalţi moscoviţi. Big Mac, Coke, frites, s-a bucurat. A mîncat cu grijă şi a savurat fiecare amănunt. Cînd el vorbea, îl urmărea cu ochii mari, ca şi cînd ar fi înţeles că acestea erau orele de pe urmă pe care le aveau de petrecut împreună, ultimele imagini ale tatălui ei. El i-a cumpărat un Mc Donald's T-shirt şi, bolnav de tandreţe, i-a ţinut mîna strîns în timp ce, sub un cer albastru, se plimbau prin zăpada ce le scrîşnea sub paşi spre Detski Mir, magazinul pentru copii de pe bulevardul Marx. Pe drum, într-un portic, el a schimbat cîţiva dolari la un bişniţar (în urmă cu doi ani asemenea lucruri aveau loc în hotelurile mari, pentru turişti, acum însă, în plină stradă) şi, ca şi cînd ea ar fi fost fiica unui recent îmbogăţit, Nataşa a putut să-şi aleagă tot ce-şi dorea. Rochii, pantofi, jucării, un joc de şah. Peste cîţiva ani îi va veni menstruaţia şi-şi va găsi prieteni, va deveni o femeie matură şi nu va mai putea să se bucure de nimic din toate acestea.

Înainte de a o duce înapoi la staţia Leningrad, au băut cola la bufetul Hotelului Moscova, deschis pentru ruşi. Din proprie iniţiativă, Nataşa a rămas să-i ţină mîna strîns, în timp ce stăteau pe scaunele din plastic albe şi-şi beau cola.

„Vreau să-ţi povestesc ceva. Un secret. Între tine şi mine." Ea a încuviinţat.

„Plec în Israel. Ştii ce e asta?"

„O altă țară. Lîngă Siria și Iordania."

„De ce plec acolo?"

„Pentru că vrei să pleci."

„Da. Vreau să plec. Plec să încep o altă viață. Mai tîrziu, cînd te vei face mare, ai să poți să mă cauți acolo. Îmi promiți?"

Ea a încuviințat și el a observat ceva, o tristețe parcă, întunecîndu-i privirea.

„Mai există un alt motiv pentru care mă duc în Israel."

„Știu", a spus ea.

„Care?"

„Mama mi-a spus că nu am voie să vorbesc despre asta."

„Cu mine ai voie."

Nataşa a înghițit în sec și s-a agățat de mîna lui.

„Și nici bunica nu mă lasă."

„Bunica? Vrei să spui bunica Ana?"

Ea a aprobat.

„Bunica Ana e moartă. Cred că ea n-o să se supere dacă-mi spui."

Ea s-a gîndit o vreme. Apoi s-a aplecat spre el și i-a șoptit la ureche, cu palmele în jurul gurii: „Noi sîntem evrei."

„Asta ți-a povestit... bunica?"

„Da."

„Cînd a făcut-o?"

„Cînd ne-am mutat la Leningrad. Cînd tu ai plecat la Tomsk."

„Mama o știe?"

Ea a dat din cap. „Și ea mi-a spus. Ieri." S-a aplecat din nou spre el: „Dar eu nu i-am spus că deja știam."

El i-a luat fața în plame și a sărutat-o. Nataşa și-a încolăcit brațele strîns în jurul gîtului lui.

„Ăsta rămîne secretul nostru", i-a spus el la ureche, cu vocea învăluită. „Tu îl știai deja de la bunica. Ăsta rămîne secretul nostru."

Opt luni mai tîrziu, doldora de vodcă și îndurerat de-o memorie care o luase razna, s-a ridicat din fotoliu și s-a sprijinit de lemnul învechit al pervazului. Pe micul balcon al vecinilor stătea femeia pe care o văzuse în autobuz. Se ținea

strîns de balustrada de fier şi privea relaxată străduţa, casele şi rufele atîrnate sub ferestre la uscat. L-a văzut cu coada ochiului şi s-a întors spre el, mai repede decît ar fi avut el timpul, după ce băuse o sticlă de vodcă, să se retragă. A încercat să-i zimbească. Presupuse că este cu vreo zece ani mai tînără decît el, în jur de 30 probabil, cu toate astea avea o strălucire feciorelnică pe chip, ca şi cînd ar fi fost o fetiţă ale cărei vise nu fuseseră încă spulberate.

Slavă domnului că se bărbierise în dimineaţa aceea, îşi spuse, şi-şi aruncă iute ochii asupra hainelor de pe el. Nu erau frumoase, nu erau scumpe, dar erau curate ca lacrima.

Femeia i-a întors zîmbetul. Aşa, simplu, o femeie frumoasă să-i zîmbească lui? Cum ar putea să-i mulţumească pentru acest lucru?

„Noi sîntem vecinii cei noi." Vorbea o rusă splendidă.

„Să fiţi bineveniţi", spuse el răguşit. „Cînd aţi ajuns?"

„Ieri, la prînz", zise ea.

Avionul în care era ea aterizase, deci, pe cînd Sokolov asistase la crimă.

„Tania Hirschfeld", spuse ea. Se apropie de el şi, pentru a-l saluta, se aplecă peste balustradă cu mîna întinsă. Se aplecă şi el în afară şi ajunse să-i apuce mîna.

„Aleksandr Sokolov. Saşa", îi spuse, ca pe o invitaţie.

„Locuieşti aici de mult, Saşa?"

„Aici? De trei săptămîni. Nu e un cartier de lux. În nordul Tel Aviv-ului, acolo locuiesc cei bogaţi. Să mai avem puţină răbdare", spuse el, şarmant.

„Am fost azi de dimineaţă pe Dizengoff", spuse ea. „Altceva n-am văzut încă." Pe vîrfuri, se dădu înapoi cîţiva paşi şi privi peste umăr spre uşa deschisă. Îi aruncă o privire cu înţeles şi îi şopti: „Doarme cineva."

„Vrei să mergem să bem ceva la colţ?" îi şopti el cu uşurinţa unuia care ar fi făcut zilnic una ca asta.

Ea i-a privit cu atenţie faţa, a descoperit copilul veşnic ce se afla ascuns în trăsăturile lui şi a dat din cap şovăitoare. Sokolov i-a explicat unde trebuia să se ducă şi şi-a luat la revedere. S-a privit apoi în oglindă. Avea pungi grele sub ochi şi obrajii, altădată întinşi şi netezi, erau brăzdaţi de şanţuri şi riduri. Două adîncituri mergeau de la aripile nasului spre

colțurile gurii și din urechi îi ieșeau smocuri de păr. Dar sub această mască – a unui bețiv de patruzeci de ani care renunțase la toate, pînă și la aparențe – apărea fața neatinsă și nevinovată a celui mai bun băiat din clasă.

Voia să fie lucid la întîlnirea cu ea, așa că se dezbrăcă spre a face exerciții fizice și a-și pune în circulație sîngele. Încercă să-și atingă cu degetele de la mîini degetele de la picioare, dar acestea nu-i ajungeau decît pînă sub genunchi. Deși lucrase muncă fizică în ultimele două săptămîni, totuși condiția lui rămăsese proastă. Din Kaliningrad nu mai făcuse sport. Acolo jucase tenis, de două ori pe lună făcea alături de Lev cei cinci kilometri pe care acesta îi străbătea zilnic, înota regulat la Bazinul Revoluției, duminica se plimba cu Irina și cu Nataşa.

Și-a alungat amintirile și s-a concentrat asupra exercițiilor.

Și-a ridicat mîinile, și le-a întins, apoi s-a aplecat mult, fără să-și îndoaie genunchii. Trupul lui țipă de durere, dar el rezistă și, după treizeci de încercări, degetele mîinilor lui reușiră să atingă degetele singuratice de la picioare.

Capitolul 11

PE TERASA unuia dintre restaurantele yemenite de pe Etsel, o ospătăriță le-a indicat un loc, printre turiști și israelieni. Terasa avea bănci și mese rustice, asemănătoare mobilierului masiv dintr-o casă de vară rusească și plasate frumos în rînd pe trotuar. Se oferea astfel vedere asupra străzii aglomerate; o sută de metri mai departe apărea colțul lui Rehov Roni, care, cu excepția orelor de siestă, era, oarecum, centrul cartierului.

Avea în față o cutie de cola de la gheață, acoperită, din cauza condensului, de stropi de apă, și pe fundul paharului de alături avea o felie de lămîie, semn de atenție și de lux și deci de neimaginat în patria lui de dinainte. Părul roșcat, rărit, dar acoperindu-i încă bine craniul, strălucea, și el se simți neobișnuit de puternic și de bine dispus. Fusese o minune că supraviețuise ultimelor 24 de ore, și-acum, ca o încununare a obținerii statutului de șomer, avea o întîlnire cu o femeie. Asistase la o crimă în plină zi, privise în ochii unei fantome care luase înfățișarea prietenului său Lev, memoria lui o luase razna și el fusese pentru a treia oară interogat în viața lui de adult, și, slavă domnului, pentru prima dată fără urmări catastrofale. Bine, el nu mai avea serviciu, cei cîțiva șekeli erau singurii bani pe care-i mai avea, dar de cealaltă parte a balanței atîrna faptul că mai era încă în viață, și avea întîlnire cu o femeie, ceea ce nu era mai puțin decît o minune. Mai mult decît acum n-ar mai fi putut să decadă și asta îi dădea, ciudat, un sentiment de libertate.

„Bună, Saşa."

Tania stătea surîzătoare alături de el. Acum purta o rochie din mătase albastră. Era subțire, avea sînul mic, umerii înguști,

un gît lung, o piele de-un alb pronunţat. Era o nobilă, gîndi Sokolov, în curînd va începe să povestească cum că familia ei descinde din ranguri *nobiliare*. El s-a ridicat în picioare şi a invitat-o să stea jos pe banca din faţa lui. De-abia atunci a observat copilul alături de ea, o fetiţă de vreo şase ani, cu aceeaşi faţă îngustă ca Tania, dar blondă, cu ochii albaştri şi cu o panglică roşie în păr.

„Ea e Emma."

Fetiţa l-a privit în expectativă. El a zîmbit forţat, nepregătit pentru această întîlnire.

„Bună, Emma", a spus. „Eu sînt Saşa. Stai jos."

Tania a aşteptat pînă cînd fiica ei s-a aşezat pe bancă şi de-abia atunci s-a lăsat şi ea alături.

„Sper că nu-ţi pare rău că am luat-o şi pe ea cu mine."

„Nu, sigur că nu", a răspuns el cît a putut de firesc.

„Ce frumos e aici. Totdeauna e aşa?" Vorbea limba de parcă ar fi făcut parte din vechea nobilime rusă. Şi-a pus geanta jos, lîngă ea, o geantă rusească grosolană, destul de mare ca să poţi îndesa în ea eventualele cumpărături pe care le-ai fi putut face pe drum. El n-a vrut să se gîndească la trecut, făcînd paralelă cu un timp revolut. Avea nevoie de vodcă.

„Ce vrei să bei?" a întrebat-o pe Emma.

Fetiţa s-a uitat la cutia lui: „Coca-cola?"

„*The real thing*", spuse el, experimentat.

„Asta e în engleză", a explicat Tania. „*Lucru autentic*"

„Şi tu?"

„Tot cola, te rog."

El a chemat un chelner yemenit şi într-un ivrit poticnit a mai comandat două cutii şi un pahar de vodcă. Tania l-a întrebat dacă a urmat ulpanul.

„De îndată ce înţelegi structura, merge totul destul de repede. Cu ce te-ai ocupat în patrie?"

„Sînt profesoară de germană. Şi tu?"

„Am lucrat în Kaliningrad. În zboruri cosmice. Sînt fizician."

„Kaliningrad? Munţii regilor. Nu ştiam că acolo..."

„Kaliningrad, lîngă Moscova. Un oraş închis."

„Aşa..." L-a privit cercetătoare şi el a înţeles că ea îi caută acum un loc în lumea stratificată a Rusiei.

„De unde veniţi?" a întrebat el.

„Din Kiev. Dar m-am născut la Moscova. Tu?"

„Moscova. Părinţii tăi sînt încă acolo?"

„S-au despărţit pe cînd aveam trei ani. Mama n-a vrut s plece din Kiev. Ai venit singur?"

„Da. Părinţii mei nu mai trăiesc. Sînt divorţat." Chelner a adus pahare, cutii reci cu gheaţă şi păhăruţul lui de ucidere memoriei.

„*Toda*"[1], spuse Emma cochet.

„*Bevakaşa*"[2], a răspuns chelnerul înclinînd din cap.

„Frumos din partea ta", a remarcat Sokolov.

Fetiţa a înclinat capul. Tania i-a potrivit funda din p „Ar trebui să auzi cît ştie deja."

Fetiţa începu să numere într-un ivrit perfect.

El spuse: „Eu cred că tu peste cîteva săptămîni o vorbeşti mai bine ivrit decît mine."

Tania a deschis cutia şi i-a turnat din ea fiică-sii, ca privea atentă cum coca susura umplînd paharul.

„*Lehaim*"[3], spuse Sokolov.

„*Lehaim*", a repetat Emma.

„Pentru viaţă", a spus Tania, plină de gravitate.

Numai o rusoaică poate s-o spună atît de mişcător, s gîndit Sokolov; au ciocnit şi el a şi golit paharul pînă jumătate. Ca pe-un medicament.

„De ce ai plecat?" a întrebat ea. „Făceai parte din parti de vreme ce ai lucrat în oraşul acela. Puteai să obţii orice."

„Se terminase acolo", a răspuns el, înţelegînd prin as de fapt: acolo se terminase cu mine.

„Rusia va rămîne veşnic", spuse ea, plină de înfoca „Într-un alt mod, probabil, dar va rămîne veşnic. Ce voiai faci aici?"

„Am vrut să plec. Nu e suficient? Am vrut să încep o al viaţă, să văd alţi oameni, să simt altfel de impulsuri."

„Ai fi putut deci, la fel de bine, să pleci în America."

„Acolo nu mai putem intra."

„Dar dacă s-ar fi putut?"

[1] Mulţumesc (ivrit).
[2] Poftim (ivrit).
[3] Noroc (ivrit).

„Da. De ce nu?"

„Ăsta e Israelul!" spuse ea emoționată și îi aruncă o privire neliniștită. „Este o țară evreiască. Ești, totuși, un evreu, nu?"

„Da, bineînțeles, spuse el cît se poate de prietenos, zăpăcit de asprimea cu care ea reacționase la cuvintele lui. O privi și pe Emma. Ea stătea și se uita la el cu gura întredeschisă.

„Realizezi că-n jurul nostru, aici, stau numai evrei? Evrei! Și o poți spune cu voce tare! Sîntem Evrei! Pot ei să strige, și nimeni nu-i va ataca. Ăștia sînt pereți evreiești, noi stăm aici pe o terasă evreiască..."

„Cola evreiască", spuse și Emma.

El zîmbi, dar Tania rămase gravă. „Asta e americană, drăguțo, dar sînt sigură că aici au și cola cu adevărat evreiască."

„Privește, Emma", spuse Sokolov, și îi arătă o pasăre de cealaltă parte a străzii, care se plimba pe un acoperiș, „o mare cioară evreiască".

O cîștigase pe fetița care rîdea din toată inima. Taniei nu i se mișca nici un mușchi pe figură, dar îi prelua metoda:

„Da, și acelea sînt mașini evreiești, și acolo vine un autobuz evreiesc."

Era un autobuz al firmei DAN, una dintre cele două companii israeliene și Sokolov citi marca.

„Un autobuz german", o corectă el.

„Unul evreiesc", o ținu ea.

„M-A-N, fabrică de mașini germană", explică el.

„Nu mă înțelegi", spuse Tania nerăbdătoare. „Este vorba *de idee.*"

El încuviință, deși explicația nu-i era clară.

„Tot ce intră aici, tot ce trăiește aici, dobîndește veșmîntul gîndirii sioniste. Chiar și un autobuz german. Chiar și o pasăre care a venit în zbor din Siria. Tot ce face această țară, mereu mai puternică și mai roditoare, este de la sine înțeles evreiesc și sionist."

Ea se aplecă peste masă și gesticulă.

„În Ucraina eram oameni de rangul al doilea. Numai evreii care făceau jocul pînă peste puteri erau tolerați. Dar nu puteai să fii evreu printre ucraineni."

El spuse cu sinceritate: „Eu n-am avut niciodată vreo apăsare din pricina asta."

„Atunci ce cauţi aici?"

„Am vrut să plec."

„O alegere proastă", spuse ea dezaprobator.

„De ce?"

„N-ai ales pentru Israel, ci împotriva Uniunii."

„Are asta vreo importanţă?"

„Asta e o ţară a evreilor. Asta nu e America."

„Nu simt asta."

„Saşa! O spui de parcă ai fi antisionist."

„Nu", răspunse el confuz, „nu, dar trebuie să fii sionist ca să trăieşti aici?"

„Trebuie să ai plămîni ca să respiri? Ochi ca să vezi? Bineînţeles, Saşa."

Se relaxă acum, cînd înţelese că răspunsurile lui Saşa veneau din lipsă de cunoştinţe şi nu din împotrivire faţă de gîndirea sionistă. Spuse:

„Semeni cu acest chelner din restaurant, care este chemat de clientul permanent din colţ. Domnule, ce pot să fac pentru dumneavoastră, întreabă chelnerul. Clientul spune: vreţi să-mi gustaţi supa? Supa dumneavoastră? întreabă chelnerul uimit, e ceva ce nu e-n regulă cu supa? Gustaţi-o, cere clientul. Dar, domnule, spune chelnerul, supa are acelaşi gust de douăzeci de ani. Totuşi trebuie s-o gustaţi, insistă omul. Chelnerul ridică din umeri şi vrea să ia lingura, dar vede că lingura lipseşte. Asta voiam să spun, zice clientul."

Ea rîse tare, bucurîndu-se de gluma ei, şi Sokolov zîmbi şi el, uimit de maniera ei de-a clarifica lucrurile.

Şi Emma rîse.

„Mamă, mai vreau ceva", spuse ea.

În timp ce-şi mai turna în pahar, Tania continuă:

„I-ai citit vreodată pe Mozes Hess, Leo Pinsker, Moise Lilienblum, Max Nordau? Nu?"

El clătină din cap, recunoscîndu-i prin asta superioritatea.

„Cine sînt ăştia?"

„Am avut acces la cărţile care se aflau pe lista celor interzise. Mama mea lucrează la Kiev la Biblioteca Centrală, ea era cea care-mi aducea cărţile. Aveau publicaţiile în origi-

nal. *Scrierile sioniste* ale lui Nordau, spre exemplu. Puteam să mă uit prin ele într-o cameră separată a bibliotecii."

„Bunica n-a venit cu noi. Dar mai tîrziu vom merge să o vizităm", zise Emma.

„Întîi să economisim pentru călătorie", spuse Tania. Şi el remarcă pentru o clipă îngrijorarea în ochii ei. Întrebă:

„De cînd te preocupă sionismul?"

„Din ultimii trei ani. Înainte... Din pricina Cernobîlului, preocuparea a devenit şi mai puternică. Şi aveam şi rude care au venit aici de mai-nainte, dar eu niciodată nu mă gîndisem la asta. Citirea acestor cărţi însă... Mama vorbeşte idiş şi eu am prins cîte ceva, deci singurul lucru pe care trebuia să-l învăţ erau literele ebraice, ca să pot citi cîteva cărţi, pentru că idişul e scris cu litere ebraice. Şi astfel am învăţat imediat şi ebraica. Ştiu să citesc, înţelegi, acum trebuie numai să învăţ să vorbesc. Am vrut să-l citesc anume şi pe Asher Gingsberg, dar în ebraica originară, nu în germană sau idiş. *Tegumim* de Jakov Klatzkin, tot în ebraică."

El dădu din cap, înţelegînd că nu ştia nimic din teoria asupra sionismului. Se întrebă dacă trebuia să acopere această lacună din cunoştinţele sale, cu toate că intuitiv se opunea gîndului c-ar trebui să se adîncească într-o nouă ideologie. Singurul lucru pe care-l ştia despre sionism era miezul: evreii au dreptul să aibă statul lor propriu.

„Mai vrei ceva?" întrebă el, „ceva de mîncare?"

„Nu, mulţumesc."

„Hai, ia ceva. Stai."

Comandă cîteva salate cu pizza. Şi vodcă.

„Pot să te întreb unde ţi-e bărbatul?"

„Sînt văduvă", spuse ea.

„Tata a fost omorît", completă Emma.

„Omorît? În Afganistan?"

Tania încuviinţă. „La Kabul. În urmă cu 4 ani."

„Era evreu?"

„Nu." Ea clătină tăcută din cap. Dintr-o dată se îndreptă în scaun şi se forţă să aibă o privire bine dispusă: „Şi tu? Ai spus că ai divorţat?"

„În urmă cu cinci ani. Şi am fost însurat cinci... Am şi o fetiţă, Nataşa, acum are aproape zece ani. Cîţi ani ai tu?"

„Şase", spuse Emma.

„Şi tot acest timp ai locuit în Kaliningrad?"

El trase aer în piept: „După divorţ, am lucrat în Tomsk."

„Asta-i departe."

„Acolo am avut serviciul."

„Sînt şi acolo fabrici pentru zboruri spaţiale?"

„Cam aşa ceva, da."

„Era interesant să lucrezi la rachete?"

„Asta am vrut să fac de pe vremea cînd eram de vîrsta Emmei."

Făcu o mişcare cu capul spre copil. „Şi mi-a reuşit. Acela a fost un timp minunat, da."

„Ţi-a venit probabil greu să te desparţi de aşa ceva."

Vocea ei suna moale şi ochii îi exprimau compasiunea. Ştie ce înseamnă să-ţi iei rămas-bun, gîndi Sokolov.

„Da. N-a fost simplu."

„Cînd ai venit aici, de fapt?"

„În februarie trecut."

„Ai găsit de lucru?"

Nu încă. Am avut cîteva oferte, dar încă nu era ceea ce căutam. Sînt inginer metalurgist, specializat în aliaje pentru rachete şi chestii dintr-astea, deci în comportarea metalului în situaţii speciale."

„Auzi, Emma? Saşa face rachete."

„Pot să vin şi eu o dată cu tine?"

„Îndată ce o să fie posibil, poţi să vii", spuse el zîmbind.

„Pesemne că sînt bucuroşi că eşti aici."

„O să primesc o ofertă bună în curînd. Şi tu?"

„Eu pot să fac pe translatorul. Pot să traduc. Pot să dau lecţii. Sau, la o adică pot să merg într-un kibuţ, să muncesc la cîmp. Vreau să fac orice este de folos pentru ţară."

„Pentru ţară e de folos că eşti aici."

Surîsul ei era acum sincer. De bucurie, lui i-a stat inima-n loo. Spusese el asta? Spusese el cuvinte prin care îi făcea curte unei femei?

Farfuriile au fost aduse la masă, iar Tania şi Emma s-au uitat la ele uimite.

„Humus", le arătă Sokolov, „techina. Şi asta e o salată picantă. Sielicha!" L-a chemat înapoi pe chelner: „Vin? Cola? Vodcă?"

„Vin?" repetă ea nesigură.

Sokolov a comandat cea mai bună calitate şi ea a aprobat din cap copleşită.

„Ce răsfăţate mai sîntem, aşa-i, drăguţo?"

Fetiţa dădu din cap.

„Sînt numai însărcinatul care să vă zică bine aţi venit."

Au mîncat şi au băut şi cînd, o oră mai tîrziu, s-a lăsat seara, Tania a recitat poezii din Heine (*Dar ce-a fost cel mai rău dintre toate, ei n-au ştiut; Ce-a fost foarte rău şi foarte caraghios, am păstrat în taină în sufletul meu*) şi Evtuşenko (*Dacă aş fi fost născut în toate ţările, dacă aş fi avut un paşaport pentru toate, toate ghişeele pentru vize ar fi fost în panică, aş fi fost fiecare peşte din fiecare ocean şi fiecare cîine de pe drum*), şi Emma a povestit de ce pe ea o cheamă Emma („Mamei îi place Heine şi el a scris poezii frumoase despre Emma"). Sokolov le-a explicat de ce la rachete se întrebuinţează aliaje din titaniu. Tania a vrut să fie acasă înainte de lăsarea întunericului, şi Sokolov a condus-o cu o bună dispoziţie datorată vodcii şi vinului şi iluziei copilăroase ce i se înfiripa în minte. Pe drum, pe Rehov Ivri, Tania a povestit despre plecare şi despre călătorie, şi despre orele ireale pe care le petrecuse acum aici, iar Sokolov se lăsă dus de entuziasmul ei. Demult renunţase la ideea că ar mai fi putut trăi alături de cineva ceea ce i se întîmpla acum, în ultima oră, cu Tania. Şi totuşi ea mergea alături de el, înaltă, subţire, rîzînd, povestind, şi Emma păşea între ei, ţinîndu-i pe amîndoi de mînă. Păşi drept şi privi la gura vie a Taniei, la ochii ei intenşi, simţind degetele copilului în palmă. După ce Tania îl întrebase dacă sîmbăta viitoare va ţine post (era Yom Kippur, lui nici nu-i trecuse prin minte), şi-a luat rămas-bun de la ele în faţa uşii locuinţei lor, două camere, lîngă camera lui, în care îl aşteptau mii de amintiri de care se ruşina şi se simţea vinovat, aşa că îşi luă timpul necesar pentru a-şi scoate din cap posibilitatea unei romanţe cu o mamă şi-o fiică, înecînd în beţie această iluzie.

Capitolul 12

Săptămîni după catastrofă încă mai răsunase ecoul exploziei în căsătoria lor. Irina îi reproşa că n-o ascultase niciodată cînd îl prevenise asupra loialităţii lui în ceea ce-l privea pe Lev. Era supărată şi reprobatoare. Dar nu se exterioriza aproape deloc. Se retrăsese într-un cocon mut de nemulţumire. Sokolov accepta neputincios deziluzia Irinei. Spera ca ea să revină după cîteva săptămîni la dreapta judecată, văzînd astfel că rolul lui, exact ca cel al lui Lev, era cuplat cu cel al lui *Oktiabr* de jocul orb al destinului.

Ancheta oficială nu livrase probele necesare şi urmarea anchetei, instituită de KGB, s-a orientat asupra normelor de siguranţă, dar şi acestea s-au dovedit corespunzătoare. Căderea lui *Oktiabr* părea să fi fost o pedeapsă a zeilor. Lev şi colaboratorii lui rataseră, pentru că în înaltul lor curaj omenesc s-au apropiat prea mult de vîrfurile Olimpului.

Irina a fost interogată. KGB-ul i-a pus întrebări la centrul de calcul, într-o cameră separată. A durat 3 ore şi cînd a venit acasă n-a vrut să fie bătută la cap de nimeni. Sokolov i-a dat un pahar şi-a lăsat-o în pace. Avea faţa palidă, tensionată, îşi ascundea privirea, şi după o jumătate de oră de tăcere încăpăţînată, s-a închis în camera ei.

Trei zile după Irina i-a venit rîndul lui Sokolov. Faţa lată, slabă, a maiorului Kirov, un om mic şi pătrat, cu o înfăţişare de ţăran, sugera o suprapondere a puterii musculare şi o capacitate redusă de gîndire, dar asta s-a dovedit a fi o imagine înşelătoare. Avea mîini puternice, cu o manichiură perfectă, ochi mici, iscoditori, şi păr cărunt, tăiat scurt. Purta o uniformă KGB croită pe măsură. Discuţia urma să fie o evaluare a ceea ce se vorbise la aşa-numita conferinţă a şefilor de

secţii, care se ţinuse la locuinţa de vară. Au luat procesul-verbal punct cu punct, după care i-a venit rîndul lui Kirov.

„Îl cunoşti pe Lev Leşava încă din tinereţe?"

„Da, am învăţat la aceeaşi şcoală. Am studiat împreună."

„A fost întotdeauna interesat de călătoriile spaţiale?"

„Da. Mai puţin decît mine, dar şi el a fost fascinat de ele, da."

„Ce anume vă atrăgea?"

„Ceea ce îi atrage pe mulţi băieţi, cred. Prestaţia tehnică, triumful tehnologiei sovietice, visul de-a cuceri spaţiul cosmic."

„Nu aţi fost membru al Comsomolului."

„Nu am avut timp pentru aşa ceva. Amîndoi aveam respect pentru Comsomol, dar noi studiam mult, voiam să ne aducem sub o altă formă contribuţia la progresul Uniunii Sovietice. Prin asta nu vreau să spun nimic critic despre Comsomol. Este o organizaţie folositoare."

Sokolov se asculta pe sine însuşi, sucind-o şi încurcînd-o. Organizaţia de Comsomol era în ochii lor o adunare de mici activişti, un club de cercetaşi comunişti, care se exersau în retorică leninistă. Lev şi Saşa, în timpul lor liber, se preocupau de numerele perfecte, de coduri secrete, de nedesluşit, de logaritmi inverşi, de tipologiile suprafeţelor mobile; partidul venise la rînd numai cînd, la terminarea studiilor, li se ceruse să devină membri. N-au refuzat, deoarece calitatea de membru de partid era o condiţie absolută pentru carieră. Veneau amîndoi din familii devotate ideologic, şi amîndoi au adoptat o poziţie distantă faţă de credinţele părinţilor lor. Ei credeau în altceva. Credeau în completitudinea naturii, care putea fi cuprinsă prin ştiinţă.

„Poţi să-l descrii pe dr. Leşava?"

„El este cel mai bun prieten al meu."

„Ce fel de om este?"

„E sclipitor. Înţelege orice problemă mai repede decît oricine altul. Se apropie de ea aşa cum numai un artist o face. Intuitiv, cu simţirea."

„Cum este el ca persoană?"

„Un om cald."

„Unii gîndesc altfel despre el."

„Despre cine nu gîndesc altfel? Cine este perfect?"

„Este aspru cu colaboratorii lui."

„Probabil pe bună dreptate. Aşa trebuie să fii. Aşa sînt şi eu."

„Aspru, în sensul că se foloseşte de ei."

„Orice este posibil", a răspuns Sokolov cu diplomaţie, conştient de uniforma pe care Kirov o purta. „Dar eu nu-l cunosc sub acest aspect. Îl cunosc ca pe un om prietenos, inimos."

„El se foloseşte de personalul feminin."

„Dacă pot să-mi iau această libertate de exprimare, cred că este mai degrabă invers. Pentru femei este o partidă atrăgătoare. Eu cred că şi ele îşi oferă graţiile uşor."

„Ce a fost greşit la acest proiect după dumneata?"

„Şefii de secţii sînt oameni devotaţi, muncitori conştiincioşi, preocupaţi de detalii, fiindcă detaliile sînt hotărîtoare. Nimeni nu poate explica nenorocirea. Fiecare cauză posibilă a fost cercetată şi rezultatul e negativ, chiar dacă admitem cavitaţia drept cea mai plauzibilă explicaţie. Concluzia de neevitat, oricît de greu acceptabilă ar fi din punct de vedere omenesc, este: un concurs de împrejurări neclar. Va mai trebui să căutăm mult timp, avem nevoie de mai multe săptămîni, luni, poate chiar ani. Adevărul înfricoşător este că nu ştim de ce a avut *Oktiabr* acest sfîrşit."

„Specialitatea dumitale este compoziţia metalelor transportoare."

„Învelişul rachetei, da, învelişul capsulei însăşi şi consistenţa interioară. Dar şi motorul."

„Ar fi putut capsula să explodeze din cauza diferenţei de presiune?"

„Să existe presiune da, *dacă* s-ar fi făcut greşeli de proiectare sau *dacă* în fabricarea aliajelor ar fi intrat impurităţi. Dar nu e aşa. Şi, pe deasupra, am fi văzut întîi o implozie, ceea ce n-a fost situaţia, aşa cum o dovedesc imaginile televizate ale capsulei."

„Şi motorul cel nou? Nu cumva v-aţi grăbit cu lansarea proiectului în producţie?"

„Aţi citit raportul tehnic. Singura explicaţie e: cavitaţie în pompele de combustibil. Pompele cu aceiaşi indici pot totuşi să difere cu fracţiuni una de alta. Netezimea suprafeţei pompelor, chiar dacă ele au fost polizate cu aceeaşi aparatură,

poate să difere. Vorbim în acest caz de diferenţă moleculară. Cavitaţia în pompă poate să deregleze consumul de combustibil şi să aibă la aprindere urmări catastrofale. Dar se poate şi ca, din cauza cavitaţiei, presiunea în sistemul de consum să se ridice prea mult. Se produc crăpături şi combustibilul ia foc. Acest gen de probleme nu are nimic de-a face cu sistemul *dual fuel*."

„Se poate întîmpla oricînd?"

„Nici o construcţie a motoarelor cu combustibil nu este sută la sută sigură."

„Este greu să trăieşti fără concluzii definitive", a spus Kirov cu un zîmbet uşor. Părea prin aceasta să fi încheiat discuţia. Sokolov a încuviinţat uşurat şi a făcut o observaţie de încheiere:

„Şi mie mi se pare o frustrare. Sperăm să avem şansa să continuăm cercetarea."

„Şi eu sper", a spus Kirov.

Sokolov se aştepta ca maiorul să-i întindă mîna. Dar acesta a rămas cu privirea aţintită asupra lui şi l-a întrebat:

„De ce crezi că s-a bătut dr. Leşava cu Malţev?"

Sokolov s-a uitat uimit în ochii prietenoşi ai lui Kirov.

„Ce... vreţi să spuneţi?" s-a bîlbîit el.

„Îţi aduci aminte de suprimarea lui Malţev? A fost bătut de nişte necunoscuţi, a declarat el. Dar a spus o minciună. Necunoscutul era dr. Leşava. Dumitale îţi este cunoscut faptul, nu?"

„Nu."

„Nu? Hai, zău, domnule Sokolov. Dr. Leşava ţi-a spus-o el însuşi."

Glasul lui Kirov suna uimit şi decepţionat. Pierderea spontană a memoriei în cazul lui Sokolov era un delict, în cadrul proaspetei lor prietenii.

„Nu ştii? Cum se poate? Doar aşa ceva nu se uită."

„Eu am uitat."

„Dacă uiţi aşa ceva, înseamnă că poţi uita şi alte lucruri. Probabil că v-au scăpat şi greşeli cruciale în proiect."

„Nu. Proiectul este în afară de orice greşeală."

„Dar o chestie atît de importantă ca o bătaie între un cosmonaut şi şeful echipei de proiectare, poţi să uiţi aşa ceva?"

„Da."

Sokolov respira cu greutate. Nu-şi dădea seama ce ştia Kirov. Dar el ce putea să destăinuie? Putea cel mult să lanseze ideea că ar fi bănuit că... Legătura dintre Malţev şi Lev era doar în capul lui Sokolov; Lev îi încredinţase numai faptul că se bătuse. Dar nu dăduse nici un nume.

„Nu ştiu cu cine s-a bătut Lev. S-a bătut, da, dar nu ştiu cu cine."

Acesta este adevărul care putea fi povestit. Aşa ceva se întîmplase de fapt, dar asta nu însemna nimic, cel puţin nimic periculos pentru Lev.

„Dar dumneata ai presupus totuşi că Leşava s-a bătut anume cu Malţev."

Prin aceasta Kirov făcea cunoscut faptul că deţinea informaţia de la Irina. Numai ei îi spusese Sokolov ce bănuia. Lev însuşi se vedea că nu mărturisise nimic despre bătaie. Irina era, deci. Pe ea o luase gura pe dinainte.

„A fost o idee trăsnită", a răspuns el. „Aşa, o idee, despre un lucru lipsit de importanţă."

„Numiţi acest lucru neimportant? Bătaia, care a fost motivul ei?"

„Nu ştiu dacă Lev s-a bătut cu Malţev. Nu mi-a spus nimic despre acest lucru. Nimic, chiar nimic."

„Probabil că nu, dar să acceptăm că a avut loc o bătaie între dr. Leşava şi Malţev. Din ce motive, credeţi?"

„Nu ştiu. De unde să ştiu?"

„Se pare că dr. Leşava avea o legătură cu nevasta lui Malţev. Ştii ceva despre asta?"

„Nu."

„Pentru asta ar fi putut să se bată."

„Nu am nici o idee."

„Credeţi că dr. Leşava ar fi putut vedea un obstacol serios în Malţev?"

Sokolov căută pe figura lui Kirov ceva care ar fi putut relativiza această frază, dar omul îl privea în continuare prietenos şi nepărînd conştient de caracterul absurd al întrebării lui.

„Vă daţi seama ce spuneţi?" întrebă Sokolov.

„Desigur. O voi spune cu alte cuvinte: a sabotat dr. Leşava lansarea lui *Oktiabr?*"

Sokolov a început să rîdă. „Chiar că nu știți ce spuneți."

„De ce? Dr. Leșava este un om interesant, colorat. Cu o fantezie sălbatică. De ce nu?"

„Este propriul lui proiect", a țipat Sokolov, devenit dintr-o dată furios. S-a ridicat și s-a apropiat de ușă. „Ce vă trece prin cap! Ați înnebunit! El este un om de știință. Nu este un fanatic. Nu e un criminal patologic. Este om de știință. Unul extrem de bun!" Ochii i se umplură de lacrimi.

„Ia loc, dr. Sokolov", a rostit Kirov cu vocea tensionată.

Sokolov nu avea altă alternativă. A dat drumul la clanță și s-a întors, cu capu-n pămînt. Gîfîia, ca și cînd ar fi alergat.

„Ai povestit totuși și altora că Leșava s-a bătut?"

Sokolov tăcea și se întreba ce gîndește omul ăsta, cum de poate face o asemenea muncă, cum de a devenit maior la KGB. Aveau oamenii ăștia o structură mentală specială, aveau simțurile atrofiate, erau fără conștiință?

„Soția dumitale doar nu ne minte. De ce ar face-o, dr. Sokolov? Asta este o anchetă importantă. S-au irosit milioane de ruble, au murit doi cosmonauți respectați și soția dumitale crezi că ar începe să se țină de minciuni? Ar fi neînțelept din partea ei. Tot ce se spune aici poate fi folosit într-o sală de tribunal."

„Ascultă..." Sokolov a înălțat un deget, îndreptîndu-l în direcția lui Kirov. „I-am spus nevestei mele că *bănuiesc* ceva. Lev nu mi-a povestit nimic despre asta. S-a bătut, da, asta mi-a povestit, dar nu știu cu cine. Ăsta e adevărul."

Kirov se uită la el dezaprobator. „Deci știi că s-a bătut cu cineva, asta ți-a povestit, și-acum vrei să mă faci să cred că n-ai întrebat cu cine s-a luat la pumni cel mai bun prieten al dumitale."

„Da."

„Știi, totuși, că dumneata ești singurul care are cunoștință despre bătaie. Noi l-am întrebat, desigur, și pe dr. Leșava și el o neagă pe toate tonurile. Ești singura sursă, știi asta?"

Sokolov și-a cuprins capul în palme și a închis ochii. Era în căutarea unei formule care să-l elibereze, o frază care să poată să încheie această absurditate, cîteva cuvinte, care să-i poată închide lui Kirov gura.

„Malțev e mort", spuse Kirov. „Pe el nu-l mai putem întreba nimic. Dacă *Oktiabr* a explodat din cauza unui sabotaj,

atunci el a fost *omorît*, dr. Sokolov. Dumneata i-ai spus soţiei dumitale că exact în acea zi în care Malţev s-a bătut – şi nu uita că Malţev a declarat că el nu şi-a văzut atacatorii, el a fost atacat pe stradă, ceea ce oricum pare curios – i-ai spus deci soţiei că prietenul dumitale, dr. Lev Leşava, în aceeaşi zi, în aceeaşi seară, a fost implicat într-o bătaie. Nu numai aceasta i-ai spus soţiei, dar i-ai suflat şi că crezi că Leşava s-a bătut cu Malţev. Şi trebuie să recunosc: sună foarte plauzibil."

„Bine!" a strigat Sokolov şi şi-a lăsat jos mîinile, începînd să gesticuleze. „Să presupunem că s-a bătut cu Malţev. Hai să spunem, deşi nu ştiu asta. De ce ar fi sabotat lansarea lui *Oktiabr*. Avea o relaţie cu nevasta lui Malţev, dacă dumneavoastră o spuneţi, atunci vă cred, dar aceasta nu clarifică ce s-a întîmplat cu *Oktiabr*. Numai şi numai pentru că a intrat în pat cu nevasta unui cosmonaut? *Oktiabr* este opera vieţii lui. Am visat împreună la asta ani de zile. Am lucrat ani de zile ca să realizăm acest proiect şi-acum, dintr-o dată, să pună Leşava o bombă la bord şi să distrugă totul cu un bobîrnac? Asta doar n-o puteţi crede. Ar fi mult prea absurd!"

Sokolov s-a aşezat din nou şi a aşteptat efectul cuvintelor lui. Kirov îl privea în tăcere şi părea că analizează discuţia, ca şi cînd interlocutorul aproape că i-ar fi putut demonstra caraghioslîcul presupunerii lui.

„Leşava neagă că s-ar fi bătut cu Malţev", spuse Kirov clătinînd din cap.

Sokolov avu impresia că Kirov e pe punctul de a-şi retrage învinuirea.

„Atunci *nu* s-a bătut cu Malţev", spuse el. „Dacă Lev spune asta, atunci îl cred. A fost o presupunere prostească de-a mea."

„Dar ştii că dr. Leşava neagă categoric că s-a bătut. Depoziţia dumitale este totuşi contrară cu a lui."

Kirov juca mai inteligent decît Sokolov. Acum trebuia să se salveze de la o altă cădere. „Atunci înseamnă că l-am înţeles greşit", spuse el neajutorat.

„Ei, asta-i..."

„L-am înţeles greşit! N-am înţeles bine!"

„Ce mai e şi asta acum? Ai spus-o doar. Dr. Leşava ţi-a mărturisit că s-a bătut. Ai declarat-o acum."

„Retractez. Nu l-am înţeles."

Cu asta Sokolov își lua pe umeri o mare greutate, dar trebuia să o facă, avînd în vedere că nu exista o altă ieșire din situație. Trebuia să-l salveze pe Lev din mîinile oamenilor ăstora. Era pregătit să suporte toate consecințele.

„Înregistrăm această discuție, domnule doctor. Desigur că poți să retractezi ceea ce ai declarat mai înainte, dar îți agravezi situația. Ce crezi dumneata: este în stare dr. Leșava de-o asemenea faptă?"

Sokolov începu din nou să rîdă.

„Ce credeți dumneavoastră, domnule maior? Nu putea să aștepte pînă după zbor? Să pui o bombă la *Oktiabr* nu e un rahat, domnule maior. Deoarece nu există spațiu pentru așa ceva. Nici un dulăpaș gol, nici o cutie goală. Nu putea dr. Leșava să aștepte pînă cînd *Oktiabr* își îndeplinea misiunea? Și nu putea el mai degrabă să pună o bombă în *mașina* lui Malțev? Este ceva mai ușor, domnule maior. Și care ar fi fost de fapt motivul? Eventuala relație amoroasă? Cu cîte femei a avut dr. Leșava asemenea relații? Eu știu că la acest capitol nu da un exemplu de comportare socialistă, dar practica este ceva mai colorată decît teoria."

„Probabil că Malțev l-a amenințat că-l omoară. Nu uita că s-au bătut. Malțev a fost zdravăn maltratat."

„Nu uit nimic. Și nu știu nimic! Am mai spus-o: Leșava nu mi-a povestit niciodată cu cine s-a bătut. Dacă s-a bătut cu cineva!"

„Malțev l-a amenințat c-o să-l omoare dacă mai întinde un singur deget spre nevasta lui. Leșava l-a crezut. Malțev avea un caracter puternic, dr. Sokolov. Și nu numai asta: el era un luptător de performanță, exersat, și un om serios. Ceea ce spunea, credea. Și probabil amenințarea mai conținea ceva: i-a promis lui Leșava că o va face cînd se va întoarce pe pămînt, i-a spus că la revenire îi va scoate ochii și-l va face bucăți."

„Maior Kirov! Cine are o fantezie sălbatică? Leșava sau dumneavoastră? Haide, zău! De ce și-ar pune în joc cariera oameni ca Leșava sau Malțev? Pentru o *femeie?* De ce?"

„Pentru că așa sînt oamenii, dr. Sokolov. Oamenii omoară din iubire, mint din iubire, urăsc din iubire."

„Leșava nu."

„Nu?"

„Lev, nu. Imposibil."

„El neagă existenţa bătăii. De ce ar minţi asupra unui lucru atît de banal?" întrebă Kirov.

„Se simte vinovat", declară Sokolov. „De aceea. Închipuiţi-vă: Malţev descoperă că nevasta lui are o relaţie cu Leşava. El se confruntă cu Leşava şi Leşava se simte vinovat. Şi încă ceva!" Sokolov găsi un alt argument tare, un detaliu concludent: „Leşava a susţinut retragerea suspendării lui. El a fost pentru întoarcerea lui Malţev. De ce ar fi făcut-o, dacă l-ar fi urît pe Malţev?"

Kirov s-a uitat la el cu o privire plină de indulgenţă, ca şi cînd Sokolov n-ar fi fost răspunzător pentru propria lui imbecilitate.

„Pentru că voia să-l aibă pe Malţev la bord, dr. Sokolov. Voia ca acolo, sus, să-l pulverizeze."

„Nu!"

Sokolov a ţipat şi a simţit cum, din lipsă de putere, îi dau lacrimile. A căzut cu capul pe masă.

„Nu! Asta n-are nici un temei! Nu e posibil! Nu e logic! E absurd!"

„Dacă Malţev nu s-ar fi dus în spaţiu, el l-ar fi omorît pe Leşava. Şi asta s-ar fi întîmplat şi la întoarcerea din misiune. Închipuieşte-ţi că în acest fel i se arătau lui Leşava lucrurile. Dacă e adevărat sau nu nu mai intră-n discuţie. Leşava nu mai avea altă alternativă. Trebuia să-l facă pe Malţev să sară-n aer cu racheta lui."

„Nebunie!"

„Crezi că Leşava e în stare de aşa ceva? De ce nu vrea Leşava să spună cu cine s-a bătut?"

„Nu ştiu. După mine, dumneavoastră aţi spus mai înainte că el neagă complet că s-ar fi bătut."

„Soţia dumitale a declarat oficial ceea ce dumneata, dr. Sokolov, ai văzut, auzit şi presupus."

„Nu m-a înţeles bine."

Sokolov şi-a împreunat mîinile şi şi le-a strîns pînă cînd i s-au albit degetele.

„Poate că ţi-ai putea salva poziţia."

„Nu ştiu nimic, domnule maior. Nimic. I-am spus una, alta, nevestei mele. Prostii. Nu ştiu nimic."

PARTEA A DOUA

Capitolul 1

SOKOLOV a revenit dintr-un colţ îndepărtat al universului. Timpul fiinţa acolo nu ca o lungă traiectorie, ci ca un ghem fără început şi fără sfîrşit, ca paiele presate. Timpul se schimbase în simultaneitate.

Sokolov se afla în mijlocul tuturor celor vreodată văzute şi privea la cel ce fusese el odată: bebeluş, copil de şcoală, soţ; putea chiar să-şi privească părinţii, cărţile de şcoală, mănuşile şi femeile pe care le iubise vreodată.

Călătoria în spaţiu începuse să devină vagă, cînd în conştiinţa lui se năştea gîndul inconsistent că se afla într-o cameră din Tel Aviv şi că zile întregi zăcuse beat, în nesimţire. Totuşi stătea în pat, de parcă ar fi fost copil acasă, în Moscova, bolnav de vărsat, şi-n acelaşi timp făcea dragoste cu Irina în casa lor din Kaliningrad şi, ciudat, presupusese că imaginile amintirilor din viitor se aşezaseră în urma acestora, stăteau într-o cutie şi el nu putea vedea. Trebuise să se gîndească la cutia paradoxului pisicii lui Schrodinger, un experiment care îi veni în minte clar dintr-un alt colţ al memoriei lui cosmice. Experimentul punea în discuţie rolul cercetătorului. O pisică într-o cutie, alături de o sursă radioactivă, un detector şi o ţeavă de sticlă umplută cu otravă. Dacă un atom din materialul radioactiv se dezintegrează, acesta va fi înregistrat de detector; detectorul, care e în legătură cu ţeava, reacţionează la dezintegrarea atomului şi sparge sticla. Otrava este eliberată şi pisica moare. Dar: dezintegrarea radioactivă are loc într-un moment imprevizibil, la întîmplare, şi asta înseamnă că pentru observator este imposibil ca, fără să deschidă cutia, să spună dacă pisica e vie sau moartă. Într-o

asemenea cutie stătea viitorul lui Sokolov. El putea decide dacă să deschidă cutia sau s-o lase închisă. De fapt, aici era vorba de libera lui voință. Viitorul este nesigur, părea să spună Schrodinger, trecutul constă din alegeri deja făcute, dar viitorul este dependent de libera voință. Paradoxul are implicații asupra experimentelor la nivelul particulelor elementare, pietre de temelie ale întregului univers. În cutie se afla enigma viitorului. Nu exista o altă lume, posterioară prezentului. Sokolov înțelese astfel dintr-o dată ce anume se află-n cutie: Dumnezeu, cel ce aruncă cu zarul. Acest gînd îl descurajă. El plana printr-un univers care era trist și otrăvit, jocul răzbunător al unui Dumnezeu ce dădea cu zarul. Ce l-a împins pe el la construcția lui *Oktiabr?* Probabil că era totuși un *cititor de talmud* care visa să construiască o rachetă spre Marele Jucător de Zaruri din ceruri.

Ceea ce stăpînea el era un univers al gîndirii. Acest univers era condamnat să moară o dată cu el. Imaginația lui, imaterială, forma o unitate cu creierul lui, material, un circuit electric complet, care lucra după aceleași principii ca universul. Stele, planete, toate configurațiile cosmice, celulele creierului lui, amintirile, totul funcționa împreună cu totul și exista grație observației sale.

Își observa acum corpul, un trup dureros, care se descompunea după o beție de mai multe zile. Le pierduse numărul. Trei, patru zile, probabil chiar o săptămînă întreagă. Dintr-o dată, în capul care-i bubuia, răsună numele Taniei. Astăzi. Ajunse pînă la el ideea că spațiul neînțeles al imaginației sale se reducea tot mai mult la un anume loc. Ghemul timpului se derula fără ca el să intervină. Cu cît se gîndea mai mult, cu cît mai mulți neuroni cerebrali lansau ioni mișcători, cu atît mai precis își putea stabili poziția. Nu știa dacă se simțea mai bine, dar era un proces pe care nu-l putea stăpîni.

Mîncase cu Tania și cu Emma. După ce își luaseră rămasbun, el se întorsese înapoi la magazinul de pe Etsel și cumpărase o jumătate de duzină de sticle de Gold. Fusese înfricoșat de ceea ce simțea. Se deșteptase în el un dor ca un țipăt, dar nu-și putea permite luxul să se îndrăgostească fără speranță. Ceea ce simțea trebuia înecat într-un ocean de vodcă. Vodca Gold. Din această pricină era creierul lui umplut acum

cu ulei de motoare. Dacă-şi mişca, de pildă, capul, simţea mişcîndu-se înăuntru uleiul şi izbindu-i tîmplele şi fruntea. Şi asta nu era totul. În stomac şi în esofag îi ardea un foc de păcură, iar gîtul şi cerul gurii îi erau acoperite cu un strat de cioburi de sticlă. Era o maşină vie de ars gunoaiele.

Zilele din urmă Sokolov fusese mai departe ca oricînd, la periferia existenţei sale, unde memoria i se eliberase de sub stăpînirea timpului. Dar acum se afla într-un proces de recondiţionare. Amintirile se strecurau înapoi fără voie spre locurile cărora le aparţineau, şi Sokolov se întreba chiar dacă nu cumva el nu era nimic altceva decît suma amintirilor lui, un dulap de arhivă beţivan, al cărui mîner, pentru a face lucrurile mai uşoare, purta numele de *eu*. Nu avea nici o idee cîte zile i se scurseseră astfel şi îi lipsea puterea să deschidă radioul cu tranzistori ca să audă ştirile. Radioul îl cumpărase în Herzlia.

Herzlia, Tomsk, Kaliningrad, la fel de îndepărtate ca Steaua Polară, la fel de intangibile ca Tania. A ridicat cu grijă o mînă şi şi-a pipăit bărbia şi obrajii. Pînă şi ridicarea mîinii îi producea o durere ascuţită. Ţepi de cîteva zile. Se îmbătase pentru că era convins că nu mai are nici un viitor. Consolarea din partea Taniei nu-l va ajunge niciodată, aşa că se lăsase pradă pierzaniei, nevrînd să trăiască deziluzia imposibilităţii de-a ajunge vreodată la ea. Dacă s-ar fi scufundat în beţia lui – şi nu vedea nici un motiv ce l-ar fi putut împiedica de la asta – peste cîţiva ani nu s-ar mai fi putut întoarce din călătoria prin univers pe care o făcuse acum.

Era încă cu ochii închişi şi nici nu se răsucise. Dacă ar fi fost în Uniune, s-ar fi alăturat beţivanilor ce-şi făceau îndepărtatele lor călătorii prin preajma gării Moscova.

Folosind vodca sau spirtul drept combustibil, aceştia ieşeau din timpul lor şi făceau aceleaşi călătorii ca cea pe care o făcuse şi el adineauri. Erau un popor de sine stătător, beţivanii din gara Jaroslav şi cei din gara Kazan, călători ce văzuseră adîncurile universului, după care nu mai putuseră niciodată să se obişnuiască a mai umbla încălţaţi. Cu picioarele învelite în cîrpe, alcoolicii treceau de la magazinul de vin de pe strada Muncii la bodega cu bere. Degetele de la picioare, care mai rezistaseră încă marilor îngheţuri, le erau umflate ca nişte morcovi groşi. Trăiau în paltoane tari şi

groase de murdărie, în pivniţele sau podurile blocurilor ca nişte cazărmi şi ale clădirilor fabricilor, şi, dacă se certau, scoteau un cuţit ruginit, încercînd să facă o gaură în fiinţa ce le apărea în faţa ochilor pe jumătate orbi. Sokolov aparţinea acestui popor de cosmonauţi în putrefacţie, în drum spre universul sufletului. Nu era de înţeles cum de mai respira încă. Se vedea că stomacul, intestinele şi ficatul lui putuseră să prelucreze încă o dată băutura, fără urmări catastrofale. În cele din urmă, îi vor fi atacaţi creierul şi dinţii, doar că pînă în acel moment el va fi pe veci în călătorie, mult mai departe de ultimii sori, a căror lumină ar mai fi putut fi măsurată.

Îşi mişcă o mînă şi atinse sticlele de lîngă saltea. Şase sticle goale se rostogoliră sub degetele lui pipăitoare. Îşi aminti golirea primelor două. După care se căsca un spaţiu negru-albastru, în afara unui timp măsurabil, umplut cu demoni şi amintiri intense.

Sokolov îi pierduse pe drum pe cei iubiţi, dar dacă se gîndea la ei, aceştia se reîntorceau la viaţă şi-l priveau cu groază. Ceea ce le promisese scăpase de sub controlul lui: o casă, respectabilitate, o existenţă onorabilă, o meserie raţională. Ştia că numai într-un anumit fel putea să pună capăt spasmelor epileptice ale trupului. Aştepta să aibă destulă putere pentru a putea merge la băcanul de pe Etsel.

Tania locuia alături de el. Probabil că acum se afla în spatele pereţilor cu urechi ai acestei case. Se întreba dacă nu cumva în timpul delirului bolborosise în cameră lucruri scabroase. Copilul ei ar fi putut să-l audă. Nu mai era în stare să dea ochii cu ea. Ea n-ar putea suporta duhoarea care-i ieşea lui din gură.

Îşi aminti ce-l preocupase în timpul beţiei.

Din nou era interogat de Kirov şi din nou se simţea pierdut între Lev şi Irina. Ea declarase totul şi Kirov îl forţa să-i întărească presupunerea că Lev se bătuse cu Malţev.

La întoarcerea de la interogatoriu ar fi putut să-şi salveze căsătoria, dar în loc să-i arate înţelegere, el i-a făcut cunoscut faptul că ştie că ea nu tăcuse din gură.

„Mi-a fost frică", spuse Irina. „El oricum ştia totul."

„Kirov nu ştia nimic. El e însă un anchetator iscusit. Dacă se întîmplă ceva, porţi întreaga vină."

„Tu ar fi trebuit să-ţi ţii gura", a ţipat ea. „Eu am povestit numai ceea ce am ştiut, pentru a-ţi apăra ţie pielea."

„Nu trebuia să-mi aperi tu pielea. Mi-o apăr singur. Realizezi ce poate asta însemna pentru Lev? Ceea ce ai povestit despre el poate să-l coste capul!"

„Nu exagera. Beria este în groapă."

„Cariera lui Lev s-a terminat. Şi cuvintele tale fac ca el să nu mai poată de-acum lucra nicăieri. Eu ţi-am făcut o confidenţă. Confidenţă, Irina, ştii tu ce-nseamnă asta?"

„Măgarule."

Irina stătea pe bancă în apartamentul lor şi o ţinea pe Nataşa strîns lîngă ea. Fata lor era agăţată de braţele ei, neliniştită de puzderia de cuvinte de neînţeles. Asta nu-i scăpase lui Sokolov, dar frustrările l-au făcut să nu mai ţină cont de prezenţa Nataşei. Nervos, străbătea camera dintr-o parte în alta.

„Or să ne aresteze. Pe toţi."

„Nu mai dramatiza aşa."

„Pentru că tu nu ţi-ai ţinut gura, se va merge atît de departe, încît unul va recunoaşte o nebunie."

„Erau destul de departe în a descoperi."

„Cum aşa? Lev s-a bătut, şi Malţev s-a bătut, şi eu sînt cel care am făcut legătura şi tu eşti pliscul care i-a ciripit totul lui Kirov!"

„Şi doctorul care i-a făcut injecţia?"

„Acela tace, în mod sigur. Acela a avut înţelepciunea necesară. N-ar fi pus în joc viaţa unui bun prieten."

„El nu-i prietenul meu."

„Dar al meu, da."

„E periculos, Saşa, nu-i un om bun."

„Tu eşti periculoasă! Totul e pierdut! Toată munca mea e acum distrusă!"

„Îţi vor da din nou de lucru."

„O, nu. S-a terminat. Ăsta e sfîrşitul."

A dat pe gît un pahar. De la catastrofă, începuse să bea în fiecare zi cîte o sticlă. Nu înţelegea frica Irinei de Lev. Părea că e provocată de o ură profundă, ca şi cînd Lev i-ar fi făcut

ceva ce se cerea răzbunat. Poate că în mod intenţionat lăsase să-i scape la Kirov numele lui.

Irina o legăna pe Nataşa în braţe. Cu ochii nesiguri, aceasta îi urmărea faţa, sugîndu-şi degetul.

„Tata e supărat", spuse ea.

El încercă să-i zîmbească. „Nu pe tine, drăguţo", îi spuse timid.

„Ce vrei să faci?" întrebă Irina.

El se aşeză, picior peste picior, şi-şi puse paharul pe genunchi.

„Nu putem face nimic. Să aşteptăm."

„După cîteva săptămîni se estompează totul şi-atunci poţi să te-apuci din nou de lucru."

„Aş vrea eu să fie aşa."

„Poate ar fi bine să te duci o săptămînă la casa de vară."

„Singur?"

„De ce nu? Plimbă-te, citeşte, relaxează-te."

„Nu pot să părăsesc oraşul."

„Kirov nu te lasă?"

El a aprobat. S-a ridicat apoi şi şi-a umplut din nou paharul. Puse întrebarea cu spatele la ea, o întrebare care de mult îl ardea, dar devenise acum acută: „Ce-ai avut cu el?"

S-a reaşezat fără s-o privească, ruşinat că-şi exteriorizase neliniştea.

„Nimic", a auzit-o spunînd. Dar suna slab, aproape ca o invitaţie de-a continua cu întrebările.

„Ai avut ceva cu el", reluă, privindu-şi vodca din pahar.

„Nu."

„Cînd? Înainte sau după căsătoria noastră?"

„Vrei să ştii asta chiar acum?" întrebă ea indignată.

El a aşezat paharul alături. S-a îndreptat spre ea şi a întins o mînă spre fetiţă.

„Vino, Nataşa, tata şi mama au ceva de vorbit."

„Nu vreau să plec", a scîncit ea.

„Puţin, cîteva minute."

A încercat s-o apuce, dar Nataşa s-a agăţat de maică-sa.

„Vino", spuse el apăsat, apucînd-o de umeri cu amîndouă mîinile şi ea începu să ţipe. „Trebuie să te duci puţin în camera ta."

„Nu! Nu! Nu!"

„Las-o!" a strigat Irina, încercînd să apare copilul de mîinile lui nemiloase.

„Trebuie să te duci în camera ta", a repetat el de data asta şi mai apăsat şi a îmbrîncit-o, de parcă ea ar fi fost un om matur. Fetiţa a ţipat.

„O doare! Las-o" a strigat Irina, plesnindu-l cu cealaltă mînă.

El însă nu ceda, trăgea de Nataşa, atunci Irina, stînd jos, şi-a îndreptat spre el tocul cui al pantofului şi şi-a atins ţinta, lovindu-l în plin în tibie. Furia lui a dat peste margini. Orbit, s-a ridicat şi i-a repezit Irinei un pumn în faţă. Ea a căzut pe spate din pricina loviturii puternice.

Cu ochii închişi, Irina a încercat să-şi recîştige poziţia. El i-a văzut obrazul lovit înroşindu-se.

În timp ce lacrimile i se prelingeau de-a lungul nasului, rămăsese să legene mecanic fetiţa înfricoşată. „Linişteşte-te! Linişteşte-te! Linişteşte-te!" îi spunea Nataşei şi sieşi.

Sokolov o privea răpuns de capacitatea lui de-a pedepsi oameni la care ţinea, pentru problemele cu care el avea de luptat. Irina s-a tras spre marginea banchetei şi s-a ridicat cu Nataşa, ocolindu-i privirea. A tras-o pe Nataşa afară din cameră, lăsîndu-l acolo, cu vodca.

La o jumătate de oră, după ce el băuse deja un sfert din sticlă, Irina s-a întors. Era limpede că plînsese mult. El stătea pe locul ei, pe banchetă, aşa că se aşeză pe fotoliul italian, pe care de cele mai multe ori îl folosea el. Se spălase şi se machiase, ca şi cînd ar fi avut de făcut ceva ieşit din comun.

„O dată", a spus.

Îl privea drept, pregătită să recunoască orice şi să relateze. Nu se întorsese deci ca să îndrepte lucrurile.

„Cînd?"

A întrebat-o rece, ca şi cînd s-ar fi informat asupra unei întîlniri cu o prietenă.

„În urmă cu doi ani." Ea îşi stăpînea vocea.

„Mai precis."

„Aprilie."

„Unde?"

„La el."

„Şi eu unde eram atunci?"

„În delegaţie. 14 zile."

El îşi aminti. Făcuse o inspecţie pe la întreprinderile furnizoare. Două săptămîni, prin Uniune.

„De ce ai făcut-o?"

Ea şi-a lăsat ochii în jos şi şi-a privit degetele. Părul i-a căzut de-a lungul obrajilor.

„Nu ştiu."

„Erai îndrăgostită de el?"

„Nu."

„Şi-atunci?"

„S-a întîmplat."

„El te-a ispitit?"

„Am mîncat împreună. Am băut ceva, la el."

„Ai rămas toată noaptea la el?

„Nu. Ba da."

„Şi Nataşa?"

„Am lăsat-o la Karina."

„Deci ţinuseşi cont de asta."

„Nu."

„Atunci de ce ai lăsat-o la Karina? Asta o puteai face doar dacă ştiai că nu vii noaptea acasă."

„Nu ştiu."

„Curiozitatea de-a face ceea ce nu se cuvine? Sau ai fost îndrăgostită de el?"

„El este... Îmi făcea curte. Vroia să se culce cu mine. Simţeam asta. De mult."

„Te-a excitat ideea?"

„Nu ştiu."

„Te-a excitat...?" a repetat el insistent.

„Puţin."

„Puţin mai mult, se vede."

„Nu sînt aici ca să recunosc ceva", a spus ea. „Îţi aduc doar la cunoştinţă. Asta are o altă valoare emoţională."

„Adică?"

„Nu mă dezvinovăţesc."

"Credeam că ţi-e frică de el."

„Chiar îmi este."

„Şi totuşi...?"

„Da."

„De ce? De ce?"

„Ocazia. Sau cam aşa ceva. Atunci s-a putut. Erai plecat. El era drăguţ, şarmant. Nimeni n-ar fi aflat-o."

El sesizase, nu o singură dată, cum Lev şi Irina se priveau unul pe altul, dar nu voise să dea faptului nici o atenţie, îl trecuse cu vederea, ca pe un detaliu nesemnificativ.

„De cîte ori?"

„Doar o dată, atunci."

„Nu cred."

„O dată, atunci, ţi-am spus."

„Eu am lipsit de mai multe ori."

„Nu m-am mai dus."

„El a mai încercat?"

„Da."

„De ce o făcea?"

„Nu ştiu. La fel ca mine, cred."

„Adică ce? Nu înţeleg."

„Era un fapt nepermis, pricepi? Era un fapt nepermis şi din cauza asta era atît de tentant."

„Eşti nebună."

„Nu înţelegi nimic. Probabil de-asta s-a întîmplat."

„O! deci eu sînt de vină."

„Aveam probabil nevoie de-o aventură."

„A fost chiar o aventură deosebită?"

„N-am să vorbesc despre asta."

„Ţi-era frică de el?"

„Mi-este şi-acum."

„Înfricoşată, şi totuşi te-ai culcat cu el. E el atît de fascinant?"

„Nu ştiu. Îţi dă senzaţia că-ţi poţi depăşi limitele. Te ademeneşte să faci lucruri pe care nu vrei să le faci. Ca şi cînd ar ţine întotdeauna să depăşească graniţele. E înfricoşător."

„Înfricoşător de ademenitor?"

„Da."

„Şi eu, înfricoşător de înşelat."

Ea tăcu şi găsi timpul potrivit pentru a ridica ochii asupra lui.

„Şi tu? În toate călătoriile tale?"

„Niciodată".

Putuse s-o spună fără să clipească.

„Chiar?"

„Niciodată."

„Şi nici nu ţi-a trecut vreodată prin gînd?"

„Nu sînt un sfînt. Dar niciodată n-am făcut-o."

„Eşti un sfînt."

„E un compliment ăsta?"

„E greu să trăieşti cu un sfînt."

„Ciudate probleme ai tu."

„Probabil."

„Mi se pare oribil", a spus el.

„Aşa o fi."

„Deci, eu sînt de vină?"

„*Noi*. Eşti *sever*. Ştiu povestea aceea cu mănuşile pe care Lev a vrut să ţi le înapoieze. Cît de rectiliniu ai fost. Tare, ca un profet din Biblie."

„Ce ştii tu despre Biblie?"

„Mama are una."

„Nu sînt altul decît sînt. Nu pot să-mi încalc regulile. Chiar dacă aş vrea."

„Nu-mi pot închipui c-ai putea să doreşti aşa ceva."

„Nu-mi trece prin cap, nu."

„Ştiu asta."

El a realizat dintr-o dată că aceasta este ruptura căsătoriei lor. Anume aceste propoziţii desfăceau legătura pe care o încheiaseră, aceea de soţi, de tată şi mamă, spulberau încrederea. S-a ridicat şi s-a retras din raza privirii ei.

„Voiai deci o viaţă mai trepidantă?" a întrebat, în vreme ce-şi turna în pahar.

„N-am spus asta. Eşti ca posedat de munca ta. Posedat de un anumit fel de a gîndi. Ai ceva neiertător în tine. Nu cunoşti nici un compromis. Tare, ca metalul pe care-l faci."

„Şi prietenul meu?"

„Lev are ceva ocult. Niciodată n-am înţeles ce vedeţi voi unul la altul?"

„Contrastul". Dădu pe gît dintr-o înghiţitură conţinutul paharului.

A rămas aşa să bea, ani după întîmplarea aceea, şi a făcut călătorii spre stelele îndepărtate, unde toate amintirile din capul lui dansau, iar eul i se dizolva în nimicul memoriei lui desfiinţate.

Sokolov s-a întors în camera lui din Tel Aviv. Şi-a amintit că are bani destui pentru ca o săptămînă, două, să-şi cumpere numărul de sticle cu care putea pleca în călătorie. Nu ştia cum îşi va mai achita apoi băutura, dar această grijă era acum de mai mică importanţă decît întrebarea cum să facă să-şi deschidă ochii. Era paralizat, asemenea lui Stephen Hawking, cel pedepsit de Dumnezeu pentru că gîndise puritatea însăşi a gîndului? Sokolov avusese acces în Uniune la publicaţiile din Vest şi-l urmărise pe Hawking, omul „singularităţii", o stare de lucru din universul timpuriu al spaţiului infinit şi curb în care teoria relativităţii nu mai era valabilă. Big Bang-ul a avut loc într-un moment în care spaţiul şi timpul nu existau încă, după Hawking, şi evoluţia cosmică a fost începută cel mult într-un punct teoretic zero. Hawking demonstra că universul s-a creat de la sine, fără punct de început sau graniţă terminală şi fiecare teorie despre apariţia omului în acest univers era o tautologie. Universul era ceea ce era pentru că omul îl înţelegea în maniera lui. Cu această teoremă omenirea trebuia să se mulţumească.

Sokolov nu era mulţumit cu ea. Nu putea demonstra de ce explodase *Oktiabr* şi de ce orice mişcare a piciorului îi trezea dureri. Chiar şi moleculele aerului deveniseră grele, şi-i apăsau capul, ca plumbul. Totul era posibil, te învăţau Heisenberg şi Max Planck, tot ce putea fi cercetat şi devenea cunoaştere era dependent de subiectivitatea cercetătorului. În microcosmosul lui Sokolov aerul avea greutatea metrilor cubi de plumb. Trebuia însă să se ridice. Pleoapele se hîrşîiră peste globii oculari şi lăsară lumina să-i pătrundă în pupile. Mai mult de-o secundă nu rezistă şi pleoapele i se închiseră ca uşile caselor de fier.

Era seară sau noapte. A observat conturul fotoliului şi punctul roşu al unei ţigări aprinse. Lucrul din urmă nu era

posibil. Ceea ce observase nu putea fi altceva decît înţepătura muşchiului ultrasensibil al ochiului. Dar miirosul pe care-l simţea, acru şi sălciu, venit din hainele lui murdare şi din urina pe care şi-o scăpase pe el, era depăşit de un altul, mai penetrant, de fum.

Dintr-o dată înţelese despre ce era vorba: mirosea a ţigară aprinsă. Cineva stătea pe scaunul de lîngă el, în fotoliul rabatabil din care ţi se oferea priveliştea vieţii sărăcăcioase a ulicioarei. Încercă să se mai uite o dată, dar durerea pe care pleoapele, ca nişte răzători, i-o pricinuiră îi trecu prin craniu şi se opri în gîtlej. O fracţiune de secundă reuşi să privească spre fotoliu şi să recunoască silueta unui bărbat. Un braţ ce atîrna peste braţul fotoliului. O mînă care ţinea ceva, de forma unei ţigări. Rotocoale de fum care se vedeau în direcţia ferestrei. O noapte clară. Singurul fumător de trabuc pe care-l cunoştea era proprietarul lui, bătrînul Finkelstein, cu care-l pusese-n legătură un tip de la Jossi cel Negru.

Finkelstein era un bătrîn cocîrjat, cu părul cărunt şi ochii plini de uimire. Fuma trabucuri groase olandeze. Sokolov îşi aminti că Finkelstein numea tipul acela de ţigări *bolknak*. În apartamentul lui din Jaffa el îi relatase povestea vieţii lui, o biografie completă, cu un întreg deşert de amărăciune şi cîteva picături mîntuitoare. Îşi pierduse familia la camerele de gazare, apoi soarta oarbă îl făcuse să-şi piardă din cauza unui cancer şi cea de-a doua soţie, iar în cele din urmă, în vremea războiului din '67, îşi îngropase şi fiul pe care aceasta i-l lăsase. Pe Sokolov îl paralizase supraponderea acestor catastrofe. Avea senzaţia că trebuia să-şi ceară iertare pentru letargia lui, pentru lipsa lui de capacitate în a suporta loviturile vieţii. Finkelstein, care avea aproape 80 de ani, se dovedea mai puternic decît Sokolov.

„Am 79 de ani", spusese omul, „înot şi mă plimb cît se poate de mult, îmi fumez ţigara şi mai simt încă gustul mîncării. Nu ţi se pare asta minunat, dr. Sokolov?"

Sokolov încuviinţase cu un zîmbet.

„Rămîi, în ciuda a toate, legat de viaţă. Nu-i curios lucrul ăsta? Şi prin dorinţa de-a trăi nu înţeleg ceva animalic, pricepe-mă bine. Nu este vorba de prelungirea existenţei trupului meu, de care, oricum, nu-i prea mare scofală, nu, e vorba

de o anume curiozitate, de credinţa că într-o bună zi se vor putea explica misterele. Eşti credincios, doctore?"

„Nu."

„Nici eu, cel puţin dacă vorbim despre importanţa vechilor tălmăciri din *şil*[1]. Importanţa lor n-o mai văd. Dar realizez că dorinţa mea de-a descoperi misterele, poţi să-i spui cum vrei, îmi dă puterea de-a trăi mai departe. Vreau încă să ştiu, înţelegi, doctore? Vreau să ştiu *totul*. Dacă există un plan al totului sau dacă totul e haos. Îţi spune asta ceva, ca om de ştiinţă?"

Sokolov încuviinţase şi mormăise ceva, iar acum Finkelstein stătea în camera lui şi aştepta întoarcerea chiriaşului din lunga sa călătorie. Chiar şi un om ca Finkelstein, care trecuse prin toate nenorocirile, trebuia să-şi încaseze chiria. Cît îi datora Sokolov? Uitase suma. Voia să-l mulţumească pe Finkelstein. Dacă ar fi vorbit cu Gold, fabricantul vodcii, acesta i-ar fi povestit fără îndoială tot o poveste cu morţi şi cu pierderi. Întreaga ţară era plină de asemenea poveşti. Fiecare avea oameni iubiţi omorîţi, bunuri de preţ dispărute, paradisuri pierdute.

Sokolov întredeschise buzele, dar i se păru că avea în gură în loc de scuipat un clei gros. Cu limba umflată, încerca să spună ceva, dar din gîtlejul lui ieşea doar un huruit. Cu mare greutate îşi ridică el capul, un bolovan din fier masiv, şi privi printre gene la silueta din fotoliu.

„Mîine", spuse Sokolov cu vocea grea, tremurătoare. „...mîine plătesc".

Epuizat, se lăsă să cadă. Spera ca Finkelstein să plece imediat. După cum se vedea, nu încuiase uşa. De îndată ce îşi va putea suporta durerea, îşi va controla avutul şi-l va plăti pe Finkelstein. Apoi se va pregăti pentru o nouă lansare. În universul lui mai zbura încă *Oktiabr*, care părăsise pămîntul, lăsîndu-l în plata Domnului. O aglomerare de molecule albastre-deschis, într-un ocean fără sfîrşit de negru-cosmic.

A auzit o voce:

„Saşa! Mă auzi? Saşa! Eşti bolnav?"

---

[1] Casă de rugăciuni, de studiu şi de adunare.

Trupul bolnav al lui Saşa se mişcă şi el îşi plecă auzul la vocea străină, dar cunoscută.

„Te-ai îmbătat atît de tare? Hei, *jidănaşule*, auzi tu ce-ţi spun? Trăieşti aici ca un mongol bătrîn, măi băiatule, e timpul să te trezeşti. *Jidănaşule*, ce zici, facem curăţenie în bordei?"

Sokolov începu să plîngă. Era uimit de cantitatea de lacrimi ce-i ieşea din ochi. Hohotea fără să scoată un sunet, pieptul i se zguduia şi el se ciupi de pulpă pentru a-şi dovedi că e treaz şi nu în drum spre o gaură neagră.

„Saşa! Hei, Saşa, ştiu că mă auzi. Eşti un actor prost, băiete, te-am văzut altădată jucînd şi mai bine."

Dar Sokolov nu putea răspunde. La regăsirea vocii, urlă ca un copil mic. Simţi mîna unui bărbat mîngîindu-i fruntea şi fu în stare să ia acea mînă şi să şi-o apese pe obrazul ud.

„Saşa, eu sînt", îl auzi pe Lev spunîndu-i.

Capitolul 2

CÂND Sokolov se ridică, Lev se lăsă în genunchi să-l ajute.

Sokolov rîdea printre lacrimi.

„Iartă-mi plînsul", zise. „Asta e o minune? Lev, asta e o minune?"

Lumina unui bec din stradă cădea pe obrajii netezi ai lui Lev. Un bărbat brunet ca Lev se rădea de două ori pe zi. Avea părul tăiat scurt şi purta o cămaşă de mătase, pantaloni dintr-un material scump şi mirosea a trabuc şi a after-shave. Mîinile lui îl ţineau pe Sokolov strîns de umeri. Fără el Sokolov nu s-ar fi putut ţine drept.

„Poate că este o minune. Poate că este inevitabilul", spuse Lev zîmbind.

Sokolov îşi şterse ochii de lacrimi şi respiră adînc. Se auzi un hîrîit tremurat în pieptul lui, ca şi cînd plămînii i-ar mai fi plîns încă, dar el zîmbi şi-şi puse o mînă pe ceafa lui Lev.

„Lev! Lev! Cum se poate una ca asta? Tu eşti, aşadar, spune-mi că tu eşti, că e *adevărat!*" Îl scutura pe Lev încoace şi-ncolo.

„Cine ar putea fi altul? Ăsta-i jocul sorţii, Saşa, faptul că noi sîntem aici, din nou împreună. Pentru un nou act al piesei."

„Lev", spuse Sokolov şi din nou lacrimile îi acoperiră obrajii. Dar îşi şterse ochii şi şi le înghiţi.

„Fir-ar să fie, Lev. Ani de zile m-am gîndit la tine. În fiecare zi a săptămînii. Şi-acum eşti aici!"

„Ne-am regăsit", spuse Lev. Îl bătea pe umeri.

Din nou Sokolov trase aer adînc în piept. Închise ochii. Dintr-o dată se simţi obosit. Şopti: „Cum de m-ai găsit, Lev?"

„Găsesc pe oricine. Dacă trebuie, îl găsesc şi pe diavol şi pe Dumnezeu."

Sokolov îl privi în ochi şi observă că şi el era tulburat.

„Am băut", spuse Sokolov cu gura dureroasă, formulînd rar, „am băut groaznic de mult. Dar asta se va termina. E o perioadă. N-am putut altfel. Dar se va termina."

„Sigur că se va termina. Vom face multe lucruri împreună, noi doi."

„Da, Lev? O pornim la lucru amîndoi? Sînt atîtea posibilităţi. Dar trebuie să cunoşti oamenii."

„Peste tot trebuie să cunoşti oamenii", spuse Lev.

Din nou Sokolov închise ochii. Era epuizat, ca şi cînd ar fi trecut prin punctul de criză al unei boli grave, şi-acum era la începutul convalescenţei. Simţi mîinile puternice ale prietenului lui. Era bucuros că acesta era aici. Era bucuros că-i fusese dat să trăiască un asemenea moment.

„N-a fost uşor", spuse el.

„Nu. Înţeleg asta, Saşka".

„S-au întîmplat cumplit de multe lucruri în ultimii ani."

Privi la faţa îngrijorată a lui Lev.

„Lev, tu, acum, aici!"

Îşi deschise braţele şi-l îmbrăţişă. Lev îl strînse la piept. After-shave-ul mirosea dulce. Se despărţiră, Lev îl privi hotărît şi spuse ceva ce nu accepta replică:

„Mergi cu mine. Am o cameră pentru musafiri. Mănînci, dormi, te refaci şi devii cel dinainte, înţelegi? Fără urmă de băutură, un somn normal."

„Nu mai vreau să beau."

Lev îşi băgă trabucul în gură şi-l ajută pe Sokolov să se ridice. Picioarele îi tremurau şi simţi că muşchii nu-şi reveniseră încă după paralizarea prin vodcă, dar cu ajutorul lui Lev el reuşi să se ridice. Simţi cum îi fugea sîngele din cap şi, ameţit, se agăţă de Lev.

„Par un moşneag", spuse Sokolov cu ochii închişi, clătinîndu-se. „Ciudat că te dezveţi atît de repede să stai în picioare. Trebuie să exersezi asta continuu."

„La fel e cu făcutul amorului."

„Da..."

„Vrei să iei ceva cu tine?"

Sokolov îşi pipăi buzunarul de la spate şi simţi umflătura portmoneului.

„Nu", spuse.

Se tîrî spre uşă. Lev îl sprijini de un braţ.

„Cum de m-ai găsit, Lev?"

„Am prieteni pe ici, pe colo". Trabucul i se mişca cînd vorbea.

„Unde pe *ici*, pe *colo*?"

„Am să-ţi povestesc."

Lev deschise uşa şi lampa de pe coridor îl izbi pe Sokolov în ochi. Şi-i închise.

„Locuieşti aici, în Israel?" întrebă el.

„Da."

„De mult?"

„De 2 ani."

„Şi înainte?"

„La New York."

„New York? Acolo ai plecat?"

„Da."

„Şi-ai părăsit New York-ul. De necrezut. E frumos?"

„Splendid."

Străbăteau coridorul pe care el îngenunchease în faţa lui Jossi cel Negru. Timpuri trecute. Ruşinea se va şterge cu vremea.

Lev spuse: „Am preferat totuşi să fiu aici."

„Tu? Dar eşti de fapt un evreu neautentic, la fel ca mine."

„Acum sînt unul adevărat, Saşa."

„Da? Eu nu mă pot obişnui aici."

„Eu, da. Sînt probabil mai evreu decît mi-am închipuit. Cînd am venit aici, am avut senzaţia că mă întorc acasă. Ţara făgăduită îmi aparţinea mai mult decît cea a tuturor posibilităţilor."

Pas cu pas, sprijinit de braţ, Sokolov a ajuns jos. Lev mergea pe jumătate întors spre el, cu trabucul între degete, atent ca un adult care-şi conduce pe stradă tatăl neputincios.

„În America aş fi găsit de lucru", spuse Sokolov.

„Acum ai să primeşti de lucru. Am un gen de agenţie. Putem să lucrăm acolo împreună, Saşa, crede-mă."

Lev purta haine scumpe. Era un om realizat.

„Ai avut întotdeauna mai mult curaj", spuse Sokolov, „eu sînt fricos, de fapt. Mi-e frică să nu pierd. De aceea sînt atît de sîrguincios."

„Îţi faci prea multe calcule", spuse Lev. „Eu nu sînt deloc circumspect."

„Niciodată?"

„Nu, în ceea ce priveşte psihicul meu. Psihicul meu este în subsidiar."

Îi ţinu uşa deschisă. Era o seară liniştită. Copiii se jucau pe stradă. Dintr-o dată, se minună de yemeniţii care locuiau pe ulicioara aceea dărăpănată. Aveau puterea să-şi ţină casele curate şi să-şi crească copiii.

În faţa casei stătea o maşină albă, americană. Lumina din stradă strălucea pe amortizoarele de crom. Un tip înalt, cu umeri puternici şi cu gîtul pătrat al unui *body builder* experimentat, s-a dat jos şi-a deschis portierele. Era îmbrăcat într-un trening gri.

„E maşina ta?" a întrebat Sokolov.

„Desigur."

„Şi omul ăsta e şoferul tău?"

„E un asistent de-al meu."

„Eşti bogat, Lev?"

„Da."

Lev făcu un gest şi bărbatul se grăbi spre Sokolov şi îl preluă. Şi acesta mirosea a after-shave. Deschise portiera din spate şi-l ajută pe Sokolov să se aşeze pe bancheta moale, acoperită cu catifea albastră. Mirosul de after-shave persista şi în maşină, plăcut şi calmant. Interiorul semăna cu cel al Zil-ului, limuzina sovietică a celor din vîrful piramidei. Îşi întinsese picioarele şi încă mai rămăsese ceva loc. Capul lui avea nevoie de un sprijin. Lev aruncă trabucul, punctul roşu zbură ca o muscă de foc prin aer, şi el se aşeză lîngă şofer, pe un fotoliu cu rezemătoare. În timp ce maşina pornea, se întoarse spre Sokolov şi-i zîmbi.

„Totul e bine, Saşa?"

„Visez."

„Poate. Sau poate nu. Sper să nu te mai trezeşti din visul ăsta."

Sokolov încuviinţă fără să ştie dacă Lev avea sau nu dreptate. Lev deschise un sertar larg la bordul maşinii şi

scoase un telefon. Butoanele arătau lumina verde. Fiecare cifră avea tonul ei special şi degetele lui Lev ticluiră o melodie. Lev dădu comandă să se pregătească masa şi să se aranjeze camera pentru musafiri. Vorbea în ivrit cursiv. După ce puse receptorul la loc, se întoarse din nou spre Sokolov.

„Vei avea o suită regească!"

„Ai un hotel?"

„Nu."

„Şi maşina asta ce marcă este?"

„Chevrolet Caprice."

„Caprice", a repetat Sokolov ca un şcolar uimit.

Treceau pe o stradă pe care Sokolov n-o recunoştea. Pe terase se mînca şi se bea din plin, o viaţă care pe el îl ignora complet. Pe stradă era aglomeraţie, ca şi cînd s-ar fi sărbătorit ceva. Spuse: „Sînt mulţi oameni pe străzi".

„Sfîrşitul postului", îl lămuri Lev.

Era deci sîmbătă. Astăzi a fost Ziua Marii Împăcări. Rătăcise prin Cosmos cinci zile. Cu cine se împăcase Sokolov? Cu Lev.

„E o minune", spuse Sokolov, „că ne-am întîlnit din nou de Yom Kippur."

„Într-o zi tot trebuia să ne întîlnim. Am crezut întotdeauna cu sfinţenie în asta."

„Da? Eu nu."

„În New York aveam o prietenă. Şi-a vizitat mama în Colorado. Eu a trebuit să merg la Los Angeles. Mergeam pe Sunset Strip spre un restaurant ca să iau masa de prînz şi văd că trece o maşină în care şedea Liza. Am început să strig şi să fac cu mîna. Şi ea s-a oprit. Voise, înainte de-a se întoarce la New York, să mai facă nişte cumpărături pe Beverly Hills. Eram deci amîndoi haihui. Asemenea lucruri mi se întîmplă. Ţie nu?"

„Nu. Niciodată."

„Eu cred în mîna destinului. Ştiu că-n genele noastre nu avem numai însemnele fizice, ci şi trăsături de caracter, şi acestea din urmă creează o anume biografie, nu crezi? Tot ceea ce se întîmplă e necesar, Saşa. Asta-i destinul." Lev rămase cu privirea aţintită înaintea lui, la clădirile întunecate ale oraşului străin.

„Un destin dumnezeiesc?"

„Nu cred într-un asemenea destin. Cred în suma pos bilităţilor."

„Eu nu gîndesc aşa", spuse Sokolov grav şi, în ciu oboselii, complet concentrat asupra discuţiei, „eu cred în exi tenţa haosului. În reguli care pot stăpîni haosul!"

„Ştiu asta", i-a răspuns Lev şi l-a privit peste umăr rîzîn

„Ai fost întotdeauna atît de tare, fiindcă voiai să p ordine în haos. Nu credeai într-o ordine naturală."

„Cred în legi. În fizică. În matematică. În chimie."

Discuţia îl răpunea, pentru fiecare cuvînt ducea o luptă.

„Şi totuşi, nu putem înţelege existenţa universul Înţelegem numai ceea ce poate fi înţeles cu capacitatea noast omenească de înţelegere."

„Sînt probabil mai mistic decît tine."

„Mistic?" a întrebat Sokolov.

„Cred într-o ordine metafizică, da. În faptele pe care facem. În capacitatea de gîndire."

Lev s-a întors spre el şi i-a zîmbit. „Eşti singurul om care pot vorbi despre asemenea lucruri. Ştii asta? Sîntem de minute împreună şi deja discutăm despre sens şi lipsa sens."

„Mi-ai lipsit", spuse Sokolov.

„Şi tu mie. Eşti obosit?"

„Da."

„Ţi-e foame?"

„Mi-e sete."

„Nu mai trebuie să bei alcool, Saşa."

„Băutura m-a salvat în ultima vreme."

„Prostii. Eu pot fără, deci trebuie să poţi şi tu."

„Tu eşti mai tare."

„Eu? Nu mă face să rîd", spuse Lev.

Sokolov fusese zile întregi fără cunoştinţă, rătăcind propria lui imaginaţie. Întîlnise multă dezordine, ca într-o ca în care nu se mai făcuse de cînd lumea curăţenie, dar apari lui Lev îi arăta drumul spre ceea ce nu era încă pierdut, sp ceea ce era neviermănos şi nu stîrnea păreri de rău şi ruşii Lev trăia. Ăsta era cel mai important lucru.

„Nu e bine cu mine, Lev."

„Nu."

„O să fie altfel. Îţi promit."

„Te cred, Saşa."

„Asta nu-i ţara mea. Nu cred că toţi evreii trebuie să trăiască aici."

„Atunci, de ce ai venit?"

„De ce crezi?" întrebă Sokolov.

„În locul tău şi eu aş fi plecat. Uniunea este o alcătuire monstruoasă şi numai monştrii pot s-o ţină intactă."

„Mama a murit."

„Cînd?" Lev se întoarse spre el cu o privire în care se oglindeau amintiri.

„În noiembrie, anul trecut."

„Îmi pare rău", spuse el.

„Şi mama ta?"

„Trăieşte încă."

„Nu vrea să vină aici?"

„Nu. Vrea să rămînă în Moscova. Un om atît de bătrîn nu trebuie transmutat."

Au tăcut. Maşina parcurgea stradă după stradă. Sokolov se simţea în siguranţă şi protejat. Putea acum să doarmă, fiindcă era obosit, nu pentru că voia să fugă, iar trupul lui alterat se destinse şi gîndurile i se destrămară într-un vacuum paşnic.

Sokolov se sperie cînd maşina se opri, cu o mică zgîlţîitură. Aţipise puţin. Dădu cu ochii de prietenul lui. Era deci în siguranţă.

„Am ajuns", spuse Lev.

Omul în trening deschise portiera şi îl ajută. Trebuia să se adune. Avea nevoie de timp ca să se refacă. Asta o spusese Lev şi acum şi-o spunea şi el sieşi. Lev îl ţinea strîns.

„Îl ajut eu", îi spuse omului în ivrit.

Cel în trening se grăbi înainte şi deschise o uşă de sticlă. Era o clădire dreptunghiulară, unul dintre multele blocuri pleşuve din Tel Aviv, dar mai înalt şi îmbrăcat în marmură strălucitoare. Holul era în faianţă neagră, într-un colţ şiroia o fîntînă arteziană şi, lîngă lift, stătea un portar la o masă. S-a ridicat cînd l-a văzut pe Lev.

„Bună seara, domnule Leşava."

Portarul a apăsat pe butonul liftului. Şi acest om purta pe trupul lui muşchiulos un costum de trening. Identic cu cel al şoferului.

S-au urcat în lift. În jur, oglinzi. În care Sokolov s privit, văzîndu-se alături de Lev. Arăta ca un om terminat, ca nu putea să se ţină pe picioare. Înfăţişarea bronzată a lui L nu lăsa loc nici unui dubiu asupra a ceea ce el era: un o bogat, sigur de sine. Şi-au zîmbit unul altuia în oglindă. Lev apăsat la 8.

„Arăt rău", spuse Sokolov.

„Să dormi bine cîteva nopţi. Să mănînci, să faci mişcai După o săptămînă o să arăţi ca mai-nainte."

„Crezi asta?"

„Ai lucruri pe care mai vrei să ţi le iei de-acolo?"

„De ce?"

„Nu te mai întorci. Îţi căutăm altceva."

„Nu pot să plătesc altceva, Lev."

„Nu-ţi face griji."

„Ba îmi fac."

„Promite-mi că n-o să începi discuţia despre mănuşi acelea. Nici un cuvînt despre tîmpitele alea de mănuşi."

Rîsul îi producea dureri, Sokolov simţea junghiuri în st mac şi în intestine. Lev îl bătu pe umăr cu prietenie.

„Vreau să muncesc pentru asta", spuse Sokolov.

„Eşti angajat acum."

„Ca ce?"

„Consultant."

„Al cui?"

„Al meu."

Uşile liftului alunecară în lături şi holul se lăsă văzut. I un parchet strălucitor era întins un covor persan. Uşile er deja deschise.

„Am ajuns."

„Care apartament?"

„Toate, aici. Tot etajul."

O femeie bătrînă veni în întîmpinarea lor. O evrei sefardă micuţă.

„Mîncarea e gata, domnule Leşava. Am pus masa pent două persoane."

„Domnul este oaspetele nostru, dar, din păcate, eu trebu să plec. Rămîne aici pentru cîteva zile."

„Vreţi întîi să vă împrospătaţi, domnule?"

„Da, cu plăcere."

„Trebuie să mă scuzi, Saşa."

„Lipseşti mult?"

„Nu. Dar du-te liniştit la culcare, dacă eu nu m-am întors încă."

Saşa l-a îmbrăţişat.

„Prieteni pentru eternitate", spuse Lev. Se urcă din nou în lift.

„Sprijiniţi-vă de mine, domnule", spuse femeia. Sokolov străbătu cu ea coridorul. Întrebă:

„Aveţi cumva nişte apă?"

„În camera dumneavoastră, domnule."

Picioarele i se scufundau în covorul alb şi gros şi el trecu prin dreptul cîtorva uşi deschise. Pe pereţii holului atîrnau pînze abstracte în rame simple, luminate de becuri ascunse în zid. La capătul coridorului intră într-o cameră cu un pat în care ar fi încăput să doarmă şase persoane. Mirosea a flori şi a săpun. Pe o cuvertură neagră erau aşezate perne roşii, de satin. Veioze înalte, pe noptiere lăcuite. Dar luxul camerei pălea în faţa vederii pe care o oferea fereastra mare cît un perete. La picioarele lui se întindea Tel Aviv-ul, miile de lumini strălucind sub cerul negru.

„Aceasta este camera dumneavoastră", spuse ea. „Dincolo este camera dumneavoastră de baie."

Dintr-un frigider zidit în perete luă o sticlă de plastic Evian şi îi umplu un pahar. Apa i se scurse pe la colţurile gurii pe bărbie. Îi întinse paharul gol:

„Încă puţină, vă rog". Bău şi-al doilea pahar, dintr-o înghiţitură.

„Eu sînt în bucătărie", spuse femeia, în timp ce trăgea după ea uşa.

„Vă mulţumesc."

Cînd se aşeză, se scufundă într-o plapumă de puf. Se simţea epuizat. Oboseala pe care o simţea o avea în el de la naştere şi se acumulase timp de 43 de ani. Trebuia să se întindă, măcar un minut, înainte de-a face o baie. Închise ochii.

Capitolul 3

CÎND s-a trezit, stătea întins în aceeaşi poziţie, de-a latul patului, cu picioarele atîrnînd; simţea un gust de noroi în gură.

Se vede că cineva stinsese luminile, deoarece camera era cufundată în întuneric. Şi-a întors capul şi a văzut acoperişurile oraşului puternic iluminat. Nici un acoperiş de ţiglă, nici un turn, nici o mansardă; doar o suprafaţă întinsă, cu containere pentru apă şi dispozitive de încălzire solară, terase suspendate, o pădure de antene. Un deşteptător digital stătea pe comoda largă de alături de pat. Două şi jumătate dimineaţa. Contururile elegante a două lămpi cu abajur la colţurile dulapului, în mijloc o balanţă, pe perete, deasupra, două rame cu imagini care, în întuneric, nu puteau fi descifrate, deasupra, în plafon, o duzină de beculeţe.

Cîtă vreme, în Tomsk, Sokolov îşi amorţise creierii şi-şi împărţise patul cu o femeie pe care n-o iubea, Lev părăsise, sub o formă sau alta, ţara şi făcuse avere la New York. Principiile îl ţinuseră pe el pe loc şi decăzuse sub lovitura absurdă a sorţii. Lev avusese mai multă vitalitate. Tot ceea ce i se întîmplase se transformase în combustibil. Sokolov, din contră, optase pentru sinuciderea pe termen lung. Totul trebuia să devină acum altfel. Se ridică încovoiat, se ţinu de dulap şi se tîrî spre uşa de la baie.

Pipăi faianţa albă în căutarea comutatorului şi descoperi un buton care la o uşoară atingere aprinse becurile. O explozie de lumini. Îşi strînse pleoapele şi se ţinu de canatul uşii. O sală faianţată în alb, oglinzi de mărimea unui om, o podea din gresie neagră şi preşuri de baie negre. Cada rotundă era într-un colţ, în spatele unei înălţimi. Trei trepte urcau spre ea. Două chiuvete erau îngropate într-un separeu de marmură neagră,

robinete strălucitoare, prosoape albe de toate mărimile atîrnau pe suporturi nichelate. El s-a sprijinit de o chiuvetă, apoi de un suport şi a ajuns pînă la cadă. Nu avea robinete, ci un gen de mîner. A durat ceva timp pînă cînd, aplecat deasupra lui, a înţeles cum funcţionează. În timp ce cada se umplea, el se dezbrăcă. În oglinzi, se uită la sine. Avea ochii roşii, dinţii murdari şi pielea verzuie a unui alcoolic vagabond. Era slab, străveziu. Dar, ciudat, cu toate astea, păstra pe figură o uimire copilărească. Minunîndu-se, se uită la cada rotundă, curios cum funcţionau cele cinci orificii din peretele căzii.

Călcă pe gresii nesigur, căutînd undeva un punct de sprijin şi se lăsă în cada rotundă. Tămăduitoare, apa caldă îi acoperi trupul. Se sprijini cu spatele de perete, apa îi ajunse pînă la bărbie, iar picioarele îi erau în apă şi ele în toată lungimea. În această apă se va lepăda de trecutul lui, se gîndi, şi va putea să facă un nou început. Era un gînd pe care ani de zile îl evitase, speriat de autoînşelare, speriat de deziluzii. Dar totul acum era adevărat. El se lăfăia în camera de baie a lui Lev, mîine vor face planuri şi, dacă va avea bani şi va putea să-şi cumpere un costum, o va invita pe Tania să iasă undeva. O voce metalică răsună în încăpere:

„Domnule Sokolov, vreţi să mîncaţi acum ceva?"

În perete, în spatele robinetului, descoperi un releu metalic care acoperea un interfon. Sub el, două butoane: *volume* şi *talk*. Apăsă pe cel de-al doilea.

„Da, mulţumesc. Nu cumva v-am trezit?" întrebă el.

„Nu, nu, v-am aşteptat. Aveţi un halat de baie, şi în sertarul de sus al dulapului din dormitor găsiţi lenjerie."

„Vă mulţumesc. Sînteţi foarte drăguţă, doamnă."

„Spuneţi-mi Channah."

„Mulţumesc, Channah. Domnul Leşava este acasă?"

„Mai întîrzie, cred."

„Vă mulţumesc."

Pierduse totul şi-n acelaşi timp totul se redeschisese în faţa lui. În timp ce luă apă în pumni şi şi-o turnă pe cap, îşi spuse uimit: „Pot să iau totul de la început. Mai pot încă să iau totul de la început."

Se uită la ceas. Opt şi jumătate. Pe un cearceaf, care mirosea a rufărie de bumbac proaspăt spălată, se vîrî gol sub cuvertura moale ca un strat de vată.

Avea dureri de cap, dar junghiul era de altă natură decît cel cu care era el obişnuit. Era durerea care apărea după vise adînci. În decursul dimineţii durerea însă va dispărea, lăsînd locul noilor lui preocupări. Prima zi, într-o nouă viaţă.

Se uită afară. Miile de lumini de pe terasele de pe acoperişuri şi becurile din spatele ferestrelor apartamentelor tremurau pe cerul negru-cerneliu. Era încă întuneric, deşi era opt şi jumătate. Dintr-o dată îşi dădu seama că e seară. Nu dormise de la ora trei noaptea pînă la opt şi jumătate dimineaţa, ci pînă seara următoare, în jur de 17 ore. Dădu cuvertura la o parte şi se ridică încetişor, încercînd să-şi stăpînească ameţeala. Din nou făcu o baie, se bărbieri cu săpun şi cu lama şi făcu uz de rufăria nouă pe care o găsi într-unul dintre sertare (un maiou şi un chilot marca Schiesser). Apoi îşi puse pe el halatul de baie gros, în carouri, şi se simţi mai puternic, nemaiavînd nevoie de sprijin, chiar dacă îi mai venea greu să stea pe picioare şi să meargă. Lîngă uşă găsi o pereche de papuci şi îşi afundă picioarele în pielea lor moale.

Nu era nimeni pe coridor, dar auzi de undeva muzică. Coridorul ducea în holul central la lift. Printr-o uşă deschisă răsuna muzică simfonică. Începutul Suitei nr. 3 în re major, de Bach. Urmă sunetul muzicii şi ajunse într-o cameră de mărimea unei săli de teatru. La fel ca-n camera lui Sokolov, era şi aici un întreg perete de sticlă, oferind vedere spre oraş, dar dintr-un alt unghi: în spatele blocurilor luminate ale marilor hoteluri înşirate pe plajă, se vedea o mare de un albastru întunecat. Covoare persane acopereau parchetul în solzi de peşte. Numără trei colţuri în care erau fotolii şi banchete, dulăpioare, picturi şi, lîngă peretele din spate, un secreter vechi din lemn brun-deschis, cu picioare ondulate.

„Domnul Sokolov?"

Se întoarse. Îngrijitoarea casei stătea în dreptul uşii.

„Doriţi să mîncaţi ceva?"

„Da. Mulţumesc."

„Aţi dormit mult."

„O veşnicie, Channah. Domnul Leşava este acasă?"

„A trebuit să plece într-o călătorie. În Europa. Vă va suna astă-seară."

Sokolov mîncă în camera lui, uitîndu-se pe deasupra mesei la oraş şi forţînd demonii din memoria lui să se retragă. De cum se aşeză pe pat, căzu din nou în somn.

În ziua următoare, la ora 8 dimineaţa, se plimbă pe malul mării, simţindu-se mai întărit, pas cu pas. Pe plajă se aflau mii de bătrîni sub soarele blînd al dimineţii. În depărtare vedea portul Jaffa, pe deasupra capului îi zburau elicoptere ale armatei de patrulare, printre degetele de la picioare i se strecurau firele reci de nisip.

Cînd, la prînz, citea pe pat ştirile din ziare despre creşterea tensiunii în Kuweit, Channah îi aduse un telefon portativ.

„Saşa!" a auzit, „dormi?"

„Stau şi moţăi."

„Cum merge?"

„Mai bine. Mult mai bine."

„Să nu mai bei, Saşka."

„Ştiu."

„E greu?"

„Groaznic", recunoscu Sokolov. „Cînd te întorci?"

„Peste cîteva zile. Atunci ieşim să mîncăm împreună şi am să-ţi fac o propunere."

„Dorm în nesimţire."

„Nimic nu-i mai bun ca somnul."

„Unde eşti?"

„În Zürich. Odihneşte-te, Saşa. Pune o lespede pe trecut. De-acum încolo viaţa merită din nou să fie trăită."

Trei zile mai tîrziu, mîncau într-un restaurant, la hotelul Carlton. Unui chelner care i se adresa lui Lev cu „dr. Leşava" i-au comandat whisky şi suc de portocale. Damascuri, porţelanuri, argint. Lev purta o bluză neagră de polo, un pantalon larg verde-stins, pantofi uşori negri, un ceas de aur la o încheietură şi o brăţară la cealaltă.

Jossi cel Negru purta şi el mult aur, dar bijuteriile lui Lev erau mai mici şi mai de bun-gust. Avea părul grizonant, încărunţirea i se vedea la tîmple, aşa cum observa acum Sokolov, dar aceasta îi sublinia şi mai mult maturizarea pe

care o emana. Sokolov purta o cămașă și o pereche de blugi pe care le găsise într-o cameră separată, cu umerașe pline de costume și rafturi cu duzini de cămăși. El comandă feluri de mîncare pe care nu le mai mîncase niciodată și povesti despre apartamentul lui din Herzlia, despre cererea de serviciu la Ciomiakov, despre Jossi cel Negru. Cînd Lev l-a întrebat ce mai face Nataşa, a constatat că de la plecarea lui din Kaliningrad nu mai auzise această întrebare. Undeva, pe pămînt, exista un copil pe care îl făcuse el, o fetiță frumoasă cu părul castaniu și ochi inteligenți, care încă de la 4 ani putea citi *Literaturnaia gazeta*, dar el o părăsise și asta devenea mai puțin dureros, dacă evita orice gînd îndreptat spre ea.

„Bine! Bine!" răspunse el.

„Nu știi, așa-i? Nu le-ai mai dat de mult nici o veste."

„Nu."

„De cînd ești aici."

„N-am putut." Sokolov goli paharul. Suc. Suc de portocale proaspăt, cu fructe. Simți un sîmbure între dinți și-l scuipă în palmă.

„Ai ceva împotrivă dacă fumez?" întrebă Lev.

„Fumează, desigur. De ce întrebi?"

„Sînt unii oameni în Vest care nu-ți permit."

Îl chemă pe chelner.

„Credeam că aici totul e permis."

„Nu și să fumezi."

Lev îi ceru omului o cutie cu trabucuri. Acesta se depărtă în grabă.

„Ce s-a întîmplat între tine și Irina?"

„N-a putut trăi cu un ratat." Sokolov se mai simțea și-acum lovit de Irina și de Lev. Într-o zi îi va spune lămurit că știe despre Irina și despre el totul și că mărturisirea ei a grăbit destrămarea căsătoriei lor. Dar acest moment nu venise încă. Mai tîrziu.

„Asta nu cred. Te iubea."

„Da. Am avut o vreme nevoie unul de altul."

„N-a vrut să meargă cu tine la Tomsk?"

„Nu. Eu am fost nevoit. Nu puteam merge nicăieri în altă parte și ea a hotărît să plece la părinții ei la Leningrad."

Chelnerul deschise o cutie în care se aflau fel de fel de trabucuri și i-o întinse lui Lev, astfel încît acesta să-și poată

alege. Îşi luă o havană mare. Omul făcu o plecăciune şi se retrase.

„Îmi plac mai mult cele olandeze."

Lev scăpără un chibrit şi-şi aprinse tacticos trabucul. Trase adînc, producînd chiar o mică flacără. Cînd trabucul se aprinse astfel încît el să se poată declara mulţumit, întrebă:

„Cînd ai vorbit cu ea ultima dată?"

„Înainte de-a pleca. E recăsătorită."

„Nu mai este."

„Nu mai este?"

„S-au despărţit."

Sokolov îl fixă pe Lev în ochii întunecaţi, care păreau interesaţi numai de trabucul pe care-l ţinea între degetul arătător şi mijlociu, de parcă l-ar fi legănat.

„Ai vorbit cu ea?"

„Am sunat-o, da. Voiam să ştiu unde eşti."

„Cum ai găsit-o?"

„Prin unul şi prin altul."

„Nu poţi fi mai precis?

„Are asta vreo importanţă?" Dintr-o dată, Lev vorbea acum ca mai înainte, la şcoală.

„Nu, bineînţeles că nu. Deci, ai vorbit cu ea."

„Era cel mai rapid mijloc de-a afla unde te găseşti."

„Erau oameni în Kaliningrad care ştiau c-am fost trimis la Tomsk. Şi mama ta ştia asta."

„Mama nu ştia nimic."

„Am vorbit eu cu ea, atunci, imediat după. Te-am căutat. Nu mi-a reuşit."

„Am vorbit cu o prietenă de-a Irinei din Kaliningrad. Mai aveam numărul ei de telefon de-atunci."

„Şi?" Sokolov îl privea tensionat. Lev şedea calm în scaun, ţeapăn de emoţie.

„Irina a ridicat, i-am spus cine sînt, a tăcut o vreme."

„Da...?"

„Mi-a povestit că e greu acolo. Că magazinele sînt goale, preţurile scumpe şi că ar vrea să plece."

„Unde?"

„În America."

„Nu primeşte viză."

„Asta i-am spus şi eu. M-a întrebat dacă am vorbit cu tine şi i-am spus că ăsta era motivul pentru care o sunam: unde e Saşa? În Israel, deci la mine, evreii s-au întors în patria strămoşilor lor."

„Cum părea ea, Lev? Şi Nataşa?"

„Spunea că îi merge bine. Are acuşi zece ani, e cea mai bună din clasă şi străluceşte la aritmetică."

„Vreau să beau ceva, Lev."

„Suc. Numai suc."

„Vodcă."

„Absolut deloc."

„Am acum nevoie, omule!" Ridicase glasul şi observă că oamenii se întorceau spre ei. „Un pahar, Lev, numai un pahar."

„Dă-i drumul. Dar fără mine."

Lev îşi împinse scaunul şi se ridică. Sokolov i se agăţă de braţ şi-l trase înapoi.

„N-am să beau. M-am lăsat. Ai dreptate."

Lev se reaşeză la masă. Nu dădea dovadă c-ar fi fost mişcat. Chelnerul apăru ca din pământ.

„Domnul doreşte ceva?"

„Încă un pahar de suc de portocale", spuse Lev, arătînd spre Saşa „şi pentru mine un pahar de vodcă. Rece ca gheaţa. Fără cuburi înăuntru."

Fără să-i arunce nici o privire, îşi roti ochii prin restaurant.

„Vrei să mă testezi?" întrebă Sokolov.

„Da."

„M-am lăsat, dacă asta îţi face plăcere."

„Să vedem."

„Ăsta e modul tău de-a reabilita prietenia?" Era o întrebare absurdă, nedreaptă.

„De preferinţă folosesc alte modalităţi", răspunse Lev, rece.

„Nu beau. Punct."

„Bine." Lev îl privi din nou. „Vorbeam despre nevasta şi fata ta."

Sokolov încuviinţă ruşinat.

„A fost greu, dar acum s-a depăşit greul", îl auzi pe Lev spunînd.

„O să mai dureze un timp pînă să revin la cel dinainte." O spuse fără ton fals. Nu trebuia să se lase înşelat de extazul de moment, de eliberarea prin Lev.

„Ai timp. Dacă ai nevoie de ajutor din partea altora, mă ocup eu de asta."

„Vrei să spui de un psihiatru?"

„De exemplu."

„Nu cred. Poate de un doctor obişnuit. Aş vrea să fac nişte analize."

„Te trimit la doctorul meu."

„Perfect."

„Irina şi Nataşa", repetă Lev.

„Deci e divorţată. Ce mai spunea?"

„Nu le merge prea bine."

„Suferă de foame?"

„Nu. Dar ar fi mai bine dacă ar pleca."

„Unde?"

„Aici."

„Aici? Ce să facă Irina aici? Să mături străzile? Sînt pe-aici mii care să facă ce-ar putea ea să facă. Şi, pe deasupra, nici nu e evreică."

„Trimite-i bani. Cu un dolar poţi cumpăra acolo multe de la ţărani, în piaţă."

„N-am bani."

„Acum ai."

„Spune-mi, cum vine asta?"

„Eşti angajat la mine."

„Ce afaceri ai tu?"

„Ex- şi import. Societate de comerţ. Bunuri imobiliare. Antreprenor mă numesc."

„Cum ai început una ca asta?"

„În New York."

„Nebunie curată."

Sokolov îl privea minunîndu-se. Lev putea face orice şi-ar fi propus.

„Cum ai plecat?"

„M-au lăsat să plec."

„Cît te-au ţinut închis?"

„Zece săptămîni."

A spus-o ca şi cînd n-ar fi fost vorba despre el.

„Te-au... ți-a fost greu?"

„Nu m-au atins. Am stat închis într-o cameră pe o moșie, foarte confortabil, centru de detenție pentru mărimi care s-au întins mai mult decît le ajungea plapuma. Zile și zile interogat de Kirov. Pe baza celor pe care le aflase m-ar fi putut trimite într-un lagăr de muncă, ar fi putut face orice, dar, în cele din urmă, m-au lăsat să plec."

„Ai fost lăsat să pleci în Vest?"

„Nu."

Li s-a servit antreul, o salată cu ciuperci, nuci și struguri. Lev a mai tras un fum din trabuc. Sokolov a așteptat pînă acesta a pus mîna pe tăcîmuri.

Lev a spus:

„Am crezut că m-ai trădat."

Sokolov a luat paharul cel nou de suc și a băut, uitîndu-se la vodca lui Lev. Portocale proaspete. Era condamnat să bea sucuri de fructe. Va deveni atît de sănătos ca tinerii israelieni care străbat Tel Aviv-ul, soldați tineri cu trupurile fără grăsime și dinții strălucitori.

„Îmi pare rău."

„Kirov știa lucruri pe care nu *putea* să le știe, Sașa."

„Nu trebuia să se-ntîmple", șopti Sokolov.

„În ziua aceea, de la locuința de vară a KGB-ului, am vorbit noi ceva, nu-i așa?"

„Da."

„Ce s-a întîmplat după aceea?"

De ani de zile era Sokolov divorțat de ea și totuși n-o putea renega pe Irina. Cu atît mai puțin voia să-l ocolească pe Lev și să-i ascundă adevărul, dar dacă pentru asta ar fi trebuit s-o acuze pe Irina, atunci era mai bine să-și țină gura. Sau să ia vina asupra lui.

Repetă gestul lui Lev. Chelnerul se apropie în grabă.

„Încă unul." Și îi dădu paharul gol.

„Sînteți mulțumit, domnule Leșava?"

Îngrijorat, omul se uită la farfuriile neatinse, cu salate scumpe și ciuperci rare.

„Totul e bine", spuse Lev.

Omul își dădu seama că prezența lui e inoportună și se retrase.

„Kirov m-a prins în clește", șopti Sokolov.

„Cum s-a putut?"

„Ştia că Malţev se bătuse. Şi tu te-ai anunţat la lucru bolnav în ziua aceea. A făcut legătura. Sau, poate, a auzit-o de la doctorul care trebuia să vină la tine atunci."

Lev a scuturat din cap şi şi-a lăsat trabucul în scrumieră.

„Asta nu se poate."

„Kirov m-a confruntat cu ceea ce ştia. Poate că era o provocare. Părea atît de sigur de sine. Nu ştiam că băieţii sînt atît de buni. Deştepţi, iuţi, pătrunzători. Lăsa impresia că ştie tot. Am avut senzaţia că nu mai aveam nici o ieşire. De ce crezi că n-ar fi putut fi doctorul?"

„Fiindcă despre doctor era vorba."

„Spuneai atunci că era vorba de o femeie."

„Nevasta lui Malţev."

„Ea este doctorul?"

„Ea a venit să-mi facă injecţii. Kirov a avut o altă sursă. Nu pe ea."

„Ţi-am spus deja: Kirov m-a confruntat cu un lucru ştiut. N-am confirmat şi n-am infirmat. Am încercat să-i scot din cap că ai fost cauza... problemelor."

„Dar dacă n-ai fost tu, Saşa", Lev se aplecă spre Sokolov „atunci cine?" Ochii lui îl fixau cu suspiciune.

„Uită-te la mine, Liovka. Am cîştigat eu ceva? Am devenit prin asta mai bun? Crezi că te-am trădat ca să-mi salvez pielea? Aş fi vrut să schimb cu tine, Liovka. Fiindcă eu n-am stat zece săptămîni, am stat *cinci ani*!"

Lev căută pe figura lui Sokolov urma unui neadevăr, dar Sokolov nu disimula. Pînă în urmă cu cîteva zile trăise în exil. Lev a clipit şi privirea i-a devenit ceva mai blîndă.

„S-a isprăvit, Saşa! Să punem capăt amintirilor. Am fost foarte singur atunci. Acum s-a terminat, crede-mă, aşa cum stai în faţa mea, acum e altceva, e din nou ca mai înainte, înainte de tot necazul." A făcut un semn spre masă:

„Hai să mîncăm, bine?"

Au mîncat cîteva minute în tăcere. Sokolov îşi propuse ca odată să-i spună adevărul despre sursa lui Kirov. Dar nu acum, nu în momentul în care el putea para atacul lui Lev cu scuza că Kirov fusese informat nu de el, ci de Irina. O să i-o poată povesti cînd aceasta nu va mai avea nici o importanţă, cînd între ei acest lucru va fi lipsit de orice semnificaţie şi va servi

doar pentru a putea concluziona perfect, respectînd în acelaşi timp realitatea. El l-a trădat atunci probabil pe Lev nu într-un sens tehnic, ci într-unul emoţional. Sokolov a avut încredere în Irina şi prin asta Kirov a dobîndit un ascendent asupra lui. Şi ea avea propriile ei raţiuni să-l condamne pe Lev. Lev era un bărbat atrăgător, strălucind de putere şi intelect, un şarmeur care putea cuceri orice femeie pe care-şi punea ochii. Fără ranchiună, el acceptase caracterul lui Lev. Forţa de cuceritor pe care o avea Lev îi era străină lui Sokolov. El avusese vreme îndelungată o prietenă. Lev aduna toate trofeele.

„Ştii cazul piloţilor de pe Jabs, în război? Dacă doborau un duşman, făceau un semn pe avion. Pe al meu nu mai e nici un loc liber", declarase Lev odată.

Nu fusese megalomanie. Iar cînd Irina îi mărturisise că s-a culcat cu Lev, o presimţire care avea să-l neliniştească pe el încă de la începutul căsătoriei, nu putuse să i-o reproşeze lui Lev. Aşa era el. Şi Irina ştia că Lev va face uz de un moment de slăbiciune. Nu era vorba atît despre ea însăşi, era vorba despre un ritual. Sokolov accepta nemărginitul libido al lui Lev, dar nu se putea împăca cu disponibilitatea Irinei, chiar dacă asta se întîmplase o singură dată şi nici nu dădea impresia că ea şi-ar mai fi dorit-o, ba, din contră. Ea voise în final, cu toată convingerea, să desfacă căsătoria şi să renunţe la regulile traiului lor în comun. De ce? Se referea la fantezii erotice, la vise cu ochii deschişi, la nevoia de-a mai călca cu stîngul din cînd în cînd. Sokolov era sever în acea vreme. În fiecare zi ordinea trebuia din nou reinstalată. Se lupta cu putere împotriva haosului.

Mînca mai repede decît Lev, ca şi cînd s-ar fi aflat singur în Tomsk, aplecat deasupra farfuriei, dar stomacul lui îi dădea semne că trebuie să se stăpînească. Lăsă jos tăcîmurile.

„Femeia aceea", întrebă, „merita?"

„Ce să merite?"

„Bătaia."

„Da."

Siguranţă. Convingere. Lev avea tot ceea ce îi lipsea lui Sokolov.

„Povesteşte."

Lev luă şerveţelul din suport şi-şi şterse gura.

„N-am mai povestit asta niciodată."

„Probabil c-a venit timpul", insistă Sokolov.

Lev ridică din umeri. Luă trabucul din scrumieră și deschise cu degetul arătător cutia de chibrituri. *Säkerhets-Tändstickor*, citi Sokolov.

„Am întîlnit-o în casa lui Malțev. El m-a invitat."

Trabucul dansa cu cuvintele lui. Scoase chibritul care sfîrîi aprinzîndu-se și-și fixă privirea asupra flăcării, în timp ce povestea mai departe.

„Auzisem de Olga. Părea a fi o frumusețe izbitoare, o șahistă genială, un neurolog formidabil. Am vrut să o văd de-aproape. Am vrut să știu... ei, e limpede."

Chibritul arsese pe jumătate. El scoase un altul și-și aprinse trabucul. Trase adînc fumul în piept.

„Mama ei venea din Kazahstan, tatăl ei din Lituania. Era deci jumătate asiatică și asta se vedea în ochii ei, în culoarea pielii, însă era înaltă și puternică."

Fumul i se ridica printre cuvinte.

„M-am îndrăgostit. Îndrăgostit! Eu! Nu fusesem niciodată îndrăgostit. Voiam să fac curte și să mă culc cu femeile și voiam ca ele toate să țină la mine. Olga era altfel. N-a trebuit să încerc nimic. Nici nu se putea, fiindcă nu știam să mă apropii de o femeie de care eram îndrăgostit. Sigur că voiam să mă culc cu ea, dar simțeam altfel. Era de neevitat. Sînt convins de asta. Malțev mi-a făcut cunoștință cu ea și eu am știut că din acel moment..."

A scuturat scrumul trabucului și și-a fixat privirea în scrumieră, ca și cînd s-ar fi aflat acolo ceva ascuns, un lucru pe care el încerca să-l regăsească.

„Acel moment avea să-mi marcheze viața. Și ei. Am văzut asta. Am știut asta. Malțev era de față cînd noi ne priveam unul pe altul și universul se năștea din nou."

Relativă, printr-un zîmbet, greutatea vorbelor lui.

„...dar el nu vedea nimic, el avea altele în minte, un zbor în spațiu și, din acel moment, am evitat-o. M-a adus într-o totală confuzie. Am avut senzația că mă are în stăpînirea ei. Olga a venit la *mine*! Ea *m-a* ispitit. Trei luni a venit din cînd în cînd, la mine. Era greu. Eram mult plecat, eram ocupat. Și ea la fel. Malțev a prins de veste. Și asta era de neevitat. M-a așteptat într-o zi și ne-am bătut ca niște sălbatici."

„Unde e ea acum?"

„Am avut un apartament în New York, în Upper East-Side. A sărit de pe acoperiş. De la etajul al patruzecilea. A durat aproape cinci secunde."

Un chelner s-a apropiat şi, la întrebarea lui dacă e gata, Lev a încuviinţat. Farfuriile au fost ridicate, pe masă a rămas doar paharul cu vodcă.

Sokolov şi-a pus coatele pe faţa de masă din damasc şi s-a aplecat spre Lev. Dar Lev i-a luat-o înainte. A spus:

„Acum vrei, desigur, să ştii de ce."

Sokolov a încuviinţat. A repetat întrebarea:

„De ce?"

Lev n-a răspuns, dar a mai întrebat o dată:

„De ce?"

Sokolov tăcea. Lev îşi privea atent trabucul.

„Munceam mult acolo. Am cîştigat mulţi bani. Foarte mulţi. După care am venit aici. Fac şi-acum afaceri bune. Şi uite c-ai apărut tu."

„Cum m-ai găsit?" întrebă Sokolov.

„Maică-mea a început să-mi spună ceva despre tine."

„Maică-ta? Deci, totuşi. Despre mine?"

„A devenit senilă. Am sunat-o. Nu credea că sînt în Israel. A întrebat de tine, care dintre noi doi are cele mai bune note."

Au rîs cu lacrimi. Sokolov şi-a amintit jurămîntul de la Bazinul Moscova şi legămîntul de-atunci redeveni actual.

„Cum ai plecat?"

„Graţie unui unchi de-al meu, din Tbilisi. Frate de-al lui tata. Familie numeroasă. Cu trafic de influenţă. Nu tot ce fac e legal, dar asta e valabil şi pentru partid, pentru KGB, pentru miliţie. Cu bani poţi cumpăra orice în Uniune, chiar şi o nouă identitate. Am descoperit că am un văr îndepărtat care poate dovedi iudaismul meu, am avut un alt văr îndepărtat care putea face paşapoartele şi, din nou, un alt văr îndepărtat care mi-a obţinut viza pentru Israel şi aşa, în ianuarie 1986, am putut să plec la Viena. Cu Olga. Şi ea devenise dintr-o dată evreică, chiar dacă oricine vedea că este urmaşa directă a lui Gingis Han. Aveam viza pentru Israel, dar eu am familie şi în New York. Ei ne promiseseră că ne vor întreţine, şi astfel am traversat oceanul.

„Cum ai cîştigat banii?"

„Crezi că nivelul meu de viață poate fi menținut printr-un cîștig legal?"

Sokolov crezu la început că nu înțelege. Îl privi fix, așteptînd continuarea care nu mai venea.

Lev zîmbi:

„Ai auzit bine."

Vorbea mai încet și-și rotea acum privirea iscoditoare prin restaurant.

„Ce vrei să spui?"

„Familia mea", spuse Lev cu ochi ironici, conștient de efectul spuselor lui, „familia mea georgiană este un soi de clan de mafioți".

„Nu cred."

„E mai bine să nu crezi. Fiindcă acum lucrezi pentru ei."

„Eu?"

„Lucrezi pentru mine. Deci și pentru ei."

„Dar nu așa ceva", răspunse Sokolov zăpăcit.

„Totul e legal."

„Atunci nu-i vorba de mafie."

„Cine dovedește că tot ce face mafia e ilegal? Eu, în mare măsură, fac afaceri legale."

„În mare măsură?"

„90%"

Nu credea nici acum ce-i povestea Lev.

„Încă o dată: cum cîștigi banii?"

„Mafia", răspunse Lev.

Sokolov a clătinat din cap.

„Nu."

„Un exemplu: Familia mea drăguță din Tbilisi stăpînește aeroportul. Ei sînt adevăratul control vamal. Nu iese nici un șoarece din țară fără ca ei să fie înștiințați, fără aprobarea lor. Ei stăpînesc liniile de contrabandă dintre Georgia și America."

„Droguri?" Sokolov intrase în joc.

„Asta nu știu."

„Ce vrei de fapt să cred eu, Lev?"

„Îți explic cum stă furca în carul cu fîn. Asta voiai, nu? I-am cunoscut cînd am fost în Tbilisi. Puteau să mă ajute, *voiau* să mă ajute, fără nici o răsplată, dar mi-au propus un lucru pe care *nu l-am putut evita*. În New York am lucrat pentru ei. Aveau nevoie de cineva fără cazier. Care să se fi

refugiat din Uniunea Sovietică. Unul care suferise ca *evreu* şi se refugiase din cauza comunismului. La începutul lui '86. Gorby trebuia încă să dovedească de ce este în stare."

„ Şi ce trebuia să faci?"

„Să cumpăr bunuri imobiliare. Să cumpăr întreprinderi. Şi după aceea, să le revînd. *Să spăl bani.* La fiecare tranzacţie primeam un procentaj. Dacă vinzi o întreprindere de 10 milioane de dolari şi primeşti un procentaj, asta înseamnă 100 de mii de dolari, Saşka. În fiecare lună aveam cîteva asemenea afaceri. Legale. Cu avocaţi cuşer, *Goldstein, Roth, Pollock*, cu impozite plătite în regulă. Nu eram nimic altceva decît un soi de misit."

„Sfinte Dumnezeule", murmură Sokolov.

Se servi mîncarea. Lev lăsă să-i fie ridicată vodca şi comandă un pahar de vin.

„Vrei şi tu ceva?"

„Suc", răspunse Sokolov absent. Colacul de salvare de care se agăţase provenea din crimă şi furt. Bandele de mafioţi din Georgia erau renumite în Uniune.

„Aici ce trebuie să faci?"

Pe farfuria lui erau somon la grătar, legume, cartofi gratinaţi.

„Să investesc."

„Ce-nseamnă asta?"

„Acelaşi lucru. Să cumpăr bunuri imobiliare. Întreprinderi. Dar să şi iniţiez. Israelul poate deveni Valea Siliconului din Orientul Mijlociu. Bani georgieni, *know-how* rusesc, aroganţă israeliană, bunăvoinţă americană, un *cocktail* perfect de caracteristici. Putem deveni mari aici, Saşka."

„Nu mă amestec."

„Gîndeşte-te."

„Nu mai e cazul."

„Nu aud ce spui."

Lev şi-a scuturat trabucul.

„Îţi plătesc un salariu de grangur. Ca membru în direcţie. Vreau să deschid o fabrică în *Teritoriile ocupate*. Va fi subsidiată, dar eu iau 15 milioane de dolari. De asemenea bani pot să dispun, Saşka, pricepi? *15 milioane de dolari.* Investesc, primesc subsidiu, contribui la economie în ţara asta."

„Dar de unde vin banii?"

„Ştii cîţi negustori de arme sînt aici? Cîţi ex-militari au fel de fel de mici afaceri nelămurite? Îmi iau partea *mea* şi asta e o sumă modestă, crede-mă."

„Nu pot, Lev."

„Gîndeşte-te."

„M-am gîndit."

„Mai gîndeşte-te."

„Nu."

„Acest cuvînt nu-l cunosc."

„Nu! Nu! Nu!" Sokolov îl privea cu decizia luată, în ciuda confuziei şi-a îndoielilor.

„Ţi se răceşte mîncarea."

Cu un cuţit de peşte, Lev tăie o bucăţică din somon, o apucă precis în furculiţă şi o înghiţi cu poftă. Nu dădea impresia că ar fi avut vreo povară pe suflet, nici că ceea ce făcea era ruşinos sau că putea fi vorbit numai în taină. Stăteau într-un restaurant scump, în jurul lor familii americane mîncau dineuri cuşer; după felul cum se purta chelnerul, se vedea că Lev povestise despre contactele lui cu mafia deschis şi concret.

„Vreau să beau ceva", spuse Sokolov.

„Ai în faţă un pahar plin cu suc de portocale."

„Trebuie altceva, ca să prelucrez ce-am aflat."

„Eşti un adevărat alcoolic, Saşa."

„Un pahar, Lev."

„Eşti imposibil, ştii asta? *Tu* eşti cel rectiliniu dintre noi doi, nu eu, dar acum tu o ceri. Ţi se va da un pahar."

A comandat unui chelner care tocmai trecea pe-acolo. Sokolov şi-a lăsat mîncarea deoparte, privind la felul în care mînca Lev, cu înghiţituri mici şi folosind cu grijă cuţitul şi furculiţa, ca şi cînd ar fi lucrat cu pensete, într-un laborator.

„De ce faci asta?"

„Pentru că se potriveşte perfect cu felul în care e lumea alcătuită în ziua de azi. Trebuie să te lupţi să-ţi atingi ţelurile. Încerci pe cît posibil să urmezi regulile care guvernează o societate, dar nu în ciuda a tot şi a toate. Regulile nu sînt sfinte. Niciodată. KGB-ul conduce Uniunea, CIA conduce Statele Unite. Familiile conduc Georgia, alte familii conduc Sicilia, şi acelaşi lucru se întîmplă şi cu ţările din Europa. Grupurile sînt peste tot la putere. Ascultă, Saşa, nu privi atît de

încruntat! Nu sînt un apărător al structurilor mafiei. Tot ceea ce fac este sută la sută pe baza legii."

„Pînă acum era 90%."

„Nu există o linie despărțitoare, asta recunosc. Dar întreprinderi oficiale din Vest operează pe aceeași linie de frontieră. Crezi că tot ce fac marile întreprinderi petroliere e cușer? sau Mc Donald's? sau United Fruit? *Știm* doar că trebuie să fii pregătit să nu *mergi* prea departe."

„*Cît de departe?*"

„Asta hotărăsc împrejurările."

„Pînă la crimă?"

„Desigur, nu. Nu trebuie să vezi atîtea filme cu gangsteri."

„Nu văd nici un film cu gangsteri. Ascult cuvintele tale."

„Eu sînt antreprenor. Nu întreb de unde vin banii cu care lucrez. Nu fac asta nici dacă vorbesc cu o așa-numită bancă comercială."

Sokolov trebui să se stăpînească. Spuse printre dinți:

„În numele cerului, ești *om de știință*."

Chelnerul aduse vodca. Sokolov se uită la ea. Simți scepticismul lui Lev.

„N-am fost niciodată un om de știință așa cum ai fost tu Sașa."

„Înnebunesc", oftă Sokolov. Nu se atinsese încă de pahar. „Atunci ce-ai fost?"

„Cercetător. Am încercat să stabilesc pînă unde poate merge gîndul. Să transpun ultimul vis în realitate. Cam așa ceva."

„Aveai impresia că știința se oprește undeva?"

„Da. Și am vrut să știu ce începe după."

„Nimicul, doctore Leșava."

„Nu. Magia. Mistica."

„Trebuie să te duci la Zidul Plîngerii. Să devii hasid."

„Le fac donații."

„Nu ești în toate mințile."

Lev rîse sec.

„Nu te-ai schimbat o iotă, Sașa. Văd că mai ai mănușile, așa-i? Încă și acum te mai împotrivești să faci ceea ce este la îndemîna oricui. De ce? Pentru că nu intră în sistemul tău. Nu intră în sistemul tău să deschizi un magazin, să pui pe roate o

afacere sau să cîştigi bani în alt mod! Da, ştiu, *măturător*, dar asta a fost o faptă eroică, Saşka, un gest teatral! Erai în căutarea unui moment tragic, înjositor, oribil, prin care să-ţi probezi sistemul. Vezi numai ceea ce vrei să vezi, ceea ce întăreşte sistemul tău, Saşa. Sistemele mele sînt mobile, se schimbă, cresc, se descompun, se întîmplă de toate cu ele, *dar nu-mi limitez realitatea.* Văd ce trebuie văzut, trăiesc ceea ce trebuie trăit, miros şi gust şi vreau să ating tot ce mi-e la îndemînă, *şi îmi îmbogăţesc realitatea.* Şi tu, ce-ai făcut tu de-atunci? Te-ai împietrit, ai înţepenit în ceea ce ai fost. Fără putere te-ai ţinut strîns de un trecut depăşit, care *a explodat.* Ai rămas să boceşti fără să înţelegi nimic, doctore Sokolov, şi asta este un lucru cu care trebuie să te răfuieşti."

„Mă răfuiesc destul." Suna amar. Era şocat de atacul lui Lev.

„Dar cu probleme greşite. *Oktiabr* este un timp depăşit şi, dacă mă gîndesc la asta întîmplător, ştii ce-mi spun mie însumi?"

Sokolov era în aşteptare.

„Îmi spun: ce splendoare de jocuri de artificii!"

„Nu eşti zdravăn", spuse Sokolov.

„Probabil. Dar am puterea s-o duc mai departe. Ştii de ce spun asta despre *Oktiabr*? Nu mai e nimic de bocit, Saşa. După Malţev n-am plîns, iar cît îl priveşte pe celălalt tînăr, Ţaloşi, păcat, era un tip drăguţ. Iar munca noastră? Nu pot fi trist pentru că mi-am îngropat speranţele de-atunci. E un sistem vechi. Acum am alte sisteme, şi din noua mea perspectivă, lovitura din iunie 1985 n-a fost nimic altceva decît o gigantică explozie, cu enorm de mult fum şi foc."

„E un sistem de-a judeca, în care orice îşi găseşte justificare. Te schimbi şi sistemele tale morale şi etice se schimbă şi ele."

„Pînă la un anumit punct, da."

„Nu pot să fiinţez la modul ăsta."

„Poţi să fiinţezi în modul în care o duceai pînă acum?"

„Asta e o remarcă împuţită."

„O întrebare reală. Nu o întoarce. Care e valoarea vieţii tale? Te-ai retras în rigolă pentru că încă nu înţelegi care îţi sînt interesele."

„Şi care sînt?"

Sokolov a întrebat timid, lovit.

Lev vorbea hotărît, chiar plin de spirit, ca şi cînd ar fi vrut să-l cîştige pentru o uniune secretă.

„*Să supraviețuiești.* Să-ți economiseşti forțele şi să te ridici, să-ți găseşti propriul loc, şi pe ăsta să ți-l aperi, şi asta în ciuda multor lucruri, nu vreau să spun a tot şi a toate."

„Eu trăiesc într-o altă lume, Lev."

„Da. Eu merg cu maşina pe lîngă rigola în care zaci. Aceeaşi stradă, altă perspectivă."

„Nu pot gîndi aşa cum gîndeşti tu."

„Ai răbdare. Ei, acum totul s-a răcit, aşa-i? Vrei să ți se reîncălzească?"

„Nu, nu."

„N-ai băgat nimic în gură."

„M-am săturat cu aperitivele."

„Trebuie să mănînci, Saşa. Arăți vînăt, ai ochii în fundul capului. Trebuie să-ți recîştigi puterea."

Sokolov privea paharul şi încerca să-şi închipuie cum ar fi dacă eul lui ar fi trecut pe o poziție non-activă, închis, aşa cum se întîmplă cu aparatul de radio. Nu era de înțeles ce anume îl demolase total în discuția cu Lev. El se aşteptase să revină ceva din ceea ce i-l făcea lui drag, țintirea scopului. Planul. Spațiul. Lev reducea totul la o supraviețuire goală.

„Olga", spuse Sokolov, conştient de şiretenia crudă a întrebării lui, „pe ea o boceşti?"

Lev s-a foit pe scaun. Şi-a trecut degetele prin păr, ca pe un pieptene grosolan, şi a clătinat din cap.

„Ce vrei să auzi? Că spun: Nu, nu mai sînt bărbatul de-atunci? Omule, vreau să-ți pun sub nas adevărul acestei lumi!" S-a aplecat peste masă şi a gesticulat: „Rămînem cine sîntem, dar ne adaptăm metodele, sistemele! Vrei să ştii dacă-mi lipseşte? Da, îmi lipseşte. Dacă plîng după ea? Da, plîng după ea. Mă încurc cu alte muieri? Da. Mă gîndesc atunci la Olga? Da, da, da. E bine, Saşa? E destul?"

„Ce vrei de la mine?"

„Te-am căutat din nostalgie. Vremurile de atunci, noi, împreună, tot ce aparținea deci acelui moment. Şi am văzut că nu merge prea bine cu tine. M-am gîndit, în ora aceea cît am stat lîngă patul tău mortuar: va veni la mine. Poate s-o înceapă din nou. Nu în modul în care şi-a propus el probabil, dar poate

că el nici nu şi-a propus nimic. Cam aşa am gîndit despre tine... Şi drept urmare stai aici şi te comporţi ca şi cînd aş fi un criminal negru şi tu, atît de cucernic, de parcă tu ai fi inventat cele 10 porunci. Vreau să-ţi reamintesc, Saşa, că Moise le-a inventat. Moise spunea că Dumnezeu a inventat poruncile, dar, crede-mă pe mine, Moise însuşi a scrijelit în piatră tablele."

„Ce fel de muncă, deci?"

„Ei, ce întrebare concretă e asta! Vreau să încep o întreprindere electronică. În Teritoriile ocupate. Cipsuri, aparatură de măsurare avansată, astfel de lucruri. Saşa..."

Lev a întins o mînă peste farfurii şi i-a apucat încheietura. Prietenos şi liniştitor, ca un unchi.

„Sînt o mulţime de posibilităţi, să vedem."

„E cam prea repede, Lev."

„Asta înţeleg."

„Aşa cum m-ai găsit acum nu eram înainte, atît de rău..."

„Ştiu."

„Spui lucruri la care trebuie să mă mai gîndesc. Am probabil nevoie de timp. Cîteva zile. Se poate?"

„Ştii ce facem? Am un apartament pentru tine. La colţul dintre Ben Jehuda şi Ben Gurion, îl ştii. Aici, aproape. Un apartament pe colţ, la etajul cinci, gol. După mine, cred că poţi vedea casa mea de-acolo. Terasă pe acoperiş, dormitor, birou, aer condiţionat, poţi să-l ocupi imediat. Trebuie mobilat, dar ne ocupăm mîine de asta. Nu te costă nimic. Primeşti o mie de şekeli pe săptămînă, te linişteşti şi într-o lună te gîndeşti la o propunere, bine?"

„Cîteva zile îmi sînt suficiente."

„Nu. Peste o săptămînă de-abia scapi de prima oboseală. Peste două săptămîni îţi regăseşti forţa fizică. Peste trei, începi să te uiţi în jurul tău. Peste patru ştii ce vrei. Dar totul cu o condiţie: să nu bei. Şi ştii ceva? E de necrezut că nu te-ai atins de vodcă. Fruntea sus, Saşka, lumea stă deschisă înaintea ta."

Capitolul 4

Asistentul lui Lev l-a dus la camera lui din Shekhunat Hatikva. *Body builder*-ul era de fapt foarte tînăr, un băieţandru cu puf pe obraji şi cu vocea încă în schimbare. Au călătorit într-un Ford Escort, probabil că marele Caprice era o maşină în exclusivitate pentru Lev.

„Te-ai născut aici?" a vrut Sokolov să ştie.

„*The Big Apple*", spuse tînărul cu vocea lui copilăroasă. Văzu privirea lui Sokolov şi adăugă:

„New York."

„Nu eşti israelit?"

„Nu."

„Pot să ştiu cum te cheamă?"

„Roy Leşava."

„Leşava?"

„*Right*."

„Lev ţi-e unchi?"

„Cam aşa ceva."

„Cum vine asta?"

„În familia mea ai fel de fel de unchi."

„Leşava nu-i un nume evreiesc. E creştin. Georgian."

„E adevărat."

„Deci..."

„*What is a jew?*"

„E cineva care are o mamă evreică."

„Dacă ne întoarcem destul de mult înapoi, fiecare are o mamă evreică", spuse Roy.

„Sau cineva care urmează legile iudaice."

„Principalul e cum te *simţi*."

„Dar oficial eşti totuşi evreu?"

„Ce înseamnă *oficial*?" întrebă tînărul. „Am un permis de şedere. Mi l-a procurat unchiul."

„Ce te atrage aici, în Israel?"

„Posibilităţile."

„E mult şomaj printre noii emigranţi şi printre evreii sefarzi."

„Ei, depinde în ce branşă eşti."

„Care-i branşa ta?"

„Îl ajut pe unchiul."

„Cu ce?"

„Cu ce trebuie."

„Şi ce trebuie?"

„Ce-mi spune el, asta trebuie."

„Şi el ce spune?"

„Că trebuie să vă ajut astăzi pe dumneavoastră."

Sokolov nu mai avea nimic de întrebat. Tăcînd, au înaintat spre cartierul yemenit. Roy conducea maşina prin Rehov Etsel şi trecu pe lîngă locul unde asistase la crimă. Lev făcea afaceri de-o factură specială, dar era ilogic să fi făcut aşa ceva cu mîna lui. Dacă Sokolov, ca pură ipoteză, presupunea că Lev e în conducerea unei organizaţii criminale (numai şi gîndul îi producea greaţă), atunci era exclus ca el însuşi să fi stat cu degetul pe trăgaci. Pentru aşa ceva avea oamenii lui, asemenea tînărului care-l conducea acum la camera sa, sau ar fi adus aici cu avionul un criminal de profesie din „*The Big Apple*". Astfel ar face-o capii de mafie.

În poziţia lui, cu realizările lui, Lev trebuia să rămînă în afara împuşcăturilor. El trebuia să aibă grijă ca experţii să fie în momentul propice la locul propice şi el să rămînă cu mîinile nepătate. Nu putea nega că momentul apariţiei lui Lev, la atît de scurt timp după cele întîmplate pe Etsel, era o întîmplare ce avea în sine ceva dubios, dar era complet lipsit de sens să-l bănuiască pe Lev de crimă. Ceea ce văzuse Sokolov era o aberaţie a spiritului lui, o stare de vinovăţie care luase formă.

„Ultima bucată a drumului o fac pe jos."

La începutul ulicioarei, Roy a oprit Escortul, Sokolov a deschis portiera.

„Trebuie să aştept?"

„Am doar un geamantan. Pot să iau autobuzul."

„O.K."

Sokolov a vrut să coboare.

„Un moment", spuse tînărul. S-a aplecat pe rezemătoare și și-a întins picioarele, astfel încît a putut să-și bage mîna în buzunarul pantalonilor. A scos un teanc de bani. A numărat zece hîrtii de o sută de șekeli.

„O mie de lovele", a spus el.

Sokolov a luat banii și i-a mototolit, ca și cînd hîrtiile l-ar fi tăiat, vîrîndu-i direct în buzunar.

„O, da", spuse tînărul. Se aplecă peste Sokolov și deschise sertarul pentru mănuși. Scoase o carte de vizită. „Numele și adresa firmei."

Și numi un număr de telefon. „Numărul de telefon al unchiului meu. Secret, fiți atent cu el."

Sokolov a repetat numărul. Văzu numele pe cartea de vizită:

„*Oktober Enterprises Inc*".

„Mai pot să fac ceva pentru dumneavoastră?"

Sokolov clătină din cap. El vroia să se repeadă pe Rehov Etsel și să toarne în el litri de Gold.

„Totul mai departe e O.K., domnule Sokolov?"

„Nici o problemă." Îi zîmbi băiatului „Ai fost foarte drăguț cu mine, Roy, îți mulțumesc."

„Dacă aveți nevoie de mine, pentru orice, vă stau la dispoziție, sînt secretarul dumneavoastră."

„Și unchiul tău?"

„Unchiul mi-a spus că săptămînile viitoare lucrez pentru dumneavoastră."

„N-am ce să-ți dau de lucru."

„Poate va apărea pe parcurs. Chiar nu trebuie să vă aștept?"

„Chiar nu."

Roy încuviință și porni motorul.

Sokolov era din nou înapoi pe strada lui, în hainele lui Lev, cu pantofii lui Lev, cu banii lui Lev în buzunar, și mergea spre casa pe care o considerase stația terminus, ultima văgăună în care el mai putea să se ascundă. Avea acum timp să

găsească o alternativă pentru propunerea de neacceptat a lui Lev.

El nu era antreprenor şi refuza să-şi asume felul de viaţă al lui Lev. În fapt, nu avea nici un interes pentru forma de lux pe care Lev o etala, voia să facă munca pentru care studiase şi în care el strălucise. Era un cercetător, un om de laborator, un vînător de rezultate de teste şi soluţii pentru probleme concrete. Era un *muncitor*, nu un artist, aşa cum fusese Lev în anii lui de vîrf. Lev se juca cu ideile ca un acrobat al spiritului, era un vrăjitor ştiinţific ce nu lua în considerare graniţele. Reacţionase odată asupra raportului lui Sokolov privind nişte teste ratate ale unor aliaje metalice cu: „O.K., asta n-a reuşit. Găseşte deci ceva care să reuşească."

Sokolov răspunsese:

„Am cercetat toate aliajele. Nici unul nu oferă combinaţiile de calităţi de care avem nevoie."

„Nici unul?"

„Da."

„Toate aliajele?"

„Da."

„Toate aliajele cunoscute de *tine*", a precizat Lev.

„Cunosc *toate* aliajele, Lev."

„Dar pe cel pe care-l căutăm, pe acela nu-l cunoşti încă."

„Acela nu există."

„Susţin doar că acum eşti în căutarea aceluia, necunoscut."

Sokolov intră în casă. Casa scărilor era mai curată decît şi-o amintea el. Urcă. În spatele uşii vecinilor se auzea muzică. Camera arăta ca după o luptă. Se vede că în isteria lui spărsese sticle, cioburi scrîşneau sub tălpile pantofilor lui italieni, în mai multe locuri era vomă împuţită. Mirosea a urină şi a băutură. Avea puţine lucruri pe care voia să le ia. Hainele lui nu corespundeau codurilor sociale din Vest. Stilul hainelor lui ruseşti l-a recunoscut în hainele arabilor care la sfîrşitul zilelor aşteptau autobuzele la marginea oraşelor, spre a se întoarce înapoi în Teritoriile ocupate. Muncitori în construcţii, automontori, neraşi, adeseori cu un prosop în cap, fumînd ţigări subţiri între buzele arse, cu degete cu unghiile negre şi ochii mijiţi ai celui care tot timpul se uită în soare. Costume

pătrăţoase, uzate. A luat geamantanul şi a vîrît în el ceea ce voia să ducă cu sine, hîrtii, nişte mănuşi, cîteva cămăşi, resturile vieţii lui din Tomsk.

Fără îndoială că în delirul lui urlase. Fără îndoială că Tania bătuse în peretele lui, deschisese uşa şi-l găsise în propriile lui excremente. El nu-şi mai amintea nimic, dar era la mintea oricui că se întîmplase aşa. Era imposibil să se ducă să-i ceară scuze pentru atîta slăbiciune şi autocompătimire. Geamantanul rămăsese pe jumătate gol. Mîine îl va suna pe bătrînul Finkelstein să-i plătească chiria restantă. Era un geamantan sovietic, moştenire de la mama lui şi el se aplecă să-i închidă balamalele.

Cînd s-a ridicat, a văzut-o pe Tania în deschizătura uşii, pe prag, ţinînd în amîndouă mîinile mînerele unor sacoşe de cumpărături. Încercă să cuprindă dintr-o singură privire camera neîngrijită, geamantanul închis şi înfăţişarea lui spilcuită. El se aştepta ca ea să se retragă plină de silă.

„Încotro?" întrebă ea, ca o concluzie.

„Rămîn în oraş", spuse el, uimit de tonul neutru al întrebării ei. Privi murdăria din jur.

„Arăţi mai bine", spuse ea, încurajatoare. Voia prin asta să spună că-l văzuse atunci? Se părea că pe ea n-o atingea în nici un fel faptul că-l văzuse atunci zăcînd printre ţăndările vieţii lui.

„Da? Mulţumesc. Şi tu arăţi la fel de strălucitoare."

Zîmbind, ea lăsă ochii în jos. Privi fix la sacoşa pe care o avea în mînă, ca şi cînd s-ar fi gîndit la ceva. Părea fragilă şi vulnerabilă, cu toate că era înaltă şi puternică. Avea ochii blînzi, întristaţi, de-o tristeţe pentru care nu exista consolare. şi mîinile fine, ca ale unei fete tinere. Sentimentul care-l speriase atît de amarnic reveni din nou.

„Îmi pare rău", spuse el.

Fără să-l privească, ea încuviinţă.

„Erai incomunicabil."

El zîmbi:

„Ce formulare!"

Ea îl privi un moment întristată, dar rîse ca şi cînd ar fi trecut de un obstacol. Se mai putea totuşi.

„Îmi pare rău", spuse el din nou.

„Te-am compătimit."

A spus-o fără milă sau dezaprobare, mai mult ca pe-o declarație de solidaritate. Nu-l respinsese definitiv.

„S-a terminat", i-a explicat el. „Trebuia, înțelegi?"

„Da."

„Sper că nu v-am făcut mari probleme."

Ea a ridicat din umeri.

„Ne-am descurcat."

„Ești drăguță", a spus el.

„Nu e vorba de asta", a răspuns ea.

„Îmi pare rău că nu mai ești vecina mea."

„Poți oricînd să treci pe la noi."

„Cu plăcere. Ce face Emma?"

„Bine. Este la ulpan." A zîmbit, mulțumindu-i astfel pentru întrebare.

„Finkelstein a fost ieri pe-aici."

„O-o!"

„N-a urcat, asta n-o poate face, dar te-a căutat."

„Știu. O să-l sun."

„Ei, mult noroc, oriunde te-ai duce să locuiești."

„Îți mulțumesc."

Ea zîmbi și făcu un pas spre camera ei, dar ezită, ca și cînd ar fi vrut să-i dea de înțeles că poate să-i facă o invitație. Și el o făcu:

„Nu vrei să ieșim să mîncăm împreună?"

Ea rămase pe loc și el văzu în atitudinea ei că se gîndește o clipă. Cînd își îndreptă spre el privirile, hotărîrea era deja luată.

„Dacă pot găsi pe cineva cu care să las copilul."

Capitolul 5

APARTAMENTUL lui cel nou era la etajul cel mai de sus al unui bloc pătrat care în ultimii ani fusese puţin renovat, dar arăta totuşi bine, între Dizengoff şi bulevardul de pe malul mării, unde se aflau Hilton-ul şi Carlton-ul. Ca să preîntîmpine atacul hoţilor şi vandalilor, uşa de la lift avea propria ei cheie; o cabină cu lambriuri din lemn de nuc l-a dus pe Sokolov la ultimul etaj. Fiecare nivel avea patru apartamente şi al lui era spre nord-vest.

A traversat holul central al locuinţei lui, a deschis uşile glisante şi a intrat într-o sufragerie de vreo 30 de metri pătraţi. Mai erau încă lucruri ale vechilor locatari, o cutie de creioane, ziare vechi, o lampă, un telefon părăsit într-un colţ, dar nimic nu purta o amprentă personală. Un balcon larg oferea vedere spre Rehov Ben Yehuda, strada marilor hoteluri la ţărm. Recunoscu turnul lui Carlton şi colţul drept al lui Hilton. Lîngă sufragerie se aflau două camere mici, iar spre partea de nord a apartamentului erau o bucătărie complet echipată şi o cameră de baie. Prin bucătărie ajunse la enorma terasă de pe acoperiş, în mod sigur de vreo 50 de metri pătraţi, cu o vedere panoramică pe larga Rehov Ben Gurion şi spre întregul centru din jurul Dizengoff-ului. În Israel era criză de locuinţe şi apartamentele în general nu erau mult mai mari decît cele din Uniune, dar acest apartament era gigantic. Pe terasă aştepta Roy Leşava, sprijinit de balustradă şi privind cu ochii mijiţi traficul de pe Rehov Ben Yehuda; Sokolov împărţi cu el această privelişte.

„E fain, nu?"

„Fain", spuse Sokolov

„Ce mobile vreţi?"

Banii lui Lev se vedea că erau cîştigaţi uşor şi cheltuiţi la fel de uşor.

„N-are importanţă. Să pot să dorm şi să şed."

„Putem să alegem acum ceva; aici, în apropiere, sînt cîteva magazine de mobilă."

I-a predat lui Lev cheile.

În cel mai apropiat magazin de mobilă descoperi că preţul unui pat sau canapea însemna salariul sovietic pe un an, dar tînărul nu voia ca el să-şi facă asemenea gînduri.

„Luaţi ceea ce vi se pare bun."

Sokolov a ales mobile cît mai simple, o banchetă modernă, o masă dreptunghiulară, scaune, piese de dormitor. Vînzătorul, un om slab, în cămaşă, se uita la ei cu privirea strălucitoare.

„Cum vreţi să plătiţi?"

„Cash", a răspuns Roy.

„Atunci primiţi o reducere de 10 procente."

Vînzătorul arătă spre o tăbliţă de pe biroul lui. S-au aşezat într-un colţ al magazinului, în timp ce vînzătorul făcea formele.

„Cînd pot fi duse la domiciliu?" întrebă *body builder*-ul.

„Fiecare piesă are termenul ei de livrare, dar cred că în decurs de două luni le puteţi avea."

„Imposibil. Cel tîrziu astă-seară", spuse Roy.

Vînzătorul şi-a lăsat pixul din mînă şi a căutat sprijin la Sokolov.

„Dar toate astea trebuie comandate, domnilor, doar înţelegeţi asta, nu?"

„Avem o casă goală şi astă-seară vrem să o mobilăm", a explicat Roy.

„Vă vînd orice doriţi, dar asta nu se poate", s-a plîns vînzătorul. Îşi freca neputincios mîinile.

„Dar ce e aici atunci?" şi Roy a arătat împrejur magazinul.

„Modele. Modele de expoziţie."

„Şi astea sînt bune, nu?" Roy s-a îndreptat spre Sokolov. Acesta a încuviinţat.

„Lasă reducerea", spuse asistentul lui Lev. „Îţi dau 10 procente în plus. Vrem să avem mobilele astea diseară."

Vînzătorul îl privi înmărmurit.

„Ce-mi faceţi?" spuse el.

„O afacere bună", răspunse Roy.

„Trebuie să discut asta cu şeful."

Se ridică şi dispăru după o uşă.

„Acum vine înapoi cu şeful", explică Roy pe un ton jos, „şi acesta ne spune că vrea să ne ajute, dacă-i mai dăm 15 procente. Exclusiv cheltuielile de transport şi plata oamenilor".

Vînzătorul s-a întors însoţit de un evreu ortodox, un om mic şi gras, cu barbă căruntă şi cu o cipilică neagră pe capul roşu. Purta o cămaşă albă şi o vestă neagră fără mîneci, cu spatele din mătase, cea de-a treia piesă a unui costum.

„Domnilor, domnilor", spuse el îngrijorat. Le dădu amîndurora mîna.

„Gelernter."

„Sokolov."

„Gelernter."

„Leşava."

„Îmi faceţi greutăţi, domnilor", spuse Gelernter.

„Greutăţi? Venim aici să cumpărăm de 25.000 de şekeli, douăzeci şi şase chiar, şi asta numiţi greutăţi, domnule Gelernter?"

„Da, chiar dacă pare ciudat." Oftînd, se aşeză pe scaunul vînzătorului. Acesta rămase în picioare lîngă el, cu ochii plini de tristeţe.

„Mă faceţi fericit că pot să cîştig ceva, dar veniţi să spuneţi că le vreţi în seara asta."

„Domnul Sokolov a cumpărat o casă, în apropiere, la colţul lui Ben Gurion, dar n-are mobile. Vreţi să doarmă pe jos în noaptea asta?"

„Nu ne putem gîndi la una ca asta", spuse Gelernter cu o privire îndurerată, ca şi cînd în acel moment ar fi simţit el însuşi duşumeaua tare.

„Vă achităm cash costurile", spuse Roy, „dar pentru asta domnul Sokolov vrea să aibă în seara asta mobilele acasă."

„Domnule Sokolov..." Gelernter se îndreptă spre el. „De ce n-aţi venit mai devreme?"

„Pentru că nu ştiam mai devreme că voi veni să locuiesc aici."

„N-aţi putut prevedea?" Omul a făcut un gest spre cap, ca şi cînd ar fi fost cuprins de-o migrenă grozavă.

„Ce poate fi prevăzut în viață, domnule Gelernter?" întrebă Sokolov, preluînd tonul ritual al discuției.

„Aveți dreptate, aș fi vrut să fie altfel, dar, domnilor... în curînd mă trezesc în magazin cu spații goale; intră oamenii și vor canapele, mese, scaune, și ce le spun eu oamenilor? Mergeți la concurent? Dați-vă banii vecinului de peste drum? Am familie, domnilor, și timpurile sînt grele, și dacă vă vînd acum mobilele, pe urmă vînd nimicul. Ce credeți că-mi dă mie brutarul pentru nimic?"

„Ce propuneți, domnule Gelernter?" întrebă Leșava, cu privirea spre Sokolov.

„Vreau să-l ajut pe domnul Sokolov, credeți-mă, dar pierd clienți dacă fac una ca asta. Lăsați-mă să mă gîndesc." Gelernter se reașeză. Își trecu o mînă prin barbă și-și închise ochii. Vînzătorul stătea drept lîngă el, cu mîinile încrucișate, evitînd privirea clienților lui.

„Bine", spuse Gelernter, și-și deschise ochii, lăsîndu-și coatele pe birou. „Nu vreau să fiu un neînțelegător. Vreau să-l ajut pe domnul Sokolov. Să spunem că-n următoarele două luni eu vînd aceleași mobile. Profitul meu este, joc deschis cu dumneavoastră, 20 de procente, și asta nu-i mult, avînd în vedere toate obligațiile financiare pe care le am aici. Deci, domnilor, prețul de vînzare întreg și 20 de procente extra, și atunci se pune totul în mișcare și domnul Sokolov va dormi astăzi pe moale, și mîine își va lua micul dejun la masa lui."

„În regulă", spuse Roy Leșava.

„De la sine înțeles, exclusiv transportul și plata oamenilor", observă Gelernter printre altele.

Nepotul îndepărtat al lui Lev plăti cu bancnote noi de cîte o sută de șekeli. După ce părăsiră magazinul, explică:

„Acum știți. Indienii fumează întîi o pipă, chinezii beau o ceașcă de ceai, israelienii plîng întîi și oftează. Vă obișnuiți. Ține de țara asta. Zidul plîngerii nu se numește de pomană așa."

Cu cîteva zeci de metri mai departe, la un alt magazin, au cumpărat tacîmuri și servicii, lenjerie, prosoape, lucruri pentru bucătărie. În numai două ore, Sokolov reușea să posede mai multe lucruri decît izbutise să-și procure în Uniune în întreaga viață.

Capitolul 6

TANIA purta o rochie neagră cu nasturi albi, o vestă albă din lînă moale şi pentru că era înaltă, mergea în pantofi fără tocuri, din lac negru, cu o mică fundiţă la spate. Aştepta jos la lift. Şi-au dat mîna timizi.

„N-am venit prea devreme?"

„Aşteptam de mult."

Ea rîse nervoasă. Părul îi era strîns şi el îi văzu gîtul lung şi pielea albă. Încă n-o atinsese prea mult soarele.

„Mergem la Alexander's."

„Tu eşti expertul", spuse ea.

El opri un taxi şi se îndreptară spre restaurant.

„Arăţi foarte bine", spuse ea deschis.

„Se datorează faptului că pot să stau lîngă tine."

Costumul pe care-l purta şi banii din buzunar îi dădeau încredere în sine. Cu o oră înainte îşi cumpărase un costum de la un magazin de pe Dizengoff. Era un costum gri din stofă de lînă, şi purta o cămaşă albă pe dedesubt, o cravată neagră de mătase şi pantofi cu lustru. Arăta ca cineva care era la el acasă în Vest.

Taxiul era un Subaru mic şi ei se atinseră unul pe altul pe bancheta din spate, dar Tania nu dădu impresia că vrea să păstreze distanţă. Umăr lîngă umăr, braţ lîngă braţ, şold lîngă şold, ea povesti despre succesele rapide ale Emmei la ulpan, despre ceea ce făcuse ea în zilele din urmă.

„M-am plimbat prin oraş şi-am văzut toate magazinele. Toate. E altfel cînd eşti aici chiar dacă ai citit despre asta. N-am să uit niciodată primul meu supermarket, primul maga-

zin de cosmetice, prima librărie. Şi este încă atît de minunat că toţi sînt evrei. Pot să spun aici orice, să fac orice!"

Avea ochii alerţi şi inteligenţi, şi se parfumase, un parfum dulce, amintind mirosul de trup. În poală avea o geantă mică de lac, pe care i se odihneau mîinile. Dar cînd vorbea, mişcîndu-şi buzele pline date cu un ruj strălucitor, mîna dreaptă făcea un gest, trăgea o linie, fixa un punct, punea un accent, iar la tăceri se reaşeza, rămînînd liniştită deasupra celeilalte. El îi observa degetele mici, de fetiţă.

Alexander's era un local modern, în nord-vestul oraşului, recomandat de Roy. Avea aerul celor pe care le mai văzuse în Herzlia, dar Tania intra pentru prima dată într-o café *hi-tech*. El se adresă unei fete bondoace cu o fustă scurtă, ce-i conduse prin sala aglomerată.

„Asta nu-i real", şopti Tania, în vreme ce treceau pe lîngă mesele metalice. „Cine sînt ăştia? Actori şi oameni din reclame? Îi cunosc numai din fotografii din reviste americane."

„Există aşa ceva în Kiev?"

„Acolo e altfel decît acum cinci ani."

El comandă suc, ea un pahar de vin. Ea îl întrebă despre serviciul lui şi el îi povesti despre oferta lui Lev. Tania nu avea nici o îndoială.

„Vrei timp de gîndire? De ce?"

„Pentru că sînt găuri în caşcaval."

„Primeşte imediat. Prea multe servicii nu ţi se oferă şi, dacă poţi să faci acolo ce vrei, atunci acceptă."

„Probabil că o voi face".

„Să pleci de-acolo poţi oricînd."

„Asta, nu", spuse el hotărît. „Eu nu plec!"

„Şi cu căsătoria cum a fost?"

„Irina a făcut pasul".

„Altfel ai fi fost încă..."

„Nu ştiu. Dacă bărbatul tău ar mai fi trăit, ai mai fi plecat în Israel? Biografiile noastre urmează o anumită cale şi nu există alternativă."

„Dar te mai gîndeşti în urmă, mai ai îndoieli, există posibilităţi ce nu s-au realizat?"

„La drept vorbind, nu. Trebuie să accept totul."

„Eu, nu", spuse ea. Trase cu degetul o linie invizibilă pe grătarul de oțel care servea drept masă. „Mă gîndesc adeseori la el. Și asta nu mă apasă." Ridică din nou ochii, cu privirea strălucitoare. „Pot să mă implic în ceva, pot să visez și să sper și atunci îmi pare rău că nu e și el cu mine, da, și totuși asta nu-mi diminuează entuziasmul."

„El nu era evreu, așa-i? Avea asta vreo importanță?"

„Atunci, nu. Acum, da. Ciudat, nu?"

„Ce e ciudat?"

„Într-un fel anume îl păstrez în memoria mea. Și în acest trecut, faptul că nu era evreu nu joacă nici un rol. Acum, da. Dar nu mă încurcă. Soția ta era evreică?"

„Nu."

„Era o problemă asta?"

„Nu."

„Și acum?"

„Nu știu care e deosebirea. La drept vorbind, ești prima evreică pe care o cunosc, după mama."

„O, tu... deci ea este singurul tău reper?"

„Da."

Ea rîse și spuse:

„Mi-a venit dintr-o dată în minte povestea aceea cu mama evreică."

„Povestește."

Ea zîmbi misterios și trase aer în piept.

„Mișa și Grișa vor să-i facă un cadou frumos mamei de ziua ei. Străbat tot Kievul, nu, Tel Aviv-ul, în căutarea a ceva care ar putea-o încînta. Și dintr-o dată găsesc: într-un magazin cu păsări aud un papagal care vorbește idiș. O mie de șekeli costă papagalul, dar ei plătesc cu plăcere. Se bucură gîndindu-se la orele pe care idische mama le va petrece cu papagalul. Și toate prietenele o vor invidia. Pe drum au cumpărat și o colivie frumoasă și-i dădură drumul papagalului în ea. O sunară peste cîteva ore. Ei, mamă, o întrebă, cum a fost cadoul? M-am bucurat, băieți, a răspuns, l-am ros pînă la cel din urmă oscior."

Tania și-a pus mîna la gură și-a pufnit în rîs, iar Sokolov, cucerit de veselia ei, a rîs și el cu poftă.

„N-o știai?"

„Nu, chiar nu."

„Slavă domnului."

Zîmbind, a ridicat din umeri, scuzîndu-se pentru gluma ei, şi el i-a urmărit degetele pe pahar. Au ciocnit.

„Pentru *acum*", spuse ea.

„*Acum*", a repetat el, uimit de rîsul ei plin şi convins că poate să se îndrăgostească de ea ca un nebun.

Comandară feluri de mîncare *hi-tech* şi ea începu să povestească genul de povestiri, virgine, ale unui proaspăt imigrant. De-abia peste cîteva săptămîni urma să vadă cît de grea era viaţa într-o democraţie capitalistă, cît de greu trebuie să te lupţi, cum păienjenişul de contacte şi relaţii joacă şi aici un rol şi cît de repede, mai uşor decît în Uniune, poate fi străbătut drumul spre rigolă. Dar el nu voia să-i taie plăcerea povestirilor, el tăcea şi încuviinţa şi era de acord cu ea. Tania bău trei pahare de vin, el rămase pe suc şi apă minerală. Nu putea să facă nici un pas greşit.

„Nu mai bei", spuse ea aprobator.

„Există şi lucruri mai grave decît să nu bei."

„O să vină încă săptămîni grele, Saşa, săptămîni, să înnebuneşti şi mai multe nu."

„Ce ştii despre asta?"

Ea se uită într-o parte. Cu o zvîcnire a capului, spuse:

„Cînd a murit Dmitri, am fost luni de zile dusă. Mama m-a ajutat. Am observat de cum te-am văzut. Ochii. Suferim de aceeaşi boală rusească."

După întoarcerea lui Lev, Tania era al doilea miracol cu care se confrunta în cîteva zile. Altfel decît cu Irina, ea n-ar fi putut să ducă nici o discuţie despre preocupările lui profesionale. Avea asta vreo importanţă? Lipsa ei de complicaţii şi setea faţă de nou şi necunoscut îi vor grăbi refacerea emoţională. Şi încă ceva: acum, cînd trupul îşi recîştiga puterea, i se făcuse dor de-o femeie. Tania era frumoasă. Nu era nici o enigmă pentru el ce-l atrăgea la ea. Dar pentru ea?

„Într-o bună zi vreau să arăt şi eu exact ca oamenii de pe-aici", spuse ea. „Poate că e o dorinţă simplistă, cine ştie. Vreau însemnele bunăstării. Vreau aceleaşi bucurii ca aceste dame de pe Dizengoff. Cred că am dreptul la asta. După viaţa din Kiev, după nenorocirea cu Cernobîlul, vreau să mă pierd în chermeza consumului vestic. Fata mea trebuie să fie o capitalistă. Ţi se pare o nebunie?"

„Nu. Dacă aşa vrei..." Părea neajutorat, fiindcă în realitate nu avea nici o părere despre afirmaţiile ei.

„În sfîrşit, am ajuns la o situaţie, despre care în Kiev doar visam. Vreau să călătoresc, să văd lumea, Mona Lisa, turnul din Pisa, vreau să mă urc pe Empire State Building. O să-mi reuşească, chiar dacă am un copil, nu crezi?"

El încuviinţă şi se întrebă în sine dacă şi Irina o fi vorbind vreodată unui bărbat pe un asemenea ton patetic. Era însă un gînd absurd, pe care-l alungă imediat. Încercă s-o asculte, fără s-o întrerupă.

„La vîrsta mea cele mai multe femei aici au deja patru copii. Dar eu fac sport, sînt sănătoasă, mai am încă mintea limpede pentru studii şi concentrare, şi vreau să *trăiesc*, înainte de-a fi prea tîrziu."

„Şi eu", spuse el, în lipsă de altceva. Îşi dădea seama că niciodată nu se va înfiripa între ei nimic. Îi era frică de copil.

„Sînt în căutarea unui bărbat. De încredere. Cinstit. Care să-mi suporte hachiţele. Care să nu fugă dacă am un acces de tuse sau, cînd sînt la menstruaţie, să se ducă la curve. Un tată pentru Emma. Un *soţ*."

Mai tîrziu el făcu plata, 80 de şekeli, şi părăsiră restaurantul. Mergeau pe stradă tăcînd, spre taxiul care la semnul lui s-a oprit. Pe banca din spate ea s-a apropiat mult de el şi el a înţeles că asta era o invitaţie. O cuprinse cu braţul de umeri. Ea se lăsă, docilă. Gestul lui, reacţia ei, totul simbolic. Oraşul întunecat rămînea în urmă. Străzi drepte, cu blocuri drepte şi pleşuve, un oraş nou, un oraş pentru imigranţi şi colonişti.

Şoferul, un rus, întrebă: „Vă deranjează muzica?"

„Dă-i drumul", răspunse Sokolov. „Nici pe tine?" o întrebă la ureche. Cu ochii închişi, ea scutură din cap. Redevenise dintr-o dată vulnerabilă, fără vorbe mari despre o existenţă agitată, cu Mona Lisa, şi el ar fi vrut s-o ţină aşa ani de zile, păzindu-i liniştea, privind străzile întunecate şi clădirile albe cu evrei adormiţi, ascultînd o sonată pentru pian de Mozart şi explicaţia şoferului:

„Am făcut 13 discuri în Odesa. Dar aici... Ştiţi, dacă pe aeroportul Ben Gurion vezi un rus venind fără vioară, înseamnă că e pianist."

Cu o strîngere de mînă îşi luară rămas-bun în faţa casei de pe Rehov Ivri.

Sokolov se afla de o oră în pat, dar se simţea de parcă de-abia ar fi urcat treptele. Frisoane îi străbăteau braţele şi picioarele. Şi în cap simţea o nelinişte pe care n-o putea stăpîni. Se ridică, îşi puse o cămaşă pe el şi ieşi pe terasă. Era ora unu noaptea. Din cînd în cînd trecea cîte o maşină din care se auzea muzica tare, ritmuri americane sau sunete orientale, israelite. Deasupra oraşului se întindea noaptea magică mediteraneană. Se părea că anii slabi fuseseră depăşiţi şi totuşi se simţea neliniştit şi melancolic. Era un mister ceea ce-i cerea Lev. Aştepta el oare aprecierea vechiului lui prieten, moralistul care ar fi preferat să-i degere degetele decît să poarte nişte mănuşi la care, după părerea lui, nu mai avea dreptul? Lev nu se ocupase niciodată de reguli convenţionale. Îşi urmărea scopul neîmpiedicat de scrupule, lăsîndu-se condus doar de logica lui flexibilă, o reţea de linii ajutătoare care avea valabilitate doar atît cît îl servea pe el însuşi. Lev îi explicase că are o deschidere spre mistică. Era posibil să combini aşa ceva cu un pragmatism absolut?

Neliniştea pe care o resimţea din cînd în cînd faţă de faptele lui Lev era întotdeauna depăşită de loialitate şi de încredere. Lev juca primul şi Sokolov îl susţinea cu acompaniamentul. Un duo care funcţiona, nu deveniseră doar fără motiv prieteni. Irina era speriată de Lev, dar asta n-a oprit-o să ajungă într-o bună zi în patul lui. Şi mai erau şi alţii, sute, care se distanţaseră în acelaşi fel de sălbaticul proiectant-şef al rachetei *Oktiabr*, după ce-i căzuseră-n mreje. El avea nevoie de Lev, pentru a-şi dovedi principialitatea. Lev avea nevoie de el, pentru a-şi putea dovedi supremaţia spiritului lui brutal.

Studiau pe-atunci la Institutul Bauman. Din nou erau concurenţi, dar rămăseseră independenţi şi legaţi în acelaşi timp de un jurămînt secret, acela de-a fi evrei tăinuiţi.

În acele zile Sokolov îi făcea curte unei blonde angelice din Letonia. Ana era şefă la un raion de îmbrăcăminte la GUM, marele magazin din Piaţa Roşie. În metrou, la ora de vîrf, fusese împins din spate spre ea, după ce o văzuse pe peron, în staţia Biblioteca Lenin. S-a scuzat şi ea l-a întrebat ceva despre cărţile pe care le avea la el; cînd ea a schimbat metroul la Parcul Culturii în direcţia Oktiabrskaia, el a urmat-o, chiar dacă avea de mers pe alt traseu. Ana locuia la părinţii ei,

într-un monument al arhitecturii sovietice de pe Leninski Prospekt, înspre parc. Una dintre cele două clădiri împodobite cu statuete, cu fața spre bulevard, neoclasică, neoromană, neomegalomană. Avea ochi mari, albaștri, cu cearcăne negre, de parcă n-ar fi dormit niciodată sau ar fi fost tuberculoasă, și pe pulpele ei liniile albastre ale arterelor făceau o hartă cu străzi magice. S-au iubit în pivniță, în spatele cazanului. După două luni de iubire în spatele țevilor și conductelor ce susurau și pocneau, ea l-a întrebat dacă-l cunoaște pe Viktor Borovski. El și l-a reamintit pe Viktor, poreclit Roșcovanul, de la Școala 79. Viktor nu făcuse ca elev față pretențiilor acestei școli speciale și lucra la GUM ca administrator-șef. Sokolov îl întîlnise într-o zi fatală în 1969, la cîteva zile după ce Venus 5 făcuse o aterizare pe planetă, un nou triumf al zborurilor cosmice sovietice.

Sokolov o lua pe Ana de la GUM, dar venise prea repede și se plimbase un sfert de oră prin galerii. Dădu astfel nas în nas cu Roșcovanul. Acesta devenise ceva mai matur, o prăjină cu membrele prea lungi și dinții mari și cu o privire care cerea iertare cu anticipație. Purta un costum maro cu dungi gri, ca un birocrat sută la sută.

„Saşa! Mă mai cunoşti?"

„Roşcovanule! Desigur!"

„Avem prieteni comuni, ştii asta?"

„Am auzit de la Ana că lucrezi aici. Totul e bine cu tine?"

„M-am însurat. Nevastă-mea e însărcinată, totul e-n ordine."

„Ai casă, deci."

„Locuim la bunica ei, care are o cameră în plus şi ne descurcăm. Şi tu? Ai ajuns un chimist renumit?"

„Desigur."

„Şi Leşava? Îl mai vezi?"

„Da."

„N-am să uit niciodată povestea aceea, cu mănuşile", spuse Roşcovanul, „dar s-a rezolvat pînă la urmă."

„Le mai am încă."

„Da? El învăţase bine capitolul acela pe dinafară. Mi-a promis c-o să-ţi dea mănuşile înapoi, altfel n-aş fi făcut-o, chiar nu. Dar totul s-a rezolvat."

Sokolov l-a privit şi-a încercat să desluşească sensul spuselor lui. Roşcovanul s-a neliniştit.

„Ce vrei să spui?" întrebă Sokolov.

Roşcovanul a înţeles c-a făcut o dezvăluire deloc simplă. Pielea i s-a înroşit sub pistrui asemenea părului.

„Credeam că ştii", bolborosi el.

„Deci totul a fost...?"

Sokolov nu-şi găsea cuvintele. Se întîmplase în urmă cu şapte ani şi la vîrsta lor se mai adăugase jumătatea numărului de ani pe care-i trăiseră pînă atunci şi totuşi el voia acum să rupă prietenia cu Lev.

„A fost o glumă murdară", spuse el.

Roşcovanul, simţindu-se înjosit de această nebănuită noutate, s-a răsucit nervos pe călcîie şi a ridicat din umeri.

„Le-ai primit totuşi înapoi?" întrebă. „A fost totul în ordine?"

„N-a fost. N-am putut să le port, omule. Nu le-am mai putut purta!"

„De ce? Doar nu le-a uns cu clei."

„*N-am* putut! Povesteşte-mi, cum s-a întîmplat?"

„Ei, normal..."

„Cum asta? Nimic n-a fost normal..."

„A trecut aşa de mult timp de-atunci. Totul e acum în ordine?"

„Nu te mai sclifosi, Roşcovanule! Cum s-a întîmplat?"

„Ei, a vrut să te pună la punct, asta-i tot. El a ştiut că tu vei fi de acord cu propunerea mea. Cărţile aşteptau, gata pregătite."

„Cu privire la primele şase planuri cincinale?"

Roşcovanul a încuviinţat.

„Şi-atunci el a luat caimacul."

„De ce?"

„Aşa. Aveai cele mai mari medii. Trebuia să te ia. Erai prea grozav. Înţelegi acum?"

„Eu, prea grozav?"

„Ei, vreau să spun că aşa credea el. O glumă obişnuită. Ce te frămînţi, au trecut ani de-atunci. Totul e-n ordine acum?"

Sokolov s-a îndreptat spre raionul Anei la etajul întîi dinspre Piața Roșie și i-a strigat că trebuie neapărat să meargă undeva.

Lev avea un permis pentru fondul secret, o secție închisă a bibliotecii institutului. Cînd se vedeau, îi povestea despre cărțile din Vest care se găseau aici și despre articolele pe care le văzuse și asta îi stîrnea lui Sokolov deseori invidia. El trebuise să aștepte un răspuns favorabil la cererea lui, dar cea a lui Lev fusese imediat aprobată, probabil datorită rețelei largi de relații a lui taică-său.

O oră a așteptat Sokolov în holul clădirii de pe strada Bauman. Lev era în camerele fondului secret și la ora 7 bibliotecara, o doamnă căruntă cu licență KGB, l-a poftit afară. În gîndul lui, Sokolov ținuse zeci de rechizitorii, despre prietenie și trădare, loialitate și înșelăciune, monologuri cu structură clasică, dar cînd l-a văzut pe Lev că apare, a fost capabil doar de-o reținere tăcută.

„Știi ce-am citit?"

Sokolov l-a privit așteptînd.

„*Die Traumdeutung*[1], Sigmund Freud. Îți taie respirația. Numai ficțiune, dar, în limitele ei, revoluționară. Așa ceva ar trebui să fie lectură obligatorie. Jos cu Engels, Freud obligatoriu."

Mergeau spre ieșire.

„Am cîteva ruble", spuse Lev, „vrei să cumpărăm vin? Am să-ți povestesc precis ce-am citit."

„Avem de vorbit", spuse Sokolov.

„Bineînțeles."

„Cu privire la primele șase planuri cincinale."

„Ce-i cu ele?" Lev îi ținea ușa să iasă.

Era o seară blîndă, vara era pe-aproape, și ei mergeau de-a lungul rîului Iauza, care se vărsa cîțiva kilometri mai încolo în Moscova, în direcția stației de metrou Kurskaia.

„M-ai tras pe sfoară atunci."

„Atunci? Cînd?"

„Cu mănușile."

„Șașa, asta s-a întîmplat acum 100 de ani."

---

[1] *Interpretarea viselor* (germ.).

„Ieri a fost, Lev Sergheevici. Şi mă doare. Tu eşti cel mai bun prieten al meu şi m-ai tras pe sfoară."

„Asta e poveste veche! Ne ocupăm acum de Freud şi tu începi cu o pereche de mănuşi vechi! Sau poate trebuie să privesc totul psihanalitic. La ce te gîndeşti cînd spui cuvîntul «mănuşi.»?"

„M-ai minţit."

„Nu erai atunci prietenul meu."

„Asta nu schimbă lucrurile. N-ai fost cinstit."

„Haide, Saşa! Ai rămas la fel de naiv! Cine poate să frunzărească un capitol ca ăla şi să ştie totul? Nici tu nu poţi, şi doar ai o memorie mai bună decît a mea! Dar erai atît de vanitos, încît propria ta vanitate te-a pierdut. A fost propria ta vină."

„Ce ştii tu despre sinceritate?"

„Ce ştii tu despre înşelăciune?" i-o întoarse Lev.

„Eu ţi-am servit de fraier. Nimeni nu ştia asta. Tu treceai drept învingător. Pe mine mă desfiinţaseră. Numeşti asta o joacă?"

„Nu putea supăra pe nimeni. Ascultă, Saşa, atunci nu era nimic între noi. Noi ne-am împrietenit prin asta."

„Am umblat ani de zile cu degetele înghetate, pentru jocul tău idiot."

Lev începu să rîdă: „Asta a fost chiar caraghios din partea ta."

„Pentru un nimic."

„Doar nu trebuia să iei totul de bun, prostule!"

„Nu fac asta. Cred însă în cinste."

„Eu cred în viaţă", explică Lev.

„Asta-i totul şi nimic. Te dezici de răspundere, ca prieten."

„O, da? Stăm să pierdem minute în şir vorbind despre o glumă veche, pe care întîmplător tu ai luat-o prea în serios şi acum trebuie s-o aducem la ordinea zilei. Nu te face de rîs!"

„Trebuie să-ţi ceri scuze."

„Absurd."

„Lev, vorbesc cu toată convingerea."

„Saşa, a fost *o glumă*. Auzi tu? *O glumă*."

„Le primisem de la mama."

„Dar le mai ai şi-acum."

„...Şi i-am povestit atunci că le-am pierdut. Am minţit-o pe mama!"

„Trebuie totuşi să vorbesc serios cu tine. Ai fi un pacient ideal pentru un cercetător freudist, ştii asta?"

„Sînt serios, Lev, al dracului de serios."

„Şi eu. Trebuie să înveţi să relativizezi. Dacă mergi aşa înainte, ajungi un nevropat de primă clasă. Faci nevroză opresivă, fobie şi în final devii impotent. Şi ştii de ce? Fiindcă nu faci diferenţa între... (Astea-s levianisme, gîndea Sokolov)... între experienţele tale. Toate au aceeaşi greutate. Teribil, cu adevărat. Şii unde o s-o sfîrşeşti?"

„Eu ştiu unde o s-o sfîrşeşti tu."

„Spune-mi, prieten veşnic." Lev şi-a deschis braţele cu emfază, ca un cabotin, ca un simulant de profesie.

„În închisoare", replică Sokolov.

„Sînt şocat!"

Supralicitînd, îşi încreţi fruntea şi făcu o figură posomorîtă.

„Eu? În închisoare? Un element asocial? Cu pîine şi apă şi slăbit de munca forţată?"

Sokolov spuse hotărît:

„Dacă nu-ţi ceri scuze, pun capăt aici prieteniei noastre."

Lev a oftat adînc, obosit în mod vizibil de discuţie.

„Am păstrat mănuşile? Nu ţi le-am dat înapoi? N-am intenţionat niciodată să le păstrez. Nu te-am înşelat. N-am vrut să devin posesorul mănuşilor. Nici nu ştiam că le ai. Deci: despre ce-i vorba acum?"

„Despre principiu."

„Principiul nu este ceva static. Principiul trebuie să aibă legătură cu realitatea. Ţi-am furat eu ceva? Nu. Am profitat de tine pe nedrept? Nu."

„Mă *simt* furat, Lev."

„De ce?"

„De prietenia noastră."

„Fă ceva cu *simţirea* asta a ta, prietene."

„Aşa sînt eu."

„Ştiu că eşti aşa, ăsta e unul dintre şarmurile tale, dar încearcă să relativizezi odată, altfel înnebuneşti singur cu o asemenea atitudine."

„Aştept scuzele tale."

„N-aş şti pentru ce."

„M-ai traumatizat."

„Un joc nepericulos, cam uşurel, sînt de acord să accept, m-am jucat cu modul tău sensibil de-a fi. Dar n-am făcut nici o faptă gravă. Asta refuz să accept. Saşa, peste cîteva săptămîni împlineşti 22 de ani. Fii matur, priveşte înainte, nu peste umăr. Şi încă ceva..." Se uită, clătinînd din cap, la oamenii care, neavînd habar de drama ce se petrecea între cei doi tineri, dispăreau înghiţiţi de intrarea metroului.

„Cînd mi-ai arătat mănuşile, am fost şocat, blocat, ştii asta? M-am gîndit: o, doamne, hai să ne luăm la întrecere pentru altceva, nu pentru aceste lucruri atît de scumpe, dar nu, tu voiai miza mare. Tu joci întotdeauna pe miză mare, Saşa, la tine este vorba întotdeauna despre Adevăr, despre Bine. M-am simţit un mizerabil că le-ai pierdut. Dar le-ai pierdut din pricina supralicitării tale. Înţelege asta odată!"

„Lasă asta", a răspuns Sokolov încăpăţînat, „Aşa ceva nu faci cu un prieten. Eu, cel puţin, în nici un caz n-o fac, şi am pretenţia de la tine ca nici tu să n-o faci."

„Nu există protocoale în prietenie. *Totul se poate.*" Lev se aprinsese acum, vorbea cu gesturi mari. „*Totul trebuie.* Prietenii se testează unul pe altul, se bat, se muşcă, se luptă! Şi asta n-o fac ca să se înjosească unul pe altul, o fac ca să devină mai tari, să înveţe unul de la altul lecţiile de care ai nevoie ca să *supravieţuieşti*! Despre asta e vorba! Nu înţelegi, Saşa, şi dacă nu înţelegi asta, atunci într-adevăr prietenia noastră nu are nici un sens, păcat, dar asta este!" Sokolov simţi că pierduse partida. *Celălalt* va fi acum cel ce va pune capăt prieteniei.

„Scuzele tale..." încercă să insiste moale, speriat că împinsese totul prea departe. Se îndoia de totul, de supărarea lui, de perplexitatea lui, de suficienţa lui.

„Pentru un lucru important între prieteni care au încredere unul în altul? Da. Fără îndoială. Dar pentru aşa ceva? Nici prin gînd..." Indignat, Lev scutură din cap. „Hai să punem punct relaţiei noastre, Saşa. Prieteniei, hai să-i zicem aşa, retroactiv, dar să n-o mai numim în felul ăsta. M-am înşelat. Şi tu te-ai înşelat. Să-şi urmeze fiecare drumul lui."

Lev o porni spre intrarea în metrou.

Cu lacrimi în ochi, Sokolov rămase să privească în urma lui. Se lăsase influenţat de ceea ce Lev tocmai numise: vanitate, mîndrie, aroganţă, prezumţii.

Dacă în drumul spre institut s-ar fi putut privi din afara lui, prin ochii lui Lev, nu s-ar fi întîmplat una ca asta. Dar se lăsase orbit de moralismul lui exagerat, care nu era de fapt altceva, după cum înţelegea el acum, decît un ocean de frică. Cinstea nu era la el o trăsătură naturală, era cinstit pentru că avea nevoie de *claritate*, într-o lume incertă.

Erau atunci de 20 de ani şi aceleaşi teme se puneau şi-atunci în discuţie. Din nou întrebuinţa Lev acum cuvîntul *supravieţuire*, şi din nou era vorba despre pragmatismul lui, vis-à-vis de asprul moralism al lui Sokolov.

Moartea tatălui lui Lev a făcut să se reîntîlnească. Sokolov se dusese la înmormîntare şi-i prezentase lui Lev condoleanţe. Se îmbrăţişară şi Lev îi şopti la ureche: „Faptul că ai venit dovedeşte că nenorocita de moarte e şi ea bună la ceva". Mai tîrziu îi explică: „Fac, precum se vede, lucruri cu o încărcătură simbolică prea mare. Vreau însă acum ca ceva să devină limpede. Îţi promit că niciodată n-o voi mai face cu tine. Tu eşti mult prea rectiliniu pentru asemenea lucruri. Pentru tine negrul nu este nimic altceva decît negru, dar pentru mine negrul poate să-şi schimbe culoarea şi să devină alb. Hai să uităm, bine?"

Amintirea acestei părţi a istoriei cu mănuşile nu-l mai tulburase de multă vreme. Sokolov nu putea să se distanţeze însă de povestea cu mănuşile, simbol al prieteniei lor. Le luase cu el la plecarea din Uniune şi se întreba acum dacă nu cumva sosise cu adevărat momentul să se distanţeze de ele. Lev avea probabil dreptate: nu trebuia să privească înapoi, nu trebuia să se ţină agăţat de lucruri care mai persistau doar în memoria lui.

Capitolul 7

Dl Sokolov îl trezi un ciocănit în uşă. Se ridică în capul oaselor şi auzi ultima bătaie. Se bătuse de mai multe ori, de cîte ori nu ştia, probabil că cineva aştepta de minute în şir în faţa uşii. Îşi puse indispensabilii, îşi trase pe el o cămaşă şi ieşi în hol. Era dimineaţa, dar n-avea nici o idee cam ce oră putea fi, probabil că venise Roy să se informeze dacă avea nevoie de el.

„Vin acum."

Întoarse cheia în broască şi deschise uşa.

„V-am luat din pat? Pot să intru?"

Era o voce rusească. El uitase de existenţa acestui om, dar omul nu uitase de el. Sokolov arătă spre sufragerie.

„Intraţi acolo. Vin imediat."

Naum Katsz încuviinţă şi pătrunse în hol, privind curios împrejur.

Sokolov, cuprins de nesiguranţă, îşi puse un pantalon şi încercă să-şi aducă aminte ce-i spusese poliţistului. Nimic, de fapt. A văzut un necunoscut şi i s-a făcut frică. N-a minţit. A spus adevărul.

„Nu vă pot oferi nimic de băut", spuse Sokolov cînd intră în cameră, „n-am făcut încă cumpărăturile".

Katsz răspunse:

„Am băut cafea toată dimineaţa."

Se aşeză confortabil în fotoliu şi zîmbi ca şi cînd ar fi venit în vizită la un prieten vechi. Din nou avea cămaşa pe dinafară, peste pantaloni, ca să-şi ascundă burta, şi pantalonii de zi liberă pe care şi-i pusese astăzi, de un albastru-verzui, nu-i ajungeau decît pînă la jumătatea gleznelor păroase.

Picioare goale în sandale. Îmbrăcat pentru o plimbare de sîmbătă pe bulevard.

Sokolov se așeză pe canapea și încercă să fie la fel de relaxat ca polițistul.

„Frumos apartament", spuse Katsz.

„Da", răspunse Sokolov.

„Totul e-n ordine?"

Sokolov încuviință.

„În urmă cu cîtăva vreme, unul dintre oamenii mei a fost la adresa dumneavoastră veche, pentru a vă invita la o a doua discuție, dar, ca să fiu sincer, era atunci puțină viață în dumneavoastră."

Deci nu numai Tania, dar, precum se vedea, și un polițist fusese la ușa lui. Mai multe vizite decît primise în Herzlia.

„Am avut niște probleme."

„Asta înțeleg."

„Am luat, totuși, niște informații despre dumneavoastră, asta e munca mea, și se pare că aici ați fost respins la solicitări. În Uniune erați într-o funcție înaltă."

„Ce vreți să spuneți cu asta?"

„Că trebuie să fie foarte frustrant pentru cineva ca dumneavoastră să mături străzile. Aveți totuși ceva știință de carte în mintea dumneavoastră", și el se bătu cu degetul în tîmplă. „Care nu este folosită. Păcat pentru dumneavoastră, păcat pentru țara noastră."

„N-a mers simplu la solicitarea de serviciu. Mi-a fost greu, da. Mama a murit acum un an, căsnicia mi s-a destrămat, cariera distrusă, deci eram la pămînt. Dar știu c-am depășit faza."

„Aici locuiți mult mai bine."

„Cum mi-ați găsit noua adresă?"

„De la vechii vecini."

Katsz îi făcuse o vizită Taniei. Ea i-a povestit unde putea să-l găsească pe Sokolov. Nu presupusese ciudatele probleme pe care i le crea lui polițistul.

„Asta nu poate fi ieftin", remarcă Katsz.

„Am un serviciu."

„Succes. Unde, dacă îmi permiteți să întreb?"

„*Oktober Enterprises*."

„*Oktober*? Nu e același nume cu al rachetei la care ați lucrat?"

„V-ați făcut bine temele acasă."

„Fiecare cu meseria lui, doctore Sokolov."

„Ce mai vreți să știți, domnule Katsz? V-am povestit tot ce mi-am amintit din acea zi."

„Ceva nu-i în regulă", spuse el. „Pot să fumez aici?"

„Se poate."

Și-a scos un pachet de Marlboro lights din buzunarul de la piept și Sokolov s-a dus să-i aducă o farfuriuță. Nu avea scrumieră în casă. Se simți mai liniștit decît la primul interogatoriu. Aici era pe propriul lui teren și nu avea nimic de ascuns. Criminalul avea o oarecare asemănare cu Lev și chiar și asta era îndoielnic, pentru că atunci el fusese beat. Nu era datoria lui să descopere criminalul. Pentru asta era plătit Katsz.

„Poftiți."

Katsz se uită la farfuriuță. „Vă mulțumesc."

„Cu ce vă pot ajuta?" Sokolov se așeză și privi, în așteptare, la omul puternic din fața lui. Întrebă: „Știți deja cine e victima?"

„Un francez. Locuia aici de vreo cîțiva ani. Evreu. Dar naturalizat. Era suspectat în Franța de trafic cu droguri, dar avuseseră prea puține dovezi împotriva lui. Cînd a venit aici, ne-au anunțat, dar n-am găsit nimic la el care să fi avut de-a face cu drogurile."

Era liniștitor să-l auzi vorbind astfel. Propoziții dintr-un anunț de ziar, departe de realitatea lui Sokolov, departe de lumea analizelor de laborator și a construcțiilor de rachete.

„Cafeneaua în fața căreia a fost împușcat era folosită ca spațiu de depozitare pentru un băcan care își avea prăvălia cîteva case mai încolo. Băcanul nu știe nimic. Conduce însă un BMW. Asta e ceva cam neobișnuit pentru un mic băcan de cartier. Dar văd că și dumneavoastră vă descurcați."

„Am avut noroc."

„*Oktober Enterprises*?" Katsz își supse burta și scoase un carnețel din buzunarul pantalonilor. Un BIC simplu atîrna la buzunarul lui de la piept.

„Ce adresă are?"

Sokolov îi citi datele de pe cartea de vizită primită de la Roy. Katsz și le notă.

„Ce faceți acolo?"

„Acum voi începe, de fapt."

„Și tot ce-i aici vine deja de-acolo?"

„Un avans."

„Generos."

Se priviră unul pe altul tăcuți. Zgomotul circulației de afară se înteți uimitor, ca și cînd volumul unei surse de zgomot ar fi fost dirijat mintal. Circulația pînă acum nu-i deranjase deloc.

„Asta așa este, desigur. Dar nu am nimic de ascuns, domnule Katsz. N-am luat bani de la criminal. Nici n-am auzit nimic despre el, slavă cerului, și mă preocupă acum încheierea unei perioade dificile din viața mea. Îmi reușește, ca prin minune. Și dacă stau acum aici și mă pot gîndi la viitorul meu, asta i-o datorez unui prieten, nu omului pe care-l căutați."

„Eu nu susțin că vă bănuiesc de ceva, dar trebuie să cercetez toate variantele posibile. Nu pot să exclud nimic, oricît ar fi de neînsemnat. Și faptul că mă aflu aici se datorează unei nevoi de clarificare. Priviți."

Scoase o hîrtie din buzunarul de la piept, o desfăcu cu grijă și se ridică cu greutate din scaunul adînc. Îi întinse hîrtia peste masa de salon, în timp ce rămăsese așezat pe marginea fotoliului.

Erau desenate două compoziții. Prima era făcută pe baza celor descrise de Sokolov. Capul era constituit din elemente tip, așa cum fusese relatat de el la primul interogatoriu la biroul poliției. Capul din dreapta era o schiță adevărată, desenată cu detalii și umbre. El recunoscu forma rotundă a propriului lui craniu, dar în același timp ochii aprinși și nasul te făceau să te gîndești la Lev, ca și cînd desenatorul ar fi suprapus una peste alta două figuri. Uimit, se fixă asupra schiței; legătura între el și Lev.

Sperase că nu era nimic altceva decît asociația personală a unui bețiv. Care ar fi putut proiecta capetele a mii de oameni. Dar acesta era și Leșava, și Sokolov. Sau ei amîndoi într-unul.

Katsz întrebă: „Par doi oameni diferiți, nu?

„Ăsta e desenul meu. Și ăsta?"

„Al celuilalt martor al nostru. Un domn bătrîn. Un pictor."

Undeva, aplecați peste o fereastră, existase o pereche de ochi care-i prinsese în aceeași figură pe măturătorul de stradă și pe criminal. Prezența lui Sokolov la crimă îl făcuse

complice. A fi fost acolo însemna a purta responsabilităţi, părea a spune desenul.

„Are talent", spuse Sokolov.

„Dar aţi stat ochi în ochi cu el. El este?" Făcu un gest spre schiţă.

„Aş vrea să vă pot ajuta. Băusem atunci ceva, eram zăpăcit de ceea ce văzusem, şi cînd el a venit spre mine, n-am mai văzut de fapt decît ţeava pistolului. Poate că pictorul l-a văzut mai bine ca mine."

„Îl recunoaşteţi?"

„Nu, la drept vorbind. Nu ştiu. De ce nu îl căutaţi după desenul omului ăstuia?"

„Pentru aşa ceva nu e destul de concludent. N-am sfîrşit însă de-a mă gîndi la asta." Îl privi pe Sokolov. „Şi încă ceva. Doar cu un desen nu pot începe un proces. Am nevoie de doi martori temeinici. De pictorul amator şi de dumneavoastră."

„Nu ştiu dacă aveţi ceva de obţinut de la mine. Singurul lucru pe care-l ştiu este că cineva a fost împuşcat. Nu din întîmplare, ci a fost o adevărată răfuială. Trebuie să căutaţi în trecutul acelui francez. Nu vă pot ajuta. Îmi pare rău."

Îi înapoie hîrtia lui Katsz. Acesta o împături şi o vîrî în buzunarul de la piept, în spatele pachetului cu ţigări. Întrebă:

„Deci aţi primit un avans?"

„Puteţi să luaţi acolo informaţiile necesare, şi Sokolov arătă spre notiţa lui Katsz cu datele despre *Oktober*.

„Presupun că prietenul dumneavoastră este patronul firmei?"

„Exact."

„Tot un rus?"

„Am fost colegi."

„Tot un specialist în rachete?"

„Cel mai bun pe care l-a avut Uniunea."

„Înţeleg că ghinionul cu acea rachetă a fost începutul tuturor nenorocirilor."

„Pentru toţi cei ce au lucrat la ea."

„Leşava", spuse Katsz. „Georgian. Dar cu un nume creştin."

„Al lui taică-său. Maică-sa era evreică."

„Asta nu prea se întîmplă des acolo, nu-i aşa? Amestecuri între georgieni şi evrei. Băcanul cu depozitul e şi el georgian."

„Nu e yemenit?"

„E georgian. Chaim Siguralidze. Nu-l cunoaşteţi?"

„Nu. Îmi făceam cumpărăturile la un alt băcan."

„Domnul Leşava are deci o întreprindere înfloritoare."

„Da."

„Ce fel de întreprindere?"

„Export-import. Fel de fel de activităţi comerciale."

„De ce au nevoie de un specialist în rachete?"

„Sînt inginer metalurgist. Nu există de fapt specialişti în rachete în sensul adevărat al cuvîntului. *Oktober Enterprises* are în vedere o întreprindere electronică. Eu voi fi consultant, voi face planuri, cercetări. Deci, munca mea obişnuită."

„Cînd începeţi?"

„Peste o lună."

El încă nu se decisese, dar răspunsurile pe care le dădea erau de fapt o confirmare a ceea ce era deja acceptat în mintea lui. Faptul că avea serviciu şi ambiţii îi dădea identitate şi respect de sine. Era înţelept să împrumute ceva din oportunismul lui Lev. Şi el trebuia să supravieţuiască. Îşi propusese să înveţe ceva din această reînviere. Niciodată nu-şi va mai pierde eul în cosmosul vodcii Gold şi Stolicinaia, niciodată nu mai voia să fie desfiinţat de ideea că singura viaţă pe care o avea, orele şi minutele acestea ale lui Aleksandr Sokolov, nu şi le folosise pentru ceea ce îi producea lui cea mai mare plăcere, cercetarea în domeniul fizicii, crearea modelelor de teste, urmărirea de parcă ar fi fost un alchimist a unor legături noi, cunoaşterea ordinii naturii pe care el, probabil, ar fi putut-o împinge cu un milimetru mai departe, şi nutrirea speranţei că într-o bună zi, peste 20, 30 de ani, cînd americanii vor exploata racheta Schuttle pe scară comercială, va face o călătorie prin cerul de vapori.

„Vă rog să mă iertaţi că vă produc neplăceri", spuse Katsz, fără să facă vreo mişcare care să-i trădeze intenţia de-a pleca, „dar o asemenea crimă nu se întîmplă niciodată în Tel Aviv. Te duce cu gîndul la America sau Sicilia, un gen de răfuială de tip mafiot."

Sokolov încuviinţă şi se gîndi la discuţia cu Lev, în care cuvîntul respectiv fusese de vreo cîteva ori pus pe tapet. Spuse:

„Cred că trebuie să căutaţi în cercurile traficanţilor de droguri."

„Cam aşa s-ar părea."

„Dacă vă pot ajuta, cu plăcere, dar mă tem că desenul pe care mi l-ați arătat nu-mi spune nimic."

„Păcat. Pentru că rămîne totuși curios cum de omul v-a lăsat în viață."

„Găsiți? Sînt bucuros că s-a întîmplat așa."

„Și eu! Și eu! Îmi pare rău c-ați înțeles așa. Dar am vrut să spun că un om de profesie, un *hitman*, cum spun americanii, n-ar fi lăsat nici un martor în viață."

„Concluzia: n-a fost un *hitman*."

„În vreme ce, totuși, s-a întîmplat în stilul unei răfuieli profesioniste."

„Nu. Era tensionat. Era nervos cu adevărat."

„Cum de ați observat?"

„Îi tremura mîna. Țeava pistolului tremura. Este singurul lucru pe care l-am văzut."

„Și el era rus."

„Asta n-o pot susține niciodată", spuse Sokolov hotărît. „Am zis că eu am rostit cîteva cuvinte rusești. El n-a spus nici pîs."

„Dar ați avut impresia că a înțeles?"

„Pentru că a plecat! Poate că n-a înțeles nici un cuvînt, dar n-a simțit nevoia să mă omoare și pe mine! Noroc! Nu știu prea multe, domnule Katsz. Credeam c-o mierlesc. Gîndeam în sinea mea: acestea sînt ultimele lucruri pe care le mai văd în viață, un tip care omoară un alt tip. Ce despărțire. Cam așa ceva îmi trecea prin cap. Deci: este criminalul un rus? *Nu știu*. Poate că i-a fost peste mînă să omoare un prăpădit de măturător de stradă rus. Poate că este un sionist fervent și n-a vrut să pună în pericol imigrația. Totul se poate!"

„Ei..."

Katsz s-a ridicat din fotoliu.

„Aveți mobile frumoase, doctore Sokolov."

„Dumneavoastră unde locuiți?" Se îndreptară spre ușă.

„Petah Tiqwa. În partea de est a orașului. În fiecare zi fac naveta. Chiriile sînt aici prea mari pentru salariul meu. Ar fi trebuit să fac și eu ceva ca dumneavoastră. Rachete."

„Cinci ani la Tomsk, inspectore."

„Fiecare lucru își are prețul lui."

„Îmi pare rău că nu vă pot ajuta."

„Dar mă poţi ajuta dacă-l prindem. Rămîi martorul principal, doctore. Dacă-l prindem, îl poţi identifica."

„Sper. Dacă mă gîndesc la acel moment, văd ceva vag, ochii, ridicarea pistolului, şi-mi revine în minte frica."

El deschise uşa şi-şi reaminti că liftul poate fi deschis numai cu cheia. Întrebă:

„Cum aţi urcat?"

„Pe scări."

Sokolov apăsă pe butonul liftului. Întrebă, pe cît se putea de dezinteresat:

„Sînt mulţi georgieni în Israel?"

„Douăzeci, treizeci de mii. Mulţi locuiesc în Ashdod."

„Au şi aici legăturile de familie pe care le aveau în Uniune?"

„Se întîmplă, da. Sînt printre ei cîteva familii de criminali."

„Şi băcanul?"

„Asta am retras-o, doctore. N-are nici o legătură."

„Şi BMW-ul?"

„O maşină scumpă."

„Ştiaţi că în timpul celui de-al doilea război mondial se făceau acolo motoare de avioane?"

Katsz scutură din cap. Spuse:

„Chiar dacă nu s-ar pune problema să n-am bani destui să plătesc, dar n-am dorit niciodată un Mercedes, din motive aflate la îndemîna oricui; m-am gîndit totuşi adesea că, dacă aş cîştiga vreodată la loterie, mi-aş lua un BMW, plecînd de la ideea că asta e o marcă germană cuşer."

„Nu există mărci germane cuşer", spuse Sokolov.

Liftul venise şi el deschise uşa cu cheia.

„Lift frumos, din lemn. Nu se mai văd multe ca ăsta. Totuşi, căutaţi să primiţi un apartament pe Rehov Sokolov. E bun un nume ca ăsta", spuse Katsz.

Îşi dădură mîna.

„O să mai auzi de mine, doctore."

„O să ajut cu ce pot."

Uşa liftului se închise.

Capitolul 8

CÎTEVA zile mai tîrziu, Tania urca cu el.

„Ce lift vechi frumos", spuse ea.

„Clădirea e din 1934. Privește." Sokolov făcu semn spre o tăbliță care arăta vîrsta liftului. „Se pare că de la început nu l-au mai înlocuit. Lemn. Așa ceva nu mai întîlnești. Dar e încet."

Liftul tremură în momentul cînd se opri și ea îl urmă pe Sokolov la etaj. Cu mîinile nervoase – ușa trebuia trasă cu o anume putere în timp ce cheia se învîrtea scurt în broască – el și-a deschis, după patru încercări, apartamentul. Ea îl întrebă unde îi este dormitorul și-l luă de mînă. Pe prag, în întuneric, se îmbrățișară și se lăsară sărutîndu-se pe saltea. Ea se ridică, își deschise fermoarul și lăsă să-i alunece rochia. Un sutien negru, cu dantelă și fundițe.

„Azi mi l-am cumpărat", spuse cu o voce răgușită. El o privea cum își dă jos ciorapii fără să-și atingă slipul, mișcînd din șolduri de parcă ar fi dansat. În lenjerie, ca și cînd lepădarea ei se cuvenea să aibă loc la sfîrșit, alunecă sub cuvertură și spuse:

„Vrei să pui ceasul deșteptător la ora 6?"

Țeapăn de încordare, el își scoase haina. Voia să dea un răspuns potrivit, dar nu-i ieșea din gîtlej nici un sunet. Cu Valia era altfel. Molcomeală fără obligații. Și înainte de Irina cunoscuse femei, cu care nu cîștigase prea multă experiență. El nu era Lev. Cu Tania trebuia să se dovedească. Și asta era un gen de test la poligraf.

„Vreau la dejun un croissant." Ea repetă asta, văzîndu-i silueta în semiîntuneric, dezbrăcîndu-se. Voia să-l facă să se

simtă în largul lui. „Croissant cu cafea cu lapte. Niciodată n-am mîncat așa ceva. Și vreau să fumez o dată o gauloise. N-am să mai fumez pe urmă, dar o gauloise după dejun vreau să fie o excepție. Și după aceea să văd *Doctor Jivago*. Și Neapole. Și să mor."

El avu impresia că ea trecuse deseori prin asemenea situații. Ea era acum amanta experimentată și el începătorul neîndemînatic. Ieși din pantaloni și rămase în chiloții cu poze cu elefanți.

„Azi cumpărați", spuse el cînd se băgă lîngă ea în așternut. Ea se răsuci spre brațele lui și el îi simți pielea spatelui și sutienul.

„Cu poze în față", spuse ea.

„Drăcii apusene", preciză el.

Îi dădu jos bretelele de pe umeri și-i scoase sutienul. Își apropie capul de sînii ei și-i sărută sfîrcurile negre fără memorie, ca și cînd i s-ar fi întîmplat pentru prima dată. Mîna ei îi alunecă peste șold spre indispensabili, pătrunse sub elastic și îi atinse fără nici o sfială sexul întărit. El fu impresionat de știința mișcărilor ei. Dar dintr-o dată îi simți trupul crispîndu-se și-și retrase mîna. Probabil că se speriase de propriul ei curaj. Rămase multă vreme tăcută, cu ochii închiși.

El șopti: „Tania? S-a întîmplat ceva?"

Ea nu răspunse.

„Am prezervative", spuse el, „Prezervative evreiești. Cu aprobarea rabinului. Marca cușer."

O apucă de bărbie și-i întoarse capul, astfel încît să o poată vedea.

„Tania?"

Ea nu răspunse. Țeapănă, își ținea ochii închiși.

„Te rog, spune-mi, te gîndești... te gîndești la el?"

Ea clătină din cap.

„Nu."

„Atunci ce e? Nu înțeleg."

Ea înghiți în sec și trase aer în piept. Deschise ochii și-l privi întristată.

„Nu ești circumcis", spuse ea.

Cuvintele ajunseră greu la înțelegerea lui. Nu se gîndise niciodată la asta. Nu crezuse că cineva și-ar putea face din așa ceva o problemă. Se ridică și se sprijini într-un cot.

„Crezi că mă vor da afară din țară?"

„Nu, sigur că nu."

„N-am făcut nici *bar-mitsva*[1], n-am citit nici Tora, n-am văzut decît de vreo cîteva ori în viața mea o sinagogă pe dinăuntru. Dar am o mamă evreică și un tată evreu, de aceea am venit în țara asta și mă găsesc în cele din urmă lîngă tine aici, în pat."

„Ți se pare că fac mofturi?"

„Nu știu ce vrei să spui prin constatarea că nu sînt circumcis."

Ea clătină din cap și-și închise din nou ochii.

„Și el?"

„Nici el."

Îi văzu fața, pielea întinsă pe obraji, genele:

„Atunci eram eu o alta", spuse ea. „N-ai ce să-i faci."

Își trecu brațele în jurul gîtului lui și-l trase spre ea. Se sărutară.

„Nu e vina ta", mai spuse ea.

„Dar a cui? A vechilor evrei din deșert care au inventat asta?"

„A mea. Asta e ideea mea fixă."

„Ce vrei să spui? Ai vreo neplăcere din pricina acelui surplus de piele?"

„Nu, pentru că e a ta", spuse ea.

„O, slavă Domnului. Dar atunci, în general?"

„Am venit în Israel pentru că am vrut să trăiesc printre evrei." Și-a acoperit fața cu ambele mîini. „Știu că pentru tine e altfel, dar alegerea mea a fost concretă, cu un scop precis. Sînt evreică, aparțin unei anumite tradiții și o parte a acestei tradiții este circumcizia. Pentru mine e un element important. *Bar-mitsva* aparține aceleiași tradiții, mîncarea cușer, de asemenea, *șil*-ul, și eu mi-am propus, atunci cînd am venit aici, să respect aceste tradiții. Și cu primul bărbat pe care îl întîlnesc mi se întîmplă un lucru atît de tulburător, să mă

---

[1] Ceremonie prin care puberul este declarat bărbat (la vîrsta de 13 ani), fiind admis în comunitatea religioasă iudaică.

îndrăgostesc de el şi să mă pomenesc cu el într-un dormitor, or, te asigur, Saşa, că în Kiev acest lucru nu mi s-a întîmplat niciodată, absolut niciodată. Însă..."

„Pielicica", spuse el.

Ea zîmbi.

„Mi-eşti tare drag, Saşa. Să ştii. Dar nu mă pot culca cu tine, pînă nu-ţi faci circumcizia."

„Am prezervative. Sînt ca o pijama, peste."

„Îmi pare rău."

„Crezi că alte femei în această ţară au aceleaşi pretenţii?"

„Nu ştiu."

„Pentru că dacă tu nu mă vrei..."

„Te vreau, Saşa."

„Sînt condamnat la celibat."

„Îmi pare rău. Mi se pare caraghios din partea mea."

„Nu te contrazic."

„Dar nu pot altfel. Cînd am simţit, n-am vrut să mă împotrivesc, dar... mă reţine, înţelegi?"

„Încerc să înţeleg."

„Este tot atît de reprezentativ pentru iudaism ca şi Tora", spuse ea.

„O bucăţică de piele?" El rîse.

„Da", strigă ea, atinsă de tonul lui cinic.

„Vorbim despre un obicei vechi, care în timpurile noastre cu camere de baie, duşuri şi săpun este depăşit", spuse el.

„E aşa cum spui şi totuşi e important."

„De ce? Explică-mi."

„Ca ritual. Mă înclin în faţa ritualului, Saşa. Mă înclin în faţa sulurilor Torei, cred că femeile trebuie să meargă la *mikve*[1], cred că bărbaţii evrei sîmbăta dimineaţa trebuie să stea la *şil*, cred că trebuie să spunem kadiş-ul pentru morţii noştri. Ritual."

„Eu nu-l ştiu", spuse el, „noi n-am trăit niciodată în Moscova printre evrei".

„Eu am ales pentru asta. Vreau să urmez aceste tradiţii. Valorile lor, ideile, obiceiurile."

El întrebă: „Nu cumva iudaismul şi-a trăit traiul?"

---

[1] Baie rituală.

„Cum poţi spune una ca asta?" Vocea ei suna acum mai strident. Pînă la această întrebare aproape că vorbiseră în şoaptă, ea cu gura aproape de umărul lui, dar acum se întoarse puţin, astfel încît să-şi poată face vocea auzită.

El spuse: „Nu cred că trebuie să ne dezicem de această ţară şi să privim iudaismul ca pe un lucru frivol, din alte timpuri, dar vreau să spun următoarele: acum încep să înţeleg că iudaismul a fost important pentru felul cum oamenii trăiau în comunitate. Regulile, prescripţiile, toate acele poveşti despre cum trebuie să te comporţi cu săracii, cu nevasta şi cu copiii, despre care e scris în talmud, astea sînt descoperiri evreieşti? În fapt, ele sînt locuri comune în cultura vestică. Cei mai mulţi oameni pe pămînt ştiu asta, nu?"

„Dar şi trăiesc ei aşa? Doar nici noi, aici, în Israel, nu o facem."

„De fapt, este vorba despre cele 10 porunci", spuse el, lucru pe care îl realizase în timp ce vorbea. „Asta e baza întregii culturi. Cele 10 porunci au fost date de evrei omenirii, conducătorii în deşert au stabilit reguli pentru felul cum trebuie să se poarte oamenii unii cu alţii. Inteligent, genial. Iar mica mea neîmplinire este o neînsemnată nerespectare a regulilor. Cu toate că circumcizia nu este printre cele 10 porunci."

„Nu, şi totuşi *brith-milla*-ul este mai vechi. Este probabil cel mai vechi ritual evreiesc. Legătura dintre Dumnezeu şi poporul evreu trebuie scrisă în carnea evreului. Se mai poate face de sabat sau de Yom Kippur, ştii asta?"

„Sînt impresionat."

„Păcat că nu eşti circumcis", spuse ea.

„Dacă întrebuinţez prezervative, n-o mai simţi, nu?"

„Diferenţa o simt în suflet. Nu acolo."

„*Ideea*", spuse el.

„Ritualul", îl corectă ea.

„Păcat", spuse el.

O întrebă dacă nu vrea să bea ceva. Cafea. În bucătărie puse apă, în timp ce ea se îmbrăcă, în afara privirilor lui. El aprinse becurile şi-i arătă casa. Ea atinse toate lucrurile, se aşeză pe banchete şi se lăsă să cadă pe scaune, se minună de echipamentul bucătăriei. Pe terasă, cu pîntecul apăsat de balustrada din piatră, priviră partea nordică a oraşului, acoperişurile

plate cu ridicăturile anexe şi antenele parabolice. Noaptea era clară şi ei îşi fixară privirile asupra stelelor Orientului Mijlociu.

„Mai vreau să te văd, Saşa."

„Şi eu."

Ea rîse trist şi-şi înclină capul, ca să-şi ascundă privirea.

„Spune", rosti el.

Ea îşi depăşi nesiguranţa şi trase puternic aer în piept: „Dar fără prepuţ".

El clătina din cap. „Şi altfel?"

„Altfel, totul rămîne la ceea ce e acum."

„Ce răutate e asta", spuse el.

Ea îi răspunse cu ironie de sine, dar răspicat: „Da."

„Deci eu am o problemă?"

„Dacă vrei să mă vezi, atunci ai o problemă."

„La vîrsta mea?"

„De ce nu?"

„Anumite lucruri, la vîrste mai înaintate, trebuie să le laşi aşa cum sînt, Tania."

„Nu-mi pot închipui că tăierea împrejur e atît de dificilă."

„Numai dacă mă gîndesc la asta şi mă îmbolnăvesc."

Ea îl sărută ca să-l consoleze cu anticipaţie pentru durere.

„N-am altă alternativă, nu-i aşa?"

„Nu", răspunse ea. „Dacă mă vrei, trebuie să te duci la cuţit."

„Unde se întîmplă asta?" întrebă el îngrijorat. „Trebuie să mă duc să mă informez?"

„Da."

Ea îi luă mîna. „Tefie trece pe lîngă un magazin". Rămase tăcută, aşteptînd aprobarea lui.

„Da?" spuse el, încurajator.

Ea rîse. El se bucură de propriul lor ritual.

„Tefie trece pe lîngă un magazin şi vede în vitrină un ceas. Intră şi-l întreabă pe cel dinăuntru: Puteţi să-mi reparaţi ceasul? Omul ridică din umeri. N-am idee, spune el, nu sînt ceasornicar, sînt *moheel*, fac circumcizii. Tefie îl priveşte uimit. Dar... se bîlbîie el, în vitrină e un ceas. *Moheel*-ul încuviinţează şi spune: dar ce credeţi dumneavoastră, ce-aş fi putut pune altceva în vitrină?"

Capitolul 9

ROY l-a luat cu el în cartierul în care se puteau cumpăra confecţii, în jurul lui Rehov Herzl, unde zeci de angrosişti livrau mărfuri în exclusivitate comercianţilor cu bucata. Lui Roy i-au făcut o excepţie. În schimbul preţului de cost, i-au întocmit lui Sokolov o garderobă. Roy a plătit notele.

„Cu condiţia ca asta să fie un împrumut", a spus Sokolov. „Lev a făcut destul pentru mine. Păstrează bonurile, va trebui mai tîrziu să ne facem socotelile."

Patru costume, blue-jeans Levi's originali, şosete, lenjerie de corp, cămăşi, maiouri, pantofi, în total în jur de patru mii de şekeli, dublul unui salariu mediu israelian. O familie reuşea să se descurce cu greutate din el. În Uniune acestea ar fi fost sume de basm, dar aici te obişnuiai repede cu nivelul preţurilor şi cu supermagazinele înţesate de mărfuri. El îşi cumpărase acum îmbrăcăminte de o sumă pe care în Kaliningrad nu reuşise s-o economisească de-a lungul anilor. Patru mii de şekeli însemnau două mii de dolari – în Uniune ar fi trăit viaţă de milionar cu o asemenea sumă.

La întoarcere, bancheta din spate a Escort-ului era plină de pungi de hîrtie şi de saci din plastic.

„Lev e acasă?"

„A plecat azi din oraş."

„Cînd se întoarce?"

„Mîine seară, cred."

„Poţi să-i spui să mă sune?"

„*No problem*", spuse Roy. „Mîine ţi se dă un alt număr de telefon. Cel de-acum e al vechilor chiriaşi."

„Ştii de-acum care este?"

„În dulăpiorul pentru mănuşi."

BIBLIOTECA „N. IORGA"

Sokolov îl deschise şi căută printre alte hîrtii formularul de la telefoane. În spatele dulăpiorului dădu peste ceva metalic. Îl scoase şi recunoscu forma negru-albastră a unui revolver. Îl privi pe Roy, cerîndu-i o explicaţie. Nonşalant, tînărul îi aruncă o uitătură:

„Punct 22", explică el. „Îl foloseşte şi poliţia."

„De ce îl ai aici?"

„Trebuie cîteodată, pentru vreo chestie, să merg în Teritoriile ocupate, şi acolo eşti nebun dacă umbli neînarmat. Şi nu-l ţii în sertar, crede-mă."

„Ai permis?"

„Bineînţeles. Dacă vreţi, primiţi şi dumneavoastră permis."

„Nu, mulţumesc."

„Dacă trebuie să mergi regulat la Nablus, începi să vorbeşti altfel."

Sokolov găsi noul număr de telefon.

Roy îl lăsă la apartamentul lui.

Îşi puse noile costume pe umeraşe şi-şi aranjă lucrurile în dulapul din dormitor, îşi potrivi ordonat pantofii, unul lîngă altul. La vederea garderobei, simţi un amestec de mîndrie şi îngrijorare, ca şi cînd ar mai fi fost copilul căruia maică-sa îi croşetase un pulover. Era de 11 ani, ea făcuse rost de suluri scumpe de lînă şi săptămîni întregi după masa de seară auzise clinchetul andrelelor. Puloverul era aşa de minunat, încît el nu-l putea purta. În fiecare zi deschidea dulapul şi-l privea admirîndu-l. Sub ameninţarea că va fi dat copiilor care nu erau atît de exagerat de economicoşi, maică-sa îl determinase ca din cînd în cînd să-şi mai tragă puloverul peste cap. Asta se întîmpla duminicile sau cu prilejul vreunui eveniment special, o manifestaţie de 1 Mai sau o petrecere matinală pentru copiii funcţionarilor din ministerul în care lucra taică-său, dar de preferinţă lăsa puloverul frumos împăturit să stea în dulap. Maică-sa nu înţelesese niciodată că nu era vorba de excesivă economie, ci de o profundă admiraţie. El simţea iubire pentru pulover şi voia să-l ferească de uzare, funingine şi pete. Cu acelaşi sentiment de fericire privea acum la dulapul din apartamentul lui de pe Rehov Ben Yehuda. Anii de neglijenţă şi de degradare luaseră pentru totdeauna sfîrşit.

PARTEA A TREIA

Capitolul 1

FORDUL Escort a părăsit autostrada nr. 4 dintre Tel Aviv şi Haifa şi a intrat pe 55, drumul ce ducea de la Keifar Sava spre Teritoriile ocupate. Sokolov stătea pe bancheta din spate alături de Lev Leşava, care după cîteva minute închisese ochii şi adormise netulburat. Zburase în acea noapte înapoi de la Frankfurt şi nu închisese un ochi.

„Tot zborul, tulburări atmosferice. Am avut greţuri. Am văzut oameni verzi şi albaştri clătinîndu-se spre toaletă. O bună bucată de vreme nu mai vreau să aud de El Al."

„Societăţile de zbor neisraelite bineînţeles că zboară fără să aibă tulburări atmosferice", dorise Sokolov să ştie.

„Se înţelege de la sine", zîmbise Lev. „Cînd călătoresc cu El Al-ul, atîta mă zdruncină, încît aproape că sar din navă."

Cartierele Tel Aviv-ului urcau la nesfîrşit pe dealurile dogorite. Macarale înalte îşi ridicau braţele spre scheletele blocurilor în construcţie. Terenuri industriale noi şi cartiere de locuit alternau. La fiecare staţie de autobuz aşteptau mulţimi de oameni, printre care un număr remarcabil de soldaţi aflaţi în serviciul militar, care-şi purtau armele pe umăr de parcă ar fi fost poşete de damă. Sokolov se obişnuise cu prezenţa vizibilă a armelor. Ţara era un loc înconjurat de 100 de milioane de arabi, care voiau să-i arunce pe intruşii europeni în mare. În ochii arabilor, evreii însemnau o moştenire ruşinoasă din vremea colonială, cînd englezii şi francezii le impuseseră arabilor voinţa lor. Dar indiferent dacă arabii se ruşinau sau nu, această ţară era o realitate. Totul aici era evreiesc, aşa cum spunea Tania.

În ultimele săptămîni, Sokolov citise ziarele. Își exersa prin asta ivritul, ca să poată s-o ajute pe Tania.

Ea urmărea actualitățile cu o senzație de frică. Prindea CNN printr-o antenă de pe acoperiș și-i explica hotărît punctele ei de vedere sioniste. Sokolov nu avea nici o simpatie pentru palestinienii din Teritoriile ocupate, cultura lor era pentru el mai străină chiar decît cea a evreilor ortodocși, dar dacă ei își voiau independența, trebuiau s-o primească. Intifada era una dintre multele dovezi că ei nu voiau să știe nimic despre israelieni, chiar dacă sub evrei le mergea mai bine decît sub regele Hussein al Iordaniei, care, la urma urmelor, așa cum i se potrivea unui despot, îi măcelărise cu miile. Dacă palestinienii voiau să se lase exploatați de un dictator de-al lor (Arafat sau alt conducător de turmă din poporul lor), trebuiau, din punctul lui de vedere, să aibă dreptul s-o facă. Noul lor erou, Saddam Hussein, pînă de curînd un oaspete bine văzut la Moscova, era un antisemit populist, care-i despuiase pe kuweitieni de bogății. Bush îl comparase cu Hitler, și Hussein spusese același lucru despre Bush, ca să nu se lase nici el mai prejos. Americanii trimiseseră între timp 250.000 de soldați în Golf.

Sokolov prevedea că Hussein se va retrage în ultimul moment din Kuweit, dar Tania știa sigur că va fi război. Saddam Hussein era un pericol și el trebuia scos prin bombardamente din Bagdad. Pentru Tania era o problemă de-o amară gravitate, pentru Sokolov un subiect de discuție oarecare.

Trecuseră aproape patru săptămîni de cînd Lev îi făcuse oferta și pînă în ziua de astăzi Sokolov nu-i dăduse încă nici un răspuns. El vizitase bibliotecile Universității din Tel Aviv, Institutul Weizmann și Technion din Haifa, și, cu ezitări, încercase să-și repună pe picioare cariera ajunsă la punctul de faliment. Citise mult, atît despre meseria lui, cît și despre istoria iudaismului, și încercase să-și impună un ritm zilnic. Tania îi ținea adeseori, în timpul zilei, tovărășie. Dacă nu privea CNN-ul, se adîncea în cîte-un scriitor evreu obscur de prin secolul 19 din Galiția sau Lituania. Serile se plimbau cu Emma pe bulevardul din dreptul marilor hoteluri de la malul mării. De-a lungul balustradei care despărțea promenada de plajă, stăteau grupuri de bătrîni pe scaune din plastic, delibe-

rînd cu care anume studii nepoţii lor au mai multe şanse să obţină Premiul Nobel, neurochirurgie sau fizică experimentală. Ei mîncau pe undeva o pită umplută sau o salată şi dacă Tania avea chef să gătească, făcea blinele umplute sau unul dintre felurile acelea de mîncare idiş pe care le învăţase de la maică-sa.

El îl sunase pe medicul lui Lev şi acesta îl trimisese la un chirurg plastician, dr. Shulman. În curînd avea să-i dea telefon.

Prezenţa Taniei dădea strălucire refacerii lui. Se simţea încrezător şi sigur fiind alături de o rusoaică şi vorbind propria lui limbă; în acelaşi timp ea forma puntea către modul de viaţă israelian, în care ea şi cu fiică-sa erau acum mai implicate decît el, care venise din februarie anul trecut. În scurt timp ea cunoscu oamenii de pe Rehov Ivri, vînzătorii din magazinele de pe Rehov Etsel, află numele părinţilor şi strămoşilor lui Finkelstein şi începu să vorbească limba atît de bine, încît aproape că putea să dea lecţii altor emigranţi ruşi. Era o fiinţă sociabilă, fascinată de societatea care i se înfăţişa, gata să-şi consacre viaţa întăririi şi îmbogăţirii acestei ţări. La Emma el încerca să se gîndească fără să complice lucrurile. O altă fiinţă, îşi spunea, un alt om, cu nenumărate gene şi trăsături de caracter necunoscute, fiica unui rus străin care a călcat într-o zi într-o vale din Afganistan pe o mină şi a fost dintr-o dată făcut pulbere, şi *ea*, în Leningrad, obişnuită acum să aibă un alt tată; chiar dacă se pare că Irina a divorţat din nou, ea îl numeşte pe acela în mod curent tată.

„Mai vreau să am un copil", îi spusese Tania în urmă cu cîteva zile. „Emma trebuie să trăiască într-o familie adevărată aici. Şi-apoi, cred că această ţară are nevoie de copii. Altfel, într-o bună zi, ne sufocă arabii. Hai să facem asta acum, Saşa. Va fi o adevărată eliberare."

„S-ar putea ca operaţia să nu reuşească. Închipuie-ţi că chirurgul ar putea face o tăietură greşită."

„Atunci îmi caut un altul."

„Iar eu sînt pierdut."

„De cum te circumcizi, ne căsătorim."

„Atunci dă-mi imediat cuţitul."

Rîzînd, ea se îndreptă spre el cu cuţitul şi el îşi acoperi cu mîinile şliţul.

„Eu vorbesc serios, Saşa. Nu vreau să mai aştept prea mult. Primăvara viitoare am 38 de ani."

„Am să-l sun pe Shulman."

„Chiar o faci?"

„Da."

„Altfel îţi dau un ultimatum."

„Cum sună el?"

„Ai două săptămîni pentru a lua o hotărîre. Altfel, este mai bine să nu ne mai vedem."

„Şi poţi să faci asta aşa, liniştită, să nu ne mai vedem?"

„Nu liniştită, nu. Dar trebuie."

„Fiecare îmi pune termene. Ţi-e teamă că altfel nu voi lua hotărîrea?"

„Da."

Asta fusese alaltăieri. Acum stătea lîngă Lev şi privea străzile din Kefar Sava. Emigranţii dintr-o anumită cultură aveau tendinţa să rămînă împreună, şi ăsta era un oraş rusesc, aşa cum Petah Tiqwa era un oraş al americanilor, canadienilor şi englezilor. Privea cu interes la străzile străjuite de copaci cu umbra răcoroasă şi la copiii care se jucau. Se întrebă dacă în cele din urmă se va stabili aici cu Tania, cu copiii lor, pe aceste străzi, cu radioul vecinilor de cealaltă parte a peretelui, cu maşina în garaj. O viaţă modestă, într-o familie modestă, fără visul unei călătorii pe Marte; va fi el oare fericit? Nu-l sunase încă pe dr. Shulman. Ezitarea lui nu venea din faptul că s-ar fi îndoit de intenţiile Taniei. Ea căuta un tată pentru copilul ei. Dar cum putea el fi un tată pentru copilul altuia, după părăsirea propriului său copil? Nici un gest, nici o privire, nici un cuvînt nu erau în afara acestui gînd. Emma era un copil drăguţ şi deştept, care putea să se joace răbdătoare într-un colţişor sau să suporte veselă lungile lor plimbări pe plajă. Ea nu avea nici o vină. Ceea ce-l apăsa era doar stupida greşeală din trecutul lui.

De cînd se mutase, nu vorbise cu Lev decît la telefon. Lev fusese foarte ocupat, lucrase la „un *deal* complicat", o afacere cu bănci şi oameni de finanţe. „Seamănă puţin cu şedinţele noastre de consiliu din Kaliningrad, doar că se discută ceva mai abstract." Fusese în ultimele săptămîni în Zürich, Cipru, Frankfurt, Paris, Londra şi New York. „Tocmeli

cu bancherii. Cu persoane renumite, dacă vrei să ştii. Absolut după litera legii."

La o săptămînă după propunere, Sokolov îl întrebase pe Roy dacă poate lua contact cu Lev, care pentru el era de negăsit.

„Hei, jidănaşule", spuse Lev cînd îl sunase.

„Jidănaşule", i-o întoarse Sokolov.

„Ai o prietenă, am auzit."

„Da." Sokolov se gîndi la Irina. O va ascunde pe Tania de el.

„Israelită?"

„Rusoaică."

„Lucruri miraculoase."

„Aşa se vede."

„Sînt bucuros pentru tine, Saşa. Despre ce voiai să vorbim?"

„Putem să ne vedem undeva?"

„Mîine dimineaţă plec la Zürich. E urgent?"

„Nu tocmai. Este mai mult ciudat decît urgent."

„Despre ce este vorba?"

În cele din urmă, poliţistul îi va da tîrcoale lui Lev. Pentru că Lev era patronul lui Sokolov. Şi probabil că într-o zi Katsz va suna la Lev şi, cu schiţa în mînă, va recunoaşte ceva din ochii vechiului specialist în rachete, aşa cum el, fără îndoială, recunoscuse ceva şi din forma feţei lui Sokolov. Probabil că deja îi luase urmele lui Lev, şi aştepta cu sînge rece momentul potrivit ca să sară asupra lui. Numai cu portretul pictorului amator n-avea nici o şansă, spusese el. Dacă era adevărat, îl va ţine din scurt pe Lev, va scoate untul din el, îl va pune la colţ. Ar fi trebuit oare ca Sokolov să-şi fi ţinut gura în privinţa lui Lev? Dar poliţistul s-ar fi informat, suspicios cum era, vis-à-vis de brusca mutare a lui Sokolov. Trebuia să-l informeze pe Lev asupra întregii poveşti. Cu siguranţă că de fapt nu era nici o problemă şi Katsz se învîrtea în jurul cozii, dar Lev trebuia să ştie, în situaţia în care poliţistul şi-ar fi făcut apariţia.

„E vorba de-o crimă."

„O *crimă*?"

„Am asistat la o crimă. Pe cînd eram încă măturător de stradă. Am văzut în plină zi un tip ieşind dintr-o casă şi, după el, a ieşit un alt tip care l-a împuşcat în cap."

„Sfinte Dumnezeule!"

„L-am văzut pe omul ăla. Nu foarte bine, fiindcă eram speriat că mă va curăţa şi pe mine din drum. El a crezut, desigur, că eu am văzut totul."

„Păi asta s-a şi întîmplat."

„Eram abţiguit, Lev. S-ar fi putut la fel de bine să mi-o fi închipuit."

„Şi-apoi?"

„Omul s-a apropiat de mine şi eu i-am spus, în ruseşte, că n-am văzut nimic. Şi el a plecat mai departe."

„De necrezut."

„Am fost interogat de poliţie, deoarece ei cred că eu sînt martorul principal. Dar eu nu pot să-l recunosc cu adevărat."

„Şi dacă te aduc în stare de hipnoză? Asta se practică aici."

„Nu vreau.",

„De ce nu?"

„Nu vreau detectoare de minciuni şi interogatorii. Vreau să mă gîndesc la oferta ta şi să mă regăsesc pe mine însumi."

„Asta pot să-nţeleg."

„Dar poliţaiul ăla e insistent. Îndărătnic."

„Ce vrea de la tine?"

„Să numesc făptaşul."

„Şi ştii cine este?"

„Nu. Dar el nu mă crede. Acum, de cînd stau în apartamentul ăsta, a devenit absolut suspicios. Vrea să ştie totul şi astfel a trebuit, bineînţeles, să spun că sînt în serviciu la tine."

„Desigur..."

„Deci, ceea ce vreau să spun este că el s-ar putea să te sune sau să treacă pe la tine."

„Înţeleg. Dar nu-i nici o problemă."

„Mi s-a părut că trebuia să ştii asta."

„Asta ar fi putut să fie... ia stai să văd..." Sokolov auzi că el caută printre hîrtii.

„Katsz?"

„Exact."

„A sunat deja de două ori."

„Vrea să controleze dacă lucrez cu adevărat. Sau dacă am luat bani pentru tăcere."

„Nu-ți face griji, Saşa. O să-i explicăm cum stau lucrurile."

„În regulă. Dar el rămîne să scormonească."

„O să iasă bine."

„Perfect."

„Dacă mai ai nevoie de Roy, ştii cum să-l găseşti, aşa-i? Şi dacă ai nevoie de bani, el poate să-ți avanseze."

„Am destui, Lev."

„Fără falsă pudoare, Saşa."

„Nu. O să am în vedere. Îți mulțumesc."

„Altceva?"

„Irina. Ai mai auzit ceva de ea?" a întrebat Sokolov.

„Nu. I-ai trimis ceva?"

„Încă nu."

„Ajut-o, Saşa."

„O să-i trimit bani."

„Roy are numărul ei."

„Bine."

„Altceva?"

Sokolov ar fi vrut să-i spună despre schiță, despre vaga asemănare, dar îi era teamă că Lev se va simți nedreptățit. Lev întrebă:

„Nu ți-e teamă că tipul ăla te urmăreşte?"

„Nu. Ce vrei să spui?"

„Ei, presupune că i-a părut după aceea rău că te-a lăsat în viață. Te va căuta, bineînțeles."

„La asta nu m-am gîndit", spuse Sokolov.

„Ăsta era primul lucru la care m-aş fi gîndit. Vrei să ai o armă?"

Atunci Sokolov se gîndise numai la Lev, la absurda posibilitate ca omul cu care vorbea el acum să fi omorît pe cineva. Această variantă părea față de realitate mai mult decît absurdă, deşi era ciudat că şi Lev apăruse tocmai atunci, după cîteva zile. Nu ca un criminal care să curețe un martor, ci ca un prieten care-i întindea o mînă de ajutor. Nu-i trecuse prin minte gîndul că criminalul se află sub nasul lui, aşa cum Lev îi

sugera acum. Situaţia fusese în acel moment suficient de bizară.

„Poliţistul..." Sokolov tăcu. Probabil că se va face caraghios, a cîta oară? dar el trebuia să-l prevină pe Lev.

„Poliţistul posedă o schiţă de portret a posibilului criminal..."

„Tu ai făcut-o?"

„M-au pus şi pe mine s-o fac. Dar nu s-au ales cu prea mult din ea."

„Şi *pe mine*, ai spus?"

„Mai au una. Se pare că mai există cineva care a văzut."

„Da? Cine e?"

„Un om bătrîn. Unul care stătea la o fereastră. Privea afară şi a văzut totul. Cum s-a îndreptat criminalul spre mine şi toate celelalte. De aceea crede poliţia că am vorbit ceva cu el, cu criminalul."

„Asta ar fi fost absurd. Ţi se pare că te bănuiesc de ceva?"

„Aşa s-ar părea."

„Şi omul acela bătrîn? El a ajutat deci la reconstituire?"

„El însuşi a făcut o schiţă. Aşa, ca un hobby."

„Sper că-l vor găsi cu ajutorul ei."

„Pare caraghios, Lev, dar schiţa..."

El începu să rîdă, uimit de propria lui boală, de paranoia, de psihicul lui complicat, care năştea tablouri imaginare şi iluzii.

„Da, ce se întîmplă?"

„Tu semeni puţin cu el."

„Ce?"

„Tu semeni cu schiţa. Cu criminalul. Ceva din ochi şi din forma nasului."

„Da. De ce nu?"

„Ştiu că este o nerozie, dar există o asemănare. Şi asta nu-i totul. Şi eu..."

„O, acum înţeleg", îl întrerupse Lev. „Mă avertizezi asupra poliţaiului. Dacă vine, voi fi arestat. Ăsta este, în sfîrşit, motivul pentru care voiai să-mi vorbeşti?"

„Voiam doar să-ţi povestesc, Lev."

Îi părea rău. Era fără sens totul, traumatizant şi insultător. Suferea de halucinaţii.

„Sigur că eu am fost! Ce crezi tu? Bineînţeles că trebuie din cînd în cînd să scurtez pe cîte unul de cap! Şi tu erai alături şi, fir-ar să fie, nu puteam să-mi calc pe inimă şi să-l trimit pe lumea aialaltă şi pe prietenul meu, despre care credeam că e-n Tomsk."

„Îmi pare rău, Lev, n-am vrut să te jignesc."

„Ai luat-o complet razna, ştii asta?" Vocea lui Lev suna înfuriată.

„Ştiu că e idiot, dar ochii mei au văzut ceva care m-a făcut să mă gîndesc la tine! Dar nu numai la tine, ci şi la mine însumi."

„Ce vrei iarăşi să spui?"

„Schiţa. E ceva în ea din tine, dar şi din mine."

„Cum asta?"

„Ceva din ochii tăi, pe faţa mea."

„Ai băut?"

„Nici o picătură."

„Îţi înmoi acum învinuirea spunînd că ai recunoscut ceva şi din tine?"

„Nu, Lev. Aşa a fost cu adevărat. Acel desen erai tu şi eu într-o grimasă."

„Trebuie să pun jos receptorul. Am încă multă treabă", spuse Lev obosit dintr-o dată, epuizat de enunţul bizar al lui Sokolov.

„Eram paranoid. Atîtea amintiri, lucruri ciudate pe care le-am trăit împreună, probabil că trebuiau să se exteriorizeze într-o formă sau alta. Îţi cer scuze."

Se făcuse linişte. Sokolov auzi un foşnet şi zgomotul unei manevre. Clincul unei brichete.

„O să uit discuţia asta", spuse Lev. Acum avea ceva în gură. Un trabuc.

„Slavă Domnului", spuse Sokolov.

„Sună-l pe Roy dacă ai nevoie de ceva."

„La revedere, Lev. Cred că-ţi primesc oferta."

„Eşti cu adevărat nebun, aşa încît nimic nu mă miră, dar ai fi şi mai nebun dacă n-ai primi-o".

Puse receptorul în furcă.

Lev dormea cu bărbia în piept, nevinovat, cu mîinile pe genunchi. Priveliştea devenea mai golaşă. Verdele dispărea dintre culori, apăreau mai multe pietre golaşe, brunuri cu nuanţe cenuşii, mai multe tufişuri noduroase. Maşinile purtau numere din Teritoriile ocupate şi la volan stăteau bărbaţi cu turbane, şoferi de taxiuri nebărbieriţi, de cîteva ori observase conducînd femei cu feregele. Ei trecuseră de linia verde şi rulau acum în Teritoriile ocupate, care erau numite de israelieni Iudeea şi Samaria. Sokolov nu văzuse nici un punct de graniţă sau de control, dar prezenţa armatei israeliene se simţea ca o gheară de fier în cuprinsul peisajului. La încrucişări se opreau vehicule militare de un verde-măsliniu, cîteodată jeep-urile huruiau în depărtare pe drumurile uscate şi nisipoase, cu soldaţi înarmaţi pînă-n dinţi, cu jachete groase şi cu antenele lungi, unduitoare, ale aparatelor de comunicaţie. Într-o vale, între doi pereţi muntoşi abrupţi, desluşi în tufişurile de pe marginea şoselei o coloană de maşini militare, vehicule cu geamuri blindate, mitraliere grele, şenile. Soldaţi gravi priveau în urma Escort-ului. În timp ce fumul de ţigări se ridica deasupra capului lor în aerul cenuşiu, alţi soldaţi se sprijineau de pereţii groşi ai unui vehicul cu şenile, cu pahare de carton în mîini, din care sorbeau cafea sau ceai. Peisajul era gol şi uscat, bătut de Dumnezeu.

Roy conducea stăpînit şi relaxat. El îl însoţise pe Sokolov de cîteva ori la Haifa, la Institutul Weizman în Rehovot, fusese şofer atunci cînd Sokolov cu Tania şi Emma doriseră să vadă Ierusalimul. Roy era tăcut şi, în ciuda staturii lui, aproape invizibil.

Pe tot timpul călătoriilor lui, Lev nu-i dăduse nici un semn de viaţă.

Probabil că entuziasmul lui în ceea ce priveşte revederea fusese temperat de paranoida recunoaştere a lui Sokolov. Referitor la întîmplarea pe care o văzuse pe Rehov Etsel. Mersese prea departe. Cu ani în urmă ar fi trebuit să tacă faţă de Irina şi-acum ar fi trebuit să-şi ţină gura asupra suspiciunilor lui. Slavă Domnului că relaţia lui cu Tania îi acapara atenţia şi ea îi stimula nevoia de-a reveni la profesia lui.

După şapte zile de tăcere, Lev l-a sunat pe neaşteptate. Părea că uitase întîmplarea aceea. Sokolov n-a pus nici o întrebare, Lev a păstrat tăcerea.

Existau zile cînd stătea la Supersol minute în şir în faţa rafturilor cu vodcă, în apropiere de intrare. Pînă acum găsise în el puterea să ia sticla din cărucior şi s-o pună la loc, mergînd mai departe la rafturile cu sucuri de fructe.

Încet, încet, se împuţina cantitatea de amintiri care nu-l lăsau noaptea să doarmă, încet începea să-şi dezvolte capacitatea de-a pune capac pe memoria lui năbădăioasă. După părerea Taniei, se simţea vinovat la nesfîrşit de eşecul căsătoriei lui, de pierderea copilului, de catastrofa cu racheta, de însingurarea în care trăise mama lui, şi la temelia tuturor ăstora stăteau spaimele îndurate de maică-sa, care, probabil, îi fuseseră transmise în copilărie şi lui.

„Care spaime, deci?"

„Că vor fi descoperiţi. Că eraţi evrei."

„Crezi tu că o stăpînea asta atît de mult?"

„Ea a avut o reacţie atît de puternică atunci cînd ai găsit *ketubah*-ul, nu-i aşa? Probabil că n-o să ţi-o ierţi niciodată. Te-ai simţit întotdeauna vinovat pentru că ai descoperit în modul ăsta că eşti evreu. Şi după aceea ai încercat din nou să uiţi şi să negi, deoarece era ceva supărător, ceva ruşinos, să ai părinţi evrei. Probabil că i-ai luat-o, fără să fii conştient de asta, în nume de rău."

Sokolov ridicase din umeri. „N-am ştiut niciodată ce se poate înţelege prin *a nu fi conştient*."

„Chiar vrei să mă prosteşti?"

„Nu, chiar nu ştiu."

Ea se uita la el surprinsă. „Iubesc un imbecil", spuse, clătinînd din cap. „De ce te îmbătai aşa? Fiindcă ţi-era bine?"

„Şi de asta", răspunse el.

„Şi n-aveai senzaţia că există ceva mai mult decît puteai tu înţelege? Că tristeţea ta era accentuată şi de alte lucruri?"

„Poate. Nu ştiu."

„Numesc asta, pentru uşurinţă, subconştient, bine?"

„Spune-i cum vrei", zise el, „sau, poate, pălăvrăgesc prea mult?"

„Lasă-l pe poate deoparte."

Îl privi iscoditor şi întrebîndu-se dacă se joacă cu ea sau nu. El se aşeză lîngă ea pe bancă.

„Spune înainte", îi zise el, „eu n-am dus, cred, niciodată asemenea discuţii. Numai cu Lev, cu nimeni altcineva."

„Cred că te înţeleg mai bine decît te înţelegi singur."

„Nu exclud. Şi probabil că şi eu, la rîndul meu, te înţeleg mai bine."

„Te gîndeşti deci la mine."

„Pînă la un anumit punct. Te iau aşa cum eşti. Nu încep să analizez de ce eşti cum eşti. Accept asta. Nu încerc să schimb nimic."

„Te-ai plîns totuşi foarte tare de ceva."

„A fost o ieşire. Sînt şi eu, totuşi, sclavul trupului meu."

„Cu asta poţi să scuzi totul. Recunoaşte că te simţi respins."

„Asta aşa este."

„Că eşti atins în orgoliul tău masculin."

„Şi asta este aşa, chiar dacă nu ştiu în ce parte a trupului meu e cantonat orgoliul masculin."

„Eu ştiu", zise ea rîzînd. „Şi asta este probabil şi cauza faptului că nu mă laşi niciodată să plec acasă înainte de-a fi încercat."

„Să mi se usuce mîna dreaptă dacă n-am s-o fac."

„Asemenea lucruri n-ai voie să spui."

Aprinsă, ea renunţă la tonul ironic al discuţiei.

„Astea sînt pentru mine fraze care m-au ajutat în Kiev. *Anul viitor în Ierusalim. Să mi se usuce mîna dreaptă dacă nu mă voi mai gîndi la tine, o, Ierusalim.*"

„Vrei să mergem la Ierusalim? O luăm şi pe Emma. Roy poate să ne ducă."

„Nu mai face glume despre asta, îmi promiţi?"

„Îţi promit. Mergem la Ierusalim?"

Au făcut un tur prin străzile comerciale, Jaffa Poort, Knesseth, Muzeul Israel cu manuscrisele de la Marea Moartă. Roy i-a sfătuit să nu viziteze cartierul arab, deoarece nebunii palestinieni umblă cu cuţitele scoase. Din cauza cuţitarilor şi a intifadei, turiştii se ţin departe de piaţa cu Zidul Plîngerii, *Hakotel*, chiar dacă fiecare colţ şi întretăiere sînt păzite de soldaţi. La gărduleţul care desparte locul bărbaţilor de restul

pieţei, Sokolov a luat dintr-o cutie o chipă de carton şi s-a îndreptat spre zid. Alături, la femei, Tania mergea cu copilul ei spre pietrele sfinte, amîndouă cu ochii măriţi de emoţie, cuprinse de magia locului.

Sokolov se afla acum la cel mai înalt punct al sfinţeniei pe care-l aveau evreii, dar nu simţea nimic mistic sau metafizic. Poate melancolie, pentru că maică-sa nu va şti niciodată că el stătuse aici, ca evreu printre evrei, dar ceea ce era mai presus era senzaţia de înstrăinare la vederea oamenilor bărboşi din jurul lui. Erau îmbrăcaţi în jachete lungi negre, pe sub care cîte unii purtau pantaloni de mătase pînă la genunchi, cu şosete albe strînse pe picior şi din cauza bărbilor lor întunecate, cărunte sau roşii-aprins (încă din Tel Aviv observase că mulţi hasidici erau roşcaţi), figurile lor aveau ceva asemănător, de parcă ar fi fost fraţi cu toţii. Tinerii hasidici erau în general foarte slabi, iar cei mai în vîrstă împliniţi, mulţi purtau ochelari groşi şi evitau să fie priviţi. Sokolov părea un *goi*. El nu era nici măcar un evreu asimilat, el era cel mult unul fals, molipsit de comunism. Zecile de hasidici din jurul lui îşi reciteau bălăbănindu-se rugăciunile, cu perciunii fluturîndu-le pe lîngă obraji, şi Sokolov nu lăsă să se observe că el se uită cu uimire la îmbrăcămintea şi comportamentul lor. Dumnezeu, care le-a cerut lor asta şi în acelaşi timp şi Constanta lui Planck, şi $E = mc^2$ al lui Einstein, şi nesiguranţa cuanţumului, a fost o fiinţă ciudată.

A intrat plin de curiozitate în catacombele din stînga zidului, în peretele de sub clădirile din partea de nord a pieţei. A pătruns într-o galerie de ev mediu cu nişe, camere şi *şil*-uri, în spatele uşilor zăbrelite, în care întunericul era împrăştiat prin lămpi ce răspîndeau o lumină misterioasă, portocalie. El, reprezentantul spaţiilor tehnologice, se afla acum în spaţiul dumnezeului fără mîini şi fără faţă, spaţiul magiei şi al minunilor, stăpînit de eternitate. El cunoştea spaţiul din timpul călătoriilor lui în vodcă, şi recunoscu ceea ce hasidicii voiau să evoce prin rugăciunile lor ritmice. O făceau prin limbă, materia rugăciunii şi a implorării, prin care îşi lărgeau conştiinţa (sau, poate, şi-o strîmtau, el nu ştia), şi drept urmare vedeau Lumina Dumnezeirii. Citise despre asta. Aceştia erau misticii. Călătoreau în transă prin Cheikalot, sferele şi palatele cereşti,

în drum spre Tronul Dumnezeiesc, care se scaldă în lumina *shekinah*-ului, Prezența Dumnezeiască. El era un copil de evrei tăinuiți, dar simțea năzuința hasidică spre Lumină.

În timp ce, asemenea lui Lev, adormise în mașină, amintirea catacombelor îi provocase un vis. Era în vizită la părinții lui în Moscova. Maică-sa se afla în bucătărie, iar taică-său, afară, în stradă, împărțea pamflete. Mergea cîțiva metri lîngă un călător, îi strecura în mînă o foaie și aștepta să apară un altul. Dar nimeni nu voia să păstreze foaia. Din cînd în cînd taică-său se apleca să adune foile aruncate și să le împartă din nou. Ce e scris pe ele? o întrebase pe maică-sa, care croșeta. Firul ieșea din cuptor, de fiecare dată ea mai trăgea afară cîte-o bucată, croșeta pînă cînd firul ajungea întins ca o coardă și apoi trăgea din nou de el, pînă cînd avea suficient pentru un nou șir. Că evreii trebuie să meargă în Israel, scrie în pamflete, spusese ea, și tu trebuie de asemenea să pleci, fiindcă aici se-ncurcă lucrurile, chiar dacă Stalin ține țăranii sub obroc, dar în ei nu poți avea încredere. Eu nu vreau să merg în Israel, răspunsese el, eu vreau pe Saturn. Mama lui rîsese. Acolo locuiește Dumnezeu, spusese ea, pe cealaltă parte a lui Saturn locuiește Dumnezeu. El își trăsese un scaun alături, se așezase și începuse să explice: Saturn se învîrte în jurul axei sale în așa fel, încît am fi putut de mult să-l vedem pe Dumnezeu. Ea clătinase din cap și spusese: Saturn poate că se învîrte, dar Dumnezeu merge repede, mai repede decît poate să se învîrtă Saturn, de aceea rămîne mereu pe cealaltă parte: el se ascunde, fiindcă nu vrea să fie văzut. De ce? voise Sokolov să afle. Un zîmbet trist apăruse pe fața ei. Deoarece tu, ca evreu, trebuie să te ascunzi, spusese ea.

Capitolul 2

SOKOLOV a deschis ochii în momentul în care Roy scotea revolverul din sertarul pentru mănuşi. S-a uitat dintr-o parte la Lev, care-l privea zîmbind.

„Ai dormit bine?"

„Eram ca pe altă lume."

Lev a făcut un gest spre peisaj. Erau într-un loc trist, pe marginea unei văi pustii. Fire electrice duceau spre nişte case, la cîteva sute de metri mai departe, apoi stîlpii de telegraf dispăreau după un deal şi, aproape de punctul în care se găseau ei, se afla un munte de gunoaie, sticle, conserve, frigidere vechi, camioane.

„Am cumpărat tot ce vezi împrejur", spuse Lev. „Locul era al primăriei, nu al vreunui particular. Din punct de vedere administrativ, era stăpînit de militari. Am preluat locul de la ei. Putem să devenim coproprietari, dacă vrei."

„De ce acest loc?" Sokolov îşi fixă privirea asupra armei pe care Roy o încărca cu cartuşe albastre.

„Pentru că aici nu se află nimic."

„Şi arabii?"

„Ei pot să lucreze aici. Întîi trebuie să se construiască, apoi pot să lucreze în fabrică."

„Şi ai să înfiinţezi o fabrică în Tel Aviv?"

„Acolo nu primeşti subsidiu."

„Şi ai nevoie de aşa ceva?"

„Vorbim de milioane de dolari, Saşa! Poţi să-i laşi să-ţi scape?"

El a făcut o mişcare din cap şi au coborît, în acelaşi timp cu Roy, care şi-a băgat arma sub cureaua blugilor, pe muşchiul tare al abdomenului.

Pe drumul nisipos se zăriră două jeep-uri militare. În amîndouă maşinile stăteau trei soldaţi cu uniforme verzi-măslinii, cu capul acoperit cu berete roşii. În primul jeep era un ofiţer cu o uniformă de culoarea nisipului, cu capul gol, cu bereta roşie pusă ca o tolbă sub epoletul stîng al cămăşii. În urma maşinii nisipul se ridica de parcă ar fi fost ceaţă. Cînd s-au oprit, a coborît doar ofiţerul.

Era cu cîţiva ani mai în vîrstă ca Lev şi Sokolov, de patruzeci şi opt sau patruzeci şi nouă de ani, un om cu o figură antrenată şi cu pas obosit, trădînd siguranţa de sine. Avea ochelari de soare cu sticla argintată, un pistol într-o husă deschisă pe şold, şi, cu tot praful, cizmele lui erau lustruite. Lev l-a îmbrăţişat şi şi-au strîns mîinile, cu zîmbete largi, secunde în şir. Sokolov n-a putut auzi ce-şi spuneau unul altuia.

Lev l-a strigat.

„Saşa!"

Sokolov s-a îndreptat spre ei. Erau la jumătatea drumului între jeep-uri şi Fordul Escort.

„Saşa, el e colonelul Uri Bar-On. Uri, el e Saşa Sokolov."

Sokolov i-a strîns mîna puternică. Sticlele de la ochelarii celuilalt oglindiră propriul lui trup, bine format. Gulerul deschis al uniformei lăsa să se vadă un gît musculos şi părul negru de pe piept. Omul avea un păr cărunt des, destul de lung la ceafă, ca al unui *play-boy*.

„Colonelul a fost intermediar şi după pensionare, de-acum un an, nu-i aşa, Uri?" militarul aprobă „peste un an intră în serviciu la întreprindere, ca şi consultant."

„O să avem mult de-a face unul cu altul, Saşa."

„Aştept asta, domnule colonel."

„Spune-mi Uri."

„Uri", rosti Sokolov.

„E minunat aici, nu-i aşa?" zise militarul.

„Cam părăsit", spuse Sokolov. Militarul nu avea însă urechea formată pentru cinism.

„Peste un an o să arate cu totul altfel", adăugă el optimist.

„După mine, în curînd se vor așeza aici caravanele cîtorva coloniști."

„Și asta o știi deja?" întrebă Sokolov.

Bar-On sugeră că el are cunoștință despre acțiunile unor grupuri fanatice, pregătite adesea în secret și oficial împiedicate, chipurile, de armată, al căror scop este să formeze așezări în Teritoriile ocupate.

„Nu știu nimic, presupun doar că știu. Intuiția îmi spune", zise el zîmbind.

Lev îi dădu lui Roy ordin să aducă trabucurile din mașină.

„Amîndouă cutiile."

El veni între Sokolov și colonel și-și așeză cîte-o mînă pe umărul fiecăruia, legîndu-i prin asta. Priveau la valea de dedesubt. Lev spuse:

„Asta va fi o investiție bună. Uri, tu ai contacte grozave, iar tu, Sașa, aș putea să spun că ai astfel asigurată expertiza tehnică în întreaga lume."

„Nu te subestima pe tine", spuse Sokolov.

„Eu sînt managerul. Nu mă ocup cu conducerea tehnică."

„Pînă cînd fabrica va fi gata, facem satul acela să dispară."

„Am toată încrederea în tine, Uri", spuse Lev și drept dovadă îl bătu pe umăr.

„Palestinieni?" întrebă Sokolov.

„Toți cei ce locuiesc acolo sînt palestinieni", spuse Bar-On.

„Este teritoriu israelian, chiar dacă mai locuiesc palestinieni."

„Aveți greutăți din cauza lor?"

„Scopul este să înființăm aici o localitate israeliană, Sașa", spuse Lev. „Dacă vrem să lucrăm aici, trebuie să clădim case, școli, magazine, un spital. Asta nu înseamnă numai a deschide o fabrică, asta înseamnă a crea o lume."

„Nu e spațiu destul în Negev?" Sokolov rămase îndărătnic, fiindcă un drept nu-l făcea pe celălalt mai puțin valabil. Probabil că evreii aveau dreptul să trăiască aici, dar pentru asta

nu puteau să-i pună pe fugă pe palestinieni din colibele lor sărăcăcioase. Pentru un motiv sau altul, palestinienii își construiseră casele aici, probabil în urmă cu secole, și planurile fabricii nu trebuiau să se răsfrîngă asupra lor.

„Saşa este o persoană etică", i-a explicat Lev colonelului. „De cînd îl ştiu, şi asta înseamnă mai mult de 28 de ani, de cînd îl conduc pe Aleksandr Ivanovici Sokolov, el îşi pune în faţa oricărui plan conştiinţa."

„Ăsta este terenul nostru", spuse colonelul şi făcu un gest prin care cuprinse tot peisajul, astea sînt Iudeea şi Samaritania biblică. Dumnezeu ne-a îndrumat aici. Am rămas aici întotdeauna. Aici au locuit întotdeauna evrei. Şi mai încolo, în Nablus, peste munte, în Hebron, în Ramallah, toate au fost ţinuturi evreieşti. De ce au devenit acestea oraşe palestiniene? Pentru că evreii au fugit din cauza terorii palestiniene. Încă din anii 20 îi vînau pe evrei. Niciodată n-au încetat. Pînă în ziua de astăzi. Dar în această ţară îşi au evreii rădăcinile. De nesmuls. Acum, ne întoarcem înapoi. Fructificăm ceea ce palestinienii au lăsat să putrezească. Priviţi valea asta. Au lăsat gunoaiele în spatele casei. Priviţi cu atenţie. N-au nici cea mai mică idee despre timpurile moderne."

„Nu crezi că trebuie să ştie ei singuri ce vor?" întrebă Sokolov.

„S-o ştie. Lasă-i în evul lor mediu."

„Exact la fel ca hasidicii noştri."

„Sînt de acord cu tine. Şi hasidicii trebuie să facă armată. Fără excepţie. Altfel, n-au decît să se ducă la New York sau Antwerpen. Dar, mă rog, asta-i o problemă a Knesseth-ului. Pe acest loc se va construi un oraş evreiesc. Palestinienii au propriul lor pămînt. Asta se numeşte Iordania. 60% dintre locuitori sînt acolo palestinieni, ştii asta, Saşa? Să trăieşti împreună cu ei este imposibil. Aparţin unei alte culturi. Ai văzut asemenea diferenţe adînci în Uniunea Sovietică. Dacă aduci unul lîngă altul anumite popoare, ai o explozie. Trebuie să tragi o concluzie: nu ne putem înţelege cu ei. Noi sîntem apuseni, ei sînt altceva. Observăm asta în fiecare zi."

„Putem să-i tratăm cu respect", a susţinut Sokolov.

„Cu respect pentru noi înşine", l-a corectat colonelul.

„Nu le întoarce spatele. O să-ţi dau un exemplu. În 1973 am luptat în Golan. A fost sîngeros acolo. A trebuit să rezistăm pînă ne-au sosit întăriri. S-au prăpădit mulţi tineri atunci. Prizonierii pe care i-am făcut noi au fost trataţi potrivit Convenţiei de la Geneva. I-am tratat omenește. Tinerii noștri au fost maltrataţi de sirieni ca niște insecte. Li s-au scos ochii, li s-au tăiat penisurile, li s-au băgat testiculele în gură. Așa i-am găsit cînd i-am respins pe sirieni spre Damasc. Arabul este un animal sălbatic. Presa din Vest ne condamnă. Tîlhărimea din Bagdad, Damasc și Tripoli e admirată.

„Pe moment, lucrurile stau altfel", spuse Sokolov, referindu-se la Saddam Hussein.

„Dacă lui i se alătură islamiţii, vor fi și aici bubuituri."

„Multă politică", spuse Lev.

„Totul aici e politică, fiecare piatră, fiecare mușuroi de nisip", răspunse militarul.

Roy i-a adus lui Lev două cutii de trabucuri. Lev i-a dat una lui Bar-On.

„Asta e pentru tine, Uri."

Atent, militarul a deschis cutia. A aruncat o privire asupra conţinutului, fără ca Sokolov și Roy să poată vedea și ei, și a dat din cap aprobator către Lev, care, din cealaltă cutie, ţinută de Roy deschisă, a luat un trabuc.

Soldaţii, la o oarecare depărtare, păreau să nu aibă nici un interes pentru discuţia pe care o purta comandantul lor și stăteau să fumeze în jeep-uri. Unul dintre ei privea printr-un binoclu așezările palestiniene. Roy i-a oferit și lui Bar-On un trabuc, dar acesta l-a refuzat.

„Saşa", Lev și-a scos trabucul, „Uri a întîlnit mulţi oameni în cariera lui militară. Pe care în decursul anilor va trebui să-i întîlnești și tu. Ei au cu toţii întrebările și cererile lor speciale, și tu va trebui să le satisfaci. Împreună cu o echipă de oameni buni. Uri mi-a dat o listă de nume, și eu sper că tu vei purta discuţiile cu ei."

Sokolov aprobă. Încă nu știa precis care erau planurile lui Lev.

„Bineînţeles", răspunse el.

„În curînd ne vom întîlni și vom face un plan de lucru amănunţit", spuse Lev.

„Cu plăcere", răspunse Sokolov.

Bar-On spuse: „Îţi stau la dispoziţie, Lev. Îţi mulţumesc pentru trabucuri."

„Nu le aprinde pe toate deodată, Uri."

Militarul rînji. Îi întinse lui Sokolov mîna.

„Mă bucur că te-am cunoscut, Saşa."

Sokolov aprobă.

„Uri..."

„Avem un prieten comun, Ilan Ben Zwi."

Ăsta era Ciomiakov, omul care-l dusese pe Sokolov la detectorul de minciuni şi trebuise să constate că nu este destul de stabil pentru o slujbă, ceea ce însemna un risc pentru securitate.

„Am studiat împreună cu el, mai demult, la Moscova."

„Mi-a povestit asta, da. O.K., Saşa. Pe curînd."

Lev l-a condus pe Bar-On înapoi la jeep-uri, cu o mînă pe umărul lui, şi Sokolov a înţeles că Bar-On voise doar să-i comunice că el se informase asupra trecutului lui şi că ştia totul despre el.

Sokolov s-a întors spre Roy, care se sprijinea ceva mai departe cu mîinile încrucişate de Fordul Escort şi fuma o ţigară. S-a apropiat de tînărul uriaş.

Capota Escort-ului strălucea.

„Îl cunoşti pe Bar-On?" întrebă Sokolov.

„Normal."

„Lev îl cunoaşte de mult?"

Roy a ridicat din umeri: „N-am idee."

„E un militar bine cunoscut?"

„Se pare că a ţinut piept de unul singur unei întregi brigăzi de tanchişti pe Golan. Este un erou naţional."

Bar-On s-a urcat în maşină şi jeep-ul a pornit. Mergînd cu viteză redusă, au trecut pe lîngă Escort, şi Bar-On i-a făcut lui Sokolov un semn cu mîna. Acesta i-a răspuns la salut. O sută de metri mai încolo, jeep-urile au luat viteză şi s-au pierdut într-un nor de praf.

Lev se-ntoarse: „Ăsta este deci Bar-On."

„Un om deosebit."

„În cea mai neînsemnată ipostază a lui. El are valoare în aur, Saşa. Are intrare pe piaţa internaţională."

„Ce fel de piață internațională?"

„Piața internațională de arme. Roy..."

Roy se dezlipi de mașină și se îndepărtă de ei. Lev îi dăduse ordin să aștepte la o oarecare distanță, de la care nu putea auzi ce vorbesc. Porni spre vale, cu trabucul între degete, și așteptă pînă cînd tînărul fu destul de departe.

„Vom face aici o linie electronică prin care vom fabrica dirijabile de arme, bombe smars, computere rammers, poate chiar minirachete."

„Vom deveni fabricanți de arme?"

Munca lor în Kaliningrad fusese pur civilă, niciodată nu li se dăduseră sarcini sau obiective militare. Industria militară spațială era stabilită în Orașul stelelor, orașul-geamăn cu Kaliningradul, cu infrastructură, tehnicieni și fabrici proprii. În Uniune nu li se propusese niciodată această alternativă și, dacă asta s-ar fi întîmplat, probabil că el n-ar fi putut s-o evite. Aici însă, el putea. Spuse:

„Poți să produci orice dorești, Lev. Ai bani și cu ei poți cumpăra oameni care știu cîte ceva, de ce tocmai *arme*?"

„Bar-On va fi consultant permanent, pentru un onorariu impunător, dar noi vom fi adevărații parteneri. Tu primești drept de semnătură, drept de a decide asupra a milioane de dolari și tu însuți vei cîștiga în primul an o sută de mii de dolari, la fel ca mine, și apoi ne vom ridica frumos la o sută cincizeci, două sute și, drept urmare, ca deținători de acțiuni, o să avem cotă parte la cîștig."

„Vorbesc despre mine, nu despre bani."

„Oprește-te, Sașa." Lev îl privi obosit. „Oprește-te cu prostia asta. Destul cu etica. Îți ofer o poziție de vîrf. Trage concluziile, gîndește tot ce vrei să gîndești, dar nu începe să te lamentezi asupra a ceea ce se cuvine și ce nu. În lume au loc războaie, chiar dacă noi fabricăm sau nu fabricăm chestiile astea."

„Vom fi copărtași."

„Sîntem copărtași deja, Sașa. Sîntem copărtași pentru că trăim."

Un gînd care lui Sokolov nu-i era străin. Dar erau liberi să aleagă partea bună, chiar dacă și aceasta ar fi adus după sine sentimentul vinovăției. Lev nu făcea nici o diferență între

partea bună și cea rea. Voia să trăiască tot ceea ce era posibil de trăit.

De la așezările din vale răzbiră pînă la ei glasuri. Cîntece de copii. Sokolov se întoarse și văzu un grup de copii stînd în cerc. Întrebă:

„De ce vrei asta?"

Lev își duse trabucul la gură, trase adînc. Cînd își deschise gura și-și dezlipi buzele, din gîtlej îi ieși un fum gros.

„E o inițiativă. Să pui pe picioare o firmă. O industrie."

„Nu știu..."

„Poți să te întorci la rigolă." Cu ochii mijiți, Leșava privi spre vale.

Sokolov fu șocat de tonul aspru, de anunțul lipsit de prietenie, de privirea rece aruncată asupra văii. Dar Lev avea dreptate. Sokolov n-avea altă alternativă. Va fi de acord. Ceea ce făcea acum era să-și apere sufletul cu o pojghiță subțire de scuze. Va face un lucru respins de conștiința lui. Va cîștiga o sută de mii de dolari producînd arme, și va trăi cu ideea că taică-său s-ar răsuci în mormînt dac-ar ști. Tatăl lui era mort. Dar, undeva în memoria lui răvășită, sub capacul pe care-l pusese el de vreo cîteva săptămîni, taică-său mai trăia. Învățat pentru a deveni rabin și convertit la marxism. Cît Sokolov nu va bea, taică-său își va ține gura.

„Cînd începem?" întrebă.

Trabucul arsese în bună parte, și-acum era destul de ușor pentru a putea fi menținut între dinți. Hotărît, Lev îi întinse mîna. Sokolov i-o întinse și el.

„Hîrtiile sînt gata la avocat", spuse Lev.

Capitolul 3

Pe drumul de întoarcere, Sokolov întrebă:

„Tu te-ai circumcis, Lev?"

Lev stătea acum în față, lîngă Roy, și se întoarse spre el cu un rînjet.

„Da."

„Cînd?"

„În Tbilisi."

„De ce acolo?"

„Am vrut să devin evreu în toată regula, nu numai pentru documente și viză. Și-atunci m-am lăsat circumcis de un islamit."

„E valabil?"

„N-am idee. Arată în orice caz absolut evreiește. În New York am auzit că fiecare se lasă circumcis, evreu sau ne-evreu."

„A fost greu?"

„Se umflă, e o vreme îngroșat și te doare cînd urinezi, cîteva săptămîni. Pe urmă trece."

„Nu e absurd ca, dintr-o dată, să ai un alt sex? Simți totuși altfel, am impresia."

„Ca și cînd ai începe o nouă viață. DE CE?"

„Prietena mea vrea asta."

„Povestește-mi ceva despre ea. Cum o cheamă, ce face, e frumoasă?"

„O cheamă Tania Hirsberg. În Kiev era profesoară. Și, pentru mine, e destul de frumoasă." Spera ca acest „pentru mine" să fie edificator.

„Și vrea ca tu să te duci la moheel?"

„La vîrsta noastră, asta o face un chirurg. Sub anestezie."

„Islamitul o face fără anestezie, amice!"

„Eşti nebun."

„Un băieţel de o săptămînă nu e nici el anesteziat. Dacă vrei să ştii cum simţi cu adevărat acest lucru, atunci te duci la moheel."

„Am pînă una-alta destulă imaginaţie", răspunse Sokolov.

Lev rămînea un om misterios. Părea fără conştiinţă, nu voia să se supună regulilor şi legilor, dar, în acelaşi timp, avea în el ceva de erou romantic, a cărui temeritate te minuna şi te emoţiona.

Faptul că Lev se lăsase circumcis fără anestezie diminuase frica lui Sokolov, deoarece acest lucru se învecina cu nebunia şi, în acelaşi timp, felul în care Lev vorbea despre asta părea o nesăbuinţă tinerească, sinonimă curajului. Lev era curios din fire, deci o făcuse. Lev dorise să experimenteze un asemenea lucru, deci se supusese lui.

Cînd intrară în Tel Aviv, era o oră de vîrf. Străzile principale erau larg tăiate, dar circulaţia era aglomerată, şirurile fără sfîrşit de autoturisme personale, camioane, autobuze înaintau la pas. Gaze de eşapament pătrundeau în maşini, peste tot se auzeau claxoanele şoferilor enervaţi, din cînd în cînd vedeai pe cîte unul, cu o figură congestionată, cum se apleacă peste parbriz şi strigă, blagoslovind pe un altul.

„Mulţi oameni sînt pe-aicea supraîncărcaţi nervos", spuse Lev. „Războiul, starea economică proastă, miile de ruşi care năvălesc în ţară. Oamenii sînt plini de îngrijorare, astfel încît nu-ţi trebuie să...", el pocni din degete, „le faci decît atît, că ei se şi năpustesc unul asupra altuia."

Îl lăsară pe Sokolov la apartamentul lui din Rehov Ben Yehuda. Curtenitor, Lev coborî cu el.

„Mîine, la ora nouă, mergem la avocat, bine? Îl sun acum. Roy vine să te ia la opt şi jumătate. Ştii care va fi numele firmei?"

„Care?"

„*November Enterprises.*"

Sokolov zîmbi.

„Mai am încă două întreprinderi. Se numesc *August* şi *Septembrie*. Vreau să am 12."

„Frumos."
Lev îi luă mîna.
„Încă ceva."
„Da?"
„A sunat Irina."
„Zău?"
Sokolov nu întreprinsese nimic, nu trimisese nici o scrisoare, nici bani. Se gîndise mult la asta, dar trimiterea banilor era ca şi cînd s-ar fi plătit de o datorie. Şi datoria era atît de mare, încît nu voia să şi-o amintească. Să te plăteşti de aşa ceva nu avea nici un sens. Dacă voia să-şi facă un viitor cu Tania (şi aici era inclusă şi Emma), trebuia să înmormînteze trecutul! Deci, de preferat, nici o veste Irinei.
„Ieri. A vorbit Roy cu ea."
Sokolov îi aruncă o privire lui Roy, care aştepta răbdător. Maşina stătea parcată jumătate pe trotuar, ca să nu încurce circulaţia.
„Ce voia?"
„Te-a rugat să o suni."
„S-a întîmplat ceva deosebit?"
„Nu. Roy n-a ştiut dacă poate să-i dea numărul tău de telefon."
„Unde e ea acum?"
„La părinţii ei, la Leningrad. Mai ai numărul?"
„Nu."
„O să ţi-l dea Roy la telefon. Curaj, Saşa."

Cîteva ore mai tîrziu, prin fire de mii de kilometri, prin zeci de staţii telefonice, vocea ei a ajuns în receptorul lui, estompată de zgomote şi întreruperi.
„Eu sînt", a strigat el.
Ridicase vocea din cauza neliniştii şi a proastei legături.
„Saşa? Tu eşti?" Acum striga şi ea. Familiaritatea vocii ei l-a emoţionat. În ciuda timpului scurs şi a reşedinţei lui schimbate, în el se redeşteptase un sentiment pe care-l crezuse uitat, pentru fata de la centrul de calcul de la staţia de zbor.
„Da! Irina! Te sun din Israel!"
„Cum e acolo?"
„Cald! Dar acolo?"

„Foarte prost, Saşa! Magazinele sînt goale. Nu ştiu cum vom rezista lunile următoare."

„Am să-ţi trimit bani. Dolari. Cu ei poţi să cumperi de la piaţă."

„Ce?"

„Am să-ţi trimit dolari. DOLARI."

„E vorba de fata ta. Nu de mine!" strigă Irina, dîndu-i astfel de înţeles limpede că va întrebuinţa banii pentru Nataşa, nu pentru ea.

Cu toate astea, un junghi dureros îi trecu prin inimă.

„S-a-ntîmplat ceva cu ea?"

„N-are nici un viitor aici! Nici un viitor!"

„Va fi mult mai bine, dacă perestroika reuşeşte."

„Doar haosul va fi mai mare."

„Am să trimit bani."

„Ne putem folosi aici de ei."

„Ce fac părinţii tăi? Cum le merge?"

„Tata a murit! Acum trei luni. Perechile nu îmbătrînesc niciodată împreună. Totdeauna supravieţuiesc femeile."

„Ce trist pentru tine. Trebuia să mă suni."

„Nu ştiam unde eşti."

„Iartă-mă! Ai dreptate."

Pe-atunci locuia încă în Herzlia; avea încă destulă putere pentru a face ceva şi încredere în sine pentru a putea trimite bani şi medicamente. Dar, retroactiv, acesta era un gînd lipsit de noimă, o încercare goală de a masca lipsa lui de interes pentru soarta lor.

„Ai divorţat?" strigă el.

„Da! Era beţiv!"

„Şi eu am fost."

„Numai după. Şi cînd bea, era agresiv! A fost o greşeală. Aşa se-ntîmplă. Şi tu?"

„Nu sînt însurat."

„Ai pe cineva?"

„Am o prietenă, da!"

„E tînără?"

„Cu cîţiva ani mai tînără."

Ea spuse ceva, o frază pe care el n-o putu înţelege.

„Ce spui?" strigă el.

„Mai puteţi face copii."

„Posibil, da."
„Şi Lev?"
„Şi el e singur."
„Deci sînteţi din nou împreună."
„Da. S-ar părea că aşa ne e dat."
„Cînd m-a sunat, am fost înmărmurită. Te căuta pe tine."
„Deschidem o întreprindere."
„Ce?"
„O întreprindere! Lev împreună cu mine."
„Se poate face asta uşor?"
„Da."
„Saşa! Am o rugăminte."
„Da."
„Nataşa! Nu e bine pentru ea aici."
„Ce vrei să spui?"
„Se îmbolnăveşte des. Nu e un copil rezistent. Trebuie să plece de aici."
El rămase tăcut, simţind povara paternităţii pe umeri, la pătrat, din pricina sentimentului de vinovăţie acumulat în ani.
„Am să trimit bani! Destui pentru mîncare şi îmbrăcăminte!"
Cu salariul pe care-l cîştigă la Lev îi va fi uşor să le întreţină.
„Totul îi face rău! Iernile! Ceaţa! Trebuie să plece de aici."
„Ce vrei, deci?" întrebă el, ştiind răspunsul.
„Nu e posibil să vină la tine?"
„Numai Nataşa."
„Şi eu!"
„Ce să faci tu aici?!
„Ce fac aici."
„Toţi ruşii aici sînt şomeri! E greu!"
„Aici e şi mai greu. E vorba de copilul tău, Saşa"
„Ştiu asta."
„Dacă n-ar fi fost într-adevăr greu aici, atunci fii sigur că nu te-aş fi rugat!"
„Înţeleg asta. Dar cum să facem?
„Nu ştiu!"
„Nu eşti evreică! Nici Nataşa!"
„Putem deveni!"

„Asta nu-i atît de uşor!"

„Se poate reuşi totuşi."

„Nu cunoşti problema. Aici e cu totul altfel."

„Iar aici nu vom supravieţui."

El rămase din nou tăcut. Nu putea să-şi închipuie reîntoarcerea Irinei aşa, ca şi cînd anii dintre catastrofă şi reînviere ar fi putut fi şterşi. S-ar fi cuvenit ca el să fie mai clar, să-i explice. Dar o nouă viaţă devenea acum dificilă, cînd ştia că Nataşei i se ruinează sănătatea. Nu-şi putea aminti ca ea să fi fost mai slabă decît alţi copii, avusese bolile copilăriei, ca orice copil normal.

„Lasă-mă să mă gîndesc", strigă el. „Trebuie să meditez asupra acestei probleme. Mă ia prin surprindere."

„Înţeleg!"

„Şi mama ta?"

„Ea rămîne aici. Merge în fiecare dimineaţă la biserică."

„Şi tu vrei să devii evreică?"

„Pentru Nataşa! Da!"

„Îţi trimit bani."

„Îţi mulţumesc!"

„Mă voi gîndi!" strigă el.

„Cînd mă mai suni?"

„Peste o săptămînă-două! Cînd voi şti ce trebuie să fac!"

„Bine!" fără să salute, ea întrerupse legătura.

Singurul lucru care l-ar fi putut calma acum era o plimbare cu Tania pe bulevard, de-a lungul ţărmului, printre bătrînii preocupaţi şi printre clovnii şi muzicanţii care adunau cîţiva şekeli. Dacă Irina ar fi venit cu Nataşa, ar fi pretins probabil că încă mai sînt căsătoriţi, fiindcă altfel n-ar fi putut, ca neevreică, să beneficieze de Legea reîntoarcerii. Dar el nu voia să renunţe la Tania, hotărîre pe care o luă acum, chiar dacă pentru asta va trebui să joace rolul tatălui Emmei. Se părea că discuţia cu Irina îi înlăturase îndoielile şi că, în sfîrşit, devenise pentru el clar ce voia. Va trebui să-i spună limpede Taniei. Voia să-i povestească totul chiar acum, înainte de-a se înfricoşa de adevăr. Trebuia s-o convingă pe Tania de intenţiile lui. Cu o bucată din pielea lui.

Lumea a înnebunit, se gîndi, deschizînd uşa liftului.

PARTEA A PATRA

Capitolul 1

CÎND narcoza începuse să-şi facă efectul, Sokolov auzi de departe şoapta uimită a unei infirmiere: „Americanii bombardează Bagdadul!"

Război, gîndi el, va fi război. Se opusese chimicalelor, care-l scoteau în afara trupului său, dar voinţa i se înmuie şi fu supt într-un spaţiu nelimitat. Trăi acolo o senzaţie ciudată. Se mişca în direcţia unei lumini uriaşe. Ca şi cînd n-ar fi avut trup, masa în repaus fiind nulă, se îndrepta ca un boson în direcţia unei surse orbitoare, dar şi toţi fermionii, purtătorii de masă, se îndreptau spre foc. Ideea că se va topi în lumină, împreună cu tot ceea ce exista, era însoţită de o senzaţie de fericire. Simetria reintra în vigoare. Ceea ce într-o fracţiune de secundă după Big Bang se rupsese, unitatea materiei originare, se reaşeza acum. Îl pătrundea o căldură intensă, ba nu, căută o altă descriere; el era căldura.

Era cuprins într-o reunificare a tuturor forţelor. Secretele unor bizare valori de masă, părţi ca electronul (0,511003 MeV) şi protonul (938,2723 MeV) se dizolvau în lumină, şi el, fericit, hoinărea printr-o catedrală de foc.

După un timp nelimitat, ajunse la el ideea că e într-o cameră de operaţie în Spitalul Ichilov din Tel Aviv. În jurul lui erau oameni în halate verzi-deschis, un chirurg, o infirmieră, un anestezist. Se prezentase la spital dimineaţa devreme şi într-o cămăruţă se pregătise cu un infirmier pentru operaţie. Îşi amintea că infirmierul semăna mult cu Charlie Chaplin.

„Fecunditate, înmulţire, plăcere", spusese Tania ieri. „Nu e doar aşa, o bucată de piele."

„Sînt bărbaţii circumcişi mai buni?" întrebase el.

„Mai buni?"

„Aşa, produc o mai mare plăcere, durează mai mult sau mai puţin?"

„N-am nici o idee", spusese ea, „n-am nici un termen de comparaţie."

Avea să dureze cel puţin trei săptămîni pînă să poată face dragoste cu ea. Trebuise să se supună unei anestezii totale, tăietura urma să se vindece peste o săptămînă, timp în care sexul său va lua forma şi culoarea unei vinete, aşa-l prevenise doctorul (cînd îi povestise Taniei, ea spusese că e înnebunită după mîncarea de vinete). Din cauza emigraţiei ruseşti, circumcizia la maturitate devenise o operaţie de rutină. Sokolov era unul dintre cei mulţi care intrau azi la cuţit şi, înainte de a se putea duce acasă, împreună cu ceilalţi proaspăt circumcişi, va fi binecuvîntat de rabin. Va deveni astfel pe de-a-ntregul evreu. Un emigrant credincios care se asociase unei sinagogi putea să-şi facă operaţia gratis, dar Sokolov nu era membru pe nicăieri, aşa că trebuise să-şi plătească operaţia. Cei 1200 de dolari îi împrumutase de la Lev.

Americanii bombardează Bagdadul. Îşi aminti asta. Simţi partea de jos a trupului în bandaje şi orice senzaţie amorţită în acel loc îi provoca un gînd dureros. S-o fi întîmplat vreo greşeală? Va trebui de acum înainte să treacă prin viaţă ca un eunuc? Îşi pipăi cu grijă bandajul. După dr. Shulman, aceasta era o operaţie ca de apendicită sau ca un transplant de retină. Nu simţi nimic, ca şi cînd trupul lui s-ar fi terminat sub centură. Totuşi avea senzaţia că îl doare. Era şi nu era. Fiecare nerv îl făcea alert, dar calmantele preîntîmpinau ajungerea semnalelor la creier. Simţi dedublarea mai puternică decît oricînd: spiritul liber, rătăcitor şi plin de îndoieli, iar trupul înlănţuit, stăpînit de legile naturii. Probabil că acesta era sensul experienţei pentru inventatorii ritualului. Nevăzutul, imaterialul Dumnezeu al evreilor îşi crea propria lui plăcere din suferinţele pe care le suportau cei ce credeau în el, pentru a-i arăta că-l slăveau. Remuşcările lui Sokolov aveau rădăcini adînci. Strămoşii lui fuseseră răspunzători în fiecare zi de cea mai strălucitoare abstracţiune pe care o inventase omenirea, Dumnezeul universului. Sokolov era răspunzător pentru el însuşi. Nu ştia care dintre cele două alternative era cea mai grea.

În Tora se punea accentul pe a *privi*. Anumite lucruri nu trebuiau văzute. Templul evreilor era golaş, fără imagini, fără icoane, numai cuvîntul şi limbajul răsunau în spaţiile de rugă. Doar Moise stătuse faţă în faţă cu Creatorul, căruia, în ciuda acestui fapt, nu putuse să-i vadă chipul. Atotputernicul trebuia să rămînă idee, în acest mod a fost el încorporat în conştiinţa evreului. Prin aceasta, avea şi Sokolov parte de privirea dumnezeiască şi prin ea *privise* şi *ştiuse* el. Schiţa pe care o făcuse pictorul amator era un semn metafizic. Sokolov văzuse, Sokolov tăcuse. În ochii unui evreu, el era la fel de vinovat ca însuşi criminalul.

Uşa camerei lui se deschise. Încercă să vadă faţa asistentei, dar lumina de pe coridor era prea violentă.

„Totul e bine, domnule Sokolov?"

El încuviinţă, cu ochii închişi.

„Aveţi dureri?"

Scutură din cap. Probabil că ceea ce simţea el era o stare normală după o asemenea operaţie.

„Vreţi să vă dau ceva?"

Din nou clătină din cap. Nu ştia ce oră ar fi putut să fie, dar nu putea fi mult mai tîrziu decît sfîrşitul dimineţii sau începutul amiezii. Trebuia să rămînă aici sub observaţie pînă a doua zi dimineaţă şi să se întoarcă peste o săptămînă la control. O înghiţitură de vodcă. Nu mai băuse de cînd îl găsise Lev, şi trupul lui se refăcuse repede, ca prin minune. De-abia putuse să reziste tentaţiei şi teama că ar putea să recadă în degradarea de care abia scăpase era destul de puternică spre a compensa nevoia de vodcă. Nu-şi făcea nici o iluzie cu privire la dependenţa lui; întreaga viaţă avea să rămînă un alcoolic.

Irina îi trimisese o scrisoare cu fotografii de-ale Nataşei. O fetiţă de aproape 10 ani, cu ochi mari, negri, buze fine, un gît subţire, păr lung, negru, care-i ajungea pînă la pulpe, mîini subţiri, glezne subţiri acoperite de blue-jeans americani. Forma feţei ei şi ochii copilăroşi, trişti, fuseseră înscrişi în genele lui, în stare latentă, pînă cînd înfloriseră în persoana Nataşei. Îl făceau să se gîndească la maică-sa, dar probabil că trăsăturile trupului ei îşi aveau originea încă şi mai departe, în generaţia bunicilor lui, pe care el niciodată nu-i cunoscuse. Existenţa ei anula moartea familiei lui, *a practical joke* al mîinii care Stăpînea Natura. După vederea fotografiilor, nu mai era drum de întoarcere şi el trebuise s-o sune pe Irina şi s-o întrebe ce

planuri are de fapt. Devenea din ce în ce mai posibil ca peste cîteva luni să se bucure de tovărăşia fostei lui soţii şi a fiicei lui eterne, o evreică de o mie de ani. O sună pe Irina. Ea ţipă în receptor: „Voi deveni evreică. Trebuie să le spui că sînt evreică."

Lipsurile în Uniunea Sovietică deveniseră pesemne foarte mari. El răspunse:

„Aici sînt tribunale speciale, cu rabini, care vor să vadă dovezi."

„Cu bani se poate orice."

„Nu la oamenii ăştia. Aceşti domni cred în Creator."

„Vreau să spun că *aici* pot să cumpăr orice, Saşa."

„Credeam că nu se găseşte nimic."

„Pot să cumpăr o dovadă că sînt de naţionalitate evreiască."

„Asta este fals în acte."

„Este un act autentic. Nu unul fals."

„Dar asta nu schimbă lucrurile! Rămîne o minciună!"

„E vorba de viitorul Nataşei. Dacă trebuie să mint pentru asta, atunci o fac."

„Aici este o altă cultură. Trebuie să înveţi o altă limbă", încercă el ultimul sfat.

„De ce nu spui ceea ce voiai de fapt să spui de la bun început?"

„Încerc să-ţi explic", ţipă el.

„Nu! Vrei să nu venim! Fiica ta există, Saşa! Dacă rămînem aici, va avea un viitor groaznic. Ai văzut cum arată. Ea este fata *mea*, dar vine din cuibul *tău*. Chiar vrei să mă auzi spunînd-o?"

„Spune-o", zise el grav.

„Ea este o evreică! Nu este rusoaică, este iudee!"

„Vorbeşti ca un rasist", răspunse el, chiar dacă el însuşi gîndise ceea ce Irina exprima acum.

„Are totul de la familia ta. Mama mea se simte incomodată cînd o vede pe Nataşa."

„Şi mie mi-a fost întotdeauna cam greu cu dumneaei, Irina, dacă e să vorbesc eufemistic."

„Ştiu asta. Dar vrei acum să vorbeşti despre ea?"

„Irina... am tras o linie sub trecutul meu, sub existenţa ta, chiar sub cea a Nataşei, chiar dacă voi face tot ce trebuie

ca să...", îşi auzi întregul patos din voce, „dar eu n-am avut nici o alternativă, fiindcă tu ai desfăcut căsătoria noastră."

„M-ai ajutat şi tu cu mare plăcere, Aleksandr Ivanovici."

„M-ai trădat, Irina, tu ai răpit-o pe Nataşa de la tatăl ei."

„Şi tu ai trădat, Aleksandr Ivanovici, şi acest adevăr groaznic încerci să-l ocoleşti de vreo cinci ani încoace."

Putea cu greu să-şi scuture de pe umeri un anume gen de reproşuri. El avea pesemne ceva cu trădarea, chiar dacă se rezuma numai la o mare sensibilitate faţă de cuvînt. Probabil că era atît de crîncen principial pentru că trebuia să-şi stăpînească capacitatea de trădare şi acesta era un lucru pe care Lev îl cunoscuse la el. Lev i-l adusese la suprafaţă; în fapt, Sokolov era la fel de măgar ca şi prietenul lui, cu deosebirea că Lev îşi urmărea scopurile pe faţă şi direct, pe cînd Sokolov mai întîi se scufunda în automartiraj. Sokolov era principial, deoarece era speriat de propria lui desfrînare, aşa cum o dovedea alcoolismul lui, şi un corset artificial de reguli şi legi dădeau comportamentului lui o băţoşenie care nu era cea dobîndită de la natură.

Irina îl rănise grav. Amîndoi se confruntaseră cu maiorul Kirov şi zile întregi după aceea ţipaseră unul la altul pe tema trădării. Drept urmare, îşi distruseseră căsnicia.

Sokolov suportase totul şi plătise preţul ruşinii, trăise în izolare, dar cu o severitate care te făcea să te gîndeşti la tatăl lui. Chiar în perioada lui de alcoolism, el era sever şi ţeapăn. La fel ca el, taică-său avea rectiliniaritatea unui haotic înnăscut, care-şi împachetase viaţa amorfă în hîrtie cenuşie, legată cu o sfoară rezistentă. Corecturile părinteşti ale tatălui său constau în confruntarea cu legile. Acum, peste ani, îl revedea el pe studentul în talmud, care aplica naturii legile lui Dumnezeu. Tatăl lui devenise marxist, dar, văzut în retrospectivă, asta era la fel ca schimbarea unei pălării cu o alta. Probabil ca-n cărţile tehnice pe care le citea tot timpul, citea aceleaşi rugăciuni pe care le găsise mai înainte în Tora, o realitate care corespundea adevărului, o realitate a lumii pe care el putea s-o încadreze în sistemul lui. Multe conflicte nu avusese cu el, un om tăcut, un visător de fapt, asemenea lui însuşi.

Cearta lor cea mai mare era legată de refuzul lui Saşa de a deveni membru de comsomol. El fusese crescut într-o familie model, dar ideologia oficială nu-i pătrunsese în pori, chiar dacă avea o mare admiraţie pentru tehnologii sovietici şi era

mîndru că se născuse într-o țară atît de puternică. Și el purta un colț de pînză roșie în jurul gîtului cînd trebuia să meargă cu elevii în rînd la vreo manifestație, dar cînd obligația de a se face comsomolist devenise acută, refuzase ca un puber încăpățînat. Folosise argumentul că are nevoie de tot timpul lui liber pentru a acumula cunoștințe și prin aceasta să servească societatea sovietică. Fusese pionier, era de-ajuns. Tăinuise faptul că vorbise cu Lev să rămînă amîndoi în afara comsomolului. Asta se întîmpla la scurt timp după jurămîntul lor de taină.

„Oricine vrea să facă în această țară carieră devine membru al comsomolului. Este o bună pregătire pentru mai tîrziu."

„Tată, nu-i decît pierdere de timp. Ce se face acolo, de fapt?"

„Ești cu colegii tăi de vîrstă. Primești o bună orientare marxistă."

„Eu vreau să devin om de știință, tată."

„Crezi că fiind om de știință n-ai nevoie de ideologie?"

Nimic din ceea ce mirosea a acceptare fără crîcnire a anumitor valori nu găsea înțelegere în spiritul lui de puber. El fusese timp de șase ani pionier, membru deci, al unui club de cercetași căruia i se devotase fără a crîcni, dar cînd vocea a început să i se schimbe și i-au apărut primele tuleie în jurul gurii, a dovedit față de organizația de tineret o rezistență care i-a uimit pe părinții lui.

„Tu nu ești niciodată așa cu alte prilejuri", spusese maică-sa la auzul contraargumentelor lui.

„Acum însă, da."

„E ca și cînd ai fi un antimarxist", spusese tatăl lui.

„Ivan!" a strigat maică-sa, șocată de învinuire.

„Bineînțeles că nu sînt un antimarxist", a răspuns Sașa indignat. „Dar mi se pare că comsomolul e pentru alții, nu pentru mine."

„De ce? Ești tu mai bun ca alții?"

„Nu. Poate mai rău", spusese el cu glas revoltat.

„Sașa", rostise taică-său moale și blînd acum, „un tînăr ca tine, totdeauna cu cele mai bune medii, este *obligat* să devină membru al comsomolului. Fiecare te privește, fiecare are ochii îndreptați asupra ta."

La școală, toți aveau ochii îndreptați asupra lui Lev, artistul, nu asupra harnicului Sașa Sokolov, iar refuzul de-a nu se

lăsa făcut membru de comsomol se împlîntă şi mai adînc în voinţa lui. Hotărîse cu Lev că vor deveni „oameni de ştiinţă fără norme impuse". Nu ştia cum de-i dăduse lui Lev prin cap expresia asta, dar discutaseră despre asta şi ideea i se păru neînchipuit de frumoasă. Chiar şi marxismul avea părţi care ar fi umbrit ştiinţa pură şi dacă ei voiau să atingă vreodată graniţele Căii Lactee, atunci trebuiau să fie adepţi ai valorilor „fără norme impuse" şi să se plece numai în faţa purităţii ecuaţiilor matematice. Lev nu era numai făuritorul ideilor despre ştiinţele libere, el era şi acela care venise cu propunerea ca ei să boicoteze comsomolul. Ei trebuiau să facă altfel decît părinţii lor, spunea Lev, ei n-aveau nevoie de pachete din Finlanda, nici de orgii decadente în casele de vacanţă, nici de carieră pe spinarea altora, ci de o viaţă bazată pe pura putere a intelectului, încoronînd raţionalitatea naturii. La vîrsta de 16 ani asta îi suna lui Saşa ca singurul mod de viaţă logic şi demn de invidiat.

„Nu mă înscriu", le spusese el hotărît părinţilor.

„Ne decepţionezi", replicase taică-său.

„Trebuie...", el ezită şi se întrebă dacă e cazul să rostească cuvintele. „Trebuie să-mi întrebuinţez timpul pentru *ştiinţe fără norme impuse.*"

Efectul fusese distrugător. Văzu cum lui taică-său îi cad colţurile gurii, în timp ce maică-sa clătina dezaprobator din cap.

„Asta este antimarxism", murmurase taică-său înfuriat.

„Ba deloc", spusese Saşa.

„Cum de-ai ajuns la înţelepciunea asta? De la cine ai luat-o?"

„De la nimeni."

„Nu cred una ca asta. De la cine?"

„De la mine însumi."

„Spui asemenea lucruri şi pe la şcoală, prietenilor tăi?"

„Bineînţeles că nu."

„Aleksandr! Asta e otrava conştiinţei! Orice analiză raţională devine imposibilă, dacă ajungi să gîndeşti în asemenea ciudate răsuciri ale minţii. Marxismul este ştiinţă şi este lipsit de norme impuse. Este o *metodă* de-a descrie adevărul. Te comporţi de parcă ai avea creierul spălat."

„Tată! Marxismul este o formă oarecare de ştiinţă, dar nu poţi să gîndeşti ştiinţa într-un fel marxist."

„De ce nu? Milioane de oameni fac asta!"

„Nu!"

„Şi totuşi aşa este!"

„Poate că o numesc aşa, dar nu este aşa. Adevărata ştiinţă n-are norme impuse. Niciodată."

„Aleksandr! Vrei să nu mai rosteşti asta de-acum înainte?"

„Dar aşa e, tată!"

„Nu pot să-mi cred urechilor. Propriul meu fiu..."

„Tată, pentru mine aşa este. Nu pot să vorbesc altfel despre aceste lucruri."

„E anul 1963; imperialiştii ne-au mai ameninţat chiar şi anul trecut cu război, pentru că voiau să-l anihileze pe Castro, şi tu susţii că nu eşti marxist!"

„Sînt. Dar nu ca om de ştiinţă! Sînt marxist pentru că trăiesc aici."

„Asta-i tot? Nu ai nici o convingere? Nu vezi forţele obiective care au dus la socialism?"

„Ba da..."

„Trebuie să fii atent, Aleksandr, cu asemenea idei o s-o păţeşti."

„Nu, susţinuse el cu încăpăţînare, „cu mine o să fie totul în regulă."

„Nu ţi se pare absurd, după toate cele întîmplate?" o întrebase taică-său pe maică-sa. Ea reacţionase cu o neliniştită clătinare a capului, şi Saşa avusese senzaţia că, cu această frază, taică-său se referea la trecut. Era pentru prima dată cînd el făcea o remarcă ce îl punea pe fiu-său în legătură cu tradiţiile renegate ale vechiului lor popor, cu familia omorîtă, cu fuga în Rusia. *După toate cele întîmplate.*

„Ceai", spusese maică-sa, cu glas exagerat de tare, „pun de ceai".

Nervoasă, părăsise camera.

Saşa spusese: „Nu pot să devin membru de comsomol, tată!"

„*Trebuie*!", răspicase taică-său aprins. Se îndreptase spre fereastră.

„Nimic nu trebuie, *după toate cele întîmplate*", spusese Saşa.

Taică-său se întorsese. Saşa rămăsese să-l fixeze fără să clipească. În ochii tatălui său se citea îndoiala, referitor la ceea

ce fiul lui ştie sau nu ştie. Cînd se întorsese din nou spre fereastră, cu privirea aplecată, discuţia era încheiată. Nu mai reveniseră asupra ei niciodată.

Americanii bombardaseră Bagdadul. Uitase să-l întrebe pe infirmier dacă era sau nu adevărat. Adormise. Acum auzea o voce.

„Saşa", auzi el, „bătrîne jid..."

Era Lev, care apăruse din neant, la fel ca atunci.

Pleoapele lui Sokolov aveau greutatea materiei originare, erau mai grele decît plumbul, şi el zîmbi fără să şi le ridice. „Jidan păcătos", murmură el, „am să fiu şi iniţiat".

„Iniţierea este cuvînt creştin", spuse Lev dezaprobator. „Vei fi jidănit, aşa se cheamă de fapt".

Ţinînd încă ochii închişi, Sokolov zîmbi.

Îi dădea siguranţă şi încredere faptul de-a sta în pat tăcut şi a asculta vocea lui Lev, ca şi cînd ar mai fi fost încă un copil, care trebuia îngrijit. Mai era încă în braţele somnului şi, deşi ar fi vrut să vorbească cu Lev, nu avea puterea să-şi coordoneze gîndurile şi să deschidă ochii.

„Totul e bine", murmură el.

„Slavă Domnului", spuse Lev, „închipuie-ţi că ţi-ai fi putut pierde bastonul de vrăjitor, şi-atunci prietena ta n-ar fi fost deloc bucuroasă".

Sokolov dădu din cap şi fu din nou cuprins de-o grea prăbuşire, care nu avea însă nimic înfricoşător. Liber şi neapăsat de nimic, hoinărea pe lîngă un gen de cascadă, aşa părea; stropi de apă jucăuşi în jur şi un sunet care aducea a muzică.

Îşi mişcă uşor capul şi auzi vocea lui Lev.

„Ai dormit bine?"

Cît timp fusese absent? Îşi aminti că înainte Lev fusese lîngă patul lui.

„Bastonul de vrăjitor", spuse el.

„Este singurul lucru la care te gîndeşti?" întrebă Lev.

Sokolov aprobă din cap. Îşi deschise ochii cu grijă. Lev stătea la picioarele patului, coatele i se sprijineau pe o bară înaltă a tăbliei, avea mîinile împreunate şi-l privea pe pacient destins.

„Ai adormit şi eu am făcut o plimbărică. Te doare?"

„Nu."

Încercă să se ridice, dar brațele îi păreau de carton ud și renunță la idee.

„Așteaptă", spuse Lev cînd fu mai aproape de el. Îl ajută pe Sokolov și rezemă două perne la spatele și la capul lui.

„E bine așa?"

„E fain. Mulțumesc."

Lev se întoarse la locul lui la capătul patului și se sprijini din nou de tăblie.

„Cît e ceasul?"

„Trei și jumătate."

„Am făcut călătorii ciudate în somn." Se gîndi la bombardamente. „Ce se întîmplă în Irak?"

„Bombardează, pînă fac totul pulbere. Se poate vedea *live* pe CNN."

„Nu trebuie să-l subapreciem pe Hussein ăsta."

„Arabi..." Lev făcu un gest de lehamite.

„Cultură retorică. Onoare, rușine, respect, formule din vocabularul triburilor din deșert."

„Se duc și lupte la sol?"

„N-am idee."

„Cum e afară, pe stradă?"

„Liniște. Mulți oameni au rămas în casă. Se are în vedere posibilitatea unui atac. Dar se pare că americanii au captat direcția de lansare a Scud-urilor."

„Sper."

„A fost Tania la tine?"

„Are cursuri toată ziua. Vine după ora patru."

„Sînt bucuros că ai iarăși pe cineva, Sașa". Spuse asta convins și tandru, erau cuvintele unui prieten.

„Da."

„Cum e cu Irina?"

„Vrea să plece de-acolo, indiferent cum. Vrea să-și cumpere acolo documente. Ca să poată intra aici ca evreică."

„N-o poți împiedica, Sașa. Las-o să vină. În curînd vei cîștiga destul ca să-i dai în fiecare lună ceva, astfel încît fata să aibă o tinerețe cum se cuvine."

„Sînt cu Tania. Ea are un copil."

„Și propriul tău copil? Dacă vine aici, o poți vedea de cîteva ori pe săptămînă. Ai o fiică de 11 ani, omule!"

„Zece."

„O fiică pe care o poţi încă vedea cum creşte. Nu lăsa să-ţi scape una ca asta."

„Nu."

Rîseră unul la altul, dintr-o dată timizi, ca şi cînd ar mai fi avut încă 15 ani şi ar mai fi vorbit despre idealurile lor greu de atins.

„Am o problemă", spuse Lev brusc.

Era aceeaşi voce cu care recunoscuse odată că viaţa lui este distrusă pentru că are o mamă evreică.

„Ce problemă?"

„O problemă insolubilă."

„Astea sînt cele mai grele", spuse Sokolov. „E vorba de bani?"

„Da."

Se va renunţa oare la afacere? Era viitorul care trebuia să înceapă peste cîteva săptămîni gluma transparentă a unui fachir?

Lev locuia într-o locuinţă de milionar, trebuia să-şi plătească personalul, maşinile şi călătoriile, deci dispunea de bani care să-i permită un asemenea mod de viaţă. Începînd cu 1 martie, *November Enterprises* urma să deţină un birou în Shalom Tower, cel mai mare edificiu de birouri din Israel, vizibil de pe terasa casei lui, şi-atunci salariul lui Sokolov urma să se ridice la o sumă ameţitoare de 8 mii de dolari pe lună. El semnase un contract şi era acum directorul întreprinderii. Avea dreptul la semnătură, ceea ce însemna că putea lua din bancă sume oricît de mari.

„Vreau să fim cu adevărat parteneri de afaceri", spusese Lev după vizita în Teritoriile ocupate, în Caprice, în drum spre baroul de avocaţi. „O să conducem această întreprindere în doi. Eu iau managementul, tu conducerea tehnică. Aşa e scris şi în documente. Eu livrez capitalul şi tu conduci producţia."

„Am nevoie de oameni. Oameni buni."

„E plin de ruşi cu înaltă calificare pe-aici. Plasăm anunţuri şi căutăm printre vechii camarazi. Sînt probabil zeci care au lucrat în Uniune în industria de armament."

„Şi prietenul tău, colonelul?"

„Vor urma o mulţime de şedinţe, nu-ţi face griji. Întîi ne vom ocupa de partea formală a întreprinderii. Statutele sînt aproape formulate, aşa că nu trebuie să ne limităm la o singură activitate, iar de cum se pun bazele juridice, îi dăm bătaie."

Baroul de avocaţi era situat pe Sederot Rotschild, o stradă pe care cele două sensuri erau despărţite de o alee lungă cu pomi prăfuiţi şi tufişuri. Roy rămase în faţă să aştepte, în timp ce Lev şi Sokolov erau primiţi de un grup de avocaţi servili. Sokolov nu avusese timp să citească zecile de documente, dar esenţialul era cît se poate de limpede. Hîrtiile spuneau cît salariu primeşte, stabileau regulile în ceea ce priveşte împărţirea profitului, descriau scopul activităţii întreprinderii şi răspunderile în ceea ce priveşte dreptul lui la semnătură. Mai departe erau prevăzute asigurările, asigurările medicale, drepturile juridice, asigurarea pe viaţă. El pusese pe documente zeci de parafe şi semnături. Din ziua aceea începu să se preocupe de fabricile de arme şi de sistemele de armament. Uimit, îşi dădu seama că-n Vest se publicau nenumărate reviste care îi puteau da o imagine clară şi demnă de încredere asupra industriei de armament. Prin Bar-On întîlni militari care erau specializaţi în sisteme de rachete ce se construiau în Israel, rachete anti-Scud, rachete sol-sol, complicata rachetă antirachetă, rachete care se întrebuinţau pe mare şi rachete cu care forţele aeriene superioare ale Israelului învinseseră în luptele cu avioane cu reacţie. Începu să realizeze că preţul noilor armamente se ridica la zeci de milioane de dolari şi, prin urmare, se punea întrebarea dacă armamentul putea fi vîndut. Era important ca armamentul să fie vîndut propriei armate, şi prin asta să i se facă reclamă pe piaţa internaţională, prin prezentări de avioane şi convenţii între fabricanţii de armament.

În Uniune asemenea probleme nu se puneau, fiindcă centrele de cercetări făceau parte din armată şi, dacă un sistem se dovedea valoros, intrarea în producţie era o problemă legată de cîteva semnături, costurile neluîndu-se în discuţie. Dar în această ţară capitalistă, o fabrică de armament putea să supravieţuiască numai dacă avea destui clienţi. Lev şi colonelul îl asiguraseră că desfacerea nu-i o problemă.

„Un sistem de armament israelian este un produs dorit în orice parte a lumii", spusese Lev, „şi dacă noi venim cu produse la preţ accesibil, putem avea o afacere eficientă".

„Relaţiile mele au destui bani pentru lucruri de calitate", spusese colonelul, „şi cu cunoştinţele tale şi cu oamenii de care dispui, putem produce asemenea lucruri".

Sokolov îl întîlni pe cumnatul lui Bar-On, un electronist sclipitor care lucra la Israel Aircraft Industries. În timpul liber concepuse planuri detaliate pentru antirachete avansate. *November* ar fi putut, cu o echipă formată şi cu injectarea unui capital, să producă într-o jumătate de an un test-model, în fabrica din Teritoriile ocupate.

Sokolov primise reprezentanţi ai firmelor de computere. Făcuse cunoştinţă cu *state of the art* în tehnologie, computere cu memorie şi viteză de lucru fenomenală, şi era impresionat de *software*, care genera tablouri tridimensionale şi dispunea de un număr de teste pe drept cuvînt model. Unul dintre reprezentanţi îi oferise lui însuşi un program de computer complicat, computerul Fluid Dynamics, care putea să calculeze curenţii de aer în suprafaţa metalelor şi să-i reprezinte în *full color*. Lev îi dăduse voie să-l achiziţioneze.

Va începe să construiască arme. Tania, virgina lui, considera problemele lui de conştiinţă dovezi ale lipsei simţului realităţii şi, deci, rizibile.

„Aici eşti în Israel, Saşa. Această ţară este în război. Politica e totul!"

„Ştiinţa pură vrea să promoveze cunoştinţe."

„Da. Şi-acum i se adaogă un lucru practic: supravieţuirea ţării în care locuieşti."

„Vorbeşti cu prea multă uşurinţă, Tania."

„Eu? *Tu* vorbeşti cu uşurinţă. Fiecare secundă pune în discuţie existenţa acestei ţări. Nu e asemenea Franţei, care există de secole şi va mai exista secole. Nu, în fiecare zi noi trebuie să *îndreptăţim* existenţa ei. Şi s-o apărăm. Iar acum, cînd tu poţi să-ţi aduci o contribuţie directă, dintr-o dată devii principial!"

„Nu dintr-o dată. Dintotdeauna."

„Bine, nu dintr-o dată, dintotdeauna. Saşa! Nu mai face mereu probleme din toate cele! Eşti un om privilegiat, cîştigi o avere, faci munca care-ţi place, poţi să-ţi ajuţi şi să-ţi întăreşti ţara, şi în loc să fii mulţumit, eşti apăsat de probleme! Du-te şi fă arme! Străduieşte-te ca odraslele noastre să poată trăi aici!"

Ca să poată avea copii cu ea, lăsase să i se taie prepuţul. Şi-acum avea o problemă.

Stînd întins în patul lui de spital, Sokolov întrebă:

„Nu mai ai bani?"

„Ba da."

„Atunci?"

„Am o problemă."

„Şi înţeleg că această problemă nu se limitează la tine."

„Nu", răspunse Lev. „Toate pot fi atinse de ea. Tot ce am construit aici."

„Despre ce-i vorba? Ceva în legătură cu poliţia?" Neliniştea că totuşi Lev ar fi putut avea vreo legătură cu crima îi ieşise din minte.

„Nu. Deocamdată."

„Fii mai precis", îi ceru Sokolov.

„Bine." Lev îşi închise ochii şi se aplecă asupra mîinilor încrucişate, concentrîndu-se ca un hasid în rugăciune. „În urmă cu o jumătate de an, am lăsat să-mi fie instalată în casă şi în biroul meu o alarmă. Mi s-a părut mai sigur, nu ştii niciodată ce se poate întîmpla, chiar dacă nu se fac aici prea multe spargeri, şi-am apelat atunci la un instalator cu referinţe bune, care a făcut instalaţia pentru o sumă frumuşică. Cea mai sensibilă aparatură, lămpi infraroşii, praguri de siguranţă, pervazuri de ferestre, totul. Ceea ce mă liniştea era că proprietarul firmei era tot un georgian, un *gruzin*. Omul nu era o probă de rafinament, dar aveam încredere în firmă şi-i dădusem acces peste tot. Nu poţi să laşi o persoană întîmplătoare să-ţi intre în casă şi să-ţi tragă peste tot fire prin pereţi. Asta este o problemă de încredere, mai ales dacă ai în vedere nişte afaceri de genul celor în care, din cînd în cînd, sînt eu amestecat. Acum o lună sau două, mă pomenesc cu el. Totul era instalat şi eram mulţumit cu ceea ce făcuse, nu avusesem nici o alarmă falsă de la montare, eram un client fericit. El a venit însă la mine şi de aici încolo încep problemele."

Lev îşi îndreptă ţinuta şi merse spre fereastră.

„E permis să fumez aici?" O frază levkiană. Întrebare care nu-şi avea sensul.

„*Tu* poţi să fumezi aici", răspunse Sokolov.

Privi cum Lev îşi aprinse trabucul. Mirosul tare al foilor de tabac arse ajunse pînă la el. Nu ştia încă nimic despre felul problemelor pe care le avea Lev, dar neobişnuita lui nelinişte îi spunea că acestea sînt grave. Sokolov nu-şi putea aminti să-l fi văzut pe Lev vreodată manifestînd atîta încordare, făcînd

mişcări nervoase cu degetele, zvîcnind scurt din umeri, clipind des din ochi. Se învălui în fumul trabucului.

„Bine. Acest gruzin a venit să mă prevină. El mi-a povestit că mă urmăreşte fiscul pentru fraudă. Asta se întîmplă de două luni. Auzise de la vărul lui că s-a instituit o anchetă împotriva mea – nepotul lui este controlor financiar. Eram atunci ocupat cu ceva anume şi-am înţeles la ce se referea. Nu era ceva absolut legal, era o anume tranzacţie şi, dacă ar fi vrut să mă prindă, cu asta le-ar fi reuşit. Am pus atunci imediat afacerea în ordine, astfel încît să nu mă descopere garda financiară. Şi le-am dat ceva gruzinului şi nepotului lui, fiindcă mi-au atras atît de delicat atenţia."

„Dar asta n-a fost sfîrşitul problemei."

„Nu. Începutul ei."

Lev trase în piept un nor alb şi-şi ţinu respiraţia pînă cînd aerul dens îi intră în plămîni. Cu buzele strînse expiră.

„Săptămîna trecută m-a vizitat iar. Mi-a povestit că nepotul lui are noi informaţii despre mine."

„Acest nepot chiar există?"

„Există."

„Şi ce-a mai aflat acum?"

„Ştie totul despre afacere. Despre afacerea noastră."

„Şi e grav?"

„Anumite lucruri e mai bine să nu răzbească în afară."

„Cum a ajuns la informaţii?"

„După el, poliţia financiară e informată."

„De către cine?"

„N-am idee."

Neliniştea de care dădea dovadă Lev venea fără îndoială din bănuiala că cel mai bun prieten al lui informase poliţia.

„N-am vorbit cu nimeni, Lev. Chiar şi Tania ştie foarte puţine despre planurile noastre."

Lev făcu gesturi de apărare.

„Nu despre asta e vorba. Îţi povestesc nu pentru că te-aş bănui. Nu te bănuiesc. Ştiu cum a ajuns să deţină informaţiile."

Îl privi ţintă pe Sokolov, cu ochii severi, iar tensiunea mărturisirilor viitoare i se aşeză în jurul nasului. Nările îi tremurau şi el îşi înclină capul şi se ciupi cu degetul mare şi arătătorul, ca şi cînd ar fi vrut să-şi stăpînească un strănut. Trabucul lui mare fumega. Păstră o clipă de tăcere şi oftă, teatru autentic pentru un actor înnăscut.

„Nu ştiau nimic acolo", spuse el. „Aveau, desigur, un dosar despre mine, aşa cum au despre fiecare. Dar nu era vorba despre o anchetă, înţelegi? Nemernicul a încercat să mă ducă cu preşul. M-a provocat şi eu m-am prins în laţ, cum se prinde cel din urmă diletant."

„Cum a ajuns la informaţii? Se potriveau totuşi?"

Lev dădu din nou din cap şi din nou tăcu cîteva secunde, ca şi cînd şi-ar fi adunat curajul să-şi continue povestea.

„Tot ce spunea era adevărat. De aceea l-am şi crezut. Erau informaţii pe care le primise de la cineva care ştia al dracului de multe despre mine. Făcuse uz de o sursă foarte bună."

„Bar-On?" întrebă Sokolov.

Lev scutură din cap, aproape jignit.

„Nu, tu gîndeşti absolut aiurea."

„Femeia de serviciu?"

Acum Lev începu să rîdă. Sokolov nu putea avea nici o explicaţie pentru rîsul mînzesc al lui Lev.

„Haide, Saşa. Bineînţeles că nu. Nici nu mi-a trecut prin cap un asemenea gînd. Nu, gruzinul nostru m-a ascultat, înţelegi? Cu sistemul lui de alarmă a introdus şi cîteva microfoane şi cu ele mi-a luat urmele. Tot ce am vorbit noi doi, tot ce am vorbit cu relaţiile mele, fiecare detaliu, fiecare sunet e imprimat pe casetă. Şi acum mă şantajează, ticălosul. Dar eu am un atu. El nu ştie că eu ştiu. El mă lasă să cred că mă urmăreşte controlul financiar, dar acum ştiu a cui mînă este, înţelegi, Saşa? Este mîna *lui*, nu a celor de la controlul financiar."

Sokolov ascultă cu uimire frazele lui, care păreau să vină dintr-o altă lume, o lume americană interlopă de neînţeles, misterioasă, cu gangsteri şi hoţi care înregistrează şi se şantajează. Înainte discutau despre tehnica unui motor *dual fuel*, acum despre şantajul unui tîlhar.

„Şi care-i soluţia?"

„Trebuie să moară gruzinul."

„Şi-atunci?" întrebă Sokolov. El nu lua în serios observaţia.

„Atunci s-a rezolvat."

„Acum te-ntreb cu-adevărat: ce faci? Îl plăteşti?"

„Ce-am spus, Saşa. Trebuie să moară."

„Asta nu se poate", spuse Sokolov ca şi cînd i-ar fi vorbit unui copil.

„Ba se poate."

„Orice se poate, dar n-o facem noi."

„Sînt convins că se poate, Saşa."

„Nu, Lev."

Lev a fost criminalul, gîndi Sokolov. Lev s-a aflat atunci la intersecţia dintre Rehov Etsel şi Rehov Roni, în plină lumină a zilei. Lev omorîse atunci pe cineva şi Sokolov fusese martor. Stăpînul Universului pusese la cale fapta ca să-i aducă pe cei doi prieteni acolo în acelaşi moment, şi acum El stătea să se amuze la vederea acestei scene.

„Ai mai făcut înainte aşa ceva?" întrebă Sokolov.

„Nu sînt nebun. Eu nu fac aşa ceva. S-a întîmplat odată, mai demult, o treabă ca asta, dar atunci n-am făcut-o singur. Am tocmit un om nepotrivit. E o mare problemă, dacă ai de făcut aşa ceva, să găseşti omul potrivit."

„Lev! De-ăştia *sîntem* noi? Vorbim acum aici despre omorîrea unui om? Tu şi cu mine? Ca doi criminali? Am ajuns pînă acolo, încît să lichidăm un om?"

„Uneori nu poţi altfel."

„Plăteşte-l. Astfel scapi de el."

„Atunci va cere şi mai mult."

„Cît vrea?"

„Două milioane de dolari."

„Doamne sfinte!"

„El spune că poate să cumpere cu ei agenţii de la controlul financiar şi poate să facă să dispară dosarul. Asta-i prea mult. Am devenit suspicios. Şi dacă accept, rămîne să tot ceară, crede-mă, îi cunosc pe gruzini şi eu sînt unul de-al lor."

„Plăteşte-l! Nu ai altă soluţie."

„Am o alternativă. Îl mîntui."

„Exclus."

„Dacă rămîne în viaţă, cu informaţiile pe care le deţine acum, ne face afacerea imposibilă, Saşa! Nu cunoşti acest gen de oameni! Cineva care are curajul să instaleze *la mine* aparatură de înregistrare are mare tupeu, Saşa, şi o bestie ca asta nu poate fi domolită. O asemenea bestie trebuie omorîtă."

„Vorbeşti despre un *om*, dumnezeii mă-sii de viaţă!" ţipă Sokolov şi un junghi îi trecu prin burtă. Efectul anesteziei începea să treacă. Mai încet, mai stăpînit, spuse: „Nu putem să

vorbim la modul ăsta despre oameni, Lev. Renunţăm la afacere, înţelegi? Dă-i totul, dar nu-l putem omorî. Asta e simplu."

„Preferi să te întorci acolo unde te-am găsit?"

„Probabil că da." Sokolov supralicita acum. El nu voia să se întoarcă acolo.

„Nu las să mi se ia ceea ce am, Saşa. Ştiu, ai şi tu răspunderi. Îţi vine copilul, înţeleg că vrei să-ţi întemeiezi o familie cu Tania. Cum o să te descurci cu toate? O să mături din nou străzile? O să distribui ziare? La mine poţi să cîştigi o avere, Saşa, şi cu o avere poţi să-ţi întemeiezi o nouă viaţă, dar pentru asta trebuie redus la tăcere gruzinul. El ne distruge, dacă noi nu întreprindem nimic. Cu ceea ce a înregistrat ne decapitează dacă noi nu facem nimic. O să ni se pună cătuşele, dacă ăsta predă casetele."

„Cine?"

„Controlul financiar, poliţia, toţi cei care au de-a face cu contabilitatea. Şi nici *tu* nu ieşi nepătat, Saşa."

„De ce?"

„Pentru că tu ştii al dracului de bine că noi lucrăm cu bani care nu sînt absolut cuşer. Eşti în cunoştinţă de cauză şi participi. Eşti copărtaş! E simplu! Dacă mă prind pe mine, eşti prins şi tu!"

„Bine că-mi explici toate lucrurile astea. Am făcut eu vreun progres oarecare de-atunci?"

Părea bosumflat, ca un ins alintat care trebuia să dea înapoi jucăriile pe care le avea în plus.

„Mi se pare că da. Stai aici întins într-o cameră scumpă, ai un acoperiş deasupra capului, haine, bani, o femeie, toate astea nu le-ai avut înainte", Lev a clătinat din cap dojenitor. „Saşa, cînd vei înţelege? Stăm pînă aici", el ridică o mînă în dreptul gîtului, „în rahat. Acest tip a jucat un rol extraordinar de abil. Nu sînt primul sau singurul pe care l-a păcălit, dar asta nu răceşte supa. Ceea ce trebuie să înghiţim este al dracului de fierbinte, şi dacă nu facem nimic, atunci pierdem totul."

„Ce ştie el?"

„*Totul*. Ţi-am spus doar. A avut timp de 24 de ore o casetă în funcţiune. Cu asta s-a ocupat, înţelegi? La asta a *lucrat*, ticălosul. Înregistrare cu aparatură de înaltă clasă, ascultare, selecţie, totul pus în ordine."

„Cum ai descoperit microfoanele?"

„Bar-On. El cunoaşte tipi care sînt specialişti în asta. Caută chestii din astea. Sînt extrem de mici, interesante din punct de vedere tehnic, dar pentru noi sînt ca şi cianura."

„Şi Bar-On ştie despre ce e vorba?"

„Nu. El bănuieşte că ceva nu e în regulă, dar îl ţin la distanţă."

„Şi gruzinul e singurul care ştie?"

„Din cîte îmi dau seama, da. N-a avut ajutoare."

„Şi nepotul ce ştie?" Sokolov punea întrebări, dar totul părea că se desfăşura într-un vis ciudat, din care în curînd se va trezi cutremurat.

„Ăla nu ştie nimic. Despre nepot a vorbit, deoarece prin el avea un punct în susţinerea ideii cu controlul financiar. Probabil că prin nepotul ăsta i-a venit ideea, nu ştiu. Nu ştiu nici cîţi antecesori am, singurul lucru pe care-l ştiu e că am o mînă în preajama mea care, dacă tipul vrea, mă poate distruge."

„Asta înseamnă că se divulgă şi pe el."

„Poate să trimită casetele anonim la poliţie. O să-i mulţumească poştaşului şi pe mine mă vor căsăpi."

„Plăteşte-i tipului."

„Asta nu rezolvă lucrurile."

„După ce-l plăteşti, vezi ce faci mai departe."

„L-am plătit o dată, Saşa. Acum e a doua oară! Merge înainte pînă mă distruge. Şi-atunci s-a terminat balul. Pentru mine, pentru tine, pentru Bar-On, deşi pentru el nu cred, fiindcă el mai poate ieşi din joc, dar pentru noi jocul s-a terminat, la fel ca atunci, Saşa, *la fel ca atunci.*"

Sokolov nu putea spune nimic şi el simţi cum pătrunzătoarea nesiguranţă *de-atunci* se întorcea între tîmplele lui. Trăise cinci ani în exil, nu mai era în stare să-l mai suporte o dată.

„N-ai nici o alternativă", spuse Sokolov fără speranţă, „trebuie să-i plăteşti, vrei, nu vrei. Nu poţi merge la poliţie, nu poţi să-l reclami, *trebuie* să-i plăteşti.

Lev clătină din cap cu hotărîre şi scutură cenuşa trabucului în ghiveciul unei plante uscate de pe pervaz, uitată acolo de personalul de serviciu.

„Vrea totul, Saşa. Probabil că seamănă puţin cu mine. Şi eu vreau totul. Dacă m-aş aşeza pe poziţia lui, şi eu aş vrea

totul. Am să-l strivesc pe puiul ăsta de căţea ca pe-o insectă, pînă am să-l văd mort."

„Nu ştii ce vorbeşti", spuse Sokolov cu repulsie.

„*Eu* nu şantajez pe nimeni, Saşa." El arătă cu degetul întins spre inima lui. „*Eu* nu o fac, dar nemernicul acela din Ashdod!" Acelaşi deget arătă acum spre fereastră. Sokolov văzu dintr-o dată cît era de murdară. Nisip din deşert.

„Trebuie să plăteşti", spuse Sokolov. „N-ai altă ieşire. Trebuie să înceteze. Ameninţă-l. Lasă-l pe Roy. Trage-i vreo două. Dar nu poţi să-l omori."

„Dacă trebuie să-mi salvez existenţa, ca acum, atunci, o fac." La aceste cuvinte, Lev se uită în pămînt şi întrebarea deveni de neevitat. Sokolov o puse:

„Spune-mi, Lev, nu l-ai omorît tu pe omul acela?"

„Ce?"

„Acolo, pe Rehov Etsel."

Lev clătină din cap.

„Nu eşti zdravăn", spuse.

Se îndreptă spre fereastră, astfel încît Sokolov se adresă spatelui lui:

„Tu eşti zdravăn? Ce vorbeşti aici? Ce-ţi trece prin cap să faci? Lev! Astea sînt cuvinte prea nebuneşti. Spune-mi că sînt încă sub narcoză şi că visez. Fiindcă asta nu poate fi adevărat, Liovka! Asta e o glumă. Spune-mi că e o glumă! Mă iei în tărbacă! Da! E o glumă!"

Lev îi răspunse aproape şoptit: „Trebuie să moară, Saşa. Nu-i nici o glumă."

Zgomotul elicopterelor care zburau prin văzduh umplu dintr-o dată camera. Huruitul adînc al elicelor şi bîzîitul sonor al motoarelor făcură să tremure transperantele. Lev se lipi de geam şi încercă să vadă în văzduh elicopterele. „Armata e mobilizată", spuse el cînd zgomotul se diminuă.

Sokolov închise ochii. În creierul lui neliniştit încolţi dintr-o dată un gînd înfricoşător. Îl privi pe Lev şi îl întrebă:

„De ce îmi povesteşti asta, Lev? La ce-ţi trebuie să povesteşti toate astea? Puteai să-ţi ţii gura şi să plăteşti un mercenar. Nu ştiam nimic, s-ar fi întîmplat totul în taină."

„Eşti prietenul meu", răspunse Lev. „Nu mai am încredere în nimeni. În nici un criminal, în nici o relaţie de-a mea de afaceri, nici în Roy, în nimeni."

„N-aş fi vrut s-o ştiu."

„Trebuia să te *supăr*. Eram ca nebun. Şi e înţelept pentru mine să nu mai amestec pe nimeni, Saşa. Numai noi doi putem în acest caz să ieşim la lumină. Cînd o spui cuiva, începi să fii dependent de hachiţele lui. *Împreună* trebuie să găsim o soluţie."

„Soluţia este deci crima?"

„Da."

„Hai să dăm curs nebuniei. Cum crezi că trebuie înfăptuită?" întrebă Sokolov.

„În mod obişnuit. Un glonte în cap. Atît."

„Şi benzile cu înregistrarea?"

„Să dispară."

„Te auzi vorbind, Lev? Spunînd *tu* asemenea vorbe?"

„Da. Ştiu. *Eu* le spun."

„Eşti sigur că el şi numai el are benzile?"

„Da. Nimeni nu mai este implicat."

„Şi dacă nu-i aşa?"

„Acela îşi va ţine gura cînd gruzinul nostru va asculta kadiş-ul în coşciug."

„Şi ce te reţine?"

„Tu", spuse Lev.

„Eu? Eu nu ştiu nimic. Eu n-am auzit nimic din toate astea. Şi nici nu mai vreau să aud vreodată, Lev. Nu-mi mai povesti nimic. Lasă-mă să dau totul deoparte, te rog."

„Este şi viitorul tău. Nu-ţi ascunde capul în nisip. Problema *mea* este problema *ta*. Există o singură posibilitate să eviţi acest lucru şi asta e ruperea prieteniei noastre. Poţi să renunţi la ea şi să-ţi cauţi drumul tău propriu. Nimic nu te reţine. Dar dacă ai de-a face cu *mine*, se cuvine să ţii cont de asta şi-acum."

„Ce fel de afaceri facem noi, Lev? Crime sau înfiinţarea unei fabrici? Ce facem noi, de fapt?"

„În acest moment? Acum? Ne salvăm capul. Asta facem."

„Probabil că nu trebuie să mai porţi asemenea discuţii ca cele pe care prietenul tău le-a înregistrat, Lev. Probabil că aici e cheia problemei."

„Acest gen de discuţii îţi plătesc ţie patul de spital, casa, întreaga viaţă. Nu trebuie să le mai port? Atunci nu mai avem nimic, înţelegi?"

Sokolov era prins într-un cleşte. Dacă voia să-şi salveze existenţa de grozăviile din Tomsk şi de pe Rehov Ivri, atunci trebuia să ia în serios tot ceea ce Lev îi punea acum pe tapet. O crimă. Un instalator care-i ascultase convorbirile, un specialist în aparatura de alarmă din Ashdod. El îşi frînse mîinile şi făcu un gest de disperare. Nu mai avea drum de întoarcere, îşi încredinţase soarta în mîinile lui Lev şi aceste mîini se vor întinde acum spre o armă. El va fi copărtaş, indiferent ce va face Lev. Şi acelaşi lucru este valabil şi invers: Lev va fi copărtaş, orice va face Sokolov de acum înainte.

„Cum o vei face? Aduci aici vreo cunoştinţă de-a ta din New York?"

„Ar fi prea periculos. Şi cunoştinţele pot să te şantajeze. Şi nu vreau ca toţi colaboratorii mei să ştie că sînt în rahat. Asta ar impieta asupra poziţiei mele. Dacă ei aud asta, îmi pierd credibilitatea. Fiindcă m-am lăsat înşelat, ca un mucos oarecare. Pe nimeni din afară, nici pe Bar-On nu vreau să-l amestec."

„Deci, o vei face tu însuţi?"

Sokolov încercă să o spună pe un ton cît se poate de obişnuit, ca şi cînd ar fi vorbit de plivirea unei grădini.

„Tu trebuie să o faci." Lev îl privi neajutorat.

„Nici o problemă", răspunse Sokolov, „cum vrei s-o fac?"

„Cu un pistol."

„Nu am."

„Îţi dau eu."

„Frumos. Şi-l împuşc în inimă?"

„Sau în cap. Cum vrei."

„Deci pot să aleg."

„Dacă o faci, ai dreptul să decizi. Numai să fie bine făcut."

Sokolov îşi privea prietenul în ochi şi nu găsea nici o urmă de ironie, nici o nevoie de relativizare, nici o dovadă că discuţia ar fi fost ireală; ceea ce văzu fu hotărîrea de neclintit a unuia care se decisese să-şi apere agoniseala pînă la amarnicul sfîrşit, chiar dacă asta va însemna sfîrşitul altora. Şi de-abia acum îi deveni lui Sokolov limpede că el luase aceeaşi hotărîre: cînd stătea în coşciugul lui, fusese readus la viaţă de Lev şi prin asta îşi vînduse sufletul. Schiţa amatorului nu

descria nimic altceva decît ceea ce se întîmplase atunci pe Rehov Etsel.

„De ce n-o faci singur?" Sokolov continua această conversaţie de grădinari, un schimb profesional de păreri între doi plivitori asupra întrebuinţării coasei şi lopeţii.

„Vor veni direct la mine. Vor căuta printre cunoştinţele lui. Trebuie să am un alibi care să fie public şi clar. Un restaurant, o petrecere, undeva unde se găsesc mulţi oameni care nu pot fi compromişi. Tu trebuie s-o faci. Nu există nici o legătură între tine şi el. El nu te cunoaşte, tu n-ai nici un motiv, şi scăpăm de el."

„Nu pot să împuşc, Lev." Sokolov o spuse cît se poate de printre altele.

„E simplu. Ai grijă să fii în apropierea lui. Apeşi pe trăgaci. Dacă eşti destul de aproape de el, nu poţi rata."

„Nu împroaşcă?"

„Ca în filme? Nu ştiu. Dar te asiguri; primeşti de la mine un costum nou. Plus cinci sute de mii de dolari."

O plată excelentă pentru un grădinărit. Lev rămăsese raţional. Nu pufnise în rîs, nu clipise, nu, el îşi păstrase calmul şi aşteptase răspunsul lui Sokolov.

„Încă o dată..."

Sokolov auzise bine, dar urechile lui trebuiau să înregistreze a doua oară sunetele.

„Cinci sute de mii de dolari."

De sub regiunea inghinală îl tăie ceva ascuţit prin burtă, anestezia trecuse.

Crezuse că Lev face o rugăminte unui prieten, dar nu era aşa. Lev voia să-l plătească pentru serviciile cerute. Prin faptul că adusese vorba despre bani făcuse inimaginabilul şi mai murdar, şi mai josnic. Ce secret între doi prieteni putea fi ăsta? Cea mai adîncă taină care putea exista între doi oameni, încălcarea celui mai greu tabu, devenea prin oferta de ai da bani o tranzacţie fără urmă de sentiment. Dacă acest tip din Ashdod era într-adevăr un mare nemernic, un om mizerabil, şantajist şi escroc, şi dacă cei doi prieteni hotărîseră să pună capăt vieţii lui ticăloase (împotriva conştiinţei lor, chinuindu-se şi plîngînd), atunci Sokolov ar fi putut totuşi să găsească o formă de consolare în gîndul că jurămîntul care-i legase odată, legămîntul care exista între ei, i-a coborît în hăul hăurilor, pînă la a comite o *crimă*.

„Bani? Crezi c-aş putea face una ca asta pentru bani? Cine crezi că sînt eu? Cum îţi trece una ca asta prin cap, să-mi oferi bani? Trebuie acum să ne şi tocmim? Trebuie să cer eu un milion şi-atunci îmi oferi tu şase sau şapte? Asemenea lucruri nu le faci pentru bani! Asemenea lucruri le faci ca să salvezi pe cineva. DIN PRIETENIE, LEV! DE CE-MI OFERI BANI?"

Încurcat, Lev dădu din cap.

„Voiam numai să... voiam să-ţi fie clar cît este de important. Desigur că e vorba de altceva între noi. M-am lăsat furat de propria mea nebunie, Saşa. Sînt înfricoşat. Îmi fac griji. Îţi cer ceva nebunesc şi-ţi propun în schimb ceva nebunesc. Nu aşa m-am gîndit. Scuză-mă. N-am vrut să te jignesc. Am vrut doar... Avem în faţă un viitor fantastic, tu cu mine, putem din nou să ne croim drumul, să îndeplinim multe, şi deodată apare nebunul ăsta. Voiam să înţelegi prin banii ăştia că tot ce e al meu e şi-al tău. Dacă facem asta, tu cu mine, mai poate oare exista ceva care să altereze legătura noastră, Saşka?"

Sokolov clătină din cap. Erau cuvintele pe care voise să le audă, şi el simţi mîna lui Lev pe umărul lui, mîngîindu-l încet. Sokolov îşi aşeză palma pe mîna lui. Ceva tragic şi transcendental coborî asupra lui, o senzaţie de profundă melancolie, ca şi cînd ar fi vorbit soarta, şi lucrurile trebuiau urmate în logica lor absurdă, imposibilă, de neatins şi de neîmpăcat.

Îl privi pe Lev. Şi el avea lacrimi în ochi. Şi dintr-o dată nici unul dintre ei nu-şi putu reprima rîsul, iar tensiunea le dispăru din ochi. Se priviră ca şcolarii care pun la cale o şotie.

„Asta-i o chestie aberantă, Lev", rîse Sokolov sec, în timp ce încerca fără succes să înţeleagă situaţia.

„Aberaţie. Nebunie. Dar de neevitat."

„Şi totuşi? Nu putem altfel? Nu există o alternativă?"

Lev clătină din cap.

„Doamne sfinte!" rîse Sokolov, clătinînd şi el din cap. „Sîntem *noi* în stare de aşa ceva, Lev? Chiar vom face *noi* una ca asta?"

„Da."

„Cînd?"

„La noapte."

„La noapte?"

„Da."

„La noapte sînt aici."

„Da. Dar la noapte ieşi pentru scurt timp. O oră. În jur de 12."

„Dar, Lev, asta nu se poate."

„La noapte e perfect. Ştiu unde se află el în noaptea asta. În noaptea asta trebuie să se-ntîmple. De aceea am întîrziat să te rog. N-am vrut să-ţi fac greutăţi pînă nu era momentul pregătit. Acum trebuie să intrăm în acţiune. În noaptea asta, Saşa. În noaptea asta dispare Kuznadze."

„Aşa-l cheamă? Kuznadze?"

„Kuznadze îl cheamă pe ticălos."

„Îl cunosc", spuse Sokolov cu gîtul uscat.

„Nu se poate." Lev îl privi cuprins de panică.

„El face afaceri cu piese de avioane?"

„O, da."

„În Ashdod?"

„Da. Cum se poate? De unde-l ştii?"

„Cînd de-abia venisem aici, i-am solicitat un serviciu."

„El e ticălosul, Saşa."

Sokolov îşi aminti matrapazlîcurile cu piesele de avioane. Kuznadze era fără îndoială un om nemilos, care se juca cu vieţile oamenilor. Întrebarea era dacă el trebuia să fie pedepsitorul lui, dar dacă Kuznadze părăsea lumea asta, omenirea n-avea de ce să se întristeze. Însă avea el oare dreptul să decidă acest lucru?

„Ce zici?" întrebă Lev.

„Nu ştiu", spuse Sokolov.

„Trebuie să se-ntîmple la noapte. Altfel ne ducem noi de rîpă."

„E prea repede."

„La noapte. Nu ştiu dacă vom mai avea atît de repede o altă ocazie. Dacă vom mai avea vreodată vreo ocazie."

„Prea repede!" Sokolov nu simţea de fapt nimic, nu gîndea nimic, nu-şi amintea nimic. Această discuţie avea loc în afara lui, într-o altă realitate. Doamne sfinte, avea nevoie de-un păhărel.

„La noapte trebuie să se facă", îl auzi pe Lev.

Dădu din cap, încuviinţînd.

Capitolul 2

ŞEDEA pe masa de bucătărie, picioarele i se legănau departe de podea. Maică-sa îi punea un pansament pe genunchiul cu rana deschisă, pe care şi-l zdrelise fugind de la şcoală spre casă, şi-i vorbea îmbărbătîndu-l. Cînd bandajarea i se păru bine făcută, îi cuprinse faţa în palmele calde şi-l sărută pe frunte.

Îi povesti că familia lui fusese omorîtă în Marele Război pentru Apărarea Patriei, fiindcă nemţii, adeseori ajutaţi de ucraineni, au făcut atunci execuţii în multe sate ruseşti. Saşa hotărîse să-şi protejeze părinţii. Dacă nemţii vor veni din nou, el îi va pune pe fugă.

La şcoală învăţa cu osîrdie, pentru a deveni sprijinul şi urmaşul părinţilor lui. Nu putea să se încreadă în protejarea lui de către părinţi, fiindcă şi ei erau în pericol. Copilăria şi-o petrecuse cu convingerea că nu trebuie să pregete. Se temea ca nu cumva să rateze, să le pricinuiască părinţilor vreun necaz.

Pînă cînd apăruse Lev. Lev îl legase cu lumea pe dimensiuni mari. Cu Lev formase o echipă, un tandem, colegi-complotişti, care îşi construiau fără nici o oprelişte cetatea în care să se poată ascunde. Cînd era cu Lev, simţea încredere în sine, siguranţă, forţă de acţiune. Împreună cu Lev avea de atins linia orizontului, cu el va purta cruciade.

Sokolov ar fi pierdut totul dacă ar fi trecut acum peste rugămintea lui Lev. Cineva încercase să-l învingă pe Lev.

Modul de acţiune al lui Lev nu găsea la el acceptare, dar fusese de acord să lucreze în condiţiile impuse de Lev şi prin asta pierduse de fapt dreptul de a-l critica. El se lăsase atras de

confortul şi luxul pe care i le oferise Lev şi, după ce le gustase, după ce timp de cîteva luni se îndulcise din ele, Lev se prăbuşea gemînd la picioarele lui, cerînd ajutor. Sokolov întinse mîna după paharul de apă de pe noptiera înaltă şi îl goli. Vodcă Gold. Stătea întins fără narcoză, cu degetele tremurătoare şi cu penisul bandajat de mărimea unui castravete. Ca o vînătă, îi spuseseră ei. N-avea importanţă cu ce era comparat. Era penisul unui criminal.

De ce voia Lev ca tocmai *el* să o facă? Dacă poliţia ar fi căutat printre relaţiile lui Kuznadze, dacă ar fi luat la ochi toţi clienţii la care acesta instalase alarme, atunci Lev ar fi fost unul dintre cei mulţi. Probabil că şantajistul avea doar o mînă de clienţi graşi şi tulburele trecut din New York al lui Lev a dat naştere la suspiciuni. Sau poate că Lev nu-i povestise lui totul? Mai avea poate şi alte motive să-l omoare pe Kuznadze? Sokolov deveni conştient de cuvintele pe care le întrebuinţa: *e un şantajist, are să-l omoare*, şi, furios, se prinse de saltea, smucind de pat şi făcîndu-l să se zgîlţie din toate încheieturile. Drugii de metal scîrţîiră, arcurile de sub saltea începură să ţiuie. Dar se linişti cînd mişcările patului i se transmiseră ca nişte flăcări în partea inferioară a abdomenului. Asta îi aduse aminte că stătea încătuşat într-o plasă de obligaţii şi de ambiţii.

De ce nu-i povestise Lev mai dinainte că are probleme? În noaptea asta trebuia să se-ntîmple. Lev ştia unde se va găsi în noaptea asta Kuznadze. Dar Sokolov avea nevoie de timp. De zile, pentru ca totul să se sedimenteze. De unde să adune puteri pentru cel mai monstruos lucru pe care şi-l putea imagina? De-abia avusese timp ca întreaga poveste să ajungă pînă la înţelegerea lui. Era asta intenţionat? Se gîndise Lev la graba cu care trebuia să se întîmple? În viteza asta, repulsia lui n-ar fi avut timp să se instaleze.

Lev n-o putea face, pentru că avea nevoie de un alibi credibil, şi cu atît mai puţin putea plăti un criminal de profesie, pentru că trebuia să fie prevăzător, în aşa fel încît cunoştinţele lui să nu afle problemele pe care le are. Sokolov trebuia să salveze viitorul lor, al amîndurora. Cu un glonte. Poate că ar mai fi putut găsi un serviciu undeva, în altă parte, poate că ar putea urma nişte cursuri, să-şi cîştige existenţa cel puţin ca

profesor, dar atunci bogăţia pe care o avea acum va deveni o amintire. El avea multe amintiri. Dar nu era numai bogăţia pe care trebuia să şi-o apere. Kuznadze va cauza prăbuşirea lui Lev. Dacă Sokolov îi va întoarce lui Lev spatele în acest moment critic, Lev îl va omorî singur pe individul ăsta, cu toate riscurile ce decurg din acest lucru. Şi dacă omul rămîne în viaţă, după ce-l va despuia pe Lev, va încunoştinţa garda financiară, şi atunci şi el, Sokolov, se va prăbuşi, ca partener de afaceri. Definitiv. După *Oktiabr*, Tomsk şi lunile grele din Israel, Sokolov nu mai avea nici o putere să mai iasă vreodată din rigolă. Voia să le ofere Taniei şi Emmei o viaţă bună, şi dacă fiica lui va veni în Israel, voia să se poată îngriji de ea şi să-i ofere o tinereţe pe care el însuşi nu o avusese. Kuznadze trebuia să moară. Putea să-şi ia el această responsabilitate? Lev jurase astăzi la prînz că individul ăsta otrăvea aerul cu fiecare respiraţie a lui, şi Sokolov îşi amintea că omul îi stîrnise frica prin felul în care calcula riscul pe care-l implicau piesele de avion defecte, dar, totuşi, moartea lui nu însemna mai puţin decît moartea oricărui semen de-al său. Sfinte Dumnezeule!

Capitolul 3

CÎND se trezi din nou, Tania stătea pe un scaun lîngă patul lui. Citea un ziar. Emma era la fereastră, cu o păpușă în brațe, și de-abia ajungea să privească afară pe deasupra pervazului. Tania nu i-a simțit privirea și secunde în șir el a putut să-i privească fața bine desenată. Avea o piele mată și frumoasă, ochi mari, inteligenți. Pe frunte avea riduri, subțiri, vizibile cînd își încrunta sprîncenele, chiar și în jurul gurii îi remarcă dungulițe mărunte. Nu mai era tînără, dar emana puterea și curiozitatea unei adolescente.

„Ce facem dacă Saşa continuă să doarmă, mamă?" şopti Emma.

„Ne întoarcem mai tîrziu."

Cînd observă că el o privea, zîmbi.

„Dar el s-a trezit. Stă la pîndă."

Emma se întoarse veselă și se aplecă spre el.

„Ai grijă", îi spuse Tania. „Saşa mai este încă un pic bolnav." Se ridică și-l sărută pe gură cu buze pline și calde...

„Bună ziua, iubitule", spuse.

„Și eu!" strigă Emma. Tania gemu cînd o ridica pe fiică-sa. Ea-l sărută tot pe gură.

„Cum a fost?" întrebă Tania.

„În ultimul moment, dr. Schulman a fost înlocuit de o femeie. Ulterior mi-au povestit că ea este o misogină recunoscută. A tăiat totul."

„Și ce-o să facă cu ce-a tăiat?"

„Îl pune în apă tare."

„Poate că are dreptate", spuse Tania și-l sărută din nou. „Sînt lucruri lipsite de importanță." Se reașeză, cu Emma pe genunchi. „Te mai doare?"

„Puțin. Se-ntîmplă acolo ceva. În rest, nimic. Ai fost azi la ulpan?"

„Am avut liber. E război", spuse ea.

„Aici însă, nu", spuse Sokolov. „Și tata a fost în război."

„Asta a fost demult", spuse Tania. Se îndreptă spre Sokolov. „Americanii spun că au distrus instalațiile de rachete."

„Frumos."

„Crezi asta?"

„Altfel, el i-ar fi nimicit. Nu s-a întîmplat nimic, deci americanii și-au făcut treaba."

„Ți-ai lăsat masca de gaze acasă?" Ea se uită la cutia de carton maro pe care o lăsase la intrare pe masa de lîngă ușă. Propria ei cutie și pe aceea a fiicei ei le desenase, asemenea școlarilor și studenților, cu culori vesele, țipătoare.

„Nu cred că avem nevoie de chestiile astea", spuse el.

„În vreme de război, poți să mori", spuse Emma.

„Războiul e mizerabil. Dar aici nu se-ntîmplă nimic. Ne apără armata."

„Tsahal-ul este cel mai bun din lume", spuse Emma cu mîndrie.

„Cel mai grozav, drăguțo. Sper să se termine repede acolo."

„În cîteva zile", spuse Sokolov ca să se calmeze. „Americanii sînt atotputernici. Irakienii nu au nici o scuză."

Tania încuviință, dar el îi surprinse neliniștea în ochi.

„A sunat Irina."

„Ce-a vrut?"

Era ceva nefiresc, Irina în conversație cu Tania, trecutul care se strecura în prezent.

„A întrebat de situația de aici."

„E prima dată cînd vorbești cu ea."

„Părea amabilă."

„I-ai spus unde sînt?"

„Da."

„Ce-a zis?"

„A înțeles."

„Mă socoate caraghios, dar n-o să ți-o spună."

„Nu-i adevărat. I se pare de la sine înțeles să faci asta, de vreme ce locuiești aici."

„A spus ceva despre venirea ei aici?"

„Nu. A întrebat dacă nu vrei s-o suni."

„Da. Apăsătoare poveste."

„Nu te poți sustrage", spuse Tania.

„Nu vreau să se interpună între noi."

El făcu un gest de invitație și ea își lăsă mîna într-a lui. Emma și-o puse pe-a ei deasupra.

„Nu se va întîmpla asta", spuse ea. Lev a fost pe-aici?"

„Nu."

Răspunsul lui aproape că nu fusese o minciună. Vizita lui Lev avusese loc într-o altă lume, nu în camera unde se găsea Tania acum. Ea era autentică, era respirația lui, lumina ochilor lui. Lev îl scosese din rigolă, Tania îi dăduse un scop pentru care să lupte în viitor. El îi strînse mîna.

„Te doare?"

„Suportabil. Mîine n-am să mai simt nimic."

„Am căzut ieri." Ea își întinse un picior și-i arătă un plasture pe genunchi.

Sokolov se uită grav.

„Încă un plasture. Este mai serios decît în cazul meu."

„Rămînem la noapte în apartamentul tău, Sașa, fac acolo o *sealed room*[1], la mine nu pot. E bine?"

„Desigur. Și eu cred că e mai bine."

„Mergem să mai facem cumpărături."

O puse jos pe Emma și se așeză pe marginea patului. Se îmbrățișară. El se lipi dureros de ea, realitatea vie a trupului ei o simți arzîndu-i în degete, iar intimitatea gurii înlătură ultimele resturi ale murdăriei lăsate de Lev în sufletul lui.

Emma voise și ea să-l sărute, Tania o ridicase și el o trăsese de mînă spre el. Cînd ea căută sprijin, îi atinse mijlocul și durerea i se răspîndi prin mădulare.

„O, iartă-mă, dragule", spuse Tania. „O, îmi pare rău. Te doare?"

---

[1] Textual: cameră sigilată (engl.).

„Nu-ţi face griji", spuse el. Emma privea întristată şi Tania o mîngîie pe păr. „Nu-i vina ta, Emma", o consolă Sokolov.

„Trei săptămîni durează." Tania oftă în timp ce se îndreptă spre uşă.

„Sînt atît de curios", spuse Sokolov, „poate că arată ca o banană uscată".

„Se pare că se întîmplă şi aşa." Ea rîse.

Fiecare secundă pe care i-o dăruise ea era pentru el un motiv de recunoştinţă şi în fiecare secundă era uimit că ea îl alesese tocmai pe el.

„O, da, uitam să-ţi spun: A venit un poliţist."

Katsz? Nu mai auzise de multă vreme nimic despre el. Probabil că prinseseră criminalul sau găsiseră noi urme. Îi aduse aminte de ziua la care nu mai voia să se gîndească, de care nu mai voia să audă, şi, după ce Tania şi Emma şi-au luat rămas-bun, a putut să alunge din minte discuţiile cu poliţistul, citind ziarul pe care Tania îl lăsase acolo; era *Jediot Agronot*, un ziar popular israelian, avînd aspectul unei foi de reclame, care scosese o ediţie specială.

Infirmierul, un tînăr mărunt şi negricios, cu mustăcioară şi paşi de clovn, intră în salonul lui, şi Sokolov mîncă din mîncarea care se pregătise în bucătăria spitalului.

Cînd se trezi din nou, era deja întuneric. Fiind singur în încăperea goală, cu noaptea în spatele ferestrelor murdare, îl cuprinse o veche senzaţie de părăsire. Se gîndi la părinţii lui şi încercă să alunge din suflet amintirea mîinilor lor care-i mîngîiau faţa.

Capitolul 4

SOKOLOV purta treningul cenuşiu pe care şi-l luase cu el de dimineaţă; cutia cu masca de gaze îi atîrna de curea pe coapsă. Călca cu picioarele mult depărtate, astfel încît să nu atingă pacheţoiul gros pe care-l avea între picioare şi totuşi la fiecare pas simţea un junghi. Ca un bătrîn se tîrî prin coridorul liniştit. Lumina slabă a becului de noapte închipuia un con albastru pe linoleumul alunecos de pe duşumea; nevăzut de nimeni, ajunse la uşa de fier a ieşirii de serviciu.

Casa scărilor era un spaţiu golaş din beton, luminat de nişte beculeţe mici, slabe, şi el se sprijini cu amîndouă mîinile de balustradă, în timp ce cobora treaptă cu treaptă. Trei etaje. Scopul pe care-l avea în faţă era pentru el o abstracţiune de necuprins, ceva care se recuza puterii de-a fi conceput, dar el îşi urma drumul, pentru că trebuia să-l salveze pe Lev. Făcea asta pentru Lev, pentru Tania, pentru Nataşa, şi dacă fapta era la fel de absurdă ca gîndul asupra ei, atunci va putea să trăiască asumîndu-şi-o. Aşa trebuia să rămînă. Dacă mai tîrziu se va gîndi la asta, va trebui să aibă realitatea unui coşmar. Făcea ceea ce îi poruncise Lev. Ieşirea de serviciu avea un zăvor care se putea deschide pe dinăuntru şi el îl împinse cu umărul, în aşa fel încît să nu-şi lase amprentele. Puse jos batista pe care o luase cu el şi închise uşa. Batista împiedica uşa să se închidă de tot. Parcurse aleea care pornea din dreptul clădirii şi se furişă spre locul de parcare. Era linişte în Tel Aviv. În seara asta nu se mai auzea zarva circulaţiei, nu erau nici oameni care să se întoarcă de la restaurante sau de la cinematografe. În depărtare treceau cîteva maşini. Toată suflarea îl aştepta acasă pe Saddam Hussein. Sokolov se

îndreptă în grabă spre parcare, clătinîndu-se în dreapta şi-n stînga ca un pitic, fără a putea evita mişcarea sacului pe care îl avea între picioare. Penisul lui se transformase parcă într-o perniţă pentru ace.

Maşina marca Subaru, de culoare galbenă, se afla aliniată în parcare. Deschise portiera, folosind un colţ al cămăşii ca pavăză pentru amprente, şi găsi cheile în spatele apărătorii de soare. După ce privi minute în şir terenul de parcare şi nu descoperi nici un paznic, deschise portbagajul. Învelit într-o pînză, zăcea acolo un obiect greu de oţel cu care el urma să omoare în curînd pe cineva. Pe ţeava pistolului era un tub răsucit, amortizorul de zgomot. Alături de cîrpă stătea geamantănaşul negru cu încărcătura. Într-o pungă de plastic găsi mănuşile. Era asta o glumă? Sau Lev făcea apel la prietenia lor? Fixă mănuşile lui James Dean, stupefiat de ritualul inimaginabil al lui Lev. Nu avea nici o alternativă; şi le trase pe mîini.

Îi venea greu să se aşeze la volan. Datorită poziţiei pe care trebuia s-o aibă pe locul şoferului, bandajul dintre picioare era presat, şi junghiuri puternice îi treceau prin burtă. Durerea era atît de puternică, încît începu să transpire, dar strînse din dinţi şi porni maşina.

Tel Aviv-ul era ca mort. Cîteva taxiuri, un jeep cu militari, cîteva autobuze goale, o maşină cu nişte tineri care îi strigară şi-i făcură semne, ca şi cînd ar fi fost ceva de sărbătorit. Treningul era leoarcă pe trupul lui şi el gîfîia de parcă ar fi şofat kilometri. Îndreptă maşina spre strada pe care o indicase Lev. Nu mai condusese de mult. Cînd oprea la stopuri, se gîndea la manevrele pe care urma să le facă atunci cînd se ivea culoarea verde. Trebuia să aibă capul limpede. Încrucişările de străzi erau pustii, semafoarele nu aveau nici o funcţie, dar Sokolov aştepta la stop de teamă să nu fie cumva reţinut de vreun agent de poliţie dacă ar fi trecut pe roşu. Poliţia ar fi cercetat maşina şi ar fi descoperit arma. El ar fi spus că a cumpărat-o într-o cafenea din Jaffa. Pentru propria lui siguranţă. Toată lumea avea aici o armă. Dacă i-ar fi pus întrebări despre amortizorul acela de sunet, special, el ar fi susţinut că era ataşat la armă la cumpărare. O cafenea din Jaffa. Numele îl uitase şi, dacă l-ar fi dus în Jaffa, ar fi arătat una la întîmplare. Minciuni. Dar dacă ar fi trebuit să deschidă

geamantănaşul, soarta lui ar fi fost pecetluită. Un rus dubios, care în prima zi a războiului umbla cu o bombă. În acest caz, ar fi recunoscut că voia să nimicească palestinieni, din răzbunare pentru simpatia lor pentru Saddam Hussein. Individul locuia pe una dintre străzile din spatele staţiei de autobuze. Sokolov încerca să recunoască străzile pe care circula şi, ca un orb, urma descrierea traseului pe care i-o făcuse Lev. Cine era Sokolov ca să poată decide asupra vieţii şi morţii? Nu meritase Lev să fie şantajat?

Dacă afacerile lui ar fi urmat calea legală, atunci n-ar fi ieşit niciodată în calea şantajistului. Lev şi-o căutase singur cu lumînarea şi totuşi Sokolov mergea să-l salveze. Mergea să se salveze şi pe sine. Nu voia să se întoarcă înapoi în rigolă. Recunoscu strada care ducea spre staţia de autobuz; şi pe-aici umblase el beat; reduse viteza. Acum, că era pustie, piaţa dădea senzaţia de loc nefolositor, ce-şi aştepta însingurat trecătorii care se vor îmbulzi dimineaţa devreme spre autobuze, fiecare stăpînit de importanţa scopului călătoriei lui, mergînd grav spre lucru, spre familie, spre cazarmă, spre ţinuturile biblice Iudeea şi Samaria. Piaţa părea dezmoştenită. El parcă Subaru-ul bătător la ochi pe o stradă lăturalnică, scoase cheile din contact, şi liniştea îi asurzi urechile. Un motor diesel greu porni undeva în spatele lui în staţia de autobuze şi zgomotul unui autobuz care se punea în mişcare stîrni ecou printre clădiri.

Lev putea să-i ceară orice, viitorul lui, visurile lui, dar el nu era în stare să ameninţe pe cineva cu o armă, darmite să-i tragă un glonţ în cap. După Lev, asta era cea mai bună soluţie.

„Zboară-i creierii", îl sfătuise cu cîteva ore mai devreme, cînd se reîntorsese la spital să-i dea instrucţiuni. „Atunci totul se termină dintr-o dată. Un glonţ în inimă permite creierului să mai funcţioneze cîteva secunde, mai poate dura chiar o jumătate de minut pînă moare, ştii asta? Şi-atunci poate fi al dracului de neplăcut. Unii tipi au încă destulă putere să ridice pumnul, să te ia la scatoalce, în timp ce ei înşişi sîngerează de moarte. În cap, Saşa, asta înseamnă profesionalism." Dar Sokolov nu era un *pro*. El era un inginer metalurgist. El ştia totul despre compoziţia glonţului, despre arderea pulberii pe ţeavă şi despre căldura care se degajă datorită vitezei glonţului, dar nu ştia nimic despre acţiunile unui *hitman*. Îi lipsea

acum sîngele rece. Va trebui să-i povestească totul Taniei. Vor trebui să găsească împreună o soluţie pentru sărăcia lui şi pentru lipsa posibilităţilor unuia care construia rachete cu care oamenii erau trimişi în cosmos. Mănuşile pe care le purta erau cadoul părinţilor lui, ca să-i apere mîinile de iernile moscovite, nu împotriva zgîrieturilor ce i-ar fi putut apărea pe piele în timpul săvîrşirii unei crime. Pielea lor căptuşită cu blană se încinsese în jurul degetelor şi transpiraţia i se aduna în palme, la fel şi pe gît, la subsuori, în jurul ochilor şi deasupra buzei de sus. În 1979, Lev îl adusese la Kaliningrad şi el începuse să lucreze la măşinării prin care oamenii puteau să zboare dincolo de forţa gravitaţiei. Bărbaţii care hoinăriseră în capsule în jurul pămîntului se întorseseră cu toţii *schimbaţi*. Se întîmpla acolo ceva cu cosmonauţii, un lucru pe care ei nu-l puteau descrie, dar era ceva ca o nouă perspectivă asupra spaţiului, ca şi cînd s-ar fi uitat cu privirea lui Dumnezeu la vulnerabilul glob albastru. Toţi trăiseră minunea ca în giganticul spaţiu negru al frigului şi al tăcerii şi furtunilor de materie să ia naştere configuraţiile de atomi ale lui Da Vinci şi Michelangelo şi Rembrandt. În fenomenul cel mai adînc ininteligibil care era universul, descris de cosmologi prin legi disperate pentru a se sustrage. fricii şi sentimentului de înstrăinare prin forme emoţionale, apăreau configuraţii de atomi cu nume ca Garda de Noapte, Mona Lisa, Portretul lui David. Perspectiva pe care cineva o cîştiga astfel îi schimba viaţa. Perspectiva pe care Sokolov o va cîştiga în curînd nu-l va mai părăsi niciodată. Dacă se gîndea la sine însuşi, singurul lucru pozitiv pe care-l putea spune era că-şi dorise, năzuise intens totdeauna la o existenţă dreaptă şi simplă. Şi dintr-o dată îşi dăduse seama ce avea de făcut, ca şi cînd ani de zile ar fi săpat în criptele subconştientului lui: Trebuia să-şi cumpere un văl de rugăciune, un *talles* şi o pălărie şi o carte de rugăciuni şi să facă mătănii pentru imperfecţiunile lui şi pentru limitele lui, pentru lipsa lui de caracter şi de curaj. După această noapte va cere iertare Principiului Originar, care făcuse să ia fiinţă cosmosul cu 15 miliarde de ani înainte, printr-o explozie care şi acum mai era audibilă în radiotelescoape. Era de neevitat, gîndi Sokolov, şi îşi văzu părinţii, apartamentul din Moscova, camera pe care putea s-o locuiască singur, asfaltul trotuarului pe care călca el spre şcoală,

mănuşile, părul din pîlnia urechilor lui taică-său, revăzu totul într-o secundă cît un secol, tot ce reţinuse memoria lui, şi hotărî să se reîntoarcă pe patul lui de spital şi să-şi consacre viaţa Taniei.

În momentul în care reintroduse cheia în contact şi porni motorul, o maşină alunecă pe lîngă el, căutînd loc în parcaj. Şoferul îşi lăsă vehiculul pe aceeaşi parte a străzii, cu cîteva maşini mai încolo. Sokolov îşi opri motorul. Lămpile celeilalte maşini se stinseră şi omul ieşi.

Sokolov îl recunoscu. Era fără îndoială omul pe care-l întîlnise înainte vreme în Ashdod, proprietarul întreprinderii pentru piese de avioane ce se numea *All Seasons Parts*, David Kuznadze. Un tip mic şi gras cu un cap chel, strălucitor, un *tiag-tiag*. Kuznadze era un nemernic, cu o apariţie de personaj din Charles Dickens, şi Sokolov se aplecă pe spate, simţind durere în penisul lui circumcis. Prin parbriz văzu cum omul, privind împrejur, trece strada în direcţia casei lui, unde aştepta să i se aducă un geamantan cu bani. Kuznadze purta o cămaşă albă cu mîneci scurte, gulerul îi stătea răsfrînt pe umeri după moda israeliană, şi cămaşa îi era deschisă pînă pe burtă, deşi era o seară răcoroasă. Pantalonul pe care-l purta străluci în lumina unui felinar, era, bineînţeles, de mătase, materialul favorit al unui *tiag-tiag*, şi cînd îşi băgă o mînă în buzunar, Sokolov îi recunoscu Rolex-ul greu la încheietura mîinii. Un bărbat de tipul lui Jossi cel Negru, fără gust, fără cultură, un om deştept şi puternic. Kuznadze nu ştia că va muri peste cîteva minute. Inconştient de ameninţare, întoarse spatele străzii şi îşi descuie locuinţa. Viaţa lui era în mîinile lui Sokolov. Omul mergea de fiecare sabat la sinagogă şi se ruga aceluiaşi Dumnezeu căruia i se ruga acum şi Sokolov, cu toată imperfecţiunea lui. Iartă-mă, Stăpîne! Sînt un păcătos Iartă-mă.

Deschise portiera şi se aplecă în spate spre scaunul de pasageri. Îşi mişcă cu grijă partea de jos a trupului şi-şi scoase afară picioarele. Era un mod neîndemînatic, dar era singurul posibil de-a ieşi fără să-şi vatăme penisul umflat. Deschise portbagajul şi dezveli arma din cîrpa de lînă. Se uită împrejur, cercetă pe sub porticuri şi-n dosul ferestrelor, dar totul era tăcut şi pustiu. Îşi băgă arma sub şiretul care-i ţinea pantalonul

de trening, își trase maioul peste umflătură și scoase geamantănașul. Cu o mișcare înceată închise portbagajul.

Trecu pe partea cealaltă a străzii ca un hîrciog beat și, cînd se opri în fața ușii omului, puse geamantanul alături. Din cutia de carton de pe coapsă își scoase masca de gaze. Așa cum exersase mai înainte cu Tania, pregătindu-se pentru o invazie a lui Saddam Hussein, își puse masca de cauciuc pe față. Obiectul îi acoperea figura în întregime. Îi venise această idee la părăsirea camerei de spital, cînd dădu cu ochii de cutie. Apucă din nou geamantănașul și sună.

De cum va sta ochi în ochi cu omul, nu va mai avea drum de întoarcere. Acum încă mai putea să dea bir cu fugiții și să-și salveze viața, dar omul nu-i oferi pentru asta nici o secundă. Vocea lui răsună printr-un orificiu din ușă:

„Cine-i acolo?" Sokolov trebuia să răspundă, dar masca îi acoperea gura. Își eliberă o parte de gură și de bărbie și spuse:

„Un asistent al domnului Grünwald." Aceasta era parola, după cum îi spusese Lev.

Se auzi un zomăit și cheia se răsuci în broască.

Sokolov intră într-un coridor întunecos. Își simți inima țintuită în piept ca într-o peșteră din care ar fi vrut să țîșnească, și mîna înmănușată pipăi pistolul. Era speriat, dar trebuia să se concentreze, nelăsînd nici un spațiu fricii și îndoielii. Acum, că era aici, trebuia să se comporte ca un om mascat, cu o armă ucigătoare în mînă. Brusc lumina de pe hol se aprinse, lăsînd să apară privirii o încăpere albă, cu o bancă de lemn și un covor persan vechi pe dușumeaua de cărămidă aspră; el se lipi de perete și aținti arma spre ușă. Kuznadze rămase uimit, clipind des, ca și cînd nu și-ar fi putut crede ochilor. Cîteva secunde privi fix pistolul. Apoi înghiți în sec și își linse buzele, de parcă ar fi terminat de mîncat ceva.

„Ce... ce vrei de la mine?"

Sokolov tăcea. Ridică mîna stîngă și îndreptă arma spre capul omului. Nu era pregătit ca omul să spună una ca asta. Poate c-ar fi trebuit să tragă imediat și prin asta să preîntîmpine o confruntare personală. Nu știa ce trebuie să facă și se comporta cu arma ca și cînd ar fi vrut să-i dea de înțeles omului că s-ar fi cuvenit să se retragă. Ceea ce el și făcu. Sokolov îl urmă în cameră, o încăpere de birou, cu dulapuri și

ordinatoare, luminată de o lampă de masă modernă, pe o masă cu sticla întunecoasă. Sokolov făcu o mişcare spre scaunul de piele aflat în faţa biroului. Kuznadze se aşeză. Tremura şi-şi umezi din nou buzele.

„Ce vrea Grünwald? Doar nu i-am făcut nimic. Facem afaceri împreună de ani de zile. Ce i-am făcut?"

Frica îi ridica vocea cu o octavă mai sus şi lui Sokolov i se făcu milă de el. Dintr-o dată Kuznadze îşi duse ambele mîini la şliţul pantalonilor şi Sokolov văzu cum îşi scapă urina. Pantalonul luă o culoare întunecată şi picăturile se scurseră din craci pe duşumeaua din piatră.

„Scuze, scuze, scuze", gemu omul, umilit şi ruşinat, „n-am făcut nimic. Ce vrea Grünwald? Sîntem prieteni."

Stătea cu genunchii strînşi, cu mîinile între picioare şi se aplecă în faţă, astfel încît Sokolov nu-i putea vedea figura înfricoşată.

„Leşava", spuse Sokolov. Lacrimile îi ţîşniră din ochi.

Kuznadze se îndreptă şi-l privi speriat.

„Cine?" întrebă scîncind.

Sokolov constată că omul nu-l putuse înţelege. Puse jos geamantănaşul şi-şi scoase masca de pe gură, ţinînd în continuare arma îndreptată asupra lui.

„Leşava", repetă el.

Kuznadze îşi ridică dintr-o mişcare capul, lăsînd impresia că scormoneşte prin memorie.

„Leşava, Leşava", repeta el cu voce tremurătoare. „Lev Leşava. Despre el e vorba?"

Sokolov încuviinţă din cap.

„Cu ce l-am deranjat? Nu-l cunosc aproape deloc."

„L-ai interceptat."

„Eu? Interceptat? Cum se poate una ca asta?"

„Prin instalaţia de alarmă", spuse Sokolov.

Kuznadze ridică brusc capul şi-o undă de speranţă îi luci în privire.

„E o neînţelegere!" strigă el. „Mă ia drept altul! Nu mă ocup de chestii cu alarme! Nu m-am ocupat niciodată cu aşa ceva! Mă ocup de piese de avioane! Habar n-am de chestia asta! E o neînţelegere! Cu adevărat! Cum pot eu să interceptez pe cineva? Cum?"

„Ai instalat un sistem de alarmă la el. Şi simultan i-ai introdus microfoane."

„Eu? Chiar dacă m-ar ruga, n-aş şti cum să fac asta. Eu şi tehnica? Eu sînt om de afaceri! Mă ocup de piese de avioane, ţi-am mai spus-o doar! Se înşală Leşava! L-am întîlnit probabil de două ori în viaţă! Crede-mă! Nu ştiu nimic despre toate astea!"

Kuznadze începu să plîngă, acoperindu-şi faţa cu mîinile ude. Trupul gras i se zguduia. Sokolov se uita la om zdrobit. Nu putea să-l omoare. Dacă ar avea pe conştiinţă moartea acestui om, n-ar mai putea respira nici măcar o oră. Kuznadze manifestă iresponsabilitate în comerţul lui, dar asta nu-i dădea lui Sokolov dreptul să-l trimită pe lumea cealaltă. S-o fi înşelat Lev? O fi fost un alt Kuznadze care să-l fi interceptat? Sau poate omul juca teatru, ca să cîştige timpul necesar şi şansa să poată fugi?

Sokolov îşi dădu seama că pierduse momentul propice. Ar fi trebuit să tragă de cum intrase în hol, cînd colo, el stătea şi acum şi se uita la omul acesta care plîngea, un om care se lupta pentru viaţa lui şi încerca să-l convingă că Lev se-nşelase. Sokolov ar fi vrut din tot sufletul să-l creadă. Dacă omul acesta l-ar fi interceptat pe Lev, ar fi încercat probabil acum să-i ofere lui Sokolov bani, să facă cu el un pact, dar el nega tot!

„Pot să... pot să-mi iau o batistă?"

Sokolov încuviinţă. Kuznadze se duse spre dulapul stil cu modele în lemn şi decoraţii orientale. Sokolov ridică din nou geamantănaşul şi făcu cîţiva paşi în direcţia lui Kuznadze. Şi partea din spate a pantalonilor acestuia era udă de urină, liniile umede se desenau în urma pantofilor lui. Îi era milă de om şi spera c-o să-i poată cere iertare. Era probabil o neînţelegere, undeva exista un alt Kuznadze, ticălosul care-l şantaja pe Lev.

Cu colţul ochiului observă cum omul face dintr-o dată o mişcare pripită. Instinctiv, Sokolov ridică spre apărare geamantănaşul şi-l ţinu în dreptul pieptului. În acelaşi moment, omul apăsă pe trăgaci şi Sokolov simţi glonţul oprindu-se în geamantănaş; din pricina şocului, era cît pe ce să cadă pe spate. În timp ce făcea un pas înapoi pentru a-şi recîştiga echilibrul, durerea îi sfîşie abdomenul. Apăsă pe trăgaciul armei şi dădu drumul glonţului.

Concomitent cu golirea ţevii, se auzi un zgomot înfundat, o plescăitură, slabă în comparaţie cu clinchetul iscat de arma lui Kuznadze, care te făcea să te gîndeşti mai mult la ţîşnirea dopului unei sticle de şampanie – şi Kuznadze se clătină ca şi cînd ar fi fost străbătut de un şoc electric. Apoi se uită în jos, spre pieptul lui, pe care apăru imediat o pată mare, roşie, ca o gaură într-o găleată de vopsea. Dintr-o rană din dreptul sternului îi ţîşnea sîngele. Îl privi pe Sokolov uimit. Ochii vii, întrebători, ai lui Kuznadze, îi stîrniră panica, şi Sokolov, cu degetul înmănuşat, mai apăsă o dată pe trăgaci. Al doilea glonţ îi pătrunse omului în gît. Kuznadze căzu în genunchi şi-şi duse mîinile la beregată, de parcă ar fi putut opri sîngele; un hîrîit adînc îi ieşi din gură. Sîngele îi umplu mîinile; sunetul din gîtlej îi era atît de alarmant, plîngăreţ şi trist, încît Sokolov mai apăsă o dată pe trăgaci. Îşi întoarse capul cînd o parte a feţei lui Kuznadze se făcu fărîme.

Aruncă arma şi se îndreptă, clătinîndu-se, spre birou. Îşi scoase masca de gaze de pe faţă şi vomă, din trupul lui plin de dureri ţîşni pe sticla groasă a biroului lui Kuznadze mîncarea de spital. Datorită vomei, avea impresia că trupul i s-a destrămat, că penisul umflat ţipa; gura îi ardea din pricina acizilor din stomac. În cap îi răsuna o rugăciune către Creator, Demiurgul Stelelor şi Planetelor, al Vieţii şi al Morţii.

Cu spatele la omul mort de pe duşumea, se lăsă să cadă pe un scaun şi aşteptă. Nu ştia ce aşteaptă, dar nu putea să se întoarcă în clădirea în care fusese circumcis, pentru a putea fi reprimit definitiv în credinţa Legii. Penisul lui ciopîrţit zvîcnea în acelaşi ritm cu al inimii, acut şi grav, şi-n minte simţea atmosfera putrezită şi resturile unei vieţi terminate.

Zgomotul unui avion care se apropia îl redresă în scaun. Unde fusese? În afara Căii Lactee, printre galaxii şi la marginea universului? În nări avea miros de pulbere arsă şi de vomă acră.

Ridică geamantanul de pe duşumea. Cele două chei se răsuciră suplu şi el privi de aproape mecanismul bombei. Opt pachete de Semtex-H galben-ocru erau legate cu sîrmă electrică la un aprinzător, care putea fi declanşat cu reacţie întîrziată. Glonţul atinsese ceasul, capul de plumb turtit stătea

fix pe o placă de fier care ţinea ceasul pe fundul geamantanului. Bomba îi salvase viaţa.

Trebuia să lase bomba aici, astfel încît casa să ia foc. Dar dispozitivul de declanşare întîrziată era distrus, şi el nu avea uneltele la el. Se uită primprejurul lui, ignorînd mortul, şi observă într-un colţ un videorecorder. Putea să cupleze bomba la ceasul videorecorderului şi să programeze astfel declanşarea. Cînd recorderul va atinge timpul fixat, bomba va exploda. Semtex, după Lev, ar fi urmat să pună poliţia pe urmele palestinienilor.

Pe birou era un deschizător de scrisori din argint, pe care erau gravate iniţialele D. K. şi cu el deschise şuruburile plăcii de fier. Încă mai purtă mănuşile, un timp mai îndelungat de data asta decît oricînd înainte. De cîte ori folosise mortul deschizătorul de scrisori? La acest gînd trupul lui ezită şi se clătină de parcă ar fi fost de o mie de ani şi dintr-o dată vîrful deschizătorului sări din lăcaşul unui şurub şi zgîrie pielea mănuşii lui stîngi. „Pentru Lev", spuse el tare, apoi încă o dată, sperînd ca ritmul repetării să-l liniştească. „Pentru Lev. Pentru viitorul lui. Pentru viaţa lui. Moartea lui Kuznadze este viaţa lui Lev. Pentru Lev. Pentru Lev."

Lev l-a pus să jure că va incendia totul, astfel încît flăcările să ardă casa şi să şteargă toate urmele. Degetele lipsite de putere ale lui Sokolov tremurau ca ale unui beţiv înveterat cînd el, după minute lungi ca anii, luă aprinzătorul dispozitivului de pe placă, scoase la iveală un fir în plus şi un al doilea aprinzător, ascuns ca reptilele în nisip.

Firul lega butonul care activa bomba cu cel de-al doilea aprinzător şi cu bateria, formată dintr-un set de mici baterii obişnuite Duracel. O legătură paralelă inutilă, fără sens şi periculoasă, şi el trase firul din geamantănaş. Uimit, se uita la şarpele de cupru învelit în plastic în palma mănuşilor lui şi în el spori convingerea imposibilă că el însuşi ar fi sărit în aer dacă Kuznadze n-ar fi tras un cartuş în geamantănaş.

Lev făcuse o greşeală catastrofală!

Privind fix geamantanul, se întrebă pe sine dacă Lev putea să fie atît de distrat. S-ar fi putut să se termine definitiv cu viaţa lui. Dacă Kuznadze n-ar fi împuşcat geamantănaşul, şi

Sokolov, după fixarea ceasului, ar fi apăsat pe buton, ar fi stat întins pe vecie sub casa incendiată.

Nu se putea demonstra că firul era urmarea unei greşeli. Era posibil ca amatorul panicat să fi schimbat între ele cele două sîrme, dar această sîrmă şi cel de-al doilea aprinzător erau ascunse, invizibile pentru cineva care voia să controleze repede mecanismul, aşa cum Sokolov plănuise. Sîrma şi aprinzătorul nu păreau a fi o greşeală de construcţie – asta răsună în capul vîjîind al lui Sokolov –, ci erau special legate astfel, încît să-l distrugă pe cel care punea mecanismul în funcţiune. Zăpăcit de tensiune şi de incapacitatea de a-şi coordona comportamentul, Sokolov se opuse acestui gînd şi privi la sîrma pe care o avea între degetul mare şi arătător. Voia oare prietenul lui să-l lichideze după acest moment? Camardul lui îi dăduse o bombă care însemna pentru el moartea. Acest fir spunea că fratele lui îl împingea-n groapă.

În cealaltă cameră găsi un dulap cu băuturi. Stolicinaia. Puse sticla la gură şi-şi amorţi durerea din suflet. Cu sticla alături de el pe birou, înşuruba capsula de la videorecorder şi lega ceasul electronic, care cupla automat aparatul prin aprinzătorul demontat cu o parte din Semtex. Lev făcuse bomba cu propria lui mînă, după cum îi povestise în spital. Îi spusese lui Sokolov precis ce trebuia să facă, fiecare pas, fiecare mişcare. În momentul în care Kuznadze apărea, el ar fi trebuit, după Lev, să tragă fără ezitare şi apoi să pună în funcţiune ceasul bombei.

„În treizeci de secunde e gata", îl auzi el pe Lev spunîndu-i, „tu sari în maşină şi vii înapoi la spital. Nu repede, nu bătător la ochi, ci liniştit, te întorci şi ceri o pastilă de dormit, iar cînd te trezeşti, totul va părea să fi fost vis."

„Coşmar", aprobase Lev, „dar şi pe acesta îl poţi uita".

„Cine a făcut bomba?"

„Eu. Aşa ceva nu poţi comanda la brutărie, Saşa."

De ce voia Lev să-l omoare? Fusese totul o prefăcătorie de-a lui? Dacă bomba era cu bună ştiinţă un sabotaj, atunci el putea să aibă pe conştiinţă şi catastrofa lui *Oktiabr*, şi moartea omului de pe Rehov Etsel. Dacă Lev putea să-i facă de petrecanie prietenului lui cu un geamantănaş care urma să explodeze de îndată ce butonul de activare era atins, atunci

Lev era diavolul pe care cîţiva îl bănuiau. Dar de ce ar fi vrut el să-l omoare? Răzbunare?

Exista o singură fiinţă căreia putea să-i mărturisească, fără ca ea să-l stigmatizeze şi să-l condamne. Probabil că exista totuşi un mod de a trăi mai departe. Dacă el ar fi recunoscut acum totul în faţa ei, un gest de-al ei ar fi putut să-i stăvilească prăbuşirea. El nu se va mai trezi niciodată de-acum fără griji şi liber, dar prezenţa ei era consolarea care i-ar fi umplut plămînii de aer, în apropierea ei şi-ar fi putut încălzi sîngele îngheţat. Ar fi vrut să strige acum lîngă ea toate spaimele lui, ar fi vrut să audă din gura ei că are un suflet bolnav, şi că Lev era prietenul lui veşnic, tovarăşul lui.

Deodată îl năpădi spaima că ea i-ar putea confirma ideile infernale despre duplicitatea lui Lev. Bolnav de nervi, se învîrti prin casă şi găsi pe o noptieră în dormitor un ceas modern, digital, care se alimenta de la o baterie mică cu litiu, nu mai mare decît un nasture. Dacă ea i-ar da dreptate, dacă ea i-ar confirma bănuielile, atunci el ar trebui să-l omoare pe Lev.

Îi dădu recorderului un sfert de oră şi părăsi casa cu geamantanul în care erau resturile Semtex-ului, cu ceasul şi cu sticla. Se întoarse la Subaru cu genunchii moi. Penisul părea că i se umflase cît un dovleac; se lăsă pe spate în scaunul maşinii şi o porni.

Dădu drumul la radio. Ştirile despre război păreau să mărească şi mai mult absurdul acestei nopţi. Căută un alt post. Muzică pop. Străbătu aceleaşi străzi pustii şi îşi impuse să se gîndească la ea, la ridurile ei de pe frunte, la mîinile ei de fetiţă. Conduse maşina spre Rehov Ben Yehuda şi imaginile Taniei fură acoperite de imagini nebuneşti. Lev îl împuşcase pe omul din Rehov Etsel, Lev provocase moartea lui Malţev şi-a celuilalt cosmonaut, şi-acum Lev voise să-l omoare pe el. Diavolul exista cu adevărat, răsuna în capul lui Sokolov. Diavolul era întruchipat în nevoia lui de iubire, de prietenie, de siguranţă, de cineva cu care ar fi putut forma o unitate. Lev era duşmanul lui. Nu! Nu! Nu! Tania îi va explica, ea va face un semn spre fruntea lui brăzdată şi va rîde de el.

Capitolul 5

În sufrageria apartamentului ardea lumina, Tania era încă trează. El parcă Subaru-ul în Rehov Ben Gurion. Probabil că rămăsese trează ca să vadă actualităţile la televizor, nu avea somn din cauza războiului care se desfăşura la o mie de kilometri mai departe. Emma dormea în camera din colţ, aranjată pentru ea încă de cînd venise prima dată acolo pentru a rămîne peste noapte.

Înaintă şchiopătînd spre clădirea de pe colţul cu Ben Yehuda şi rămase locului la auzul sirenelor de la maşinile pompierilor. Cu picioarele ca de lemn, traversă încrucişarea de străzi spre casă. Îşi propuse să-i povestească totul, fiecare fază, fiecare oftat. Trebuia s-o roage să-l asculte şi să-şi asume riscul ca ea să-l părăsească de îndată.

Cînd ajunse la casa scărilor, în clădire, constată că cheia de la lift rămăsese în buzunarul pantalonilor lui de spital. Numai locatarii blocului dispuneau de cheie la liftul vechi şi el se gîndise la asta cînd Tania îi spusese că vrea să rămînă peste noapte în apartamentul lui. Fără să aprindă lumina, începu să urce treptele. Se lupta să ajungă sus. Între pereţi era un aer ciudat, şi cînd ajunse la nivelul primului etaj, pe peretele din faţa uşii liftului apăsă pe butonul automat de lumină. Ascultînd la ticăitul automatului ce oferea lumină timp de 60 de secunde, se uită de jur împrejur şi înţelese de unde venea mirosul de tutun; era de la prima treaptă a scării care ducea la etajul doi. În acelaşi moment, lumina se stinse şi el fu înghiţit de un întuneric dens. Căută comutatorul şi aprinse din nou lumina. Ceea ce văzu îi stîrni o asemenea panică, încît apăsă încă o dată pe comutator, şi încă o dată, şi încă o dată, ca şi cînd becul l-ar fi putut lăsa să vadă altceva, ca o lanternă fermecată, cu lumină magică.

Rămase privind ţintă la trabucul stins cu piciorul.

Capitolul 6

În Subaru îşi puse pe genunchi geamantănaşul şi, cu deschizătorul de scrisori al lui Kuznadze, demontă ceasul deşteptător. Legă aprinzătorul la sîrmele de curent care activau alarma. Timp şi moarte, legate de două fire electrice. Ieşi şi merse cu geamantanul la Ford Escort-ul parcat cîteva case mai încolo, pe Rehov Ben Yehuda. Cu deschizătorul de scrisori forţă uşa Escort-ului şi, pe banca din spate, aşteptă pînă se făcu lumină în casa scărilor de la bloc. Geamantănaşul negru, cu pereţi din piele artificială cu pori şi nervuri complet asemănătoare pielii naturale, se afla lîngă el. Cruzimea era un atribut omenesc, dar el constatase că apărea şi-n legile naturii. Cosmologia făcea parte din studiile lui, fiindcă, dacă el voise să se ocupe de spaţiul cosmic, trebuise în fapt să se preocupe şi de stele şi galaxii. Legile naturii le considera adevărate în toată maiestatea lor nudă, şi la sfîrşitul cursurilor, se simţea adeseori tulburat de Principiul care reprezenta conştiinţa a toate, Dumnezeul Originar, care făcuse posibilă existenţa materiei. Cruzimea era o idee din ştiinţele naturii. Cîţiva cabalişti explicau Răul prin ruptura simetriei, în momentul cînd Dumnezeu făcuse să strălucească lumina prin vacuum. Scăpărările lui n-au pătruns în toate părţile universului ce se forma, şi din pricina asta, în lumea ce ezita acum începuse lupta dintre lumină şi întuneric, dintre bine şi rău.

Lumina răzbătu dintr-o dată în casa scărilor prin sticla uşii de la intrarea în bloc, un dreptunghi luminos ce creştea parcă în intensitate. Ca la un semn, Sokolov îşi fixă privirea spre uşă şi încercă să citească sensul celor ce se ascundeau în lumină. El ştia sigur, în afara oricărei îndoieli, că Lev îi făcuse

o vizită Taniei şi acum cobora scara călcînd pe gresia pe care-şi aruncase trabucul, fiindcă nu avea cheie la lift.

Înlătură cu o mişcare hotărîtă a capului imaginile a ceea ce ar fi putut să se întîmple acolo sus şi potrivi cu un fir scurt al alarmei timpul bombei, apoi închise geamantănaşul şi-l puse sub scaunul şoferului. Părăsi Escort-ul şi se grăbi sub un portic de cealaltă parte a străzii.

Îşi simţea partea de jos a trupului în flăcări, avea senzaţia că penisul i s-a deschis şi s-a scurs, iar în momentul cînd el, din întunericul porticului se îndreptă spre bloc, văzu că Lev iese pe poartă.

Un moment acesta rămase în întuneric, asemenea lui Sokolov, părînd că se contopeşte cu peretele umbrit. Apoi apăru din nou în lumina unui felinar. Cu capul plecat, se grăbi spre Escort, se strecură repede la volan şi porni. Zgomotul motorului se auzi în strada liniştită. Sokolov o porni clătinîndu-se spre Subaru, invalid şi înnebunit, şi se întoarse la spital.

Capitolul 7

Sunetul de alarme aeriene răsunară peste acoperişurile Tel Aviv-ului. Cu trupul plin de vodcă, Sokolov stătea întins pe patul lui de spital şi asculta strigătele care tulburau noaptea. Dintr-o dată păru că aerul se umple de spaime, chiar şi vocea metalică ce răsuna pe coridoarele spitalului tremura neliniştită: *„Pacienţii ambulatori trebuie să coboare cu masca de gaze direct la adăpost. La fiecare etaj e indicat unde se găseşte adăpostul. Repede! Repetăm: Pacienţii ambu...“*

Sokolov rămase întins, uimit de faptul că lumea din afara creierului său devenise la fel de nebună ca cea dinlăuntrul său, şi auzi panica de pe coridor, paşii grăbiţi, oamenii strigînd.

Sirenele păreau să momească rachetele spre spital, spre patul lui, în care el, privind fix spre negrul infinit, aştepta explozia bombelor cu gaze otrăvitoare ce fuseseră promise evreilor de către Dictator.

El tînjea după foc. Era doritor de lumină.

MAI TÎRZIU

DEASUPRA Mării Mediterane strălucea un amurg auriu. Fix în spatele bărcii de patrulare care zi şi noapte apăra Tel Aviv-ul de teroriştii palestinieni, unul dintre catargele bărcii cu tunul pe ea îl făcu să se gîndească la o sfoară care ar fi ţinut soarele pe loc.

Era duminică, o zi de lucru în Israel, dar dacă privirea lui urma linia coastei – cu ochii mijiţi în dosul sticlei ochelarilor de soare Vuarnet – vedea jos, întinşi pe nisipul alburiu al plajei, mii de oameni.

Pe deasupra terasei hotelului Carlton trecu o adiere de vînt şi Sokolov îşi expuse faţa să se bucure de răcoarea care-i mîngîia obrajii. Zgomotele oraşului aglomerat se loveau de pereţii clădirii înalte, ajungîndu-i pînă la urechi, dar după muzică, totul părea estompat şi îndepărtat: o linişte deplină, relaxantă.

Grupul muzical îşi adunase instrumetele şi copiii fuseseră luaţi de părinţi acasă. Terasa rămăsese tăcută, doar cu resturile de pe urma petrecerii. Pe mesele albe de plastic zăceau farfurii de carton cu bucăţi de tort cu frişcă, ici-colo de-abia începute, şi pahare cu cola încălzită şi cu limonadă, şi tacîmuri din plastic. Printre picioarele scaunelor se încolăceau şerpi de ghirlande de hîrtie colorată. Coifuri strălucitoare, trompete stricate, cu laţe, şi resturi de hîrtie de împachetat se încurcau printre picioarele personalului care curăţa terasa în tăcere.

Îşi reamintea cu mulţumire amiaza. Zeci de copii exuberanţi de zeci de naţionalităţi, ruşi, americani, francezi, sud-africani, discutaseră unii cu alţii într-un ivrit aproximativ.

Petrecerea costase o mulţime de bani. Dar bunăstarea lui presupunea siguranţa zilei de mîine.

Se sprijinea de balustrada lată de beton şi privea la furnicarul de pe plajă şi de pe bulevard. Terasele de pe acoperişurile hotelurilor erau insule de linişte în aglomeratul Tel Aviv. De preferinţă îşi dădea întîlnirile aici, în aer liber, chiar dacă asta îl costa o jumătate de oră de mers cu maşina de la biroul lui din Shalom Tower. În zilele senine, vedea în spatele biroului său muntele Golan, departe în nord, şi întregul Israel era întins ca o ţară-jucărie sub cerul cald.

Pe plajă era în vogă un joc obositor, un gen de squash fără perete. Mingea neagră isca un zgomot zbîrnîit periculos la aruncare. Vedea jucătorii jos, ca nişte cocoşi în luptă, sărind încoace şi-ncolo, sute de perechi în costume de baie, de-a lungul liniei apei. Un pahar de vodcă ar fi putut face plăcerea zilei completă, dar el se stăpîni şi briza luă cu ea pornirea pătimaşă. De cînd ducea o viaţă regulată, cîştigase în greutate. Îşi propuse să înceapă jogging-ul. Casa lui de pe Ben Yehuda era la cîteva sute de metri de mare şi în jurul orei 8 dimineaţa plaja era pustie. În acel interval de timp, grupuri de bătrîni, sub conducerea unor instructori, intrau pînă la genunchi în valurile liniştite ale Mediteranei. El îşi puse palmele pe pietrele calde. Un soare orbitor se reflecta în pereţii blocurilor. În jurul lui se tîrau mese şi scaune, dar în capul lui era linişte, o linişte adîncă, de catifea. Umbrelele mari, galbene, făceau destulă umbră pentru colegii de clasă pe care Nataşa îi invitase. Plini de uimire, se învîrteau în jurul sărbătoritei. Nataşa strălucea în ţinută, ca şi cînd ar fi crescut în această abundenţă şi cu servitorii disciplinaţi ce serveau la mesele festive. Irina purta o rochie subţire de vară, cumpărată vineri dimineaţă pe Dizengoff. Nu sărbătoreau numai cea de-a zecea aniversare a Nataşei, ci şi cea de-a zecea săptămînă a emigraţiei lor. În Leningrad, Irina cumpărase un *ketubah*, şi, ca evrei, primiseră viza de ieşire. Ele locuiau acum la el în clădire, într-un apartament de trei camere, la etajul doi, şi studiau la ulpan. Aveau dreptul să beneficieze complet de legea emigraţiei şi el plătea ceea ce ochii lor lacomi sovietici vedeau prin vitrine.

Achitase cheltuielile petrecerii, cam trei mii de şekeli, dar era plata pentru toate acele dăţi cînd el, tatăl degradat, lăsase, din Tomsk, ca ziua Nataşei să treacă fără ca el să participe la ea. Acum putea să se gîndească liniştit la acest interval, era o amintire fără spini, o parte dintr-un trecut foarte îndepărtat.

Privi într-o parte şi văzu trupul mare al lui Naum Katsz, care se apropia de el.

Poliţistul îşi ridică ochelarii de soare pe creştet şi-şi şterse micile picături de transpiraţie de sub nas.

„Doar n-ai venit pe jos?" întrebă Sokolov.

„E bine pentru linia mea", spuse Katsz. „E plăcut aici."

Privi împrejur priveliştea, pe cei ce se bronzau pe plajă, în dreapta clădirea Hilton-ului, în stînga cea a Ramadei şi Sheraton-ul.

„E prima dată că vin aici, ştii asta?"

„Trebuie să luăm odată masa împreună aici."

„Ştii că nu-mi pot permite asta, Saşa. A fost plăcut?"

„Probabil a fost puţin prea mult pentru ea, dar cred că s-a distrat bine."

Katsz se uită în jur.

„Unde este ea?"

„E cu maică-sa la toaletă."

Poliţistul se sprijini de balustradă şi privi cu ochii mijiţi în soare.

„Cu bani e ceva mai plăcută viaţa."

„Nu pot să nu fiu de acord cu tine", răspunse Sokolov.

„Ar fi trebuit să-mi fi ales o altă meserie", se plînse Katsz.

„Ce treabă ai astăzi?"

„Nimic. Vreau doar să ţin lucrurile sub control. Nu pot dovedi încă nimic. Încă nimic. Dar poate în viitor."

„Dacă te străduieşti..."

În dimineaţa de după primele rachete Scud, Katsz venise la Sokolov la spital, dar alibiul lui era perfect, aşa cum prevăzuse Lev, şi Katsz îl vizita de-atunci aproape săptămînal. În ciuda situaţiei, în ultima jumătate de an se apropiaseră unul de altul. În ultimele săptămîni îi pusese întrebări despre moartea celui de-al doilea martor al crimei din Rehov Etsel,

Max Grünwald, bătrînul pictor-amator care făcuse o schiță atît de edificatoare. Grünwald murise în aceeași seară cu Lev și cu Kuznadze, în prima noapte de război. Fiica lui îl găsise în ziua următoare și un medic stabilise că era vorba de moarte naturală, dar Katsz nu putea trece cu vederea legătura dintre cele trei morți.

Sokolov presupunea că Lev, în ideea de a-și soluționa problemele într-o noapte, îl vizitase pe Grünwald înaintea celeilalte vizite pe care o făcuse mai tîrziu seara, într-un apartament pe Ben Yehuda.

Multele întrebări ale lui Katsz făceau încercările lui și mai abstracte, o problemă de matematică și repetarea fără sfîrșit a acestor întrebări avu un efect liniștitor în privința stabilirii vinovăției, unde Katsz nu înregistra nici un progres, cu toate că Sokolov îi simțea suspiciunea de cîte ori se întîlnea cu el.

„Grünwald avusese un magazin de bijuterii", spuse Katsz.

Sokolov privi plaja, micile ființe de jos care își bronzau pielea și-și arătau una alteia mușchii.

„Ce-i cu asta?"

„Instalația de alarmă a fost făcută de Kuznadze", povesti Katsz.

Sokolov dădu din cap zîmbind. Asta era o pistă nouă, dar complet nevinovată. În acea zi, Lev îi spusese că Grünwald era un nume codificat, dar Katsz îi povestise mai tîrziu că martorul mort purta acest nume. Probabil că Kuznadze instalase și la Grünwald o alarmă. A apelat Lev la instalatorul georgian la sfatul lui Grünwald? Timp îndelungat Sokolov a crezut că Lev mințise în privința lui Kuznadze, ca să-l termine pe el, dar ceea ce era curios era că totuși Kuznadze făcuse instalația. Lev voise să omoare două muște cu o plesnitură: pe șantajist și pe trădătorul lui.

Sokolov îl chemă pe unul dintre chelneri și arătă spre dulapul-vitrină de lîngă bar.

„Probabil că acum ai un punct de pornire în anchetă", spuse Sokolov, constatînd că polițistul Katsz nu înaintase nici un milimetru în privința legăturii dintre Grünwald și Kuznadze. Și Katsz știa asta.

„Sper", spuse el, deşi ştia că nu-i adevărat.

„Cu patru morţi nesoluţionate nu văd nici un motiv de promovare în acest an."

„Mulţumesc pentru apreciere", spuse Katsz.

„Un prieten vrea întotdeauna să te ajute", răspunse Sokolov.

Chelnerul, un Fashada negricios şi subţire, cu ochi mari, negri şi cu păr creţ de evreu african, deschise dulapul vitrinei şi Sokolov arătă spre Katsz, dar poliţistul mulţumi. Din raftul cu trabucuri alese un *Churchill* gen Romeo y Julieta, care era mai mare încă decît *Cohiba*, trabucul favorit al lui Fidel Castro. Tăie bucata care trebuia băgată în gură şi-şi scoase o brichetă din buzunarul pantalonului. În timp ce cu o mînă se apăra de vînt, aprinse bricheta. Katsz spuse:

„Printre lucrurile prietenului tău Leşava am găsit un inel care venea probabil din magazinul lui Grünwald."

Încă una. Sokolov calculă consecinţele şi conchise că asta trebuie să însemne ceva. Aşteptă cu reacţia pînă cînd îşi aprinse ţigara.

„Era totuşi pensionar?"

„Probabil fiica lui preluase magazinul."

„Ai spus *probabil*?"

„Mai mult ca sigur." Katsz îşi trecu mîna peste gîtul umed.

„Ce vrei să bei?"

„O cola."

Sokolov făcu un semn spre un chelner şi comandă o cola şi o apă minerală.

„*Mai mult ca sigur* că este prea puţin pentru judecător, Katsz", îl avertiză Sokolov.

Katsz ridică din umeri.

„Pentru el, poate. Pentru mine, nu. Kuznadze a fost atît în casa lui Leşava, cît şi la Grünwald. Toţi trei au murit în aceeaşi noapte. E ceva în schiţa lui Grünwald care lasă să te gîndeşti la Lev."

„Şi la mine", spuse Sokolov.

„Şi. Puţin."

„Şi la tine."

„Da? Ţi se pare?" întrebă Katsz. El ridică din umeri. „Leşaya semăna puţin cu criminalul pe care-l văzuse Grünwald; dar dacă Grünwald l-a cunoscut pe Leşava, atunci dintr-un motiv sau altul el şi-a ţinut gura."

„Grünwald a făcut schiţa cît a putut el de bine", spuse Sokolov. „Dar te-ai întrebat vreodată de ce a făcut-o el? Dacă Grünwald îl cunoştea pe Leşava, nu putea să vă dea numele făptaşului? El putea să spună: ascultaţi, îl cunosc pe criminal, îl cheamă Leşava."

„Grünwald era doar din cînd în cînd lucid, dar de cele mai multe ori credea că are zece ani. El a văzut figura criminalului – şi după mine el era Leşava – , dar nu s-a gîndit la Leşava."

„Prea multă psihologie", spuse Sokolov. „De ce trebuie făcută o legătură între cele trei cazuri? Probabil că nici n-au nimic de-a face unul cu altul."

„Şi totuşi au. Kuznadze îi cunoştea pe Leşava şi Grünwald. Şi Leşava cumpărase un inel de la Grünwald. Kuznadze se ocupase de trafic de electronice. Instalaţii de alarmă din Germania, Suedia. Şi le monta singur."

„Am impresia că tu trebuie să ştii de ce a fost primul omorît, în Rehov Etsel, şi de-abia după aceea poţi să mergi mai departe."

„Leşava", spuse Katsz.

„El este din păcate mort", spuse Sokolov.

Sosiră băuturile. Chelneriţa urma să le treacă în contul petrecerii.

Katsz îşi goli dintr-o înghiţitură paharul. Se stăpîni să rîgîie cînd îşi puse paharul pe balustradă şi întrebă: „L-ai văzut vreodată pe Grünwald la Leşava?"

Sokolov se întrebă de ce arunca poliţistul vorba asta.

„Vrei să spui că Grünwald îl şantaja pe Leşava."

„Să zicem", spuse Katsz.

„Nu l-am văzut niciodată pe Grünwald. Nicăieri."

Luă o înghiţitură de apă minerală, urmată de un fum din trabucul de care se putea bucura cel puţin timp de o oră. Îşi aminti de halucinaţiile plăcute de mai înainte, de vodca aidoma combustibilului pentru călătoriile lui interstelare, mai

îndepărtate decît ultimele stele, unde spaţiul şi timpul nu ajunseseră încă eternitatea nimicului. Citise şi ştia acum că, bunăoară, cabaliştii evului mediu puneau semnul egalităţii între Dumnezeu şi Nimic. Înainte de Creator fusese Nimicul. Un cabalist spaniol scrisese: Creaţia din nimic înseamnă două lucruri: în primul rînd, că pămîntul nu-i veşnic, şi în al doilea rînd, că pămîntul nu apare spontan din materia originară fără intervenţia lui Dumnezeu. Era o imagine care avea o înfricoşătoare asemănare cu Explozia Originară. Înainte de Explozie nu fusese nimic. După aceea a plesnit un proton şi în căldura lui existau pietrele de temelie pentru Totul. Această clădire, marea, Katsz. După cabalişti, înţelepciunea lui Dumnezeu fusese punctul originar, din care crescuseră toate dimensiunile. Prin meditaţie şi rugăciune se apropiau ei de existenţa *kabod*-ului, Lumina Dumnezeiască. Atunci cînd un cabalist descrie o experienţă mistică, vorbeşte de Lumină.

„Tu ai apelat la Kuznadze, Saşa. Atunci a apărut pe tapet şi numele lui Leşava?"

„Nu. Nu era nici o legătură."

„Leşava este cauza a tot şi a toate", spuse Katsz.

„Din păcate, Leşava este mort", spuse Sokolov.

„Te gîndeşti deseori la el?" întrebă poliţistul.

„Numai cînd mă întrebi de el."

„De ce numai atunci?"

„Fiindcă a murit."

„De ce numai atunci?" repetă Katsz.

Sokolov ridică din umeri: „Fiindcă viaţa merge înainte".

Îi auzi întîi vocea şi cînd se întoarse, o văzu pe Tania într-o discuţie aprinsă cu Irina. Nataşa se apropia de el, urmată de Emma.

„Papa! Mai mergem să înotăm?" îl apucă Nataşa de mînă.

„Mergem să înotăm?" repetă şi Emma. Şi i se agăţă şi ea de mînă.

„Aveţi costume de baie la voi?"

„Am primit trei."

„Poate Emma să primească unul de la tine?"

„Desigur."

Emma o privi recunoscătoare.

„Bine. Nu-i spuneţi nimic domnului Katsz?"

„Bună ziua, domnule Katsz", spuseră ele într-un glas.

„Bună, duduilor. Aţi avut o zi plăcută, Nataşa?"

„Am primit multe lucruri. Mai multe decît la toate aniversările la un loc."

Mai departe stăteau mamele. Tania vorbea, făcînd gesturi ca-ntotdeauna şi Irina aproba grav. Irina se sprijinea cu o mînă de masa golită, şi Tania, înaltă şi subţire, stătea cu pantofii ei cu toc jos pe duşumeaua de beton, puternică precum un trunchi de copac. Nu deveniseră prietene, dar se instalase un gen de legătură de soartă între ele, rusoaice emigrante în ţara Eternităţii. De cîteva ori merseseră împreună să facă cumpărături, mîncaseră într-o cofetărie.

Asigurările pe viaţă pe care le încheiaseră Sokolov şi Lev unul pentru altul făcuseră din el un om bogat. La avocaţi semnase hîrtii care mai tîrziu, după *atunci*, se dovediseră a avea valoarea a trei milioane de dolari. De cînd se lăsase de băutură, memoria lui se liniştise şi, fără amintiri apăsătoare, el îşi lua masa de seară în restaurantul Carlton şi sta la birou de vorbă cu Roy. Roy devenise şi el evreu, exact ca fiica şi ex-nevasta lui Sokolov. *The sky is the limit*, îi trecu prin cap şi privi la o barcă cu motor care trecu pe lîngă barca-tun şi, dansînd peste valuri, o porni spre Jaffa, pe deasupra mănuşilor umplute cu prundiş de pe fundul mării verzi. Era ca şi cînd aici el ar fi putut mirosi împroşcarea apelor mării. Asculta discuţia dintre fiica lui şi Katsz. După douăzeci de ani de Israel, Katsz vorbea rusa cu accent. Nataşa şi Emma se întoarseră la mamele lor.

„Drăguţi copii", spuse Katsz.

„Trebuie odată să vii la noi la masă cu familia", spuse Sokolov.

„Nu se poate."

„Păcat", spuse Sokolov.

„Eşti suspect."

„Dacă eu sînt", răspunse Sokolov, „atunci cine nu e suspect?"

Katsz oftă, îşi potrivi ochelarii şi se îndreptă spre lift. Sokolov rămase locului, recunoscător pentru norocul ce se

abătuse asupra lui, și privi spre femeile pe care le iubea, cu trabucul lui regesc în mînă. Tania îl oprise pe Katsz, și Sokolov auzea că ea îi spune un banc:

„Un evreu se întîlnește pe stradă cu un antisemit. Porcule, țipă antisemitul. Goldberg, spune evreul, în timp ce-și ridică curtenitor pălăria." Rîsul lui Katsz umplu terasa.

Într-o zi Sokolov voise să vadă cosmosul cu propriii săi ochi. Era de așteptat ca americanii să pună în funcțiune cîndva, la începutul secolului următor, o cursă de pasageri în spațiu și el lucra acum în biroul lui la un proiect pe care voia să-l expună la NASA, un Shuttlle care putea să transporte 80 de turiști într-o cabină grea în vacuum prin atmosferă și stratosferă, în spațiu, și să-i aducă apoi pe pămînt, ca după o vizită prin catedralele din Kremlin.

Remarcabil romancier și regizor de film, un virtuoz în construirea intrigilor de mare tensiune, LEON DE WINTER se naște în 1954 în sudul Olandei, într-o familie de evrei ortodocși. Debutează editorial în 1976. În cele peste 15 cărți publicate pînă în prezent, abordează frontal problematica acestui sfîrșit de secol și de mileniu, evidențiind capcanele ideologiilor de tot felul. Personajele sale evoluează în cele mai diverse zone ale globului. Prin ele, Leon de Winter devine marele cosmopolit al literaturii olandeze.

„Leon de Winter atinge un nivel înalt, internațional, cu acest roman de mare forță, care ne face să ne gîndim la Kundera, dar și la Marguerite Duras sau Günter Grass."

Het BINNENHOF

„Leon de Winter a demostrat că este cel mai important scriitor al generației lui. El stîrnește uimirea prin capacitatea de a da unor tematici esențiale o formă umanizată. Este un talent afirmat cu putere, un creator formidabil."

Vrij Nederland

Lei 5880 + 120 TL = 6000

EDITURA UNIVERS